

26. Ulusal Özel Eğitim Kongresi
5-8 Ekim 2016
Anadolu Üniversitesi

BİLDİRİ ÖZETLERİ

DAVET

26. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nin Değerli Katılımcıları,

İlk kez 1991 yılında Özel Eğitimin Türkiye’de gelişmesinde öncü olan Doç. Dr. Mitat Enç anısına “Özel Eğitim Günleri” adıyla başlayan Ulusal Özel Eğitim Kongresi bu yıl 5–8 Ekim 2016 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi’nin ev sahipliğinde Eskişehir’de düzenlenmektedir. Anadolu Üniversitesi ve Özel Eğitimciler Derneği’nin (ÖZDER) iş birliğiyle gerçekleştirilecek olan kongremizin oturumları, Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi ve Öğrenci Merkezi’nde bulunan salonlarda ve fuaye alanında yapılacaktır.

Bu yıl 26.’sını düzenleyeceğimiz kongremizin teması “Özel Eğitimde Dönüşümler” olarak belirlenmiştir. Sizleri özel eğitimde olan dönüşümleri, ilerlemeleri ve yenilikleri paylaşmak üzere Anadolu Üniversitesi’ne ve Eskişehir’e davet ediyoruz.

Kongremizde ele alınacak konular; tanılama ve değerlendirmeden erken çocuklukta özel eğitime, kaynaştırma ve bütünleştirme uygulamalarından yetişkin yaşamına geçiş ve toplumsal yaşama tam katılıma kadar pek çok konuyu içermektedir. Kongremizde tüm özel eğitim kategorilerinde sunumlara yer verilecektir. Özel eğitimin disiplinler arası bir alan olması, katılımcı kitlemizi de zenginleştirmektedir. Bu bağlamda, kongremize özel eğitim alanından akademisyenlerin, genç araştırmacıların, öğretmenlerin, öğrencilerin, özel eğitim alanıyla ilişkili destek hizmetleri sunan meslek gruplarının ve özellikle ailelerin katılımı beklenmektedir. Bunun yanı sıra, kongremize ülkemizde özel gereksinimleri olan bireylerin bağımsız yaşamalarına katkıda bulunan tüm kamu ve özel kuruluşlar ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve yayınevlerinin katılımı beklenmektedir.

Davetimiz, özel gereksinimleri olan bireyler ve ailelerine daha nitelikli eğitim hizmeti sunmak isteyen, bilimsel çalışmaları ve bilimsel uygulamaları kendine ilke edinmiş tüm kişi ve kurumlaradır. Sizleri, üniversitemizde ve Midas Antik Kentiyle, müzeleriyle, parklarıyla, Anadolu’nun bilim, sanayi, kültür, sanat, gençlik ve turizm merkezi olan Eskişehir’de ağırlamaktan onur duyacağız. Tüm katılımcıların kendilerine önemli kazanımlar elde edeceği bir kongre olması dileğiyle...

Anadolu Üniversitesi adına

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

KURULLAR

Kongre Onursal Başkanları

Prof. Dr. Naci GÜNDOĞAN – Anadolu Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Coşkun BAYRAK – Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekan Vekili

Özel Eğitim Uzmanı Gazi ACAR – ÖZDER Eskişehir Şube Başkanı

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR–Özel Eğitim Bölüm Başkanı

Kongre Başkan Yardımcıları

Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON

Yrd. Doç. Dr. Özlem KAYA

Kongre Danışma Kurulu*

Prof. Dr. Sezgin VURAN (Başkan) (10. ve 17.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Funda ACARLAR (19.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN (20.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Erol BELGİN (3.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Latife BIYIKLI (5. ve 12.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Cemil ÇELİK (6.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Bilal DİMDAR (16.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. E. Rüya ÖZMEN (20.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Tevhide KARGIN (19.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ İFTAR (9.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Ahmet KONROT (7., 13., 21. ve 25. Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Kemal KUTLU (8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK (15.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Prof. Dr. Hakan SARI (11. ve 18.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON (17.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Yrd. Doç. Dr. Selmin ÇUHADAR (24.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Yrd. Doç. Dr. Mehmet PALANCI (22.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ (14. ve 23.Ulusal Özel Eğitim Kongresi)

*Danışma Kurulu 1991–2015 yılları arasında gerçekleştirilen Ulusal Özel Eğitim Kongreleri Kongre Başkanlarından oluşturulmuştur.

Kongre Bilim (Program) Kurulu

Doç. Dr. Hasan GÜRGÜR (Başkan)

Prof. Dr. E. Sema BATU

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Prof. Dr. İbrahim DİKEN

Prof. Dr. Ümit GİRGİN

Prof. Dr. Cem GİRGİN

Prof. Dr. Uğur SAK

Prof. Dr. Elif TEKİN İFTAR

Prof. Dr. Şükrü TORUN

Prof. Dr. Yıldız UZUNER

Prof. Dr. Sezgin VURAN

Doç. Dr. Özlem DİKEN

Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON

Doç. Dr. H. Pelin KARASU Doç.

Dr. Bülent TOĞRAM

Doç. Dr. Zerrin TURAN

Doç. Dr. Osman TUTAL

Doç. Dr. Şerife YÜCESOY ÖZKAN

Kongre Düzenleme Kurulu

Yrd. Doç. Dr. Aysun ÇOLAK (Başkan)
Yrd. Doç. Dr. Funda AKSOY
Yrd. Doç. Dr. Murat DOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Özlem KAYA
Öğr. Gör. Dr. Çimen ACAR
Öğr. Gör. Dr. Nuray ÖNCÜL
Öğr. Gör. Berrin ÇEKİRDEK
Öğr. Gör. Aysel ÖZYÜREK
Arş. Gör. Fatih Mehmet ACAR
Arş. Gör. Kübra AĞRI
Arş. Gör. Güleşan Özge AKBEY
Arş. Gör. Emrah AKKAYA
Arş. Gör. Deniz ARSLAN
Arş. Gör. Mehmet Arda ATAKAYA
Arş. Gör. Hilal ATLAR
Arş. Gör. Gülşah AVCI
Arş. Gör. Orhan AYDIN
Arş. Gör. Turgut BAHÇALI
Arş. Gör. Kadriye BAKI UÇAR
Arş. Gör. Nagihan BAŞ
Arş. Gör. Saadet BAYAR
Arş. Gör. Gülden BOZKUŞ GENÇ
Arş. Gör. Duygu BÜYÜKKÖSE
Arş. Gör. Mustafa ÇAKMAK
Arş. Gör. Zülal ÇAKMAK
Arş. Gör. Seçil ÇELİK
Arş. Gör. Osman ÇOLAKLIOĞLU
Arş. Gör. Özlem DALGIN EYİP
Arş. Gör. Serap DOĞAN
Arş. Gör. Gizem ERGİN
Arş. Gör. Emel ERTÜRK MUSTUL
Arş. Gör. Abdullah GENÇ
Arş. Gör. Tamer GENÇ
Arş. Gör. Şerife GEZER DEMİRDAĞLI
Arş. Gör. Selin GÖKÇE
Arş. Gör. Hamdi GÖNÜLDAŞ
Arş. Gör. Rıfat İÇYÜZ

Arş. Gör. Caner KASAP
Arş. Gör. Feyat KAYA
Arş. Gör. Esra KAZAN
Arş. Gör. Hüseyin KOÇ
Arş. Gör. Çiğdem KOL
Arş. Gör. Sunagül SANİ BOZKURT
Arş. Gör. Candan Hasret ŞAHİN
Arş. Gör. Ömer Faruk TOPRAK
Arş. Gör. Ezgi TOZAK
Arş. Gör. Ahmet Serhat UÇAR
Arş. Gör. Mustafa ULUYOL
Arş. Gör. Halil UYSAL
Arş. Gör. Şule YANIK Arş.
Gör. Uğur YASSIBAŞ
Arş. Gör. Muhammed Yasin YASSIKAYA
Arş. Gör. Gizem YILDIZ
Arş. Gör. Yunus YILMAZ
Arş. Gör. Elçin YÜKSEL

Özel Teşekkür

Özel Eğitim Kongresini “Özel Eğitim Günleri” adı altında Doç. Dr. Mîtat Enç’in birinci ölüm yıl dönümünde başlatan Merhum **Prof. Dr. Yahya Özsoy**’a teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

<i>DAVET</i>	<i>III</i>
<i>KURULLAR</i>	<i>IV</i>
<i>Özel Teşekkür</i>	<i>VIII</i>

SÖZLÜ BİLDİRİLER

Zihin Yetersizliğinin İşlemsel Tanımının Pratiğe Yansımaları.....	2
Rehberlik Araştırma Merkezleri'nde Eğitsel Tanılamada Standardizasyon Sorunsalı ve Çözüm Önerisi Olarak E-Pab Örneği.....	3
Matematik Öğrenme Güçlüğü/Diskalkuli Ön Değerlendirme Testi Geliştirme Çalışması.....	4
Türkiye'de Çocuğu Kaynaştırma Eğitimi Alan Ailelerle Yapılan Çalışmaların İncelenmesi.....	5
Farklı Türde ve Çoklu Yetersizliğe Sahip Üçüz Bebeklerin Gelişimlerinin eğerlendirilmesi ve Yetersizlik Türü Temelinde Karşılaştırılması: Bir Vaka Çalışması.....	6
Paylaşımli Kitap Okuma Sırasında Kullanılan Stratejilerin Belirlenmesi: Paylaşımli Kitap Okuma Dereceleme Ölçeği.....	7
Yenidoğan İşitme Taramasından Sonra Tanı, Cihazlandırma ve Aile Eğitimlerine Yönlendirme Sürecine Görevli Personelin Bakış Açısı.....	8
İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Bir Ailenin Aile Eğitimi Sürecinin İncelenmesi.....	9
Ev Programı Geliştirme: Ailelerle İşbirliği.....	10
Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenmiş Kardeşi Olan Bireylerin Aileleri ile İlgili Duygu ve Düşünceleri.....	11
Otizm Spektrum Bozukluğ Olan Çocuğa Sahip Annelerin Kaygı Düzeylerinin Azaltılmasında Terapötik Kartlarla Yapılan Grup Çalışmalarının Etkililiği.....	12
Otizm Spektrum Bozukluğ Olan Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretiminde Annelerce Hazırlanan Sosyal Öykü ve Video Modelle Öğretim Uygulamalarının Etkililik ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması.....	14
Özel Öğrenme Güçlüğü olan Çocuğa Sahip Ailelerin Çocuklarına İlişkin Gelecek Beklentilerinin İncelenmesi.....	15
Engelli Çocuk Ailelerine Sağlanabilecek Sosyal Destek Olanakları.....	16
Otizm Spektrum Bozukluğ Olan Kardeşe Sahip Bireylere İlişkin Alanyazında Yer Alan Nitel Araştırmaların İncelenmesi.....	17
Özel Gereksinimli Çocukların Yasal Hakları Konusunda Ailelerin Farkındalıkları.....	19

Vaka Çalışması: Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuğu Olan Bir Anneye Etkinlik Çizelgeleriyle Öğretim Sunmanın Öğretimi	20
Eşzamanlı İpucuyla Öğretim Uygulamasının Etkililiğini İnceleyen Araştırmaların Meta-Analizi	21
Annelerin Okul Öncesinde Kaynaştırmaya İlişkin Gereksinimleri	22
Down Sendromlu Otistik Bozukluk ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Davranışlarının Karşılaştırılması	23
Otizimli ve Normal Gelişim Gösteren Çocuklardan Oluşan Küçük Grup Düzenlemesi: Sabit Bekleme Süreli Öğretim ve Mesleklerin Öğretimi	24
Erken Öğrenme için Gömülü Öğretim Projesi: Birinci Yıl Proje Etkinliklerinin Paylaşımı.....	25
İşitme Kayıplı Bir Çocuğun Çeşitli Bağlamlarda Kullandığı İletişimsel İşlevlerin İncelenmesi	26
Ağır Görme Yetersizliği Olan Az Gören ve Normal Gelişim Gösteren	
Küçük Yaş Grubu Çocuklarla Anne-Çocuk Etkileşiminin Karşılaştırılması	27
Okul Öncesi Kaynaştırmanın Çocukların Gelişimine Etkisi Projesi'nden (OKGEP) Ne Öğrendik?.....	28
Yapılma Olasılığı Yüksek İsteklerde Bulunma Stratejisinin Okul Öncesi Dönemde Kullanım Alanlarının ve Etkiliğinin İncelenmesi	29
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Soru Sorma Yoluyla İletişim Başlatmanın Kazandırılmasında Temel Tepki Öğretiminin Etkileri	30
Okul Öncesi Dönemdeki İşitme Kayıplı Bir Çocuğun Erken Okuma Yazma Yaşantılarının ve Gelişen Okuryazarlığının İncelenmesi	31
Genel Eğitim Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kendini Yönetme Stratejilerini Kullanmalarının Dersle İlgilenme Davranışları Üzerindeki Etkililiği	32
Kavramların Günlük Yaşam Becerilerinin İçerisine Gömülerek Zihin Engelli Öğrencilere Kazandırılması	34
Uluslararası İşbirliğinin Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar Üzerindeki Global Etkisi	35
Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Serbest Zaman Becerilerinin Öğretiminde Tablet Aracılığıyla Sunulan Doğrudan Öğretimin Etkililiği	36
Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlere Çok Seçenekli Sistematik Pekiştireç Değerlendirme Yönteminin Öğretilmesi	37
Okuduğunu Anlama ve Okuma Akıcılığının Geliştirilmesi: Zihinsel Engelli Bir Öğrenci ile Vaka Çalışması	38
İşitme Engelli Yüksekokul Öğrencilerine Yönelik Teknoloji Destekli Matematik Öğretimi.....	39
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Zihinsel Engellilerin Eğitiminde Yardımcı Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Görüşleri	40
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Öğrenciye Video Modelle Öğretim İle Sosyal Becerilerin Kazandırılması	41

Elle Kavranabilir Nesnelere Çalışan Etkileşimli Eğitsel Uygulamanın Etkililiğinin İncelenmesi	42
Okulöncesi Dönemdeki OSB Olan Çocuklara İpad Aracılığıyla Sosyal Etkileşim Becerilerinin Öğretiminde Videoyla Model Olmanın Etkililiği	43
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Etkileşimli Çoklu Ortam Tasarım ve Kullanımı	44
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Etkileşimli ve Etkileşimli Olmayan Sosyal Öykülerin Karşılaştırılması	45
Web-Tabanlı Uzaktan Öğretmen Koçluğu: Kentucky İşitme-Görme Yetersizliği (Deaf-Blind) Projesi Öğretmen Koçluğu Uygulaması	46
Küçük Grup İçinde Akıllı Tahtada Aşamalı Yardımla Öğretimin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Dijital Oyun ve Gözleyerek Öğrenme Becerileri Üzerindeki Etkililiği	47
Otizmlı Çocuklara Altı Kısımlı Adam Çizme Becerisinin Öğretiminde iPad Aracılığıyla Sunulan Video İpuçlarıyla Öğretimin Etkililiği	48
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilere Yiyecek-İçecek Hazırlama Becerilerinin Öğretiminde Sesli Anlatım İçeren ve İçermeyen Video İpucunun Karşılaştırılması	49
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Kimyasal Maddelerden Korunma Becerisinin Öğretiminde İpad ile Sunulan Sosyal Öykülerin Etkililiği	50
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sembolik Oyunların Küçük Grupla Öğretiminde Canlı Modelle ve Video Modelle Öğretimin Karşılaştırılması	51
Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Toplum Kaynaklarını Kullanma Becerilerinin Öğretiminde İşitsel Teknoloji Desteğiyle Sunulan Videoyla Model Olmanın Etkililiği	52
Disgrafi Yaşayan Öğrencilerin Yazma Becerisini Desteklemek İçin Mobil Bir Yazma Uygulamasının Geliştirilmesi	53
Göz Hareketleri Takibi Teknolojisi Kullanılarak Oyunlaştırılmış Göz Egzersiz Eğitimi Sistemi Geliştirilmesi ve Kullanılabilirliği	54
Etkileşimli Tablet Aplikasyonların Öğrenme Güçlüğü Çeken Öğrencilerin Matematik Yeteneklerine (Kesirli Sayı Bilgisine) Etkisi	55
Zihin Yetersizliği Olan Öğrenciler İle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kadir'in Doktor Macerası' Adlı Tiyatro Oyunu Bir Kaynaştırma Uygulaması Projesi	56
Montessori Yaklaşımı'nın Kaynaştırmadaki Rolü	57
Kaynaştırma Ortamında Eğitimi Alan İşitme Engelli Öğrencilere Destek Özel Eğitimi Hizmeti Sunan Eğitimiye Yönelik Mentörlük Sürecinin İncelenmesi	59
Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Uygulamalarının Niteliği: Çocukları Down Sendrom Tanısı Alan Ailelerin Görüşleri	60

Engellilere Yönelik Ayrımcılığı Önleme Konusunda Oluşturulan Sınıf İçi Etkinlikler ve Etkisinin İncelenmesi	61
Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencilerinin Pragmatik Dil Becerileri ile Sosyal Becerileri Problem Davranışları ve Akademik Yeterlilikleri Arasındaki İlişki	62
Kaynaştırma Sınıflarında Eğitim Alan Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Aktif Bileşenlerinin Değerlendirilmesi	63
Sınıfında Özel Gereksinimli Öğrencisi Olan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Doğal Öğretim Sürecine İlişkin Bakış Açılarının İncelenmesi	64
Zihinsel Yetersizliği Olan Ve Olmayan Ergenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri	65
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler ve İstihdam	66
Otizimli Gençlerin Üretkenliğinin Artırılması ve İşgücü Piyasasına Geçişlerinin Desteklenmesi Projesi: Beylikdüzü Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi Örneği	67
İşitme Engelli Gençlerin İş Ortamı Deneyimleme Süreci: Öğrenci İşleri Bürosunda Çalışma...	68
İşitme Engelli Üniversite Öğrencileri ile Kariyer Planlama Etkinlikleri: İŞKUR Etkileşim Süreci	69
Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Mum Yapma Becerisinin Öğretiminde Kişisel Görüş Noktası Tekniğinin Etkililiğinin İncelenmesi.....	70
Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Tablet Bilgisayar Aracılığıyla Görsel ve İşitsel Teknolojilerle Sunulan Video Modelle Öğretimin İş Görüşmesi Becerisini Öğretmedeki Etkililiği	71
Aile Şûralarında Özel Gereksinimli Bireyler ve Ailelerine Yönelik Olarak Alınan Kararların İncelenmesi	75
Genel Eğitim Öğretmenlerine Sunulan Mesleki Gelişim Uygulaması Otizimli Öğrencilerin Genel Eğitim Müfredatına Erişiminde Bir Seçenek Olabilir mi?	76
İşitme Engelli Öğrencilerle Çalışan Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri	77
Özel Gereksinimli ve Risk Altında Olan Çocukların Hastaneden Eve Geçişleri	78
Otizmi Olan Çocukların Geçişler Sırasında Sergileyebilecekleri Problem Davranışları Önlemek Üzere Kullanılan Geçiş Stratejileri	79
Engele Sahip Öğrenciler İçin Yeni Bir Yetişkinliğe Geçiş Süreci Planlamasının Kavramsallaştırılması	80

Ortaokul 6. Sınıf Kaynaştırma Öğrencilerinin Matematik Performans Düzeylerine Uygun Öğretim Uygulaması	81
Göz İzleme Yöntemi İle Okuma Becerilerinin İncelenmesi	82
Görme Engellilere Dokunsal ve İşitsel Materyallerle Fen Kavramlarının Öğretimi	83
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Sözel Matematik Problemi Çözme Becerisinin Kazandırılmasında Şema Yaklaşımının Etkililiği	84
İşitme Engelli Üniversite Öğrencileri ile Yazma Sürecinin İncelenmesi	85
Birinci Sınıf İşitme Kayıplı Öğrencilerin Ses Bilgisel Farkındalık Dil ve Okuma Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	86
Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden İşitme Engelli Öğrencilerin Yazdıkları Öykülerin İncelenmesi	87
Gelişimsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Para Cüzdanı Kullanarak Ürün Satın Alma Becerisini Öğretmede Sabit Bekleme Süreli Öğretim Yönteminin Etkililiği	89
Hafif Derecede Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Fen Bilgisi Konularının Öğretiminde Doğrudan Öğretim İle Şematik Düzenleyiciyle Öğretimin Karşılaştırılması	90
Yazım Güçlüklerine Yönelik Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi	91
Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Çarpma Öğretiminde Somut- Yarı Somut-Soyut Öğretim Stratejisinin Etkililiği	92
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezlerinde Kullanılan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme	93
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Öğrencilerin Okuma Becerilerinin Formal Olmayan Okuma Envanteri İle Değerlendirilmesi	94
İlköğretim Okulları İçin Tavsiye Edilen 100 Temel Eserde Engellilik Kavramı	96
Özel Yetenekli Öğrencilerin Anomalik Durumlar Üzerine Argümantasyon Sürecinin Bilimsel Yaratıcılık Düzeylerine Etkisi	98
Görme Yetersizliğinden Etkilenen Çocuklar İle Olağan Gelişim Gösteren Çocukların Zihin Kuramı Becerileri ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması	99
Görmeyen ya da Çoklu Yetersizlikten Etkilenmiş Görmeyen Çocuklarda Ortak Dikkat Becerisi ..	100
Otizm Spektrum Bozukluğunda Taklit Yetersizlikleri ve Nedenleri	101

Özgül Öğrenme Güçlüğü olan Bireylerin Yaşadığı Psikolojik Problemler ve Bu Bireyleri Anlama.....	102
Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Duyguları Tanıma Becerileri	103
Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi	104
Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Özel Eğitim Sınıflarının İşleyiş ve Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	105
Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Çocuk Sevme ve Empatik Eğilimlerinin İşe Adanmışlık Düzeylerine Etkisi	106
Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı Öğretmen Adaylarının “Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları” Dersine ve Gözlem Yaptıkları Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşleri	107
Öğretmen Adaylarınca Hazırlanan ve Sunulan Sosyal Öykülerin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Sosyal Becerileri Edinmeleri Üzerindeki Etkisi	108
Disleksi ve Müzik Terapi: Disleksili Bir Çocuk ile Enstrüman Çalma Temelli Terapötik Müzik Eğitimi Uygulamaları (Bir Örnek Olay İncelemesi)	110
Özel Eğitim Alan Çocukların Eğitiminde Müziğin Kullanılmasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri	111
Yetersizliği Olan Bireylerle İlgili Filmlerin Özel Eğitim Dersinde Kullanımı	112
Otizm Spektrum Bozukluğunda Motor Yetersizlikler ve Müdahale	113
Okulöncesi Dönemdeki Otizmliler Çocuklara Yönelik Hazırlanan Bir Aile Eğitim Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi	114
5–10 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Çalışma Belleği Ölçeğinin.....	115
Duygusal ve Davranışsal Bozukluk Açısından Risk Altında Olan İlkokul Öğrencilerinin Belirlenmesi	116
Asperger Tanılı İlköğretim Öğrencisinin Psikolojik Gelişim Grubuna Kaynaştırılması; Olgu Sunusu.....	117
Ulusal ve Uluslararası Alanyazında Yer Alan Zihin Yetersizliği Olan Bireylere İlişkin Nitel Çalışmalar	118
Down Sendrom Tanılı Çocuklara Sahip Annelerin Gereksinimlerini ve Sosyal Destek Algılarına İlişkin Görüşlerini Belirleme	120
Özel Eğitim Gereksinimi Olan Öğrencilere, İşletmede Mesleki Eğitim İmkânı Sağlayan İşveren Beklentileri.....	122
Tablet Bilgisayar Üzerinde Eş Zamanlı İpucuyla Sunulan Nokta Belirleme Tekniğinin Rakam – Nesne Eşleşmesi Öğretiminde Etkililiği	123

Erken Okuryazarlık ve Erken Okuryazarlık Araştırmaları	124
Normal Sınıflara Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Karşılaştıkları Sorunlar	125
Türkiye’de Okul Öncesi Kaynaştırma Konusunda Yapılan Araştırmalar Bize Neyi Söylüyor?...126	

POSTER BİLDİRİLER

Anadolu Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü 4. Sınıf Öğrencilerinin Özel Eğitim Gereksinimi Olan Bireyleri Değerlendirme ve Tanılama Üzerine Zekâ ve Psikolojik Testlerin Uygulamalarına İlişkin Görüşleri	128
Otizm Spektrum Bozukluğuna İlişkin Güncel Müdahale Yöntemleri, Etkileri ve Uygulamaları Üzerine Bir Derleme.....	129
Uzaktan Eğitim Yoluyla Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime İlişkin Görüşleri.....	130
Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Eğitimcilerinin OÇİDEP’e İlişkin Deneyim ve Algıları	131
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Oyun Becerilerinin Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi	132
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	133
Online Bireysel Eğitim Planı Hazırlama Programından (OBEPHP) Öğretmenlerin Yararlanmalarına İlişkin Bir Araştırma	134
Deprem Sonrası Yapılan/ Yapılacak Binalarda Engelli ve Yaşlılara Dönük Düzenlemelere İlişkin Uygulayıcıların Görüşleri: Van İli Örneği	135
Universal Ekol Özel Eğitimde Yenilikçi Girişimci Yaklaşım.....	136
Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Fen Bilgisi Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri ...	137
Yazılı Etkinlik Çizelgesi Aracılığıyla Otizimli Çocukların Yazma Becerilerini Geliştirme	138
Hafif Derecede Zihinsel Yetersizliği Olan Bir Öğrenciye Yazma Becerisinin Öğretimi: Bir Örnek Çalışma	139
Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Eğitimcilerin Problem Davranışların Sağaltımında Kullandığı Yöntemlere, Sağaltım Sürecine ve Bu Yöntemlerin Kullanımıyla İlgili Öz Yeterliklerine İlişkin Görüşleri.....	140
Öz Belirlenim’in Özel Eğitimdeki Yeri ve Engele Sahip Öğrenciler İçin Önemi	141
Türkiye’de Otizm Alanında Çalışan Bir Sivil Toplum Kuruluşu:.....	142
Afet ve Kriz Durumlarında Engelli Olmak	143
K.K.T.C. Lefke Avrupa Üniversitesi Özel Gereksinimi Olan Çocuklar Uygulama Araştırma ve Eğitim Merkezi	144

Sinema Filmlerinde Otizm'in İşlenişi: Film İncelemesi	145
Bir Alman Otizm Terapisi: Geniştirilmiş Dikkat-Etkileşim Terapisi-AIT	146
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Fırsat Öğretimi ve Etkilerinin İncelenmesi	147
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Yiyecek- İçecek Seçim Fırsatı Sunmanın Davranış Sorunları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi	148
OSB'li Bir Çocuğa Türk Kahvesi Pişirme ve Servis Etme Becerisinin Öğretiminde Etkinlik Çizelgesi Kullanımın Etkililiği	149
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Hareket Algılama Temelli Teknolojilerinin Özel Eğitimde Uygulanabilirliği Hakkındaki Görüşleri	150
Otizm Konusunda Anne-Baba, Öğrenci ve Uzmanların E-Öğrenmeye Dayalı Öğretim Tasarımı Örneği: Tohum Otizm Vakfı Eğitim Portalı	151
Özel Gereklinimi Olan Çocuklara Akıllı Telefon ve Tablet Kullanımı ile Tuvalet Becerisi Öğretimi	152
Görsel Eğitim ve Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalleri	153
Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylere Matematikte Dört İşlem Becerilerinin Öğretimine İlişkin Yapılan Uygulamalı Araştırmaların İncelenmesi	154
Özel Gereklinimli Bireyleri Geleceğe Hazırlama ve İstihdam Konusunda Okul Türleri, Yaş, Cinsiyet, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler ve Projelerin Etkisi	155
Engelliler Entegre Yüksek Okulu Öğrencilerinin Okuma, Anlama, Anlatma, Yazma ve İletişim Becerilerinin Geliştirilmesi	156
Köpek Destekli Terapinin Zihinsel Güçlüğü Olan Yetişkinler Üzerindeki Etkileri	157
Özel Gereklinimli Çocukların Tercih Ettikleri Çizgi Filmler ve Bu Çizgi Filmlere İlişkin Önerileri	158
Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin 'Engellilik Farkındalığı' ve Özel Eğitim Kavramlarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Porsuk MYO Örneği	159
Özel Eğitimciler Derneğinin Kuruluşu ve Gelişim	160
Türkiye'de Özel Öğrenme Güçlüğü Alanında Gerçekleştirilmiş Çalışmaların İncelenmesi.....	161
Köy Enstitüsünden Profesörlüğe Uzanan Yaşam Öyküsü: Prof. Dr. Yahya ÖZSOY	162
Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim Düzeyleri ve Görüşleri....	164
Özel Eğitimde Aile Eğitiminin Önemi	165
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Aile Eğitim Programlarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi ...	166
Dezavantajlı Bireylerin Ebeveynlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Uygulamalarına İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi.....	167

Otizimli Çocuğa Sahip Babaların, Çocuklarının Gelişimindeki Rollerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi.....	168
Otizm Spektrum Bozukluğu ve Uygulamalı Davranış Analizine Dayalı Yöntemler: Bir Örnek Çalışma.....	169
Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklara İlişkin Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi	170
UDA'ya Dayalı Eğitim Sunan Eğitimcilerin Deneyimleri ve Algıları.....	171
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Sosyal İletişim Becerileri Üzerine Uygulanmış Video Model Yöntemi Hakkında Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri	172
Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Özel Eğitim Araştırmalarının Eğilimleri: İçerik Analizi.....	173
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Adına Meşgulken Tepki Verme ve Etkilerinin İncelenmesi.....	174
Farklı Branştan İlkokul Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Yasal Düzenlemeler ve Kaynaştırma Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri	175
Yaratıcı Drama Çalışmalarının, İlkokula Devam Eden Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıf İçi Etkinliklere Katılım Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi	176
Antalya İlinde Görev Yapan Okul Öncesi, İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sınıf İçi Davranış Problemlerinin Çözümünde, Davranış Yönetme Becerilerinin ve Destek Aldıkları Okul Dışı Sistemlerin Etkililiğinin Değerlendirilmesi	177
Öğretmenlerin Bütünleştirmeye İlişkin Görüşleri	178
Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları Dersi Uygulama Programının Geliştirilme ve Uygulama Süreci: Bir Eylem Araştırması	179
Özel Eğitimde Değerlendirme: 23 Yaş Üstü Özel Gereksinimli Bireylerde Destek Eğitime Bakış Açısı	180
Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin İstihdamına Yönelik Yapılan Nitel Araştırmaların İncelenmesi.....	181
Görme Yetersizliği Olan Öğrencilere 'Yalıtım ve Yalıtım Malzemeleri' Kavramının Öğretimine Yönelik Bir Etkinlik Tasarımı	182
Türkiye'de Çoklu Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylerle İlgili Neler Yapıyoruz? Neler Yapamıyoruz?	183
Sistemik Literatür Taraması: Öğrenme Güçlüklerinde Teknoloji Kullanımı.....	184
Özel Gereksinimli Öğrencilerle Çalışan Öğretmenlerin Davranış Değiştirmede Kullandıkları Tekniklerin ve Bu Tekniklere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi	185

ÇALIŞTAYLAR

Özel Eğitim Araştırmalarının Değerlendirilmesi	187
KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMALARI SİSTEMATİK DERLEME VE META-ANALİZ..	188
Özel Gereksinimli Çocukları Tacizden Koruma	189
Gelişimsel Yetersizliği Bulunan Çocuklara Yönelik Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı ..	191
Tek-Denekli Araştırmalarda Meta-Analiz Çalışmayı.....	193
İşitme Kayıplı Çocukların Aile Eğitiminde Oyun ve Eğitim	195
Özel Gereksinimli Çocuklarla Müzik ve Hareket Uygulamaları Temelli Gömülü Öğretim Uygulamaları	197
Uluslararası İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Sınıflandırılması -Çocuk ve Genç Versiyonu'nun (ICF-CY) Alanda Kullanımı.....	200
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Temel Okuma Becerilerini Geliştirme Stratejileri ..	202
Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocuklar İçin Akuaterapi	204
Uygulamalı Aile Eğitimi: Aile Eğitimi Programı Geliştirme ve Uygulama.....	207
Akademik Beceri Öğretimi	209
NVivo 11 ile Nitel Veri Analizi	211
Video İpucunun Hazırlanması ve Sunulması	212
Okuma Becerilerini Değerlendirmede Formel Olmayan Okuma Envanteri'nin Kullanımı	214
Gömülü Öğretim için Uygun Hedef Davranış Belirleme ve Yazma	215
Disiplinler Arası Bir Bakışla Matematik Öğrenme Güçlüğü (Gelişimsel Diskalkuli)	217
Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklarda Verbal Behavior (Sözel Davranış) Yaklaşımı.....	219
Tek Denekli Deneysel Araştırma Desenlerini Kullanan Çalışmalarda Etki Büyüklüğünün Örtüşmeyen Veri Temelli Olarak Hesaplanması	220
Gelişimsel Geriliği/Yetersizliği Olan Çocukların Dil Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Doğal Dil Öğretim Teknikleri.....	222

SÖZLÜ BİLDİRİLER

Zihin Yetersizliğinin İşlemsel Tanımının Pratiğe Yansımaları

Süleyman Eripek – Lefke Avrupa Üniversitesi

Zihin yetersizliğinin işlemsel tanımının bu yetersizliğe sahip olan bireylerin bazı özel hizmet ve/ ya da olanaklardan yararlanmaya uygun olup olmadığına karar verilmesinde kritik bir önemi vardır. Bunun yanı sıra, bazı hukuki (örneğin, velayet ve vasilik) ve cezai durumlarda yapılan tanım önemli olmaktadır.

Zihin yetersizliğinin işlemsel tanımında, kullanılan terminoloji bir yana, altmış yıla yakın bir süredir önemli bir değişiklik olmamıştır. Ancak konunun pratiğinde, tanıma dayalı karar verme ya da tanılama süreçlerinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Öyle ki ulusal ya da uluslararası resmi kurumların ya da sivil organizasyonların hemen hepsinde yapılan tanımın karar verme süreçlerinde uygulanmasına ilişkin bazı uyarı ve açıklamalara yer verilmektedir. Bu konudaki en kapsamlı çalışmalar American Association on Intellectual and Developmental Disabilities–AAIDD (Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlikler Birliği) tarafından sürdürülmektedir. Bu bağlamda AAIDD, 1992, 2002 ve 2010 yıllarında yayınladığı yönergelerde zihin yetersizliği tanımının bir parçası ya da uzantısı olarak uyarı niteliğinde çeşitli varsayımlara yer vermiştir. Benzer uyarılar American Psychiatric Association tarafından en son 2013 yılında yayınlanan Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders–5’de de (Zihinsel Bozuklukların Tanı Ölçütleri Başvurusu Yönergesi) yer almaktadır.

Bildiride, zihin yetersizliğinin işlemsel tanımına eşlik eden bu uyarı ya da varsayımların uluslararası ve Türkiye ölçeklerinde pratiğe yansımaları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, tanım ve tanılama

Rehberlik Araştırma Merkezleri’nde Eğitsel Tanılamada Standardizasyon Sorunsalı ve Çözüm Önerisi Olarak E–Pab Örneği

İbrahim Eren – Çorum Rehberlik Araştırma Merkezi

Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) özel eğitim hizmetlerinin planlanmasında, eğitsel tanılamının yapılmasında ve rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde ilk ve önemli basamağı oluşturur. “Eğitsel tanılama” yapmak RAM’ların ana işlevlerindedir. Bu amaç doğrultusunda RAM’a başvuran bireye ve ailesine öncelikle “yeterlilik” sertifikasına sahip uygulayıcılar tarafından ”standart” hale getirilmiş olan zekâ ve gelişim testleri uygulanır. İkinci olarak özel eğitim öğretmenleri tarafından başvuran bireyin özür/engel türüne uygun olan ve yine MEB tarafından “standart” olarak hazırlanan “performans belirleme formu” kullanılarak öğrencinin performansı belirlenmeye çalışılır.

Performans belirleme için gerekli olan amaçların “standart” olarak belirlenmiş olmasına karşılık, bu amaçları ölçme ve değerlendirme yapmak için gerekli olan “performans belirleme araçlarının” hiçbiri RAM’larda standart olarak bulunmamaktadır. Tamamen uygulayıcının kişisel bilgi ve deneyimleri doğrultusunda “eğitsel performans” belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu durum uygulayıcılar arasındaki bireysel farklılıkları arttırmakta ve değerlendirmeye alınan birey için seçilen amaçların da farklılıklara yol açmasına ve en önemlisi hedeflenen kazanıma ulaşıp ulaşılamadığı noktada uygulayıcılar arasında fikir ayrılıkları oluşmasına neden olmaktadır.

Bu sorunu aşmak için MEB tarafından standart hale getirilen “performans belirleme formu” ve “modülleri” doğrultusunda hazırlanan ve uygulayıcılar arasındaki bireysel farklılıkları en aza indirmeyi hedefleyen “ standart” bir “performans alım bataryası” hazırlanmış ve tamamı Çorum RAM’da geliştirilen E–PAB 1.0 (Eren Performans Alım Bataryası) oluşturulmuştur. Engel türlerine göre; zihinsel engel, özel öğrenme güçlüğü, sınır zeka, DEHB, dil ve konuşma güçlüğü ve otizm ön tanısı ile 2015–2016 yılında Çorum RAM’a başvuran 734 bireye farklı uygulayıcılar tarafından, farklı tarihlerde E–PAB ile “performans alımı” gerçekleştirilmiştir.

Uygulama sonunda E–PAB’ın uygulayıcılar arasındaki bireysel farklılıklardan kaynaklanan sorunları en az indirdiği ve öğrenci için belirlenen kazanımların değerlendirilmesinde uygulayıcılar arasındaki fikir ayrılıklarını ortadan kaldırdığı tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirmelere göre geliştirilebilecek olan batarya ile başta RAM’lar olmak üzere tüm özel eğitim kurumlarında “performans alımı” standart hale getirilebilecek ve uygulayıcılar arasındaki bireysel farklılıklardan kaynaklan sorunlar büyük ölçüde aşılabacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel tanılama, özel eğitim, performans alım bataryası, e–pab, RAM

Matematik Öğrenme Güçlüğü/Diskalkuli Ön Değerlendirme Testi Geliştirme Çalışması

Yılmaz Mutlu – Muş Alparslan Üniversitesi
Levent Akgün – Atatürk Üniversitesi

Matematik öğrenme güçlüğü, bireyin aritmetiksel becerileri edinim yetilerinde yetersizliklere sahip olduğu özgül bir öğrenme güçlüğüdür. MÖG'e dair genetik, nörobiyolojik ve epidemiyolojik deliller, diğer özgül öğrenme güçlükleri gibi, MÖG'ün beyin temelli bir bozukluk olduğuna işaret etmektedir. Matematik öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerin normal nüfus içerisinde yaygınlık oranları, araştırmalarda kullanılan kriterlerin farklılığına göre değişmekle beraber % 3–6 oranında olduğu rapor edilmiştir.

MÖG yaşayan bireyler özel eğitim kapsamında tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimlerini normal sınıflarda almakla beraber matematik derslerinde destek eğitim sınıf hizmetinden yararlanırlar. Öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler normal öğrencilerden farklı oldukları gibi öğrenme güçlüğü tanısı konmuş yaşlılarından da birçok yönüyle farklı özelliklere sahiptirler. Bu nedenle matematik öğretiminde bireysel eğitim programlarına ihtiyaç duyarlar. Ancak MÖG yaşayan öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verecek bireysel bir eğitim programının hazırlanması doğru ve güvenilir ölçme araçları ile belirlenmiş performans düzeyi ile mümkün olabilir. Aksi takdirde doğru değerlendirme yapılamadığı için doğru bir bireysel eğitim programı ve bunun neticesinde de doğru bir müdahalede gerçekleşemeyecektir. Bu durumun öğrencinin başarısına, öğrencinin matematiğe dair tutum ve kaygısına olumsuz yansımaları olacaktır.

Bu çalışmanın amacı ilkökul 3. sınıf MÖG yaşayan öğrencilerin tanılanmasında kullanılmak üzere bir ön değerlendirme testi geliştirmektir. Bu bağlamda DÖDT maddeleri belirlenmeden önce MÖG belirtileri çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. MÖG yaşayan öğrencilerin yaşlılarından yaklaşık iki yıl geride olmaları nedeniyle belirtilerin varlığını test etmeye yönelik 1. ve 2. sınıf düzeyine uygun 16 madde uzman görüşleri çerçevesinde geliştirilmiştir. Geliştirilen DÖDT testinin güvenilirlik analizi ve MÖG riskli öğrencilerin değerlendirilmesinde normlar oluşturulması için bir ilkökulda rastgele belirlenen sınıflarda 82 tane 3. Sınıf öğrencisine DÖDT testi uygulanmıştır. Elde edilen verilerin güvenilirlik analizinde cronbach alfa değeri .943 olarak belirlenmiştir. MÖG yaşayan öğrencilerin tespitinde; öğrencinin test maddelerini cevaplama süresi, yanlış cevap sayısı, kullanılan stratejiler (çentik atma, parmakla sayma gibi basit sayma stratejileri) ve sayı yönelim bozukluğu örnekleri birer ölçüt olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diskalkuli, matematik öğrenme güçlüğü, tanı koyma yöntemleri, diskalkuli belirtileri, diskalkuli ön değerlendirme testi

Türkiye’de Çocuğu Kaynaştırma Eğitimi Alan Ailelerle Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Rıfat İcüz – Anadolu Üniversitesi
Murat Doğan – Anadolu Üniversitesi

Ailelerin temel görevleri, aile üyelerinin kapasitelerini geliştirmek, çocuklarının toplumsallaşmasını gerçekleştirmek, üyelerinin işlevselliklerini sürdürdükleri etkinliklerin yapılmasına katkıda bulunmak, ailenin maddi ve manevi refahı için gerekli şartların oluşmasını temin ederek üyelerin doyumunu sağlamaktır. Kaynaştırmada öğrenciye verilecek hizmetlerin amacına ulaşabilmesi, çeşitli eğitim ve destek hizmetlerinin sağlanabilmesi için öncelikle ailenin gereksinimlerinin, aile işlevlerinin, aile içi dinamiklerin, yaşadığı zorlanmaların, başa çıkma mekanizmalarının, sahip olduğu içsel ve dışsal destek kaynaklarının ve bunların etkileşimlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi gerekmektedir.

1997 yılında yayınlanan özel eğitim hakkında KHK ile kaynaştırma üzerine yapılmış çalışmaların yoğunlaştığı görüldüğünden mevcut çalışmada, Türkiye’de 1997–2016 yılları arasında ilkokul ve ortaokulda çocuğu kaynaştırma eğitimine devam eden ailelerle yapılan çalışmalar sistematik olarak incelenmiştir. Mevcut çalışmaya veriye dayalı araştırma makaleleri, yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları dahil edilmiştir. Tüm yayınlar yöntemleri, konuları ve temel bulguları açısından sistematize edilerek incelenmiştir. İki aşamada oluşan bu çalışmanın birinci aşamasında ilgili dokümanlara ulaşılmıştır. İkinci aşamasında ise çalışmalar yıllara ve temalarına göre ayrılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinin son aşamasını ise bulgular yorumlanarak sunulmuştur.

Sonuç olarak, ülkemizde zihin yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu, işitme kaybı, süreğen hastalığı olan çocuğu kaynaştırma uygulamalarına devam eden ebeveynlerin sorunları, gereksinimleri, ayrıca tutum ve beklentilerine yönelik çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda da sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi için kaynaştırmada çocuğu bulunan ailelerin görüşlerine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Çalışmalar yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesine, çocuklarının eğitiminde zayıf oldukları yönlerin güçlendirilmesine ve sorunlarının çözümlenmesine ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Ailelerin çocuklarının eğitiminden sorumlu olmalarının doğal sonucu kaynaştırma uygulamalarının istenen yönde ilerleyebilmesi için sürece ilişkin görüşlerinin önemli olduğu da vurgulanmıştır. Dolayısıyla çalışmanın kaynaştırma uygulamalarına devam eden öğrenciye ve ailelerine verilecek hizmetlerin amacına ulaşabilmesi, çeşitli eğitim ve destek hizmetlerinin sağlanabilmesi ve ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilmesi adına genel bir bakış açısı sağlayabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, aileler, özel gereksinimli bireyler, işitme kayıplı bireyler

**Farklı Türde ve Çoklu
Yetersizliğe Sahip Üçüz Bebeklerin Gelişimlerinin Değerlendirilmesi ve
Yetersizlik Türü Temelinde Karşılaştırılması:
Bir Vaka Çalışması**

**Ayten Düzkantar – Anadolu Üniversitesi
Dilay Akgün Giray – Anadolu Üniversitesi
Melih Çattık – Anadolu Üniversitesi
Üzeyir Emre Kıyak – Anadolu Üniversitesi**

Bu çalışma, görme ve gelişimsel yetersizliği olan, sadece görme yetersizliği olan ve sadece gelişimsel yetersizliği olan üçüz bebeklerin gelişimlerinin değerlendirilmesini ve kendi içlerinde karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Gelişimsel Destek Programı (GEDEP) kullanılmıştır. Araştırmacıların her biri, bebekleri teker teker değerlendirmiş ve sonra kendi aralarında karşılaştırma yaparak gelişimsel düzeylerine ilişkin saptamalar gerçekleştirmişlerdir.

Bebekler değerlendirme süreci başladığında 20 aylıktır. Araştırmacılar 2016 yılı Mart–Haziran ayları arasında her hafta Perşembe günü bir saat bebeklerin evlerine gitmiş ve değerlendirme amaçlarını tek tek denemiştir. Bebeklerden ikisi kuvözde kaldığı dönem dolayısıyla prematüre retinopatisi geçirmiş ve görme yetersizliğine sahiptir. Görme yetersizliği olan bebeklerden biri aynı zamanda gelişimsel yetersizliğe de sahiptir. Görme yetersizliği olmayan bebek ise gelişimsel yetersizliğe sahiptir. Poster bildirimde bebeklerin gelişimleri arasındaki fark, yetersizlik türünün bebeklerin gelişim alanlarında olası etkisi karşılaştırılarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, görme yetersizliği, gelişimsel yetersizlik, eğitsel değerlendirme.

Paylaşımlı Kitap Okuma Sırasında Kullanılan Stratejilerin Belirlenmesi: Paylaşımlı Kitap Okuma Dereceleme Ölçeği

Ayşenur Çelik – Gazi Üniversitesi
E. Rüya Özmen – Gazi Üniversitesi

Paylaşımlı kitap okuma (shared book reading) küçük çocukların dil ve okuryazarlık becerilerini geliştirmek için yetişkinlerin çocuklarla birlikte kitap okurken kullandıkları uygulamaları içermektedir. Ebeveyn–çocuk hikâye kitabı okuma, küçük çocukların dil gelişimi ve sonraki okuma edinimi için ihtiyaç duydukları becerileri kazanmalarında en önemli etkinliklerden biri olarak ifade edilmektedir. Türkiye’de annelerin çocukları ile paylaşımlı kitap okurken çocuklarının dil ve etkileşim becerilerini desteklemeye yönelik hangi stratejileri kullandığı, stratejilerin kullanım sıklığının normal gelişim gösteren ve yetersizlikten etkilenen çocukların ebeveynleri arasında herhangi bir farklılık gösterip göstermediği bilinmemektedir ve merak konusudur.

Bu nedenle bu çalışmada, paylaşımlı kitap okuma sırasında annelerin kullandıkları etkileşim ve dili destekleme stratejilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Paylaşımlı Kitap Okuma Dereceleme Ölçeği geliştirilmiştir. Bu sunumda Paylaşımlı Kitap Okuma Dereceleme Ölçeği’nin geliştirilme nedenleri, dayandığı kuram ve geçerlilik çalışmalarına ilişkin bilgiler verilecektir.

Paylaşımlı Kitap Okuma Dereceleme Ölçeği; okul öncesi dönem çocukların annelerinin çocuklarıyla paylaşımlı kitap okurken kullandıkları etkileşim ve dili destekleme stratejilerinin sıklığını belirlemek için hazırlanan bir dereceleme ölçeğidir. Bu dereceleme ölçeğinin maddeleri, alanyazın taraması sonucu annelerin kullandıkları etkileşim ve dili destekleme stratejilerinin belirlenmesi ve tanımlanması sonucunda oluşturulmuştur. Ölçeğin kapsam geçerliliği için uzman görüşü alınmıştır. Elde edilen uzman görüşleri arasındaki uyumluluğa bakılarak, bu nitel sonuçlar kapsam geçerlik oranları yardımı ile istatistiksel nicel sonuçlara dönüştürülmüştür. Sonuç olarak, Paylaşımlı Kitap Okuma Dereceleme Ölçeği; üç alt boyutlu, toplam 14 maddeli ve 0–4 arası ölçüt düzeyindedir. Bu dereceleme ölçeği kullanılarak, özellikle gelişimsel yetersizliği olan çocukların annelerinin paylaşımlı kitap okuma bağlamında kullandıkları stratejiler belirlenerek annelerin eksik oldukları stratejiler ortaya koyulabilir. Paylaşımlı kitap okuma sırasında annelerin kullandıkları etkileşim ve dili destekleme stratejilerinin betimlenmesi ile strateji kullanımına yönelik aile eğitimi çalışmalarında öğretilecek stratejiler seçilebilir.

Anahtar Kelimeler: Paylaşımlı kitap okuma, paylaşımlı kitap okuma stratejileri, paylaşımlı kitap okuma sırasında anne davranışları

Yenidoğan İşitme Taramasından Sonra Tanı, Cihazlandırma ve Aile Eğitimlerine Yönlendirme Sürecine Görevli Personelin Bakış Açısı

Nagihan Baş – Anadolu Üniversitesi
Zerrin Turan – Anadolu Üniversitesi
Yıldız Uzuner – Anadolu Üniversitesi

İşitme kaybı merkezi tanılamaya yönelik olarak yapılan girişimler sonucunda işitme kaybı yeni doğan işitme taramaları (ydit) ile doğumdan hemen sonra belirlenebilmektedir. Ancak işitme kaybılı çocuğun akranlarına benzer dil gelişimi sağlaması ve akademik becerilerini geliştirmesi için tanılandıktan hemen sonra cihazlandırılması ve nitelikli bir aile eğitimine başlaması gerekmektedir. Bu gerekliliklerin yerine getirilmesinde ise süreçteki görevli personelin aileleri yönlendirmesi ve bilgilendirmesi önemlidir. Bu sebeple bu araştırma işitme taramalarından bir aile eğitim programına başlanmasına kadar olan süreçteki görevli personelin bakış açısını incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu durum araştırmasının verileri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ) Sağlık Uygulama Araştırma Hastanesi Odyoloji ve Kulak Burun Boğaz (KBB) bölümünden katılımcı olmayan gözlemler, yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı günlüğü, ilgili bölümlerden toplanan belgeler, süreç ürünleri ve araştırmacı-danışman ses kayıtlarından oluşmaktadır. Araştırma süresince toplanan tüm veriler tümevarımsal olarak analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda ESOĞÜ’de uygulanan ydit ve sonrası süreçte yapılan yönlendirmeler ve sürecin sürdürülebilir olması için yapılan çalışmalarla birlikte süreç içerisinde oluşan bazı ihtiyaçlar bulunmuştur. Bu ihtiyaçlar; ESOĞÜ KBB Anabilim Dalı’nın ihtiyaçları ve ydit sonrası süreç kapsamında ülke genelinde bulunan ihtiyaçlar olarak kategorileştirilmiştir. Son olarak görevli personel tarafından sürecin etkin bir şekilde işlemesi ve gösterilen bu çabaların işitme kaybılı çocuk için faydalı olmasını sağlamak adına önemli bulunan unsurlar açıklanmıştır. Görevli personel bu unsurlardan en çok sürece ailenin aktif katılımını ve erken tanı ile birlikte erken cihazlanan işitme kaybılı çocukların eğitimlerine devamlılığını önemli bulduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yeni doğan işitme taraması, işitme kaybı, erken tanı, aile eğitimi

İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Bir Ailenin Aile Eğitimi Sürecinin İncelenmesi

Yıldız Uzuner – Anadolu Üniversitesi
Zerrin Turan – Anadolu Üniversitesi
Aslı Koca – Anadolu Üniversitesi İÇEM

Bu eylem araştırmasının amacı işitme kayıplı çocuğu olan bir ailenin, aile eğitimi sürecinin incelenmesidir. Araştırmanın katılımcıları işitme kayıplı bir çocuk, annesi ve eğitimci/araştırmacıdır.

Araştırma verileri, aile eğitimi uygulamaları videoteyp kayıtları, anneyle yapılan görüşmeler, geçerlik güvenilirlik komitesi ses kayıtları, araştırmacı günlükleri yoluyla toplanmıştır. Araştırma sürecinde toplam on aile eğitimi yapılmıştır. Aile eğitimi sürecinin incelenmesi için tüm aile eğitimlerinin genel dökümü yapılmış ve elde edilen verilere tümevarım analizi uygulanmıştır. Araştırmanın geçerliği, işitme kayıplı çocukların eğitimi alanında çalışan aile eğitimi uzmanı ve eylem araştırması uzmanı tarafından sağlanmıştır.

Araştırma sürecinde eğitimci/araştırmacı tarafından gerçekleştirilen aile eğitimi uygulamaları, aile eğitimi uzmanı tarafından incelenerek uygulamada gözlenen sorunları çözmek amacıyla öneriler verilmiştir.

Geçerlik-güvenirlik toplantısında veriler doğrulanmış ve yeni eylem planı yapılmıştır. Bu eylem planı çerçevesinde eğitimci-araştırmacı tarafından sonraki aile eğitimi planlanmış ve uygulanmıştır. Araştırma sürecinde bu döngü sistematik bir şekilde sürdürülmüştür.

Aile eğitimi sürecinin incelendiği bu araştırmanın bulguları aile eğitimi sürecinin; hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamalarında gerçekleştiğini göstermektedir. Eğitimler süresince etkili bir iletişim ortamı yaratmak amacıyla çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun oyunlar kullanılmıştır. Bu oyunlar süresince eğitimci annenin eğitime aktif katılımını sağlamaya çalışarak dil gelişimini desteklemeye yönelik stratejileri annenin kazanmasını hedeflemiştir.

On seans eğitim sonrasında annenin çocuğun gelişimini destekleyen olumlu davranışlarında artış ve eğitimcinin aile eğitimi uygulamasında olumlu değişimler gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşitme kayıplı çocuklar, aile eğitimi, doğal işitsel-sözel yöntem, uygulama süreci.

Ev Programı Geliştirme: Ailelerle İşbirliği

Ali İrfan Çaka – Tohum Vakfı Özel Eğitim Okulu
Bünyamin Birkan – Tohum Vakfı Özel Eğitim Okulu

Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin öğrendikleri becerileri eğitim ortamından ev ortamına ve diğer toplumsal ortamlara genelledebilmelerini desteklemek gelişimlerinin pozitif sonuçlar doğurması açısından çok önemlidir. Bu sunumda Princeton Child Development Institute (PCDI), Tohum Vakfı Özel Eğitim Okulu ve PCDI'nın diğer yaygınlaştırma kollarında uygulanan ev programı modeli ile evde eğitim hizmeti sunmanın gerekçeleri aktarılacaktır. Ayrıca ev programlarında fotoğraflı ve yazılı etkinlik çizelgelerinin kullanım nedenleri video görüntüleri üzerinden somut uygulama örnekleriyle tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, OSB'li bireylerde aile eğitimi

Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenmiş Kardeşi Olan Bireylerin Aileleri ile İlgili Duygu ve Düşünceleri

Ezgi Alagözoğlu – Anadolu Üniversitesi
E.Sema Batu – Anadolu Üniversitesi
Ali Ersoy – Anadolu Üniversitesi

Bu araştırmada, Otizm Spektrum Bozukluğundan (OSB) etkilenmiş kardeşi olan bireylerin aileleri ile ilgili duygu ve düşüncelerini öğrenmek amaçlanmıştır. Katılımcılar, normal gelişim gösteren, OSB'li kardeşleri olan, 15–16 yaşında üç kişiden (iki kız ve bir erkek) oluşmaktadır. Bulgular anlatı deseni ile yansıtılmıştır. Görüşmelerden önce katılımcılara beş gün süreyle birer fotoğraf makinesi verilmiş ve bu beş gün içinde ailelerini tanıtan 10 fotoğraf çekmeleri istenmiştir. Araştırma verileri, fotoğraf aracılığı ile yapılan yarı–yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış ve anlatı analizi ile analiz edilmiştir. Bu bağlamda üç katılımcının hikayeleri oluşturulmuş ve her hikaye üç ana başlıkta sunulmuştur. İlk ana başlık altında, katılımcının kendi hakkındaki düşünceleri; ikinci ana başlık altında, katılımcının OSB'li kardeşi ile ilgili düşünceleri ve üçüncü ana başlık altında, katılımcının ailesi ile ilgili düşünceleri anlatılmıştır. Bulgular, katılımcıların OSB ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Erkek katılımcı, OSB'li kardeşinin dışarıda sergilediği hareketlerden dolayı utanma hissi taşıdığını söylemiştir. İki kız kardeşin ise, OSB'li kardeşlerine kabullenici ve korumacı yaklaştığı görülmüş ve katılımcıların OSB'li kardeşlerinin geleceği ile ilgili endişeli oldukları ve anneleri ile istedikleri kadar zaman geçiremedikleri anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, uygulama ve araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, kardeş, aile, fotoğraf aracılığıyla görüşme, anlatı

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Annelerin Kaygı Düzeylerinin Azaltılmasında Terapötik Kartlarla Yapılan Grup Çalışmalarının Etkililiği

Uğur Kaya – Antalya Bilgel Bilisel Gelişim Merkezi

Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ailelerinin diğere yetersizlikten etkilenmiş çocukların ailelerine göre stres ve kaygı düzeyleri oldukça yüksek olmaktadır. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların kendilerini ifade etmekte yaşadıkları güçlükler, davranış problemlerinin yoğun olması, bu davranış problemlerinin bazen çocuk ve ailesi için tehlikeli boyutlar da ortaya çıkması, öğrenme, sosyalleşme ve bağımsız iletişim kurma hızlarının düşük olması ailelerin kaygı düzeylerinin yükselmesinde önemli etmenlerdir.

Terapötik kartlar kendini ifade etmede zorluk yaşayan ailelere yardım eden, uygulayıcıların onları daha iyi anlamalarını ve yardım edebilmeleri için daha etkili yöntemler kullanabilmesini sağlayan, yurt dışında yoğun olarak kullanım alanı bulan materyallerdir.

Bu araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip annelerle yapılan terapötik kartların kullanıldığı grup çalışmalarının annelerin kaygı düzeylerinin azaltılmasında etkili olup olmadığının ortaya konulmasıdır.

Araştırma kontrol gruplu ön–test, son–test modeline dayalı deneysel bir çalışmadır.

Araştırmanın örneklemini Antalya ilinde çocukları rehberlik araştırma merkezleri tarafından yaygın gelişimsel bozukluk tanısı ile raporlandırılmış ve özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden eğitim alan 10 anne oluşturmaktadır. Ayrıca aynı özellikleri taşıyan 10 anne de kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmada ön–test ve son–test olarak Durumluk–Süreklilik Kaygı Ölçeği kullanılmıştır.

Deney sürecinde deney grubu olan annelere terapötik kart setlerinden ‘Cope’ kart seti kullanılarak araştırmacı tarafından hazırlanan grup çalışmaları oturum süresi ortalama 1 saat olmak üzere 5 hafta boyunca haftada 2 kez olmak üzere araştırmacı tarafından uygulanmış kontrol grubuna ise hiçbir işlem uygulanmamıştır..

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda; Deney grubunun ön–test ile son–test sonuç verilerinde kaygı düzeylerinin düşmesi boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Kontrol grubunun ön–test son–test sonuç verilerinde kaygı düzeylerinin düşmesi boyutunda anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, terapötik kartlar, durumluk–süreklilik kaygı ölçeği

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretiminde Annelerce Hazırlanan Sosyal Öykü ve Video Modelle Öğretim Uygulamalarının Etkililik ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması

Çimen Acar – Anadolu Üniversitesi
Ahmet Yıkılmış – Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Elif Tekin-İftar – Anadolu Üniversitesi

Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin toplumsal hayatın bir üyesi olması ve yaşadıkları güçlüklerin üstesinden gelmesi için destek olmak gerekmektedir. Onlara sağlanacak bu destek okulda ve evde sağlanacak sistemli eğitimle mümkün olmaktadır. Bu araştırmanın amacı, OSB olan çocuğa sahip annelerin sosyal öyküleri hazırlama ve uygulama bilgi ve becerisi ile video modelle öğretim uygulama bilgi ve becerisini kazanmaları; her iki aile eğitim programını tamamlayan anneler tarafından sunulan sosyal öykülerin ve video modelle öğretim uygulamasının çocuklarının hedeflenen sosyal becerileri öğrenmeleri üzerindeki etkililik ve verimliliklerinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırmanın katılımcıları yaşları 7–11 arasında değişen ve OSB olan üç erkek çocuk ile onların anneleridir. Araştırmada tek–denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmada ayrıca annelerden yarı–yapılandırılmış görüşmeler yoluyla sosyal geçerlik verisi toplanmış ve veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmada anneler tarafından sunulan öğretim uygulamalarının katılımcı çocukların hedef davranışları edinmeleri üzerinde etkili olup olmadığına ilişkin bulgular grafiksel olarak analiz edilmiştir. Bulgular araştırmaya katılan tüm katılımcı çocukların sosyal becerileri kazanmaları üzerinde sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının neredeyse eşit düzeyde etkili olduğunu, katılımcıların edindikleri becerileri sürdürdürebildiğini ve genelleyebildiğini göstermektedir. Araştırmada her üç katılımcı çocukta da ölçüt karşılanıncaya değin gerçekleştirilen deneme sayısı, hata sayısı, ölçüt karşılanıncaya değin gerçekleşen öğretim süreleri açısından video modelle öğretim uygulaması sosyal öykü uygulamasına göre daha verimli görülmüştür. Ayrıca anneler sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının her ikisi için de olumlu görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal beceriler, aile eğitimi, sosyal öykü uygulaması, video modelle öğretim uygulaması

Özel Öğrenme Güçlüğü olan Çocuğa Sahip Ailelerin Çocuklarına İlişkin Gelecek Beklentilerinin İncelenmesi

Deniz Tekin Ersan – Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Cansu Kançeşme – Gazi Üniversitesi

Ailelerin çocuklarına ilişkin gelecek beklentileri hem çocuk hem de aile açısından büyük önem taşımaktadır. Bu beklentiler, çocuğun gelecekteki başarısından, sahip olduğu kaygı ve stres düzeyine kadar pek çok alanda etki edebilmektedir. Ailelerin çocuklarına ilişkin gelecek beklentileri çocuğun özel gereksinimi olup olmamasına göre değişebilmektedir. Bununla birlikte, ailelerin beklentilerinin ailelerin eğitime katılımından karar verme süreçlerine kadar pek çok önemli alanda etki etmektedir. Bu nedenle aile beklentilerinin derinlemesine incelenmesi önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı özel öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ailelerin çocuklarına ilişkin gelecek beklentilerinin incelenmesidir. Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşmelerden faydalanılmıştır. Görüşmeler, ikinci araştırmacı tarafından yüz yüze yapılmıştır. Araştırmaya, özel öğrenme güçlüğü tanısı bulunan çocuğa sahip 16 aile bireyi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve uzman görüşleri ile düzenlenmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerde, ailelerin onayı ile, telefon aracılığı ile ses kaydı alınmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilecek olup şu anda verilerin dökümü aşamasında bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, aile, gelecek beklentileri

Engelli Çocuk Ailelerine Sağlanabilecek Sosyal Destek Olanakları

Emel Ertürk Mustul – Anadolu Üniversitesi
Zerrin Turan – Anadolu Üniversitesi

Engelli bir bebeğin aileye katılması aile üyelerinin yaşamları, duyguları ve düşüncelerinde değişikliklere sebep olabilmektedir. Bunun sonucunda anne, baba ve kardeşlerin tutum, davranış, etkileşim örüntüleri de değişim göstermekte ve engelli çocuğun gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Ailenin bu durumu başarılı bir şekilde göğüsleyebilmesi ve aile sistemini sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi sürecinde sosyal destek mekanizmaları önemli bir role sahiptir. Bu yönde yapılan araştırmalar ailelerin engelle başa çıkma veya başa çıkamama durumlarının onların erişebildikleri sosyal destek olanaklarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Alan yazına bakıldığında ailelerin erişebilecekleri sosyal destek olanaklarını ailelerin yakın çevresi, destek grupları (support groups) olarak adlandırılan profesyonellerin yardım ettiği ve katılımcıların birbirine yardım ettiği destek grupları olarak gruplandırmak mümkün olmaktadır. Sosyal destek grupları erken müdahale programlarının en önemli bileşenlerinden biri olarak nitelendirilmektedir. Uluslararası alan yazında erken müdahale programlarının içinde sosyal destek gruplarının aktif olarak çalıştığı ve bu kapsamda ailelere destek sağlandığı modeller görülmektedir.

Bu çalışmada da engelli çocuğa sahip olan ailelere sunulabilecek sosyal destek olanaklarını açıklamak ve Türkiye’de henüz yapılanmaya sahip olmayan bu olanaklar hakkında bakış açısı sunmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda engelli çocuklara sahip olan ailelere sağlanacak sosyal destek olanaklarının erken müdahale programlarının içinde yer almasının gerekliliği yapısal aile sistemi yaklaşımı ve aile merkezli yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilecektir. Yapısal aile sistem yaklaşımı açısından sosyal destek olanaklarının aile sistemini korumaya, ailenin işlevsel olmasına ve ailenin kendisini sağlıklı bir şekilde devam ettirmesine hizmet ettiği belirtilmektedir. Aile merkezli uygulamaların temel felsefesi, ailelerin çocuk yetiştirme becerilerini ve çocuklarının gelişimleri üzerindeki etkilerini desteklemektir. Sonuç olarak Türkiye’de de sosyal destek olanaklarının yapılandırılması ve sosyal politikalarla desteklenmesinin gerekliliği konusunda fikir sunulmaya çalışılacaktır. Sosyal destek olanaklarının yapılandırılmasının engelli çocuk ailelerinin duygusal sorunlar yaşamalarının önüne geçmesi ve engelli çocukların gelişimlerini de olumlu yönde etkileyeceği ön görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli çocuk aileleri, sosyal destek, erken müdahale, aile merkezli yaklaşım

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Kardeşe Sahip Bireylere İlişkin Alanyazında Yer Alan Nitel Araştırmaların İncelenmesi

Candan Hasret Şahin – Anadolu Üniversitesi
Aysun Çolak – Anadolu Üniversitesi

Ailede yaşanan değişiklikler, aile biriminin içinde yer alan ebeveyn alt sisteminin yanı sıra kardeşler alt sistemini birçok açıdan etkilemektedir. Özel gereksinimi olan kardeşe sahip olmak; bu çocuklarda gurur ve memnuniyet gibi olumlu duygulardan, öfke, kıskançlık, gücenme gibi olumsuz boyuta kadar giden çeşitli duygusal ve davranışsal tepkilere yol açabilmektedir. Bu tepkiler, normal gelişim gösteren kardeşin yaşına ve gelişim düzeyine göre değişebilmektedir.

Kardeşlerin özel gereksinimi olan bireyin hayatındaki önem ile birlikte, aynı zamanda alanyazında bu konudaki araştırmaların sınırlılığı nedeniyle bu çalışmaya gereksinim duyulmuştur. Betimsel olan araştırmaların sonucunda elde edilen bulgular ışığında çözüme yönelik uygulamalı nitel araştırmaların yaygınlaşmasına da ön ayak olabileceği düşüncesi ile bu çalışma planlanmıştır.

Bu çalışma, özel eğitim alanında yapılan kardeşler ile gerçekleştirilen nitel araştırmaları gözden geçiren betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Alanyazın taraması sonucunda ulaşılan araştırmalar betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Ulusal Tez Merkezi, Anadolu Üniversitesi Veri Tabanı Toplu Tarama ve Google Scholar online veri tabanları kullanılarak elektronik tarama gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalarda İngilizce ve Türkçe anahtar kelime olarak; kardeş, kardeş ilişkileri, otizm, otizm spektrum bozukluğu, nitel, siblings, qualitative research, views, perception, experiences, feeling kelimeleri kullanılmıştır. Tarama sonucunda ikisi tez ve 18'i makale olmak üzere 20 araştırmaya ulaşılmıştır.

Türkiye’de otizm spektrum bozukluğu olan çocukların kardeş ilişkileriyle ilgili iki araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda;

- Araştırmalarda, ebeveyn davranışlarının kardeş ilişkilerinde büyük rol oynadığından bahsedilmektedir. Bu rolün öneminden dolayı ebeveyn davranışlarının etkisine yönelik temel ve uygulamalı araştırmalar planlanabilir.
- Yurt dışında sık gündeme gelen bir konu olarak OSB’li çocuğa sahip aileler ile ikinci çocuk sahibi olma konusunda nitel araştırmalar planlanabilir.
- Araştırmalarda, uzun soluklu ve boylamsal araştırmalara yönelik gereksinim duyulduğu bahsedilmektedir. İleriki araştırmalar, geniş kitlelerin katılımcı olduğu boylamsal araştırmalar şeklinde planlanabilir.
- Kardeş destek gruplarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar planlanabilir. Türkiye’de kardeşlere yönelik destek gruplarının oluşturulması, kardeşlere yönelik eğitim programlarının oluşturulması çalışmaları planlanabilir.

Kongre sunumunda gerçekleştirilen bu çalışmanın ayrıntıları paydaşlarla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, kardeş, nitel araştırma

Özel Gereksinimli Çocukların Yasal Hakları Konusunda Ailelerin Farkındalıkları

Özge Sultan Balıkcı – Osmangazi Üniversitesi
Macid Melekoğlu – Osmangazi Üniversitesi

Özel gereksinimli bireylerle çalışma sistematik bir ekip çabası gerektirmektedir. Özel gereksinimli bireylerin eğitim sürecinde aileler bu ekibin en önemli üyelerindedir. Ailelerin özel gereksinimli çocukları ile ilgili sahip oldukları yasal hakların farkında olmaları çocuklarının alacakları özel eğitim hizmetlerinin kapsamını ve niteliğini artırabilmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde aile; özel eğitime ihtiyacı olan bireyin anne, baba ve kardeşleri ya da kanunen bakmakla yükümlü olan kişi veya kurum temsilcisini ifade etmektedir. Özel gereksinimli çocukların ailelerinin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları çocuklarının akademik ve sosyal alanlarda başarıya ulaşmaları için vazgeçilmezdir. Özel eğitim sürecinde ailelerin çocuklarının sahip oldukları yasal haklarını bilmeleri, çocukları için sağlanacak özel eğitim hizmetleri konusunda daha aktif savunucular olmalarına yardımcı olabilmektedir. Fakat ülkemizde özel gereksinimli çocukların yasal hakları ile ilgili ailelerinin farkındalığı konusunda çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Bu çalışmanın amacı özel gereksinimli çocukların ailelerinin çocuklarının eğitim ve öğretim süreçlerindeki hakları ile ilgili farkındalıklarını ve özel eğitim hizmetleri ile ilgili görüşlerini incelemektir. Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır ve veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma verileri 2015 yılı Mayıs–Haziran aylarında Eskişehir ili merkezindeki özel gereksinimli çocuğu olan 30 ebeveyn ile gerçekleştirilen yarı–yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Ailelere yarı–yapılandırılmış görüşmelerde özel eğitimi sürecinin tanılama, yerleştirme, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve geçiş dönemleri konularında açık uçlu sorular yöneltilmiştir.

Araştırma sonuçları özel gereksinimli çocukları olan ebeveynlerin çocuklarının yasal hakları konusunda bilgilerinin sınırlı olduğunu ve özel eğitim hizmetleri ile ilgili sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymuştur. Aileler karşılaştıkları sorunlara çözüm olarak yasal hakları konusunda bilgilendirilmeye ihtiyaçları olduğunu bildirmiştir. Ayrıca aileler özel gereksinimli çocuklarının sosyal etkinlikler ve spor gibi akademik olmayan alanlarda da desteklenmesini önermiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli bireyler, aileler, yasal farkındalık

Vaka Çalışması: Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuğu Olan Bir Anneye Etkinlik Çizelgeleriyle Öğretim Sunmanın Öğretimi

Özlem Dalgın Eyiip – Anadolu Üniversitesi

Yasemin Ergenekon – Anadolu Üniversitesi

Aysun Çolak – Anadolu Üniversitesi

Özellikle genç yaştaki otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin serbest zaman becerilerini öğrenmeleri ve ard arda gerçekleştirmeleri yaşam kalitelerini ve sosyal kabullerini arttırmada büyük önem taşımaktadır (Caldwell, Finkelstein, & Demers, 2001; Dodd, Zabriskie, Widmer, & Eggett, 2009). Alanyazın incelendiğinde OSB’li (otizm spektrum bozukluğu olan) bireylere serbest zaman becerilerini kazanmalarında etkili olan yöntemlerden birinin etkinlik çizelgeleri ile öğretim olduğu görülmektedir (Carlio, Reeve, Reeve, & DeBar, 2013).

Etkinlik çizelgeleri bireyin bir etkinlik zincirini yerine getirmesi için uyaran olan kelimeler ya da resimler setinden oluşan bir görsel destek sistemidir (McClannahan ve Krantz, 1999). Alanyazın incelendiğinde etkinlik çizelgeleri OSB’li bireylerin etkinlikle ilgili olma davranışlarını arttırmada (Brayn & Gast, 2000; Massey & Wheeler, 2000; Watanabe & Sturmey, 2003) problem davranışlarını azaltmada (Detmer, Simpson, Myles–Smith & Ganz, 2000), akran etkileşimini arttırmada (Betz, Higbee, & Reagon, 2008) etkinlik çizelgesi içinde yer alan oyun becerilerini (Blum–Dimaya, Reeve & Hoch, 2010) ve günlük yaşam becerilerini (MacDuff, Krantz, & McClannahan 1993) öğrenmelerinde etkili bir uygulama olduğu görülmektedir.

Ayrıca etkinlik çizelgelerinin serbest zaman becerilerinin öğretiminde de etkili olduğu görülmektedir (MacDuff, Krantz, & McClannahan 1993; Çuhadar & Diken, 2011). Ancak alan yazın incelendiğinde etkinlik çizelgelerinin öğretiminin aileler tarafından yapıldığı bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Oysa ki OSB’li çocuklara sahip ailelerin etkinlik çizelgelerinin öğretimini bilmesi, etkinlik çizelgelerini çocuklarının günlük yaşamına yerleştirebilmelerini kolaylaştırması açısından oldukça önemlidir. Etkinlik çizelgeleri içerisine sosyal etkileşim becerilerinin yerleştirilebilmesi ve ailelerin çocuklarının özellikle serbest zamanlarında etkinlik çizelgelerini ev yaşamları içerisine yerleştirmeyi öğrenmeleri ve çocuklarına öğretmeleri ailelerin ve çocuklarının yaşam kalitelerini arttıracaktır.

Bu bilgiler ışığında bu çalışmanın iki amacı bulunmaktadır. İlk olarak genç OSB’li çocuğa sahip bir anneye etkinlik çizelgelerini çocuğuna nasıl öğreteceğini öğretmek ve ikinci olarak annenin sunduğu aşamalı yardımla öğretimin genç OSB’li çocuğunun serbet zaman becerilerinde etkinlik çizelgesini kullanması üzerindeki etkililiğini incelemektir. Araştırmada öntest–sontest ve tek denekli araştırma yöntemlerinden AB modeli kullanılmıştır. Bulgular sunum sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, etkinlik çizelgeleri, aile eğitimi, serbest zaman becerileri

Eşzamanlı İpucuyla Öğretim Uygulamasının Etkililiğini İnceleyen Araştırmaların Meta-Analizi

Elif Tekin-İftar – Anadolu Üniversitesi

Seray Olçay-Gül – Hacettepe Üniversitesi

Belva C. Collins – University of North Carolina-Charlotte

Tepki ipucu öğretim stratejilerinden olan eşzamanlı ipucuyla öğretim son 20 yılda araştırmacıların ilgi gösterdiği etkili öğretim uygulamalarından biridir. Araştırmalar eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının değişik yaş grubunda yetersizliği olan ve olmayan bireylere farklı becerilerin öğretiminde etkili olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasıyla elde edilen araştırma bulgularının sonuçları analiz edilmiştir. Bu analizlerde eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının etkililiğini inceleyen araştırmaların (a) Horners ve meslektaşlarının (2005) tek–denekli araştırmalar için önerdikleri niteliksel göstergeler açısından analiz edilmesi, (b) betimsel (örn., katılımcı özellikleri, öğretim ortamı vb.) ve yönetsel (örn., araştırma deseni, uygulama özellikleri vb.) özellikler açısından incelenmesi, (c) etki büyüklüklerinin PND ve Tau-U hesaplamalarıyla analiz edilmesi ve (d) eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının bilimsel dayanaklı bir uygulama olarak kabul edilip edilmeyeceğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla elektronik ortamda ve elle taramalar yürütülmüş ve eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasını konu alan 64 araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalardan İngilizce yayın yapan uluslararası hakemli bir dergide yayımlanmış olma, farklı yaş gruplarındaki bireylere çeşitli becerilerin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının etkililiğini inceleme ve tek denekli araştırma modelleriyle yürütülmüş olma olarak belirlenen dahil etme ölçütlerini karşılayan 42 araştırma analize dahil edilmiştir. Bu araştırmalar arasından eşzamanlı ipucuyla öğretimin uygulama basamaklarının yeterince açık ifade edilmediği/doğru kullanılmadığı, veri analizlerinin yeterince açık yapılmadığı ve/veya tek–denekli araştırmalar için önerilen niteliksel göstergeleri karşılamadığı belirlenen altı araştırma analiz dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak çalışmada toplam 36 araştırma kapsamlı analize dahil edilmiştir. Eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının etki büyüklüklerini incelemek için yapılan analizlerde araştırmaların verileri UnGraph5 bilgisayar yazılımı kullanılarak çözümlenmiş; PND ve Tau-U hesaplamaları kullanılarak etki büyüklükleri belirlenmiştir. Araştırmada betimsel veriler, niteliksel göstergeler, UnGraph 5 çözümlenmeleri, PND ve Tau-U hesaplamalarına ilişkin dört tür güvenilirlik verisi toplanmıştır. Analizler eşzamanlı ipucuyla öğretim kullanılarak yürütülen araştırmaların tek–denekli araştırmalar için önerilen niteliksel göstergeleri büyük ölçüde karşıladığını, değişik yaş ve yetersizlik gruplarına öğretim sunmak üzere etkili olduğunu ve etkili bir bilimsel dayanaklı uygulama olarak araştırmacı ve uygulamacılara önerilebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulaması, meta–analiz, etki büyüklüğü

Annelerin Okul Öncesinde Kaynaştırmaya İlişkin Gereksinimleri

Hatice Bayraklı – Doğu Akdeniz Üniversitesi
Bülbin Sucuoğlu – Hacettepe Üniversitesi

Erken çocukluk özel eğitimi kapsamında yaygın olarak kabul gören eğitim modellerinden biri olan okul öncesinde kaynaştırma özel gereksinimli küçük çocukları gelişimsel alanlarda desteklemekte ve akademik becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Okul öncesinde kaynaştırma uygulamalarının en önemli unsurlarından biri anne babalardır. Ancak, bu dönemde kaynaştırma uygulamaları sürecinde anne babalar çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Öğretmenle işbirliği yapmada ve etkileşime geçmede sorun yaşayan anne babaların okul öncesi kaynaştırmayla ilgili düşük beklentileri olmaktadır. Kaynaştırmanın başarısını arttırmak için anne babaların gereksinimlerini belirlemek ve bu gereksinimleri karşılayacak hizmetleri onlara sunmak önem taşımaktadır. Gereksinimleri karşılandığında anne babalar kaynaştırmaya ilişkin karşılaştıkları güçlüklerle daha etkili bir şekilde başa çıkabilmekte ve kaynaştırmanın başarılı olmasında daha fazla rol oynayabilmektedirler. Özel gereksinimli küçük çocuğu olan anne babaların gereksinimlerini ya da kaynaştırma uygulamalarında yaşadıkları sorunları inceleyen araştırmalar bulunmakla birlikte annelerin okul öncesinde kaynaştırmaya ilişkin gereksinimlerini inceleyen herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Söz konusu nedenden hareketle bu araştırmanın amacını özel gereksinimli küçük çocukları okul öncesi kurumlarına devam eden annelerin gereksinimlerini belirlemek oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında KKTC’deki okul öncesi kurumlara devam eden özel gereksinimli üç çocuğun annesi ve bu çocukların okul öncesi öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak annelerin okul öncesinde kaynaştırmaya ilişkin gereksinimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilere uygulanan tümevarımsal analiz sonucunda annelerin kaynaştırmadan beklentileri ve kaynaştırmanın yararı hakkında bilgi sahibi olma, öğretmenle işbirliği yapma, yasal haklarını ve mevcut hizmetlere nasıl ulaşılacağını öğrenmeyle ilgili gereksinimleri olduğu belirlenmiştir. Annelerin söz konusu gereksinimleri ilgili alan yazın doğrultusunda tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesinde kaynaştırma, anne gereksinimleri, başarılı kaynaştırma

Down Sendromlu Otistik Bozukluk ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Davranışlarının Karşılaştırılması

Erhan Alabay – Okan Üniversitesi

Alev Kuru – Okan Üniversitesi

Sevim Yılmaz – Okan Üniversitesi

Elif Gayberi – Okan Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı down sendromlu çocukların, otistik çocukların ve normal gösteren çocukların, oyun davranışlarının gözlemlenmesi ve bu gözlemlerle de normal zekâ düzeyine sahip çocuklar ile karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmada okul öncesi dönemde olan özel eğitim merkezine devam eden 3 down sendromlu çocuk, 3 otizm tanısı konmuş çocuk ve M.E.B' na ait ilköğretim okulunda anasınına devam eden normal zeka düzeyine sahip 3 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Bütün çocuklardan 4 adet rulo şeklindeki karton materyaller ile oynanması istenmiştir. Bütün çalışmaya katılan çocukların, kendi eğitim ortamlarında ,iç ve dış müdahale almadan ve çevresel uyarıcı olmaksızın, özgür iradeleriyle 3 dakika boyunca oyun oynama davranışları, video ile kayıt altına alınarak, gözlem yapılmıştır. Araştırmada örneklem seçiminde, yetersizlik türlerinin belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Farklı yetersizlik türlerine sahip bireylerin belirlenmesinde ise kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına yer verilmiş ve araştırma amacına uygun olan durum çalışması desenlerinden 'bütüncül çoklu durum deseni' kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularında, çocukların oyun oynama davranışlarını karşılaştırmak için kayıtlar, uzmanları tarafından incelenip, oyun türlerine göre saniye bazında ele alıp ayrıca gözlem formunu doldurmuşlardır. Oyun davranışlarını da oyun türlerine göre gruplaştırılmış olup, ana temaları belirlenmiştir. Uzmanlar tarafından oyun oynama davranışları karşılaştırılarak her çocuk için ayrı ayrı görüşleri alınıp analiz edilmiştir. Sonuçlar çocuk gelişimi uzmanları ve özel eğitim uzmanları tarafından karşılıklı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda, okul öncesi döneme sahip 5-6 yaş grubu, down sendromlu çocukların ,otistik çocukların ve normal gelişim gösteren çocuklarının, oyun davranışlarında, yaratıcı odaklı (yapı-inşa) oyun türlerinde anlamlı farklılık olmadığı , dramatik oyun türünde (sembolik) ise otizimli çocuklara göre down sendromlu çocukların ve normal gelişim gösteren çocukların daha etkin rol aldığı sonucuna varılmıştır.

Normal gelişim gösteren, otizimli ve down sendromlu çocukların, oyun oynama davranışlarını gözlemlerken bireysel farklılıklarının da araştırmalarda göz ardı edilmemesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, oyuncak, down sendromlu çocuklar, otistik çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklar, oyun davranışı

Otizimli ve Normal Gelişim Gösteren Çocuklardan Oluşan Küçük Grup Düzenlemesi: Sabit Bekleme Süreli Öğretim ve Mesleklerin Öğretimi

Serap Doğan – Anadolu Üniversitesi
Arzu Özen – Anadolu Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı, otizmli çocuklara mesleklerin öğretiminde küçük grupta sunulan sabit bekleme süreli öğretimin etkililiğini incelemektir. Araştırma, yaşları 5–6 arasında değişen OSB olan biri kız ikisi erkek üç çocuk ve onların normal gelişim gösteren altı akranı ile yürütülmüştür. Araştırmada bütün çocuklara hedeflenen mesleklere ilişkin beş farklı soru kalıbını (Kim, ne iş yapar?, nerede çalışır?, (İlgili eylemi) kim yapar?, (Mesleğin gerçekleştiği ortamda) kim çalışır?) sözel olarak yanıtlama becerisi öğretilmiştir. Araştırmanın sosyal geçerlik verileri katılımcıların ailelerinden ve öğretmenlerinden ve sosyal karşılaştırma yoluyla toplanmıştır. Araştırmada ayrıca otizmli çocukların akranlar ile aralarında gelişen sosyal etkileşim davranışlarının gözleyerek öğrenme verileri de incelenmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları, çalışmaya katılan tüm katılımcıların hedeflenen meslekleri öğrendiklerini, farklı ortam ve araç–gerece genellediklerini, bu becerileri 1, 2 ve 4 hafta sonra da koruduklarını göstermektedir. Otizmli katılımcıların akranları için hedeflenen becerilerin bazılarını edindikleri görülmektedir. Araştırmada sosyal karşılaştırma yoluyla toplanan sosyal geçerlik bulguları, otizmli katılımcıların normal gelişim gösteren akranları ile aynı düzeyde performans sergilediğini göstermektedir. Katılımcıların ailelerinden ve öğretmenlerinden alınan sosyal geçerlik verileri ise çalışmanın olumlu olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, küçük grup düzenlemesi, gözleyerek öğrenme, sabit bekleme süreli öğretim yöntemi

Erken Öğrenme için Gömülü Öğretim Projesi: Birinci Yıl Proje Etkinliklerinin Paylaşımı

Salih Rakap – Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Şerife Rakap – Dumlupınar İlkokulu
Serpil Alptekin – Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sinan Kalkan – Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Burak Aydın– Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Çeşitli özel gereksinimlere sahip olan okul öncesi çocukların normal gelişim gösteren akranları ile aynı ortamlarda gerekli sınıf içi ve dışı destekler sağlanarak eğitim almaları, entegrasyon, bütünleştirme ve kaynaştırma eğitimi adı altında gelişmiş ülkelerde 70’li yıllardan beri kullanılmaktadır. Ülkemizde, 1983 yılında kabul edilen Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nu takiben özel gereksinimli çocukların genel eğitim ortamlarına yerleştirilmesine olanak tanınmasına rağmen, kaynaştırma uygulamaları 1997 yılında çıkarılan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 2006 yılında çıkarılan Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği’nin yürürlüğe girmesi ile hız kazanmıştır. Bu yasal gelişmelere ve kaynaştırma eğitimi sınıflarında yer alan okul öncesi yaş grubundaki çocukların sayısındaki artışa rağmen ülkemizde doğrudan okul öncesi öğretmenlerine yönelik geliştirilmiş ve öğretmenlere kaynaştırma eğitimi kapsamında, okul öncesi sınıf etkinlikleri, rutinleri ve geçişleri sırasında özel gereksinimli çocukların gelişim ve öğrenmelerini destekleyebilecekleri öğretim yöntemlerini uygulama becerisi kazandırmayı hedefleyen çok az sayıda eğitim programı bulunmaktadır.

Bu projenin amacı, kaynaştırma eğitimi sınıflarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin doğal sınıf etkinlikleri, rutinleri ve geçişleri sırasında özel gereksinimli çocukların öğrenmesini desteklemelerine yardımcı olmak amacıyla, Erken Öğrenmede Gömülü Öğretim: Okul Öncesi Öğretmenleri için Araçlar isimli erken eğitim programın kültürümüz ve okul öncesi eğitim sistemimizin özellikleri göz önünde bulundurularak uyarlanması ve etkililiğinin iki farklı mesleki gelişim modeli, (1) ERÖGÖM Çalıştay ve (2) ERÖGÖM Çalıştay+Sınıf-içi Koçluk, kullanılarak denenmesidir.

Proje, her birinin yaklaşık 12 ay sürmesi planlanan 3 aşamadan oluşmaktadır: Aşama 1: ERÖGÖM programı kapsamındaki eğitim materyallerinin, sınıf-içi koçluk modelinin ve çalışmada kullanılacak olan ölçeklerin/formların uyarlanması, Aşama 2: uyarlaması yapılan materyallerin, sınıf-içi koçluk modelinin ve ölçeklerin kullanılabilirliğinin ve uygulanabilirliğinin incelenmesi amacıyla 4 okul öncesi öğretmeni-özel gereksinimli çocuk çifti ile tek denekli deneysel araştırma deseni kullanılarak pilot çalışmanın ve ek uyarlamaların yapılması ve Aşama 3: ERÖGÖM programının etkililiği iki farklı mesleki gelişim modeli kullanılarak test edilmesi.

Bu oturumda, Aşama 1 de gerçekleştirilen araştırma etkinlikleri paylaşılacak ve gelecekte yürütülecek araştırma etkinlikleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gömülü öğretim, okul öncesi, mesleki gelişim, özel gereksinim

İşitme Kayıplı Bir Çocuğun Çeşitli Bağlamlarda Kullandığı İletişimsel İşlevlerin İncelenmesi

Esra Kazan – Anadolu Üniversitesi
Yıldız Uzuner – Anadolu Üniversitesi
Tamer Genç – Anadolu Üniversitesi

Bebekler doğumdan itibaren içinde buldukları sosyal yaşam sayesinde konuşma ve dile maruz kalmaktadırlar. Bebeklerin ağlamaları, bebek ve birincil bakıcı arasında karmaşık bir etkileşim süreci başlatmaktadır. Bebekler ağlayarak bakıcıya sinyal göndermekte bakıcılar ise bu sinyalleri yorumlayarak bebeklerin fiziksel ihtiyaçlarını gidermektedirler. Davranışlarının yetişkinlerde belirli etkilere sebep olduğunu öğrenen bebekler, davranışlarının iletişimsel olduğunu öğrenirler ve yetişkinlerde istedikleri etkiyi ortaya çıkarabilmek için bu davranışlarını sergilerler. Çocukların iletişimsel davranış sergileme amaçları dinleyici üzerindeki etkileri aracılığı ile incelenmektedir. Bu anlamda iletişimsel işlev; çocukların davranışlarının dinleyici üzerindeki etkisine dayalı olarak çocukların iletişimde neyi başarmaya çalıştıklarını incelemektedir. Dilin kullanımıyla ilgili olarak iletişimsel işlevlerin çocuklarda iletişim gelişimi için en önemli basamak olduğu söylenebilmektedir.

Bu nedenle işitme kayıplı bir çocuğun çeşitli bağlamlarda kullandığı iletişimsel işlevlerin incelenmesini amaçlayan bu araştırma durum çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları takvim yaşı iki yaş dört ay olan işitme kayıplı çocuk, annesi ve iki kardeşidir. Araştırmanın verileri çeşitli bağlamlarda gerçekleşen doğal etkileşimlerin gözlemlerinin video kamera ile kayıtları, anne ile yapılan görüşmeler, araştırmacı günlükleri, ürünler ve belge incelemeler yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler süreç içerisinde ve sonunda gerektiğinde betimsel, gerektiğinde tümevarımsal olarak analiz edilmiştir. Video kamera ile kayıt edilen gözlemler farklı araştırmacılar tarafından daha önceden yapılmış olan iletişimsel işlev sınıflamaları temel alınarak araştırmanın verilerinden hareketle oluşturulan işlevler iletişimsel işlev tanımlamalarına göre betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulguları işitme kayıplı çocuğun çeşitli doğal bağlamlarda çeşitli iletişimsel işlevleri kullandığını göstermiştir. Çocuğun bu iletişimsel işlevleri sözel ve/veya sözel olmayan davranışlarla sergilediğini göstermiştir. Bu anlamda araştırmanın işitme kayıplı çocuk–yetişkin etkileşimiyle ilgili alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. İşitme kayıplı çocukların ailelerine ve öğretmenlerine çocuklardaki iletişimsel işlev kullanımı ile ilgili olarak yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: İşitme kayıplı çocuklar, iletişimsel işlev, anne çocuk etkileşimi

Ağır Görme Yetersizliği Olan Az Gören ve Normal Gelişim Gösteren Küçük Yaş Grubu Çocuklarla Anne-Çocuk Etkileşiminin Karşılaştırılması

Ayşegül İrtiş – Gazi Üniversitesi

Alanyazında anne-çocuk etkileşiminin, annelerin çocuklarının varolan ihtiyaçlarını anlaması, bu ihtiyaçlarına uygun yanıtlar vermesi ve çocukların da annelerinin davranışlarına karşılık vermesiyle gelişen bir süreç olduğu ifade edilmiştir. Anne-çocuk arasındaki etkileşimde önemli görülen unsurlardan bazıları, göz kontağı kurma, yüz ifadeleri kullanma ve bir nesneyi işaret etme gibi sosyal iletişim becerileridir. Söz konusu beceriler görme duyusuyla şekillenen becerilerdir. Alanyazında araştırmacılar, görme yetersizliği olan çocukların annelerinin, çocuklarına ait ipuçlarını okumada güçlükler yaşadıklarını, etkileşim sırasında daha az yanıtlayıcı ve daha fazla yönlendirici olduklarını vurgulamaktadırlar.

Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde görme yetersizliği olan çocuklarla anneleri arasındaki etkileşimi inceleyerek, görme yetersizliğinin anne-çocuk etkileşiminde bir risk oluşturup oluşturmadığını belirlemektir. Araştırmada, ağır görme yetersizliği olan (AGY), az gören (AG) ve normal gelişim gösteren (NG) 2-6 yaş arasındaki toplam 55 anne-çocuk çiftiyle çalışılmıştır. Araştırma verilerini toplamak amacıyla Ebeveyn Davranışını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ) ile Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ) kullanılmıştır. Araştırma, Ankara ve Bursa illerinde yürütülmüştür. Araştırma verilerinin toplanma sürecinde, çocukların anneleriyle oynadıkları oyunlar 15 dakika süresince video kaydına alınmıştır. Araştırma bulgularında ÇDDÖ'nün dikkat ve başlatma alt boyutlarında NG'li, AG'li ve AGY'li çocukların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. EDDÖ'nün alt boyutlarından duyarlı-yanıtlayıcı alt olma boyutunda NG'li, AG'li ve AGY'li çocuk annelerinin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. EDDÖ'nün duygusal-ifade edici alt boyutunda sadece sıcak olma ve duygusal ifade edici olma maddelerinde NG'li, AG'li ve AGY'li çocukların annelerinin arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Başarı odaklı-yönlendirici olma alt boyutundan sadece yönlendirici olma maddesinde NG'li, AG'li ve AGY'li çocukların anneleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulgulanmıştır. Çocukların dikkat davranışını annelerin davranışlarından hangisinin ne kadar yordadığı incelenmiş, NG'li ve AG'li çocukların annelerinin sadece duyarlı yanıtlayıcı olmasının dikkat üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu bulgulanmıştır. Bununla birlikte sadece AG'li çocukların annelerinin duygusal ifade edici olma ve başarı odaklı-yönlendirici olma davranışlarının çocukların başlatma davranışı üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgularda, erken çocukluk döneminde görme yetersizliği olan çocuklar ve annelerinin karşılıklı etkileşim davranışlarına yönelik önemli bilgiler sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Görme yetersizliği olan çocuklar, anne-çocuk etkileşimi, yanıtlayıcı etkileşim

Okul Öncesi Kaynaştırmanın Çocukların Gelişimine Etkisi Projesi'nden (OKGEP) Ne Öğrendik?

**Bülbin Sucuoğlu – Hacettepe Üniversitesi, Hatice Bakkaloğlu – Ankara Üniversitesi
Şeyda Demir – Ankara Üniversitesi, Abdülhamit Karademir – Hacettepe Üniversitesi
Betül Yılmaz – Gazi Üniversitesi, Sıla Alış – Bitlis Eren Üniversitesi**

Ülkemizde 1980'li yıllarda başlayan kaynaştırma uygulamaları çerçevesinde özel gereksinimli (ÖG) küçük çocuklar okul öncesi sınıflara yerleştirilmektedir. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (1997) ve paralelinde çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006) ile ÖG küçük çocukların akranları ile aynı okul öncesi kurumlara devam etmeleri ve gereksinimleri olan desteğin okul öncesi kurumlarda sağlanması zorunlu hale getirilmiştir. Okul öncesi kaynaştırma uygulamalarının hem ÖG çocuklara, hem akranlarına yararlı sonuçlarının olduğu araştırmalarca ortaya konulmuştur. Bu nedenle birçok ülkede halen erken çocukluk dönemindeki kaynaştırma uygulamaları sorgulanmakta, böylece kaynaştırma uygulamalarının sürekli olarak geliştirilmesi amaçlanmakta ve kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlerin yeterliliklerinden çocukların gelişimsel kazançlarına kadar kaynaştırmanın her boyutunda çalışmalar yapılarak kaynaştırmanın başarısına etki eden değişkenler belirlenmektedir. Bu yolla aynı sınıfa devam eden ÖG olan ve olmayan çocuklar için en iyi çıktıları sağlayacak kaynaştırma modelleri oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Ülkemizde ise, birkaç çalışmada okul öncesi öğretmenlere kısa süreli eğitim verilerek bu eğitimin etkisi incelenmeye çalışılmış, bu çalışmalarda da öğretmenlerin katıldıkları eğitim programı yönelik tutumları ile program hakkındaki görüşleri araştırılmıştır. Ancak okul öncesi kurumlara devam etmenin ÖG çocukların gelişimleri üzerinde ne gibi değişikliğe yol açtığını araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu projenin amacı, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ÖG olan ve olmayan küçük çocukların gelişimlerini boylamsal olarak incelemek ve gelişimlerini yordayan değişkenleri belirlemektir. Bu amaca ulaşabilmek için bağımsız anaokullarına devam eden 61 ÖG ve 61 ÖG olmayan toplamda 122 çocuğun gelişimleri değerlendirilmiş, ayrıca çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri aracılığı ile yeterlilikleri, sosyal becerileri, problem davranışları, sosyal kabulleri, okul uyumları, ev ortamlarının niteliği ve okul öncesi sınıfların niteliğine ilişkin veri toplanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri ve çocuklarla ilişkileri, ayrıca ebeveyn-öğretmen ilişkisi hem ebeveynler hem de öğretmenler açısından değerlendirilmiştir. Projenin ilk yılında, 2015-2016 öğretim yılının Güz ve Bahar dönemlerinde birer kez olmak üzere boylamsal çalışmanın ilk iki evresine ait veriler toplanmıştır. Son evre verileri 2017 Bahar döneminde toplanacaktır. Bu çalışmada projenin ilk yılındaki; uygulama öncesi, sırası ve sonrasında yapılan çalışmalar, hedef gruba ulaşma ve grubun sürekliliğini sağlama sürecinde yaşanan deneyimler, veri toplama sürecinde yaşanan güçlükler ile karşılaşılan veri kayıplarının nedenleri vb. durumlar paylaşılacaktır. Projedeki araştırmacıların deneyimlerinin diğer araştırmacılar ve uygulamacılarla paylaşılmasının daha sonraki projeler/araştırmalar için yol gösterici olacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi kaynaştırma, özel gereksinimli olan ve olmayan çocuklar, gelişim, boylamsal çalışma

Yapılma Olasılığı Yüksek İsteklerde Bulunma Stratejisinin Okul Öncesi Dönemde Kullanım Alanlarının ve Etkiliğinin İncelenmesi

Pervin Naile Demirkaya– Ankara Üniversitesi

Hatice Bakkaloğlu – Ankara Üniversitesi

Ülkemizde 1997 yılından itibaren artarak devam eden kaynaştırma uygulamalarında, okul öncesi dönemde öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin doğal öğretim, önleyici sınıf yönetimi ve problem davranışlarla baş etme gibi pek çok farklı konuda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu, başarılı/etkili kaynaştırma uygulamalarının yürütülebilmesi için öğretmenlerin ihtiyaç duydukları alanlarda desteğe ihtiyacı olduğu bildirilmektedir. Öğretmenlerin özel gereksinimi (ÖG) olan çocukların istenmedik davranışlarını azaltmak ve istedik davranışlarını artırmak amacıyla bazı stratejiler kullandıkları bilinmektedir. Yapılma Olasılığı Yüksek İsteklerde Bulunma (YOYİB) stratejisi uyum davranışlarını artırma, problem davranışları azaltma, geçiş becerileri, görev tamamlama, elektronik araç kullanımı, akademik beceri ve dil ve sosyal beceri öğretimleri gibi farklı alanlarda kullanılan etkili stratejilerden biridir. YOYİB stratejisi; çocuğun önceden aşına olduğu ve yüksek oranda yapabildiği iki veya üç davranışın arka arkaya hızlı bir biçimde çocuktan istenmesi, çocuğun kendisinden istenen kolay istekleri yerine getirdikten hemen sonra, çocuktan kendisi için zor ve yapılma olasılığı düşük olan davranışı yapmasının istenmesini temel alan bir uygulama olarak bilinmektedir.

Bu çalışmanın amacı, uluslararası alan yazında kaynaştırma uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflarda YOYİB stratejisinin kullanıldığı alanları belirlemek ve bu stratejinin etkililiğini incelemektir. Bu derleme çalışması kapsamında okul öncesi dönemde YOYİB stratejisi kullanılan ÖG olan 0–8 yaş arası 23 çocuğun yer aldığı 10 çalışmaya ulaşılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda bu çalışmalardan yedisinde YOYİB stratejisinin çocukların uyum becerilerini artırmak, bir çalışmada problem davranışlarını azaltmak, bir çalışmada sosyal etkileşimini artırmak ve bir çalışmada da geçiş becerilerini artırmak amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir.

Çalışmanın analizleri devam etmektedir. Analizlerden elde edilen bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılacak ve okul öncesi kaynaştırmanın desteklenmesi amacıyla hem araştırma hem de uygulama açısından öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Derleme, okul öncesi, kaynaştırma, özel gereksinimli çocuk, yapılma olasılığı yüksek isteklerde bulunma stratejisi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Soru Sorma Yoluyla İletişim Başlatmanın Kazandırılmasında Temel Tepki Öğretiminin Etkileri

Gülden Bozkuş Genç – Anadolu Üniversitesi
Şerife Yücesoy Özkan – Anadolu Üniversitesi

Dil öğrenme ve sosyal etkileşim için soruların önemi uzun yıllardır bilinmekte ve otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların uzun dönemli olumlu gelişmeler sergileyebilmesi için soru sorma gibi iletişim amaçlı sosyal başlatmaların anahtar bir değişken olduğu öne sürülmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar okulöncesi dönemde bağlama uygun soru sorma konusunda yeterli olmaya başlarlarken OSB olan çocuklar akranlarının aksine sözel ve sözel olmayan başlatmada hem nitelik hem de nicelik açısından anlamlı düzeyde sınırlı deneyimlere sahiptirler. OSB olan çocuklarda soru sorma yoluyla iletişim başlatmanın kazandırılması için kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalardan biri de Temel Tepki Öğretimidir (TTÖ). TTÖ, uygulamalı davranış analizi ve gelişimsel yaklaşım ilkelerine dayalı öğretimin çocuğun doğal ortamlarında gerçekleştirilmesini temel alan, doğal davranışsal uygulamalardan biridir.

Bu araştırmanın genel amacı; TTÖ'nün OSB olan küçük çocuklarda soru sormayı başlatma üzerindeki etkisini belirlemektir. Soru sormayı başlatma amaçlı ne, nerede, kim, ne oldu ve kimin soruları öğretimiştir. Bu genel amaç doğrultusunda TTÖ, OSB olan 3-4 yaşlarındaki çocukların; (a) soru sorarak iletişim başlatmayı kazanmalarında, öğretim sona erdikten sonra korumalarında ve farklı koşullara genellemelerinde etkili midir? (b) hedeflenmeyen sorular sormayı başlatmalarında etkili midir? (c) alıcı dil, ifade edici dil ve sosyal duygusal gelişimlerinde ilerlemeye neden olmakta mıdır? (d) araştırmaya katılan çocukların ailelerinin araştırma amacının önemine, yöntemin uygunluğuna ve sonuçların anlamlılığına ilişkin görüşleri nelerdir? sorularına yanıt aranmıştır. Araştırmaya toplam dört OSB olan erkek çocuk katılmıştır. Araştırmada tek-denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu başlama modeli kullanılmış ve dört farklı soru ile yinelenmiştir.

Araştırma bulguları TTÖ'nün OSB olan çocukların; soru sorma yoluyla iletişim başlatmayı öğrenmelerinde etkili olduğunu, hedeflenmeyen sorular sormayı başlatmalarına katkı sağladığını, öğrendikleri davranışları farklı kişi, ortam, araç-gereç ve zamana genellediklerini, farklı gelişim alanlarında ilerlemelere yol açtığını göstermiştir. Araştırma bulguları, alanyazında var olan ilgili çalışmalar çerçevesinde tartışılmış ve ileri uygulamalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, temel tepki öğretimi, iletişim başlatma, soru sorma, soru sorma yoluyla iletişim başlatma

Okul Öncesi Dönemdeki İşitme Kayıplı Bir Çocuğun Erken Okuma Yazma Yaşantılarının ve Gelişen Okuryazarlığının İncelenmesi

Hilal Atlar – Anadolu Üniversitesi
Yıldız Uzuner – Anadolu Üniversitesi

Çocuklarda okuma ve yazma gelişimine ilişkin görüşlerin ve uygulamaların, uzun yıllar boyunca; çocukların zihinsel yaşları 6 yaş 6 ay olana kadar okuma ve yazma öğrenmelerinin ertelenebileceğini savunan “okumaya hazırlık” görüşünden etkilendiği bilinmektedir. Clay’in beş yaşındaki çocukların okul öncesi dönemde okuma yazmaya ilişkin bilgi sahibi olduklarını ortaya koyan öncü araştırmasıyla birlikte; “emergent literacy” kavramı doğmuştur. Böylece, çocukların erken dönemdeki okuma yazma gelişimleri incelenmeye başlanmıştır. Uluslararası alan yazında kullanılan “emergent literacy” kavramı, ülkemizde “gelişen okuryazarlık, ve “filizlenen okuryazarlık” olarak ifade edilmektedir. Gelişen okuryazarlık; çocuğun okumaya hazırlık ve okuma yazma dönemlerinin arasında belirgin bir sınır olmaksızın, gelişimsel sürecinin içinde kendini gösteren bir okuryazarlık edinimidir. Başka bir deyişle gelişen okuryazarlık, çocuğun yakın çevresindeki yazılı dile bakışıyla şekillenmeye başlayan erken okuma ve yazma deneyimleridir. Yapılan araştırmalar; işitme kayıplı çocukların, okuma yazmayı işiten yaşlıtlarına benzer şekilde öğrendiklerini ve okuryazar bir çevrede büyüyen işitme kayıplı çocukların, işiten çocuklarınkine benzer okuryazar davranışları sergilediklerini göstermektedir. Türkiye’de işitme kayıplı çocuklarda gelişen okuryazarlığa ilişkin yapılan sınırlı sayıda araştırmanın bulunması, alanyazına katkı sağlayacağı düşünülen bu çalışmayı doğurmuştur.

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki işitme kayıplı bir çocuğun; yakın çevresinin sağladığı okuma yazma yaşantılarını ve gelişen okuryazarlığını incelemektir. Veri toplama süreci devam eden bu araştırma; nitel araştırma yöntemi ile kurgulanmış, durum ve bütüncül tek grup çalışması olarak desenlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemiyle, okuma yazma yaşantıları olan beş yaşındaki çok ileri derecede işitme kayıplı bir çocuk ve ailesi araştırmaya gönüllü olarak katılmaktadır. Odak çocuk koklear implant kullanıcısıdır. Gözlem, görüşme, belge, ürünler ve araştırma günlüğü yoluyla toplanan veriler; araştırma sürecinde ve sonunda betimsel ve/veya tümevarımsal analiz yöntemiyle bütüncül olarak analiz edilecektir. Araştırmanın sonunda, işitme kayıplı bir çocuğa sağlanan okuma yazma yaşantıları ve çocuğun gelişen okuryazarlığına ilişkin örnekler ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gelişen okuryazarlık, erken okuryazarlık, işitme kaybı, aile okuryazarlığı

Genel Eğitim Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kendini Yönetme Stratejilerini Kullanmalarının Dersle İlgilenme Davranışları Üzerindeki Etkililiği

Elif Sazak Pınar – Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Derya Kocabıyık – İstanbul Esenler Ressam Şevket Dağ İlkokulu

Öğretmenler, öğrencilerin büyük çoğunluğunun özel bir dikkat gerektirmeden genel önlemlerle başarılarının sağlanabileceğini bilerek, özel gereksinimli öğrencilerin dersle katılımını sağlayacak fiziksel düzenlemelerle öğretim stratejilerine yönelirlerse, daha başarılı uygulamalar gerçekleştirebileceklerdir (Niles, 2005). Kendini yönetme stratejileri ise akademik performansın geliştirilmesi, uygun davranışların artırılması ve uygun olmayan davranışların azaltılması, öğrenilen davranışların kalıcılığının ve genellemenin sağlanması için etkili biçimde kullanılan stratejilere denilmektedir (Todd ve diğ., 1999; Özkan, 2007). Sınıf etkinliklerine katılımın başarı ve istenmeyen davranışlar üzerindeki olumlu etkilerine karşın özel gereksinimi olan öğrenciler başarılı bir katılımı sağlayacak ön becerileri kazanmadan okula gelebilmektedirler (Baker, Clark, Maier ve Viger, 2008).

Bu araştırmanın amacı, genel eğitim sınıflarındaki özel gereksinimli öğrencilerin kendini yönetme stratejilerini kullanmalarının dersle ilgilenme davranışları üzerindeki etkililiğinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda (a) Özel gereksinimli öğrenciler kendini yönetme stratejilerini kullanımını kazanabilir, beş ve yedi gün sonrasına sürdürebilirler mi? (b) Özel gereksinimli öğrencilerin kendini yönetme stratejilerinin kullanımı onların dersle ilgilenme davranışları üzerinde etkili midir? (c) Özel gereksinimli öğrencilerin kendini yönetme stratejilerinin kullanımı onların etkinliği tamamlama becerileri üzerinde etkili midir? (d) Özel gereksinimli öğrenciler kendini yönetme stratejilerinin kullanımını başka derslere genelledebilmekte midirler? sorularına cevap aranmıştır.

Bu çalışmada tek denekli araştırma modellerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle çalışmanın önkoşul özelliklerini taşıyan özel gereksinimli üç öğrenci belirlenmiştir. Ardından bu öğrencilerin dersle katılım davranışlarına ilişkin performans düzeyleri belirlenmiş, buna göre dersle katılım davranışı basamakları ile bu basamaklara uygun doğrudan öğretim yönteminin altı öğretim basamağını içeren öğretim planı hazırlanmıştır. Çalışma; başlama düzeyi, öğretim, izleme ve genelleme oturumlarından oluşmuştur.

Araştırma hafif düzeyde zihinsel yetersizlik tanısı almış ve genel eğitim sınıfına devam eden üç kaynaştırma öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışma öncesinde denekler dersle katılım davranışlarına ilişkin hiçbir sistematik eğitim almamışlardır.

Çalışma deneklerin devam ettikleri okulun kütüphanesinde ve kendi sınıflarında yürütülmüş, uygulama süreci için takip edecekleri A4 kağıdı büyüklüğünde etkinlik dosyası içinde yapacakları etkinlik kağıdı, dersle ilgilenme yönergeleri etkinlik kağıdı, toplama işlemi etkinlik kağıdı ve etkinlik kontrol kağıdı hazırlanmıştır. Tüm oturumlar bire bir öğretim düzenlemesi biçiminde, haftanın beş günü 12:00–12:30 saatleri arasında, öğrencilerin sınıf ortamındaki uygulamaları ise haftanın dört günü matematik derslerinde yapılmıştır.

Araştırmada etkililik, güvenilirlik ve sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, grafiksel analiz tekniklerinden çizgisel grafik kullanılmıştır. Ayrıca elde edilen verilerin etki büyüklüğü hesaplaması kullanılarak analizi yapılmıştır.

Araştırma bulguları deneklerin; kendini yönetme stratejilerini kullanmayı kazanmalarını %80 düzeyine, kendini yönetme stratejilerinin kullanımının dersle ilgilenme davranışında %80 düzeyine ulaştıklarını, elde edilen bu kazanımların kalıcılığının sağlandığını ve genellenebildiğini göstermiştir.

İleri araştırmalarda kendini yönetme stratejilerinin genel eğitim sınıflarındaki özel gereksinimli öğrencilerle farklı davranışlar üzerindeki etkililiğinin araştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kendini yönetme stratejileri, dersle ilgilenme, özel gereksinimli öğrenciler

Kavramların Günlük Yaşam Becerilerinin İçerisine Gömülerek Zihin Engelli Öğrencilere Kazandırılması

Nilüfer Altun Könez – Anadolu Üniversitesi

Aysenur Çelik – Anadolu Üniversitesi

Gamze Apaydın – Anadolu Üniversitesi

Betül Yılmaz – Anadolu Üniversitesi

Çığıl Aykut – Anadolu Üniversitesi

Kavramları öğrenme, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin akademik becerilerine temel olarak çevrelerindeki nesnelere ve olayları anlayabilmesine yardımcı olan bir süreçtir. Bununla birlikte bu öğrencilerin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için günlük yaşam becerilerinin öğretimi önemlidir. Browder, Wakeman, Flowers, Rickelman ve Pugalee kavramların, yetersizliği olan öğrencilere günlük yaşam becerileri içerisinde ve bu becerilerde kullanılan araçlarla sunulmasının daha etkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca kavramların ve günlük yaşam becerilerinin ayrı ayrı öğretilmesi öğretmenler açısından maliyetli ve zaman alıcı olabilmektedir. Gömülü öğretim genel kabul gören bir tanımlama olsa da, devam eden sınıf rutinleri içerisinde ayrı öğretim denemeleri şeklinde sunulan sistematik bir öğretim yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Gömülü öğretim, genel eğitim sınıflarında ve kaynaştırma ortamlarında gelişimsel yetersizliği olan çocuklara kavram ve beceri öğretiminde sıklıkla kullanılan etkili bir yöntem olarak belirtilmektedir. Alanyazında günlük yaşam becerilerinin içerisine gömülerek kavram öğretiminin yer aldığı araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, günlük yaşam becerilerinin içerisine kavramların gömülerek öğretilmesinin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kavramı kazanmasına olan etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, sandviç yapma becerisinin içerisine matematik kavramlarından yarım kavramı gömülerek öğretim yapılmıştır. Araştırma kapsamında tek denekli deneysel desenlerden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2015–2016 öğretim yılında Ankara’da bir özel eğitim uygulama okuluna kayıtlı, orta düzeyde üç zihinsel engelli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma uygulaması zihin engelliler öğretmenliği 4. sınıf öğretmen adayları tarafından uygulama öğretim elemanları danışmanlığında yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda zihinsel yetersizliği olan öğrencilere günlük yaşam becerisi içerisine gömülerek sunulan kavram öğretimi, öğrencilerin yarım kavramını kazanmasında etkili bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gömülü öğretim, kavram öğretimi, zihinsel yetersizlik

Uluslararası İşbirliğinin Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar Üzerindeki Global Etkisi

Belva C. Collins – University of North Carolina–Charlotte
Elif Tekin–İftar – Anadolu Üniversitesi
Seray Olçay–Gül – Hacettepe Üniversitesi

Bu çalışmada araştırmacılar arasındaki uluslararası işbirliğinin bilimsel dayanaklı uygulamaların gelişimine ve özel eğitim alanında bilginin yayılmasına nasıl katkıda bulunduğu incelenmiştir. Bu amaçla *Exceptional Children*, *The Journal of Special Education*, *Topics in Early Childhood Special Education*, *Journal of Early Intervention*, *Teacher Education and Special Education*, *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, *International Journal of Special Needs Education* olmak üzere yedi derginin 2010–2015 yılları arasındaki tüm sayıları uluslararası işbirliği açısından taranmıştır. Taranan toplam 925 yayından uluslararası işbirliği ile üretilen 14 yayın analize alınmıştır. Bu yayınlara ilişkin özellikler değerlendirilerek bilginin yayılmasında oldukça önemli yer tutan uluslararası işbirliğinin bilimsel dayanaklı uygulamaların gelişimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bulgular uluslararası işbirliğinin ülkemizde ve ABD’de bilimsel dayanaklı uygulamaların gelişimini nasıl etkilediğini gösteren iki örnek üzerinden tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası işbirliği, bilimsel dayanaklı uygulamalar, bilginin yayılması

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Serbest Zaman Becerilerinin Öğretiminde Tablet Aracılığıyla Sunulan Doğrudan Öğretimin Etkililiği

Hasan Hüseyin Şahin – Uluönder Özel Eğitim Uygulama Okulu

Gelişimsel yetersizlik gösteren bireyleri bağımsız yaşama hazırlama ve bağımsız yaşamlarını daha doyum içinde yaşamaları için eğitim programlarının vazgeçilmez bir maddesi de serbest zaman becerileridir. Serbest zaman becerileri gelişimsel yetersizliği olan bireylerin kendilerini daha iyi hissetmelerine, yeni sosyal beceriler geliştirmelerine, yeni ilgiler geliştirmelerine yardımcı olduğu ve serbest zaman becerileri ile uygun olmayan davranışların sergilenme olasılıklarının azalmasının sağlandığı bilinmektedir.

Gelişimsel yetersizliği olan bireyler normal gelişim gösteren akranları gibi serbest zaman becerilerini gözleyerek öğrenme ya da taklit yoluyla bu becerilerini geliştirme konusunda genellikle sorun yaşamaktadır. Dolayısıyla gelişimsel yetersizlik gösteren bireylere ilgileri ve istekleri doğrultusunda serbest zaman becerilerini eğitim programlarına dahil ederek sistematik öğretim yapmak gerektiği bilinmektedir.

Kökleri Skinner'in şekillendirdiği davranışçılığa dayanan doğrudan öğretim her ne kadar Freiburg ve Driscoll (2000) in belirttiği gibi anlatım yöntemi olmaktan çok öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkiye odaklanan bir öğretim yöntemidir. Doğrudan öğretimin temel ilkeleri model olma, pekiştirme, geri bildirim ve başarılı sonuçlar alma şeklinde sıralanabilmektedir(Karasu ve Aykut, 2014).

Bu çalışmada, gelişimsel yetersizliği olan bireylere serbest zaman becerisi öğretiminde tablet aracılığıyla sunulan doğrudan öğretimin etkililiği araştırılmıştır. Çalışmaya dahil olan denekler Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim okuluna devam eden zihinsel yetersizliği olan 12–14 yaşlarında bireylerdir. Çalışmada serbest zaman becerisi olarak yap-boz yapma becerisi çalışılmıştır. Beceri tablet ortamında yap-boz uygulaması ile doğrudan öğretim yaklaşımıyla sunulmuştur.

Çalışmanın bulguları kongre sunumunda sunulacaktır.

Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlere Çok Seçenekli Sistematik Pekiştirici Değerlendirme Yönteminin Öğretilmesi

Fusun Ünal – Uludağ Üniversitesi
Ceyda Turhan – Uludağ Üniversitesi
Özlem Topper Korkmaz – Uludağ Üniversitesi

Olumlu pekiştirme uygulamalı davranış analizinin en sık kullanılan davranış ilkelerinden birini oluşturmaktır ve başarılı bir pekiştirme uygulaması için kullanılan pekiştiricilerin etkililiği son derece önemlidir. Pekiştiriciler bireyden bireye ve zaman içinde değişiklikler gösterebildiğinden her hangi bir öğretim ya da davranış değiştirme programı öncesinde etkili pekiştiricilerin belirlenmesi gerekmektedir. Etkili pekiştiricilerin belirlenmesi sırasında sıklıkla bireylerin ailelerinden bilgi alma ya da onları gözlemlene yoluna gidildiği görülürken, alanda çalışan araştırmacılar, olası pekiştiricilerin kendi içlerinde tercih değerlerinin değerlendirildiği, bir hiyerarşi oluşturmaya hizmet ettiği sistematik ve deneysel temelli pekiştirici değerlendirme yöntemleri geliştirmişlerdir. Bu yöntemler özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulamalı davranış analizi alanında çalışan kurumların ve uzmanların, rutin uygulamalarından biri haline gelmiştir. Bu sistematik pekiştirici değerlendirme yöntemlerinden bir tanesi de “çok seçenekli pekiştirici değerlendirme” yöntemidir ve bu araştırmada, özel eğitim alanında çalışan eğitim personeline çok seçenekli pekiştirme değerlendirme yönteminin kullanımının öğretilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmaya üç ana katılımcı ve üç ikincil katılımcı olmak üzere 6 eğitimci personel katılmıştır. Üç ana katılımcı ile gerçekleştirilen ilk başlama düzeyi oturumlarının ardından, öğretmenlere konuya ilişkin bir yazılı materyal verilmiş ve ardından okudukları yazılı bilgiyi ne düzeyde uygulamaya geçirebildiklerini gözlemlenmek amacıyla ikinci başlama düzeyi oturumları düzenlenmiştir. Ardından “sözel bilgi aktarımı + video modeli + canlandırma” dan oluşan bilgi paketi kullanılarak öğretim oturumlarına başlanmış olup, araştırmada katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılmıştır. Öğretim bittikten üç hafta sonra izleme verileri toplanırken, aynı zamanda genelleme oturumları gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte her bir katılımcı öğretmenin, kurumda çalışan bir öğretmene değerlendirme yöntemini öğretmesi istenmiş ve ikincil katılımcı öğretmenlere yönelik başlama düzeyi ile etkililik verileri toplanmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde her bir katılımcı öğretmenin değerlendirme sonucu elde ettiği pekiştirici hiyerarşisi, uygulama öncesinde kendi gözlemlerine dayalı olarak yaptıkları pekiştirici hiyerarşisi ile karşılaştırılmıştır. Araştırmanın verileri toplanmaya devam etmekte olup, şu ana kadar elde edilen veriler katılımcı öğretmenlerin pekiştirici değerlendirme yöntemini kullanmayı öğrenebildikleri yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Pekiştirici, pekiştiricilerin değerlendirilmesi, öğretmen eğitimi

Okuduğunu Anlama ve Okuma Akıcılığının Geliştirilmesi: Zihinsel Engelli Bir Öğrenci ile Vaka Çalışması

Özgül Güler Bülbül

Bilgiye hızla ulaştığımız bu çağda akıcı ve anlayarak okumanın yaşantımızdaki rolü büyüktür. Akıcı okuma, anlama ile sonuçlanırsa bir değer taşır. Bunun için okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama çalışmalarını birlikte yürütmek önemlidir.

Literatürde okuduğunu anlama ile okuma akıcılığı arasındaki ilişkinin tek yönlü olmaktan çok karşılıklı olduğu belirtilmiştir. Bu etkileşimde, okuyucunun okuduğunu anlaması için akıcı okumasının yanı sıra metni anladığı için akıcı okuması söz konusudur.

Okuma akıcılığını geliştirmek amacı ile kullanılan teknikler, beceri ve performans temelli olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Beceri temelli teknikler, metni önceden dinleme, tekrarlı okuma ve hata düzeltme, performans temelli teknikler ise ödül ve geri bildirimdir. Okuma hızı düşük, okuma hatası fazla olan öğrenciler için beceri temelli teknikler ile birlikte performans temelli sağıltım tekniklerinin kullanılması önerilmektedir. Okuduğunu anlama becerisinde ise en etkili sonuçların okuma öncesi, sırası ve sonrası tekniklerin birleştirilmesi ile oluşturulan sağıltım koşullarında gerçekleştiği belirtilmektedir. Literatürde öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde okuma akıcılığını geliştirmeye dayalı tekniklerin okuduğunu anlama üzerinde de etkililiğini belirlemeye dayalı araştırmalar bulunmaktadır. Her iki beceriyi birlikte geliştirmeye yönelik zihinsel engelli öğrencilerde yapılan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, zihinsel engelli bir öğrencinin okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama becerilerini geliştirmede model okuma + tekrarlı okuma + hata düzeltme + hedef koyma + grafiksel dönüt + metni bölüm bölüm anlatma + metni baştan sona anlatma + ödül tekniklerinin birlikte kullanıldığı bir sağıltım paketinin etkililiğini belirlemektir. Araştırma vaka çalışması olarak desenlenmiştir.

Çalışmaya özel eğitim sınıfında 6. sınıfa kayıtlı 13 yaşında hafif derecede zihinsel engelli bir erkek öğrenci katılmıştır. Sınıf öğretmeni öğrenciyle Türkçe dersinde 3. sınıf ders kitaplarını kullandığını belirtmiştir. Bu nedenle öğrenciyle 3. sınıf düzeyinde kurgusal metinlerle çalışılmıştır. Öğretmeninden alınan görüşler, performans değerlendirmeleri ve sınıf gözlemleri sonucu bu öğrenci için beceri ve performans temelli tekniklerden oluşan bir sağıltım paketi hazırlanmıştır. Uygulanan sağıltım sonunda öğrencinin yanlış okuduğu kelime sayısı azalırken doğru okuduğu kelime sayısı artmış ve okuduğunu anlama düzeyi yükselmiştir.

Anahtar kelimeler: Okuduğunu anlama, okuma akıcılığı, zihinsel engelliler, performans temelli teknikler, beceri temelli teknikler

İşitme Engelli Yüksekokul Öğrencilerine Yönelik Teknoloji Destekli Matematik Öğretimi

Ayşe Tanrıdiler – Anadolu Üniversitesi
Sema Ünlüer – Anadolu Üniversitesi

İçinde bulunduğumuz bilgi çağı, gelişen bilim ve teknoloji sayesinde öğretim ihtiyaçlarında da ciddi değişimlere neden olmuştur. Ancak teknolojik gelişmeler kişinin matematik bilgisine duyulan ihtiyacını değiştirmemiştir. Matematik günümüzde hemen hemen herkesin özel ve mesleki yaşamında yeri tartışılmaz bir önem taşımaya devam etmektedir. Diğer taraftan matematik öğrencilerin en çok zorlandığı derslerden biri olma özelliğini de korumaktadır. Öğrenciler matematik derslerinde karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmesinde öğretmenlerinin rehberliğine ihtiyaç duymaktadırlar. Günümüz teknolojisi tüm alanlarda olduğu gibi matematik eğitiminde de öğrencilerin başarısının artırmasının yanı sıra, matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme, ilgiyi artırma, matematik derslerine karşı duyulan endişe ve korkuyu azaltma ve daha da önemlisi analitik ve kritik düşünme gibi etkili düşünme alışkanlıkları geliştirme açılarından öğretmenlere avantajlar sağlamaktadır. Normal işitenler için durum böyleyken dilsel, kavramsal ve geçmiş yaşantı gibi çeşitli yetersizliklerden etkilenen işitme engelli bireyler içinde durum farklı değildir. Günümüz teknolojisinin bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik sağladığı seçeneklerden biri de akıllı tahtalardır. İşitme engellilerin matematik öğretimi sürecinde uygun ve etkili materyaller ile akıllı tahta kullanımı sözü edilen güçlüklerin üstesinden gelmesinde avantaj sağlamaktadır. Anadolu Üniversitesi, Engelliler Entegre Yüksekokulu, Türkiye’de işitme engelli bireylere yönelik üniversite düzeyinde eğitim veren tek kurumdur. Engelliler Entegre Yüksekokulu’nda işitme engelli bireylerin mesleki gelişimine katkı sağlamak ve karşılaşılabilecekleri matematiksel problemleri çözmek amacıyla zorunlu ve mesleki seçmeli matematik dersleri verilmektedir. Yapılan dersler sistematik olarak incelenmektedir. Bu amaçla yapılan çalışmalardan biri 2015–2016 öğretim yılı Bilgisayar Operatörlüğü Programı 2. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen Temel Matematik Dersinde etkili teknoloji kullanımlarından biri olan akıllı tahta kullanımı sürecinin incelenmesidir. Bu sözlü bildiri de bu sürecin nasıl gerçekleştirildiği sınıf içi uygulama örnekleriyle birlikte sunulacaktır. Bulgular ilgili araştırmalar ışığında tartışılacak ve gelecek araştırma ve uygulamalara ilişkin öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Matematik öğretimi, matematik öğretiminde teknoloji kullanımı, işitme engelli öğrenciler, Engelliler Entegre Yüksekokulu

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Zihinsel Engellilerin Eğitiminde Yardımcı Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Görüşleri

Feyyaz Şentürk
Nazım Alagöz
Kani Şentürk
Mehmet Emin Uprak
Yasin Kara
Mehmet Okan Kutlu
Orhan Bağın

Zihinsel engelli bireylerin kavram ve beceriye yönelik öğrenmelerinin somut ve kalıcı bir hale gelebilmesi için etkili materyal ve yardımcı teknolojilerinin kullanımına ihtiyaç vardır. Zihinsel engelli bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenleri öğrencilerinin bireysel öğrenme özelliklerine ve öğretim stratejilerine uygun olarak öğretim materyali ve teknolojisi belirlemek zorundadırlar. Bu çalışmada; özel eğitim öğretmenlerin zihinsel engelli bireylerin eğitiminde yardımcı teknoloji kullanım düzeylerini belirlemek ve yardımcı teknoloji kullanımına dair görüşlerini açığa çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma özel eğitim sınıflarında çalışan 10, özel eğitim uygulama merkezlerinde çalışan 10 ve özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde çalışan 10 özel eğitim öğretmeni üzerinde yapılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması niteliksel araştırma yöntemlerinden olan 'anket' yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri tüme varım yöntemiyle analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda; özel eğitim sınıflarında çalışan özel eğitim öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yardımcı teknolojiye ihtiyaç duyduğu fakat bu teknolojiye ulaşamadıkları, özel eğitim uygulama merkezleri ve mesleki eğitim merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin ise yardımcı teknolojileri çoğu zaman farklı amaçlarla (vakit geçirme, ödüllendirme, öfke nöbetini dindirme vb.) kullandıkları tespitine varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yardımcı teknoloji, zihinsel engelli, özel eğitim öğretmeni, görüş

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Öğrenciye Video Modelle Öğretim İle Sosyal Becerilerin Kazandırılması

Işıl Görsev – Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Elif Sazak Pınar – Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı olan öğrenciler, sosyal etkileşimde sınırlılıklar göstermektedir. Video modellerle öğretim, sosyal becerilerin geliştirilmesinde kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalardan biridir. Bu araştırmanın amacı; OSB tanılı bir öğrenciye hedeflenen sosyal becerilerin (kendini tanıtırma, eşyasını başkası ile paylaşma ve devam eden etkinliğe katılma) öğretiminde tablet aracılığıyla sunulan video modellerle öğretimin etkililiğini araştırmaktır. Çalışmaya, 7 yaşında, OSB tanısı alan bir erkek öğrenci ile video çekimleri ve öğretim ortamı için akran öğrenciler katılmıştır. Öğrencinin otizm derecesini belirleyebilmek için Diken, Ardiç ve Diken tarafından 2011’de Türkçe’ye uyarlanan Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği 2 (GOBDÖ–2–TV) kullanılmıştır. Araştırmada öğrencinin; hedef sosyal becerileri edinim; ve uygulama sona erdikten 3, 6 ve 9 gün sonra edinilen becerilerin kalıcılık düzeyleri ile farklı kişiye genelleşmesi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ayrıca çalışmanın katılımcısı olan öğrencinin annesinden ve öğretmeninden sosyal geçerliğe ilişkin görüşleri; yarı– yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden, yoklama evreli çoklu yoklama modellerinden, beceriler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Bulgular, hedef öğrencinin; tablet aracılığı ile sunulan ve akran modellerin yer aldığı video modellerle öğretimin hedeflenen sosyal becerilerin kazandırılmasında etkili olduğunu, elde edinilen kazanımların uygulama sona erdikten 3, 6 ve 9 gün sonra korunduğunu ve farklı kişiye genellenebildiğini gösterir niteliktedir. Araştırmanın sosyal geçerliğe ilişkin bulguları ise hedef öğrencinin annesinden ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan öğretmeninden alınan görüşlerinin, tablet aracılığıyla sunulan ve akran modellerin yer aldığı video modellerle öğretime ilişkin olumlu olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: OSB, bilimsel dayanaklı uygulamalar, sosyal beceriler, video modellerle öğretim

Elle Kavranabilir Nesnelere Çalışan Etkileşimli Eğitsel Uygulamanın Etkililiğinin İncelenmesi

Elif Polat,
Kürşat Çağltay
Necdet Karasu
Çığıl Aykut

Eğitim sistemi içerisinde, artan ihtiyaçlarıyla birlikte özel öğrenme gücünü yaşayan çok sayıda öğrenci mevcuttur. Bu öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayan müdahalelerden birisi şüphesiz ki eğitim teknolojisidir. Ancak, geleneksel bilgisayar destekli eğitim uygulamaları fare ve klavye kullanımı dışında fiziksel katılımı ve çok duyu etkileşimi sağlamada yetersiz kalmaktadır. Yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla birlikte, tabletlerin kavranabilir fiziksel nesnelere kullanılması özel öğrenme gücünü yaşayan öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirme açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu çalışmanın amacı, özel öğrenme gücünü (ÖÖG) yaşayan ilköğretim 6–8. Sınıf öğrencilerine yönelik geliştirilecek mobil cihazlar üzerinde çalışan elle kavranabilir fiziksel etkileşimli bir uygulamanın özel öğrenme gücünü yaşayan öğrencilerin öğrenmelerindeki etkisini incelemektir.

Çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından geliştirilen elle kavranabilir fiziksel nesnelere etkileşimli uygulamada öğrencilerin nesnelere elle kavraması ve tablet ekranına bu nesnelere dokundurmasıyla etkileşimin sağlanması söz konusudur. Araştırmada 6. sınıftaki hücre kavramı konusunda öğrencilerin başarıları üzerinde kavranabilir mobil uygulamanın etkililiğinin araştırılması için, tek denekli araştırma deseninin altında denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını 6. sınıftan 7. Sınıfa geçen üç özel öğrenme gücünü yaşayan öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni öğrencilerin başarı skorları iken, bağımsız değişkeni elle kavranabilir etkileşimli mobil uygulamadır.

Çalışmanın bir önceki safhası olan geliştirme kısmında özel öğrenme gücünü yaşayan 7. sınıfa geçmiş 2 öğrenci ile biçimlendirmeye yönelik değerlendirme amaçlı uygulama yapılmıştır. Bu öğrencilerin elle kavranabilir nesnelere çalışan etkileşimli eğitsel uygulamayı beğendikleri, tekrar kullanmayı düşündükleri, başka konu ve derslerde benzer uygulamalar olursa kullanmak istedikleri, öğrenmelerine olumlu etkisi olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Araştırmanın gerek özel eğitim gerekse eğitim teknolojisi alanlarına katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çalışmanın özel eğitimde kavranabilir teknolojilerin kullanımı konusunda uygulamacılara yol gösterici olacağı ve alanyazına katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme gücünü, etkileşimli mobil eğitsel uygulama, kavranabilir teknolojiler

Okulöncesi Dönemdeki OSB Olan Çocuklara İpad Aracılığıyla Sosyal Etkileşim Becerilerinin Öğretiminde Videoyla Model Olmanın Etkililiği

Esra Orum Çattık – Anadolu Üniversitesi
Melih Çattık – Anadolu Üniversitesi

Bu çalışmada okulöncesi dönemdeki OSB olan çocuklara İpad aracılığıyla sosyal etkileşim becerilerinin öğretiminde videoyla model olma uygulamasının etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Bu amaçla, 52 aylık ve OSB tanısı almış, Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Birimi'nden haftada bir gün bireysel eğitim ve aynı zamanda bir okulöncesi eğitim kurumundan hafta içi her gün grup eğitimi alan bir erkek çocuğu katılımcı olarak belirlenmiş ve kendisine videoyla model olma uygulaması kullanılarak sosyal etkileşim becerilerinden 'günaydın deme', 'izin isteme' ve 'teşekkür etme' becerileri öğretilmiştir.

Araştırmanın başlama düzeyi, uygulama, yoklama, izleme ve genelleme oturumları Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, Gelişimsel Destek Birimi'nde yer alan bireysel eğitim sınıflarından birinde, haftanın iki günü ard arda iki oturum yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu başlama modeli araştırma modeli olarak kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen etkililik bulguları OSB olan çocuğun belirlenen her üç sosyal etkileşim becerisini kazandığını; araştırmadan elde edilen izleme bulguları OSB olan çocuğun bu sosyal etkileşim becerilerini uygulama tamamlandıktan bir, üç, beş hafta sonra da sürdürdüğünü ve araştırma sonucunda elden edilen genelleme bulguları da OSB olan çocuğun bu becerileri farklı durumlara ve kişilere genellebildiğini göstermiştir.

Araştırmanın başlama düzeyi, yoklama izleme bulguları grafiksel olarak analiz edilmiş ve çizgi grafiği üzerinde gösterilmiştir. Araştırmanın genelleme bulguları da genelleme ön test ve son test oturumları olarak sütun grafiği üzerinde gösterilmiştir. Araştırmanın başlama düzeyi, uygulama ve yoklama oturumlarını birinci araştırmacı gerçekleştirirken; alanyazın taraması, izleme, genelleme oturumlarının gerçekleştirilmesi ve verilerin analiz edilmesi sürecini iki araştırmacı birlikte gerçekleştirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönemdeki OSB olan çocuklar, teknoloji destekli uygulamalar, videoyla model olma, sosyal etkileşim becerileri

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Etkileşimli Çoklu Ortam Tasarım ve Kullanımı

Sunagül Sani Bozkurt – Anadolu Üniversitesi

Sezgin Vuran – Anadolu Üniversitesi

Yavuz Akbulut – Anadolu Üniversitesi

Etkileşimli çoklu ortam uygulamalarının öğretim amaçlı kullanımına ilişkin olumlu bulgular, bu tür uygulamaların özel eğitim sürecine de katkı getirebileceği görüşünü desteklemektedir. Özellikle Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin eğitiminde etkileşimli araç ve uygulamaların tasarlanması yararlı olabilir. Bireylere öğrenme özgürlüğü tanıyan, eğlenceli, ilginç ve güdüleyici etkileşimli araçlar kullanılarak, gerek birden çok duyuya hitap etmek gerekse OSB olan bireylerin içeriğe ulaşımını kolaylaştırmak olanaklıdır. OSB olan bireylere içerik ile etkileşim olanağı sunmaya elverişli uygulamalardan biri de sosyal öykülerdir. Sosyal öykülerin etkileşimli ortam bileşenleri ile sentezlenerek daha ilginç, eğlenceli ve kalıcı bir öğrenme deneyimi sağlayabileceği görüşünden hareketle bu çalışmada OSB olan bireylere sosyal beceri öğretiminde etkileşimli sosyal öykülerin tasarım ve kullanım sürecinin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Etkileşimli sosyal öykülerin tasarım sürecinin sağlıklı bir biçimde irdelenebilmesi amacıyla tasarım tabanlı araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını; 13 öğretmen, sekiz OSB olan öğrenci ve sekiz anne (OSB olan bireylerin anneleri); 104 normal gelişim gösteren akran, 23 uzman ve bir araştırmacı olmak üzere toplam 157 katılımcı oluşturmaktadır. Üç iyileştirme döngüsü çerçevesinde ilgili katılımcı grubundan görüşmeler, gözlemler, anketler, kullanıcı kayıtları, araştırmacı günlüğü ve öğrenci kişisel notlarını içeren araçlar yardımı ile veri toplanmıştır. Görüşme, gözlem, saha notları, anket, araştırmacı günlüğü ve öğrenci kişisel notlarının analizi için kelime bulutları kullanılmış; öne çıkan temalar frekans değerlerine göre betimsel olarak analiz edilmiştir. Arayüz etkileşimine yönelik kullanıcı kayıt verileri ise betimsel istatistikler kullanılarak (yüzde, sayı, oran) analiz edilmiş; bulgular tablo ve grafikler halinde sunulmuştur.

Araştırma bulgularına göre; katılımcılar her iyileştirme döngüsünde yeniden tasarımılanan ve geliştirilen etkileşimli sosyal öykülerin eğlenceli, ilgi çekici ve kolay uygulanabilir bir uygulama olduğunu belirtmişlerdir. Bununla beraber özellikle anneler, etkileşimli sosyal öykü uygulamasında seçim yapma ve karar verme şansının önemine vurgu yapmış, böylece OSB olan çocuklarının çalışmada hedeflenen sosyal becerilerin yanı sıra hedeflenmeyen becerileri de (seçim yapma, karar verme, girişimde bulunma, kendini ifade etme) kazandıklarını, bu nedenle de çalışmadan oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal beceri, etkileşimli sosyal öyküler, çoklu ortam, bilgisayar destekli öğretim

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Etkileşimli ve Etkileşimli Olmayan Sosyal Öykülerin Karşılaştırılması

Sunagül Sani Bozkurt – Anadolu Üniversitesi
Sezgin Vuran – Anadolu Üniversitesi

Sosyal öyküler OSB olan bireylere yazılı, yazılı–görsel veya video gibi farklı ortamlarda sunulabilir. Hangi ortamın veya hangi formatın kullanılacağı, OSB olan bireyin gelişimsel düzeyi ve bireysel özellikleri ile ne tür sosyal beceriye gereksinimi olduğu ile ilgili bir durumdur. Son yıllarda OSB olan bireylere sosyal beceri öğretiminde kullanılan geleneksel sosyal öykülerin günümüzde teknolojik gelişmeler ışığında uyarlanması ve etkileşimli yapıda sunulmasına yönelik düşünceler ortaya çıkmıştır. Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte sosyal öykülerde yeni teknolojik uygulamaların da kullanılabilirliğine yönelik çalışmalara gereksinim vardır. OSB olan bireyler için sosyal öykülere özellikle ilgi ve motivasyonu arttıracak unsurların (çoklu ortam, etkileşim, dokunma vb. dijital öğelerin kullanımı) eklenerek tasarlanması ile sosyal öykülerin etkisinin daha da arttırılabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmanın amacı OSB olan ergenlere sosyal beceri öğretiminde etkileşimli ve etkileşimli olmayan sosyal öykülerin etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılmasıdır.

Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden biri olan uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri; sosyal becerilere ilişkin katılımcıların sergiledikleri doğru tepki yüzdeleridir. Bu doğrultuda belirlenen becerilerden biri “oyuna katılma” bir diğeri ise “alay etmeyle başa çıkmadır”. Araştırmanın bağımsız değişkenleri; etkileşimli sosyal öykü ve etkileşimli olmayan sosyal öykülerin sunulduğu öğretim uygulamalarıdır. Araştırma, OSB tanısı olan 12–14 yaş aralığında kaynaştırma eğitimine devam eden dört ergen katılımcı ile yürütülmüştür.

Sonuçlar; her iki uygulamanın da hedef becerilerin ediniminde etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca her iki uygulama ile katılımcılar edindikleri becerileri sürdürmüşler ve genellemişlerdir. Ancak verimlilik açısından her iki uygulama açısından değişkenlik söz konusudur. Etkileşimli sosyal öykülerin etkileşimli olmayan sosyal öykülere göre tüm katılımcılarda hedeflenen becerilerde ölçüt karşılanıncaya dek gerçekleşen oturum sayısı ve hata sayısı açısından daha verimli olduğu görülürken ölçüt karşılanıncaya dek gerçekleşen toplam öğretim süresi açısından incelendiğinde ise etkileşimli sosyal öykülerin etkileşimli olmayan sosyal öykülere göre üç katılımcıda daha az sürelerle gerçekleştirildiği görülmektedir. Sonuç olarak anneler, öğretmenler ve akranlar bu çalışma ile ilgili olumlu düşüncelerini belirtmişlerdir. Bu araştırmanın bulgularını desteklemek için ileri araştırmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal beceri, etkileşimli sosyal öyküler, teknoloji destekli etkileşimli ortam

Web–Tabanlı Uzaktan Öğretmen Koçluğu: Kentucky İşitme–Görme Yetersizliği (Deaf–Blind) Projesi Öğretmen Koçluğu Uygulaması

Jennifer Grisham–Brown – Kentucky University
Hatice Deniz Değirmenci – Anadolu Üniversitesi
Donna Snyder – Kentucky University

Uluslararası alanyazında ‘‘Deaf–Blind’’ popülasyon olarak tanımlanan bireyler orta – ileri düzeyde görme ve işitme yetersizliği olan bireylerdir. Bireylerde ortaya çıkan çoklu duysal yoksunluk ve yetersizlik tüm gelişim alanlarını etkilemekte ve kendilerine özgü davranışsal ve eğitsel gereksinimlere sahip olmalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte bu tür özellikler gösteren bireylerin büyük bir kısmının (%90) bir yada birkaç ek yetersizliğe sahip olduğu belirtilmektedir. Tüm bu değişkenler bir araya geldiğinde öğretmenler oldukça heterojen özelliklere sahip bir öğrenci grubu ile karşı karşıya kalmakta ve öğrencilerin gereksinimlerini desteklemede yetersiz kalabilmektedirler.

Öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarının ve dolayısıyla öğrenci kazanımlarının geliştirmesi mesleki gelişim ile mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda öğretmen koçluğu, öğretmenlerin etkili uygulamaları doğru ve güvenilir bir biçimde sunmalarını desteklemek ve öğrenci kazanımlarını geliştirmek üzere kullanılabilir etkili bir bireyselleştirilmiş izleme desteğidir ve sınıf içi uygulamalarına ilişkin uzman (koç) tarafından destek sunumunu içermektedir. Koçluk süreci temel olarak; (a) ön eğitim, (b) bireysel izleme gözlemleri ve (c) performansa dayalı geri–bildirim sunumu öğelerinden oluşmaktadır. Teknolojik gelişmeler ile birlikte iş başında ya da yüz yüze yapılan öğretmen koçluğu uygulamaları sanal koçluk, web tabanlı/web’e dayalı koçluk ya da uzaktan koçluk kavramları ile koçluk sürecinin aşamalarının yüz yüze olmadan uzaktan yürütüldüğü uygulamalara dönüşmüştür.

Bu çalışmada, Amerika Bileşik Devletleri Kentucky eyaleti bünyesinde faaliyet gösteren Kentucky Görme–İşitme Yetersizliği (Deaf–Blind) Projesi kapsamında, eyaletin farklı bölgelerinde hem görme hem de işitsel yetersizliğe sahip öğrencilere eğitim sunan öğretmenlere yönelik yürütülen web–tabanlı öğretmen koçluğu uygulaması ele alınacaktır. Proje kapsamında yürütülen öğretmen koçluğu, (a) evrensel basamak, (b) hedefli–amaçlı basamak ve (c) yoğunlaştırılmış basamak üzere üç aşamadan oluşan bir piramit danışmanlık uygulamasıdır. Proje kapsamında uygulanan piramit danışmanlık modeli ve web–tabanlı öğretmen koçluğuna ilişkin ayrıntılı bilgi sunu sırasında paylaşılabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yetersizliği olan bireyler, çoklu yetersizlik, öğretmenlerin mesleki gelişimi, öğretmen koçluğu, uzaktan koçluk, web–tabanlı öğretmen koçluğu

Küçük Grup İçinde Akıllı Tahtada Aşamalı Yardımla Öğretimin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Dijital Oyun ve Gözleyerek Öğrenme Becerileri Üzerindeki Etkililiği

Melih Çattık – Anadolu Üniversitesi
Serhat Odluyurt – Anadolu Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı; Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklara küçük grup düzenlemesi içerisinde akıllı tahtada aşamalı yardımla öğretim yöntemini kullanılarak dijital oyun ve gözleyerek öğrenmenin öğretilmesi ve çalışmaya katılan çocukların ailelerinin gerçekleştirilen öğretim süreci hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Yetersizlik Destek Birimi'nden eğitim alan ve OSB tanısı bulunan 4 öğrenciyle çalışılmıştır. Bu çalışmada küçük grup içinde akıllı tahtada sunulacak aşamalı yardımla öğretimin, OSB olan çocuklara dijital oyun becerilerinin öğretilmesi üzerindeki etkililiğini değerlendirmek üzere; tek denekli araştırma yöntemlerinden “davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modelinin katılımcılarla yinelenmesi modeli” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan öğretim paketinin OSB olan katılımcıların dijital oyun ve gözleyerek öğrenme becerileri üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik etkilik verilerinin yanı sıra; güvenilirlik ve sosyal geçerlik verileri de toplanılmıştır. Elde edilen veriler incelendiğinde çalışmanın tüm katılımcılarının kendileri için hedeflenen dijital oyun becerilerini kazandıkları; bunun yanı sıra gözleyerek öğrenme yoluyla gözleyerek öğrenme çiftleri için hedeflenen oyunları da öğrendikleri görülmüştür. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler tartışılmış ve uygulamaya/ileri araştırmalar yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, küçük grup düzenlemesi, aşamalı yardımla öğretim, akıllı tahta, dijital oyun, gözleyerek öğrenme

Otizmlı Çocuklara Altı Kısımlı Adam Çizme Becerisinin Öğretiminde iPad Aracılığıyla Sunulan Video İpuçlarıyla Öğretimin Etkililiği

Esin Pektaş Karademir – Anadolu Üniversitesi
Nurgül Akmanoğlu – Anadolu Üniversitesi

Otizmlı bireylerde görsel destek ve araçlar; çeşitli becerilerin (örneğin; iletişim, akademik ve sosyal beceriler gibi) öğretiminde, günlük yaşamın düzenlenmesinde, etkili olarak kullanılmaktadır. Videoyla model olmanın bir çeşidi olan video ipucu ve video geri bildirim video temelli öğretim stratejileri içerisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Video ipucu, beceriyi oluşturan her bir basamağın kısa video gösterimi ile görüntülü ipucu hazırlanarak sunulmasını içermektedir.

Bu araştırmanın amacı, otizmlı çocuklara altı kısımlı adam çizme becerisinin öğretiminde iPad aracılığıyla sunulan video ipuçlarıyla öğretimin etkililiğini incelemektedir. Araştırmaya katılan çocukların gelişimsel düzeylerini belirlemek için “Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı “GEÇDA” ve “DENVER II” gelişimsel değerlendirme araçları uygulanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların uygulanan değerlendirme araçlarından gelişimlerine uygun bir puan elde edebilmeleri için altı kısımlı adam çizme becerisine sahip olmaları gerekirken; yapılan gelişimsel değerlendirmeler (GEÇDA ve DENVER II) sonucunda deneklerin içinde buldukları gelişim düzeyinde sergilemeleri gereken altı kısımlı adam çizme becerisini sergileyemedikleri görülmüştür. Araştırmaya yaşları 5 ile 6 arasında otizm tanısı olan üç denek katılmıştır. Araştırmada tek–denekli araştırma modelleri arasından yoklama denemeli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın deney süreci başlama düzeyi, öğretim, yoklama, izleme ve genelleme oturumlarından oluşmuştur.

Araştırmanın bulguları, altı kısımlı adam çizme becerisinin öğretiminde iPad aracılığıyla sunulan video ipuçlarıyla öğretim uygulamasının otizmlı çocukların; beceriyi edinmelerinde, beceriyi edindikten iki, dört ve altı hafta sonra sürdürmelerinde, edindikleri bu beceriyi farklı kişilere, farklı araçlara ve farklı ortamlara genellemelerinde etkili olduğunu göstermiştir. Araştırmanın sosyal geçerlik bulguları ise araştırmaya katılan çocukların anne–babalarının çalışma hakkındaki görüşlerinin olumlu yönde olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, video ipucu, ipad, altı kısımlı adam çizme becerisi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilere Yiyecek-İçecek Hazırlama Becerilerinin Öğretiminde Sesli Anlatım İçeren ve İçermeyen Video İpucunun Karşılaştırılması

Feyat Kaya – Anadolu Üniversitesi
Şerife Yücesoy Özkan – Anadolu Üniversitesi

Otizm spektrum bozukluğu, erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bireylerin günlük yaşam işlevlerinde aksamaya neden olan, farklı bağlamlarda ve farklı derecelerde gözlenen, sosyal etkileşim ve iletişim yetersizliği ile sınırlı ve yineleyici davranış, ilgi ve etkinlik örüntüleriyle karakterize edilen bir yetersizlik türüdür. Bağımsız yaşam için otizm spektrum bozukluğu olan bireylere günlük yaşam becerilerinin kazandırılması oldukça önemlidir. Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere günlük yaşam becerilerinin kazandırılması bu bireylerin hem toplum içerisinde bağımsız yaşamalarını kolaylaştırması hem de kaliteli bir yaşam sürmelerine olanak sağlaması açısından önemlidir. Uygun biçimde hazırlanmış eğitim programlarının kullanıldığı yapılandırılmış ve zenginleştirilmiş öğretim ortamının erken yaşta itibaren sağlanması ile otizm spektrum bozukluğu olan bireylere günlük yaşam becerilerinin kazandırılması mümkün olabilmektedir. Bu çalışmada, otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere mısır patlatma ve meyve sıkma becerilerinin öğretiminde, sesli anlatım içeren ve sesli anlatım içermeyen video ipucunun etkililiği ve verimliliği karşılaştırılmıştır. Ayrıca çalışmanın sosyal geçerliğini belirlemek üzere araştırmaya katılan öğrenciler ile otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin video ipucuna ve çalışmaya ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Araştırma otizm spektrum bozukluğu olan dört erkek öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri mısır patlatma ve meyve sıkma becerileri; bağımsız değişkenleri ise sesli anlatım içeren ve sesli anlatım içermeyen video ipucudur. Araştırmada gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği verileri toplanmış ve yüksek güvenilirlik bulguları elde edilmiştir.

Araştırma bulguları, hem sesli anlatım içeren hem de sesli anlatım içermeyen video ipucunun otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere mısır patlatma ve meyve sıkma becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir. Bulgular ayrıca iki uygulama arasında verimlilik açısından çok az fark olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular izleme açısından her iki uygulama arasında fark olmadığını işaret etmektedir. Sesli anlatım içeren ve sesli anlatım içermeyen video ipucu tüm öğrencilerde yüksek düzeyde genelleme ile sonuçlanmıştır. Çalışmanın sosyal geçerlik bulguları ise olumludur. Bulguları desteklemek üzere ileri araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, yiyecek-İçecek hazırlama, sesli anlatım içeren video ipucu, sesli anlatım içermeyen video ipucu, yetişkin model, birinci kişi görüş açısı

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Kimyasal Maddelerden Korunma Becerisinin Öğretiminde İpad ile Sunulan Sosyal Öykülerin Etkililiği

Zehra Cevher – Anadolu Üniversitesi
Yasemin Ergenekon – Anadolu Üniversitesi

Güvenlik ya da kendini koruma becerisi, öğrencilerin evde, okulda ve toplumsal ortamlarda tehlikeli ve yaşamı tehdit etme olasılığı olan durumları tanıma ve bu tür durumlara uygun şekilde tepki gösterme becerisidir. Güvenlik becerileri evde ve toplumsal ortamlarda güvenlik becerileri olarak ikiye ayrılmaktadır. Evde gerekli güvenlik becerileri tehlikeleri fark etme ve kaçınma (örn., elektrik çarpması, yanma, kimyasal maddelerden korunma vb.), güvenli bir ev ortamı yaratma (örn., kapıları kilitleme, kibriti uygun olarak kullanma vb.), acil numaraları arama (örn., 155’i, 112’yi arama vb.), acil durumlarda binadan ayrılma ve ilkyardım becerilerini kullanma (örn., kesiklerde, yanıklarda ilkyardım yapma vb.) gibi geniş bir yelpazeden oluşur. Gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin daha bağımsız ve güvenli bir yaşam sürdürmesi ve yaşadığı çevrede desteklenmesi yaşamsal önem taşımaktadır. Bu amaçla, gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere güvenli olan ve olmayan durumları fark ettirerek kişisel güvenliğini artırmaya ilgili beceri ve stratejilerin kazandırılmasına yönelik planlamaların yapılması son derece önemlidir. Bununla birlikte, güvenlik becerilerinin hem normal gelişim gösteren hem de gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere kazandırılmasında okullara çok önemli görevler düşmektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan öğrencilere kimyasal maddelerden korunma becerisinin öğretiminde ipad ile sunulan sosyal öykülerin etkililiğini incelemektir. Çalışmaya okul öncesi eğitime devam eden, OSB tanılı, dört ve altı yaşlarında iki erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmada tek-denekli araştırma yöntemlerinden yoklama denemeli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Bulgular, ipad ile sunulan sosyal öykülerin kimyasal maddelerden korunma becerisinin öğretiminde etkili olduğunu ve deneklerin öğretim sona erdikten bir, iki ve dört hafta sonra da öğrendikleri beceriyi koruduklarını göstermiştir. Ayrıca, deneklerin öğrendikleri beceriyi farklı araç-gereçlere ve ortama genellebildiklerini görülmüştür. Sosyal geçerlik bulguları deneklerin annelerinden toplanmıştır. Anneler daha önce çocukları ile güvenlik becerilerinin çalışılmadığını, güvenlik becerilerinin çocukları için önemli ve çalışılması gereken bir beceri olduğunu, çalışmadan hoşnut kaldıklarını bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik becerileri, kimyasal maddelerden korunma becerisi, otizm spektrum bozukluğu, ipad ile sunulan sosyal öykü

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sembolik Oyunların Küçük Grupla Öğretiminde Canlı Modelle ve Video Modelle Öğretimin Karşılaştırılması

Nuray Öncül – Anadolu Üniversitesi
İlknur Çiftçi Tekinarıslan – Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sembolik oyunların öğretiminde küçük grup öğretimi biçiminde sunulan canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin etkililiklerinin ve verimliliklerinin karşılaştırılmasıdır.

Araştırma, Eskişehir İli Tepebaşı İlçesi'nde bulunan ve otizm spektrum bozukluğu olan çocukların devam ettiği Yardım Sevenler Derneği Özel Eğitim Uygulama Merkezi'nde yürütülmüştür. Çalışmaya katılan deneklerden biri yaygın gelişimsel bozukluk, ikisi ise otizm tanısı almışlardır. Deneklerin yaşları 11'dir ve araştırmada yer alan deneklerin tümü erkektir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmanın canlı modelle öğretim ve video modelle öğretim olmak üzere iki bağımsız değişkeni vardır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise, garsonluk ile berberlik oyunlarından oluşan sembolik oyunlardır.

Araştırma bulguları, küçük grup öğretimi biçiminde sunulan canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin OSB olan çocuklara sembolik oyunların kazandırılmasında, kazanılan sembolik oyunların öğretim sona erdikten sonra da korunmasında, farklı araç gereçlere ve kişilere genellenmesinde etkili olduğunu; edinim aşamasında video modelle öğretimin canlı modelle öğretime kıyasla, kalıcılık aşamasında ise canlı modelle öğretimin video modelle öğretime kıyasla daha etkili olduğunu; genelleme aşamasında ise canlı modelle öğretim ve video modelle öğretim arasında fark olmadığını göstermektedir. Bulgular ayrıca, canlı modelle öğretim ile video modelle öğretim arasında iki denekte video modelle öğretim lehine, bir denekte ise canlı modelle öğretim lehine verimlilik açısından farklılık olduğunu; araştırmada canlı modelle öğretim ve video modelle öğretim sırasında gözleyerek öğrenmenin gerçekleştiğini ve araştırmaya ilişkin hem deneklerin hem de öğretmen adaylarının görüşlerinin olumlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Canlı modelle öğretim, video modelle öğretim, sembolik oyun

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Toplum Kaynaklarını Kullanma Becerilerinin Öğretiminde İşitsel Teknoloji Desteğiyle Sunulan Videoyla Model Olmanın Etkililiği

**Esra Orum Çattık – Anadolu Üniversitesi
Yasemin Ergenekon – Anadolu Üniversitesi**

Bu araştırmada işitsel teknoloji desteği (Bug-in-Ear, BIE) ile sunulan videoyla model olma uygulamasının zihinsel yetersizliği olan bireylerin toplum kaynaklarını kullanma becerilerini öğrenmeleri, sürdürmeleri ve genellemeleri üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca, araştırmanın katılımcılarının, katılımcıların ailelerinin ve uygulamanın gerçekleştirildiği ortamda çalışan personelin araştırmanın sonuçlarına ve seçilen becerilerin işlevselliğine ilişkin görüşleri alınarak, yapılan çalışmanın sosyal geçerliği belirlenmiştir.

Bu amaçla, 15–17 yaş aralığındaki hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan üç bireye BIE ile videoyla model olma uygulaması birlikte kullanılarak elektrik faturası ödeme, tramvaya binme ve restoranda yiyecek ve/veya içecek sipariş etme becerisi öğretilmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden yoklama denemeli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular tüm katılımcıların kendileri için belirlenen toplum kaynaklarını kullanma becerilerini kazandıklarını, kazandıkları bu becerileri uygulama tamamlandıktan bir, üç, beş hafta sonra da sürdürdüklerini ve bu becerileri farklı ortamlara, durumlara ve araç-gereçlere genelleme bildiklerini göstermektedir. Araştırmadan elde edilen sosyal geçerlik bulguları da araştırma sonuçlarının katılımcılar, katılımcıların aileleri ve uygulamanın gerçekleştirildiği toplumsal ortamda çalışan personel açısından memnun edici olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel yetersizliği olan bireyler, yetişkinliğe geçiş, toplum kaynaklarını kullanma becerileri, işitsel teknoloji desteği (BIE), videoyla model olma.

Disgrafi Yaşayan Öğrencilerin Yazma Becerisini Desteklemek İçin Mobil Bir Yazma Uygulamasının Geliştirilmesi

Sinan Hopcan
Tuğba Tekel
Necdet Karasu
Çıgıl Aykut

El yazısı hem okuryazarlık ve hem de ilerisi için en önemli ve en temel becerilerden biridir. İlkokul eğitiminin ilk üç yılında yazma hayatı bir role sahiptir. Bunu destekler biçimde, bir ilkokul öğrencisinin okulda geçirdiği bir günün neredeyse yarısında yazı yazdığı bilinmektedir. Öğrencilerin yazma becerisini hem biçimsel hem de içerik anlamında kazanmaları gerekmektedir. Ancak bazı öğrenciler yazmada güçlükler yaşamaktadır. Disgrafi, diğer bir ifadeyle yazma güçlüğü, yazma becerisinin öğrencinin zekâsı, yaşı ve aldığı eğitime göre beklenenden düşük seviyede olmasıdır. Bu çalışmanın amacı, disgrafi yaşayan öğrenciler için mobil bir yazma uygulamasının geliştirilmesidir. Uygulama içeriği küçük harfler, büyük harfler, heceler ve kelimelerin yazımıyla sınırlandırılmıştır. Literatür taraması, yazmanın bilgiden çok beceri gerektirdiğini ve becerilerin alıştırmayla kazanıldığını ortaya koymaktadır. Bundan dolayı bu tür öğrencilerin gereksinim duyduğu alıştırmaya olanağını sağlamada potansiyel vadeden uygulamaların sayısındaki yetersizlik önemli bir problemdir. Disgrafi yaşayan öğrenciler için mobil yazı yazma uygulaması konusuna yönelik yapılan çalışmalar uluslararası düzeyde sınırlı olmakla birlikte ülkemizde ise bunun varlığından bahsetmek neredeyse olanaksızdır. Öğretim tasarımı ilkelerine göre geliştirilecek mobil yazma uygulamasının yazma becerilerini kazandırmada, hem eğitim teknolojisi alanında hem özel eğitim alanında alan yazına ve uygulama alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, disgrafi, yazma güçlüğü, mobil uygulama, mobil yazma uygulaması

Göz Hareketleri Takibi Teknolojisi Kullanılarak Oyunlaştırılmış Göz Egzersiz Eğitimi Sistemi Geliştirilmesi ve Kullanılabilirliği

Mehmet Dönmez, Kürşat Çağltay – Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Günümüzde gelişen teknoloji ile bilgisayarlar hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bilgisayarlar, günlük kullanımlarının yanı sıra eğitim amacıyla da kullanılabilir. Özellikle okul çağındaki çocukların eğitiminde bilgisayarlar ve bilgisayar tabanlı sistemler etkili bir şekilde kullanılabilir. Aynı zamanda bu sistemler özel egzersizlere ihtiyaç duyan çocukların gelişimine katkı sağlayacak şekilde de kullanılabilir. Göz tembelliği gibi göz rahatsızlıkları olan çocukların, bu rahatsızlıklarının tedavisi sürecinde göz egzersizi yapmaları gerekmektedir. Bu amaca yönelik yapılan egzersizlerde klasik yöntemler yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, bilişim teknolojilerinin kullanımı çok sınırlıdır. Bu araştırmada, göz tembelliği gibi göz rahatsızlıkları bulunan çocuklar için, bir bilgisayar ve bilgisayar ekranı üzerine sabitlenen bir mobil göz hareketleri takip cihazı kullanılarak çalışan eğitim uygulamaları geliştirilip, bu uygulamaların kullanılabilirliği test edilmiştir. Uygulamaların geliştirilmesi ve kullanılabilirliğinin test edilmesi sürecinde göz tembelliği bulunan bir çocuk ile çalışılmıştır. Uygulama, temelde göz hareketleri takip cihazı aracılığı ile uygulamaları kullanan kişinin ekranda baktığı noktanın koordinatını alarak, fare imlecini ilgili noktaya hareket ettirmektedir. Oyunlaştırılmış bu uygulamalarda kullanıcının gözlerini istemli bir şekilde hareket ettirmesi hedeflenmekte ve uygulama ekranında gösterilen bir uyarana kullanıcının baktığı göz hareketleri takip cihazından gelen veriler ile onaylanmaktadır. Kullanıcının istenen yere baktığı onaylandıktan sonra uygulama kullanıcının belirlenen bir sonraki hedefe bakması için uygulama ekranında yeni bir uyarana göstermektedir. Ayrıca, uygulamalarda göz takibi başlatılmadan önce, kullanıcının odaklanması gereken süre, uygulamaların arka plan rengi ve uyarıların renkleri gibi ayarlamalar yapılabilmektedir. Bu özelliklerin ayarlanabilir olması araştırma sürecinde belirlenmiştir. Araştırma bulguları, göz hareketleri takibi tabanlı göz egzersiz eğitimi sisteminin göz tembelliği gibi göz rahatsızlıkları bulunan çocuklar için kullanılabileceğini göstermiştir. Oyunlaştırılmış uygulamalar oldukları için kullanıcının rutin uygulamalarda karşılaştığı motivasyon kaybı konusunda da iyileşmeler gözlenmiştir. Kullanıcı bu uygulamaları daha uzun süreler kullanıp daha fazla eğitim almıştır.

Anahtar Kelimeler: Engelsiz teknolojiler, göz hareketleri takibi, göz egzersizi, göz tembelliği, oyun

Etkileşimli Tablet Aplikasyonların Öğrenme Güçlüğü Çeken Öğrencilerin Matematik Yeteneklerine (Kesirli Sayı Bilgisine) Etkisi

Orhan Şimşek
Nur Sıvar
Ahmet Oğuz Akçay

Son yıllarda okullarda, ders içinde veya ders dışı aktivilerinde, eğitim amaçlı olarak tablet aplikasyonlarının kullanımı çokça dile getirilmiş, ve sınıflara entegrasyonu hakkında çalışmalar yapılmıştır (Carr, 2012; Murray, & Olcese, 2011). Etkileşimli tablet aplikasyonları öğrencilere nerede, ne zaman ve hangi hızda öğrenmek istemelerine göre modifiye edilebilmesi gibi avantajlarıyla, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için kritik bir önem arz etmektedir (Şimşek, 2016). Bu öğrenciler genellikle kaynaştırma sınıflarında eğitim aldıkları için, bu sınıflarda öğretmenlik yapan öğretmenler sınıfın genel durumu göz önünde bulundurarak ders anlatmaya dikkat edip geride kalan öğrenciler için eğitim içeriği farklılaştıracak activeler saylayamaktadır (Collier, 2010; Darling-Hammond, 2010; Ingersoll, 2002; Snow, Griffin, & Burns, 2005).

Dünyada öğrencilerin yaklaşık olarak %10 matematik öğrenme problemi yaşamakta fakat bu sıkıntı konudan konuya farklılık göstermektedir; kesirli sayılarda öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin sayısı neredeyse tüm öğrencilerin yarısı kadardır; %50 (Geary, 2011; Siegler, & Ramani, 2011). Matematik öğrenme sıkıntısı olan öğrencilerin özellikle kesirli sayılardaki zorluğu düşünülerek hazırlanmış aplikasyonlar sayesinde öğrencilerin performanslarında ciddi bir ilerleme olduğu görülmüştür (Bryant, et al., 2015; Riconscente, 2013; Şimşek, 2015).

Bu çalışmanın temel amacı bir tane tablet aplikasyonunun (Slice Fraction) matematik, özellikle kesirli sayılarda öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin, performansları üzerinde ki etkisinin araştırılmasıdır. Araştırmada yaşları 9 ila 10 olan 4 tane öğrenci katılmış olup, araştırma 7 hafta da tamamlanmıştır. Üç aşamadan oluşan data analizleri (Grafik/Görsel analizi, etki büyüklüğü hesaplaması, ve istatistiksel analiz) öğrencilerin performanslarında bir değişim olup olmadığını belirlemek için kullanılmıştır.

Data analizi devam eden bu çalışmanın ilk sonuçlarına göre öğrenci performanslarında anlamlı bir değişim olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim teknolojileri, matematik eğitimi, özel eğitim

Zihin Yetersizliği Olan Öğrenciler İle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kadir'in Doktor Macerası" Adlı Tiyatro Oyunu Bir Kaynaştırma Uygulaması Projesi

Sevda Gevşek – İlk Işık Özel Eğitim Uygulama Merkezi
Sevil Hıraoğlu – İlk Işık Özel Eğitim Uygulama Merkezi
Çiğdem Ayçiçek Beşik – İlk Işık Özel Eğitim Uygulama Merkezi
Resul Aygün – İlk Işık Özel Eğitim Uygulama Merkezi
Sema Kutlu – Mimar Sinan Ortaokulu
Hikmet Özkan – Mimar Sinan Ortaokulu

Kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılmaktadır (MEB, 2008). Bundan hareketle projemiz kapsamında ders dışı etkinlik olarak tiyatro etkinliği düzenlenmiştir. Etkinlik, tersine kaynaştırma uygulamasının uyarlanmış halini gerçekleştirmek ve farkındalık oluşturmak üzere desenlenmiştir. Bu desenlemede normal gelişim gösteren 7, zihin yetersizliği olan 5 öğrenci “Kadir'in Doktor Macerası” adlı tiyatro etkinliğinde rol almışlardır. Çalışmalar zihin yetersizliği olan öğrencilerin eğitim gördüğü özel eğitim uygulama merkezinde, her hafta 2 ders saati olarak, 1 eğitim dönemi boyunca sürmüştür ve süreç şu şekilde gerçekleşmiştir. Projenin resmi izinlerinin alınmasının ardından, proje ortağı okuldaki sınıfa gidilerek bu sınıftaki öğrencilere özel gereksinimli öğrenciler ve özellikleri hakkında bilgi verilmiştir, ardından öğrencilerin kendilerini özel gereksinimli bireylerin yerine koymalarına yönelik çalışmalar yaptırılmıştır. Son olarak öğrencilerden hem sözlü hem de yazılı düşünceleri alınmıştır. Daha sonra tiyatrodaki görev alacak normal gelişim gösteren öğrenciler belirlenmiştir ve bu öğrenciler özel eğitim uygulama merkezine gelerek okulu gezmişlerdir, tiyatrodaki birlikte rol alacakları zihin yetersizliği olan öğrencilerle tanışmışlardır ve birlikte vakit geçirmişlerdir. Ardından özel eğitim uygulama merkezinde tiyatro provalarına başlanmıştır. Tiyatro çalışmalarında anlatım yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin ne yapacakları baştan sona bir hikâyeye okur gibi bir okuyucu tarafından betimlenmiştir, öğrencilerde dinlediklerini yerine getirmişlerdir. Tiyatrodaki rol dağılımlarında 1 normal gelişim gösteren öğrenci ile 1 zihin yetersizliği olan öğrencinin eşleşmesine dikkat edilmiştir. Örneğin, Doktor rolünde zihin yetersizliği olan öğrenci var iken, hemşire rolünde ise normal gelişim gösteren öğrenci yer almıştır. Yine eczacı rolünde zihin yetersizliği olan öğrenci yer alırken, kalfası rolünde normal gelişim gösteren öğrenci yer almıştır. Bu sayede öğrencilerin birbiriyle etkileşime girme fırsatı oluşturulmuştur. Provalar tamamlandıktan sonra tiyatro çalışması 10–16 Mayıs Engelliler Haftası kapsamında projeye katkı veren tüm öğrencilerin velilerinin de katıldığı il programında, aynı zamanda tiyatro çalışması proje ortağı okula gidilerek oradaki öğrencilere ve öğretmenlere de sunulmuştur. Çalışmanın birçok olumlu sonucunun olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda her iki gruptaki öğrenciler bir işi başarma, kendine güvenme, sosyalleşme, görev ve sorumluluk alma gibi pek çok kazanımı elde ettiği izlenmiştir. Ayrıca normal gelişim gösteren öğrenciler, yetersizliği olan öğrenci kimdir?, onları tanıma, onlarla aynı ortamda ortak bir payda da buluşma fırsatı bulmuştur. Yapılan çalışma farkındalık sağlamaya önemli hizmet etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği olan öğrenci, normal gelişim gösteren öğrenci, kaynaştırma uygulaması

Montessori Yaklaşımı'nın Kaynaştırmadaki Rolü

Ceren Aydoğmuş – TED Üniversitesi

Melike Kandemir – TED Üniversitesi

Sidre Ilgın Ezer – TED Üniversitesi

Bu alanyazına dayalı araştırma, Montessori yaklaşımının kaynaştırma alanındaki rolünü ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Bu amaç doğrultusunda, konu ile ilgili yapılan akademik araştırma makaleleri ve tezler sistematik olarak incelenmiştir. Doküman analizi kullanılan araştırmanın evrenini EBSCO ve Google Scholar veri tabanlarına kayıtlı Montessori ve kaynaştırma konularında yapılmış, İngilizce ve Türkçe dillerindeki makaleler ve tezler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2003–2015 yılları arasında “Montessori”, “Inclusion”, “Special Education”, “Özel Eğitim” ve “Kaynaştırma” anahtar sözcükleriyle ulaşılabilen, tam metni bulunan 15’i makale 2’si tez olmak üzere toplam 17 çalışma oluşturmaktadır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda incelenen makale ve tezler Montessori yaklaşımının özel eğitim alanındaki rolü ile ilgili bulguları ortaya çıkarmıştır fakat alanyazında konuyla ilgili sınırlı kaynağa ulaşılmıştır ve bu durum bazı kaynaklarda, bir kısıtlılık göstergesi olarak nitelendirilmiştir. İncelenen kaynaklar Montessori yaklaşımının temel olarak çeşitli gereksinimlere sahip olan çocuklar için geliştirilmiş, içerisinde özel eğitim yöntemleri barındıran bir yaklaşım olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca kaynaklar, Montessori yaklaşımının hangi özelliklerinden ötürü kaynaştırma eğitime uygun olabileceğini araştırmış ve şu özelliklere değinilmiştir: çocuğun bireysel gelişiminin önemsenmesi, güçlü yönler odaklanması, hem sosyal hem akademik becerilerin gelişiminin hedeflenmesi, aynı sınıfta farklı yaşlarda ve becerilerde olan çocukların bir arada olması, giriş seviyesindeki aktivitelerle başlayıp ileri düzeydeki aktivelere doğru ilerleyen bir öğretim programının varlığı ve her çocuğa bireyselleştirilmiş bir eğitim programı sunulması. Bu çeşitli özellikler Montessori yaklaşımının kaynaştırma eğitimi için elverişli bir süreç sunabileceğini gösterirken aynı zamanda bazı makalelerdeki görüşler her çocuğun biricik olduğunu ve Montessori yaklaşımının her çocukta aynı başarıyı sağlayamayabileceğini de hatırlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Montessori yaklaşımı, kaynaştırma eğitimi, montessori ve kaynaştırma

Kaynaştırma Ortamında Eğitim Alan İşitme Engelli Öğrencilere Destek Özel Eğitim Hizmeti Sunan Eğiticiye Yönelik Mentörlük Sürecinin İncelenmesi

Elif Akay – Anadolu Üniversitesi
Hasan Gürgür – Anadolu Üniversitesi

Öğretmenlikte mesleki gelişim; öğretmenlerin bilgi, beceri, değer ve tutumları ile etkili öğrenme ve öğretme ortamlarının gelişimini sağlayan bir süreçtir. Öğretmenlerin hızlı ve sürekli gelişen akademik ve teknolojik yeniliklere uyum sağlayabilmeleri için planlı ve sistematik mesleki gelişim çalışmaları yapılması önemlidir. Mesleki gelişim çalışmalarından biri öğretmenlere yönelik mentörlük hizmetidir.

Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma ortamında eğitim alan işitme engelli öğrencilere destek özel eğitim hizmeti (DÖEH) sunan eğitiminin mesleki gelişimine yönelik mentörlük sürecinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, DÖEH sunan eğitime yönelik mentörlük sürecinin nasıl gerçekleştirildiğine, sürecin paydaşlara katkılarına ve sürece yönelik katılımcıların görüşlerine odaklanılmıştır.

Araştırma, mentörlük sürecinin sistematik, yansıtıcı ve döngüsel bir bakış açısıyla incelenmesi amacıyla eylem araştırması şeklinde desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları mentör (araştırmacı), DÖEH öğretmeni, ilkökul dördüncü sınıfa giden işitme engelli iki kaynaştırma öğrencisi, tez danışmanı, işitme engellilerin eğitimi alanında uzman geçerlik komitesi üyeleri ve genel eğitim sınıf öğretmenidir.

Araştırma verileri; DÖEH uygulamaları, görüşme kayıtları, ders planları, araştırmacı günlüğü, arşiv belgeleri ve geçerlik komitesi toplantı tutanaklarıdır. Veriler, araştırma sürecinde ve sonrasında sistematik, eleştirel bir şekilde analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda; sürecin hazırlık, pilot uygulama, kuramsal bilgilenme ve uygulama aşamalarından oluştuğu ortaya çıkmıştır. Hazırlık aşamasında, işitme engelliler öğretmenin kaynaştırma ortamında çalışmasına yönelik yeterlikleri alanyazından yola çıkılarak gözden geçirilmiştir. Pilot uygulama aşamasında, öğretmen ile DÖEH’nde konu içeriği oluşturma ve konuya uygun plan yapılmasına yönelik sorunlar yaşanarak bilgilendirmeye olan gereksinim belirlenmiştir. Son aşamada, mentör ile öğretmenin uygulamaları eş zamanlı gerçekleşmiştir. Mentörün planlamaya bakış açısını zenginleştirme, odaklanacağı geri bildirimleri seçme, stratejilere yönelik geri bildirim verme açısından gelişim gösterdiği ortaya çıkmıştır. DÖEH sunan öğretmenin ise bu hizmeti planlama, uygulama ve değerlendirme alanlarında gelişim gösterdiği görülmüştür.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak kaynaştırma ortamlarında görev yapacak öğretmenlerin mesleki gelişim süreçlerinin, bireysel gereksinimlere odaklı bir şekilde desteklenmesi gerektiği önerilebilir. Mentörlük yeterlikleri belirlenerek kaynaştırma ortamında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişim yaklaşımı olarak mentörlük uygulamalarıyla desteklenmesine yönelik düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma uygulamaları, destek özel eğitim hizmetleri, mesleki gelişim, mentörlük, işitme engelliler

Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Uygulamalarının Niteliği: Çocukları Down Sendrom Tanısı Alan Ailelerin Görüşleri

Latife Özaydın
Nilay Kayhan

Bugün, dünyanın bir çok ülkesinde özel gereksinimleri olan çocukların normal gelişim gösteren akranları ile bir arada okul öncesi eğitim sınıflarına katıldıkları, birlikte öğrenme fırsatlarından yararlandıkları bilinmektedir. Özel gereksinimleri olan çocukların sayılarının kaynaştırma ortamlarında giderek artması ile birlikte uygulama süreçlerinde de çeşitliliğin gözlemlendiği izlenmektedir.

Yanlış anlaşılmalara fırsat vermemek ve nitelikli kaynaştırmanın ne olduğu ve nasıl uygulanması konusunda uluslararası örgütler CEC (Council Exceptional Children), NADS (National Association for Down Syndrome) ve NAEYC (National Association for the Education of Young Children) bir ortak bildiri metni hazırlamışlardır. Bu bildiri ile okul öncesi eğitimde kaynaştırma uygulamalarının niteliğini belirleyen “Erişim, Katılım ve Destek” kavramlarının neler olduğu ve nasıl etkilediğinin vurgulandığı, bunların okul öncesi eğitim standartları arasına yerleştirilmeleri konusunda alan uzmanlarınca ortak bir görüş birliğinin sağlandığı görülmektedir.

Bu çalışma ile alan yazında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin oluşan görüş birliğinin uygulamalara ne derece yansıtılabildiği konusunda, ailelerin derinlemesine görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmanın amacı; okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve yaşları 36–72 aylar arasında değişen Down Sendrom (DS) tanısı almış çocukların ailelerinin kaynaştırma uygulamalarının niteliği konusundaki görüşleri ve önerilerini bireysel görüşme tekniği kullanarak belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda kaynaştırma uygulamalarının; (1) erişim, katılım ve destek açısından değerlendirilmesi, (2) güçlü–güçsüz yönleri, (3) bir sonraki eğitim dönemine hazırlık açısından etkisi irdelenecektir. Nitel verilere dayalı bir durum çalışması olarak desenlenen çalışmada, ihtiyaç duyulan veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 13 soruyu kapsayan bir görüşme formu kullanılarak toplanmıştır.

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde, betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular ve yaşanan sorunlar çözüm önerileri bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma uygulamaları, down sendromu, okul öncesi eğitim, aile gereksinimi

Engellilere Yönelik Ayrımcılığı Önleme Konusunda Oluşturulan Sınıf İçi Etkinlikler ve Etkisinin İncelenmesi

Özgür Konuk – Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı
Sinem İçgüdel – Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı
A.Banu Bingöl – Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı

Herkes tarafından bilinen bir kavram olarak gibi görünse de, engelli kavramı bir belirsizliğin ifadesidir. Bireyin fiziksel ve zihinsel işlevlerindeki bozukluk ve bunların hareket yeteneğinde, tutum ve davranışlarında yarattığı eksiklik ve güçlük, onu toplumun diğer bireylerinden farklı kılar. Bu farklılık, engellilerin yaşadığı belirsizlik ve ayrımcılığın da asıl nedenidir. Her türlü ayrımcılığın temelinde farklı olmak, yani “alışılmamış özelliklere” sahip olmak vardır. (Subaşıoğlu, 2008: 400). Engellilere yönelik ayrımcılığın azaltılması için oluşturulan sınıf içi etkinliklerde öğrencilerin; engel türleri, engellilerin karşılaştıkları sorunlar ve çözümleri konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi hedeflendi. Yapılan çalışmada hedeflere ulaşmak için öncelikli olarak oyun üzerinden çalışmalar yürütüldü.

Oyun, hayatın her evresinde çocuğun dili, kendi deneyimleriyle öğrenme yöntemi ve etkin bir anlatım aracıdır. (Yavuzer, 2002 :176). Oyun yoluyla çocuk sadece kendi duygularını değil, başkalarının duygularını da keşfeder ve onlarla başa çıkmayı öğrenir. Çocuk, oyun sırasında algıladığı gerçekliğin temelini anlamaya çalışarak, deneyimlerinin neye yaradığını çözmeye, kendini ve diğerlerini daha iyi tanımaya çalışır. (Hüther, Nitsch, 2008: 215–217). Uygulamalar bu temel üzerinden; ısınma oyunları, 4 farklı engel durumunu anlatan kart etkinliği, hikayenin canlandırıldığı animasyon filminden oluşturuldu. Etki analizi IPSOS* tarafından yapıldı. İstanbul /Ataşehir’de ilkokulların 2.,3.,4. sınıflarından, 8 öğrenci ile kalitatif; 15 okul ve 56 şubeden, 1539 ilkokul öğrencisine kantitatif analiz uygulandı. 2. Sınıflar ile 3. ve 4.sınıflara farklı ölçme araçları kullanıldı.

Ön test sonuçlarında; 3. ve 4. sınıflarda engelliliğe yönelik bilinirlik, 2. sınıflardan yüksektir. Son testlerde skorlar; 3.sınıflarda benzer, 4.sınıflarda anlamlı düzeyde artmakta, 2. sınıflarda en yüksek orandadır. Öğrencilerde görme ve fiziksel engel ile ilgili bilinirlik; zihinsel ve işitsel engel türüne göre yüksektir.

İlkokullarda yapılan etkinliğin bilgi ve farkındalık düzeyinde etkisi görülmektedir. Etkinlikler, doğru çözümü öğretmekle birlikte yanlış çözüm konusunda da farkındalık yaratmaktadır. Eğitim alanında öğrencilerin birbirlerine yönelik ayrımcı muamelelerini engelleme, ayrımcılığı müfredatın bir parçası haline getirerek bu konuda bilinç artırıcı çalışmalar yürütme yükümlülüğü söz konusudur. (Karan, 2015: 14)

Anahtar Kelimeler: Engellilik, zihin engellilik, ayrımcılık, kaynaştırma, oyun, sınıf içi etkinlik

Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencilerinin Pragmatik Dil Becerileri ile Sosyal Becerileri Problem Davranışları ve Akademik Yeterlilikleri Arasındaki İlişki

**Üzeyir Emre Kıyak – Anadolu Üniversitesi
Özlem Diken – Anadolu Üniversitesi**

Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma ortamında öğrenim gören zihinsel yetersizliği olan ilkökullü öğrencilerinin pragmatik dil beceri düzeyleri ile sosyal becerileri, problem davranışları ve akademik yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve bu ilişkinin yordayıcı olabilecek değişkenlerini belirlemektir.

Araştırmanın çalışma grubunu, Eskişehir ili Tepebaşı ve Odunpazarı ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığınabaglı ilkökullerdeda görev yapmaktadolan sınıflarında zihinsel yetersizlik tanılı öğrenci bulunan 47 ilkökullü öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlere, sınıfa ve kaynaştırma ortamında öğrenim gören zihinsel yetersizliğe ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Kaynaştırma ortamında öğrenim gören zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin pragmatik dil becerileri, “Pragmatik Dil Becerileri Envanteri – Türkçe Versiyonu/PDBE– TV” ve sosyal becerileri, problem davranışları ve akademik yeterlilikleri “Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi/SBDS” kullanılarak ölçülmüştür.

Araştırmanın sonucunda, kaynaştırma ortamında öğrenim gören zihinsel yetersizliği olan ilkökullü öğrencilerinin pragmatik dil becerilerinin, sosyal becerilerinin ve akademik yeterliliklerinin normal gelişim gösteren akranlarından düşük olduğu, problem davranışlarının ise normal gelişim gösteren akranlarından yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, pragmatik dil becerileri ile sosyal beceriler arasında yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu ve sosyal becerilerin pragmatik dil becerileri üzerinde önemli (anlamlı) birer yordayıcı olduğu ortaya çıkmıştır. Bulgular tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, zihinsel yetersizlik, pragmatik dil becerileri, sosyal beceriler, problem davranış, akademik yeterlilik

Kaynaştırma Sınıflarında Eğitim Alan Özel Gereksinimli Çocuklar için Hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Aktif Bileşenlerinin Değerlendirilmesi

Salih Rakap – Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sinan Kalkan – Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP), özel gereksinimli çocuklara sunulan özel eğitim hizmetlerinin düzenlenmesinde lokomotif görevi üstlenmektedir. BEP'lerin nitelikli olarak geliştirilmesi ve alanyazın tarafından tavsiye edilen ve yasal düzenlemeler tarafından belirtilen aktif bileşenleri içermesi özel gereksinimli çocukların kaynaştırma ortamlarında daha kaliteli eğitim almalarına olanak sağlayacaktır. Bu çalışmanın amacı, anasınıfları ve ilkokul seviyesinde kaynaştırma eğitimine devam eden özel gereksinimli çocuklar için hazırlanmış olan BEP'lerin biçimsel ve içerik bakımından, ülkemiz ve yurt dışı alan yazınında önerilen BEP'te olması gereken aktif bileşenler dikkate alınarak incelenmesidir. Bu amaca uygun olarak, bir kontrol listesi geliştirilmiş ve çalışmaya dahil edilen 209 BEP bu kontrol listesi kullanılarak araştırmacılar tarafından eğitilmiş iki gözlemci tarafından incelenmiştir. Çalışmanın ön bulguları kaynaştırma ortamlarında eğitim alan özel gereksinimli çocuklar için geliştirilmiş BEP'lerin alan yazında belirtilen birçok aktif bileşeni içermediğini ortaya koymuştur. Ek olarak, anaokul yaş grubundaki özel gereksinimli çocuklar için geliştirilen BEP'ler ile ilkokul düzeyindeki özel gereksinimli çocuklar için geliştirilen BEP'ler arasında aktif bileşenler açısından fark olmadığı bulunmuştur. Sunum sırasında bulgular ayrıntılı olarak tartışılacak ve gelecekte yapılacak uygulama ve araştırmalar için tavsiyelerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş eğitim programları, aktif bileşenler, anaokulu, ilkokul

Sınıfında Özel Gereksinimli Öğrencisi Olan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Doğal Öğretim Sürecine İlişkin Bakış Açılarının İncelenmesi

D. Merve Tuna – Niğde Üniversitesi
İbrahim H. Diken – Anadolu Üniversitesi

Özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda düzenlemelerin yapıldığı ve akranlarıyla bir arada olabilecekleri ortamlarda eğitim almaları en doğal haklarıdır. Kaynaştırma uygulamaları sırasında tüm çocukların gereksinimlerini karşılayabilecek öğretim programlarının kullanılması önerilmektedir. Önerilen yaklaşımlardan biri Doğal Öğretim Süreci (DÖS)'dir. DÖS, özel gereksinimli veya risk grubunda yer alan küçük çocukların beceriler kazanmasına ve kazanılan becerileri pekiştirmesine olanaklar sunan, öğretimin çocuğun günlük doğal yaşantısı içinde (okul ortamı için rutin, etkinlik ve geçişler, ev ortamı ve diğer doğal ortamlar) sunulduğu öğretimsel bir süreçtir.

Bu çalışmada, sınıfında özel gereksinimli öğrencisi olan okul öncesi öğretmenlerinin DÖS'e ilişkin bakış açılarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma betimsel olarak desenlenmiş olup, verişer yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma kapsamında Eskişehir il merkezinde bulunan üç anasınıfı ve üç anaokulunda görev yapmakta olan 15 okul öncesi öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler tümevarım yoluyla analiz edilmiştir.

Araştırma bulguları, okul öncesi öğretmenlerinin DÖS'ün temel özellikleri arasında yer alan çocuğun liderliğini ve ilgisini izlemeye yönelik bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerine yönelik öğretimsel amaç belirlemede ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırlamakta güçlükler yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer yandan, okul öncesi öğretmenlerinin aileler ve uzmanlarla işbirliği yapma konusunda yetersizliklerinin olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular okul öncesi öğretmenlerinin DÖS'de kullanılan strateji ve teknikleri, çevresel düzenlemeleri, ipuçlarını kısmen kullandıkları; ancak, kullanılan strateji ve tekniklerin sistematik bir şekilde kullanılmadığını ve öğretmenlerin bu konular hakkında eğitim gereksinimlerinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Uygulamaya yönelik olarak; okul öncesi öğretmen adaylarına hizmet öncesinde özel eğitim konusunda uygulamaya dayalı bir ders konularak değerlendirme yapma, BEP hazırlama, öğretimsel teknik, ipuçlarını kullanmaları sağlanabilir. İleri araştırmalara ilişkin olarak; okul öncesi öğretmenlerinin DÖS'te kullanılan strateji ve tekniklerden hangilerine yer verdikleri, bu strateji ve etkinlikleri hangi etkinliklerde ve ne kadar süre ile kullandıklarına ilişkin gözlem veya video analizine dayalı nitel araştırmalar desenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Doğal öğretim süreci, özel gereksinimli öğrenci, okul öncesi eğitim, kaynaştırma eğitimi

Zihinsel Yetersizliği Olan Ve Olmayan Ergenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Emine Bayram
Emine Eratay

Zihinsel engellilerin eğitiminde boş zaman değerlendirme aktiviteleri büyük önem arz etmektedir. Zihinsel yetersizliği olan ve olmayan ergenlerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri karşılaştırılarak aralarındaki benzerlikler, farklılıklar ve birlikte olabilecekleri aktiviteler ortaya konarak çözüm yolları üretilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada zihinsel yetersizliği olan ve olmayan ergenlerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ve ailelerin boş zamanlar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Bolu ve Düzce İllerinde bulunan okullardaki 15 zihinsel yetersizliği olan ergen ailesinin ve 15 yetersizliği olmayan ergen ailesinin araştırmaya gönüllü olarak katılımıyla oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri niteliksel veri toplama yöntemlerinden yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yapılan 6 pilot çalışmadan sonra son halini alan 6 adet görüşme sorusu öğrenci velilerine sunulmuştur. Verilerin analizi tümevarım analizi yöntemiyle yapılmıştır.

Araştırma sonucunda her iki grubunda boş zamanlarını en fazla evde geçirdikleri fakat zihinsel yetersizliği olan ergen çocukların daha büyük bir çoğunluğunun boş zamanlarını evde değerlendirdiği sonucuna varılmıştır. Her iki grubun da boş zamanlarını geçirdikleri faaliyetin çoğunlukla televizyon izleme olduğu belirlenmiştir. Buna karşın yetersizliği olmayan ergenler boş zamanlarında daha sosyal faaliyetler yaparken, zihinsel yetersizliği olan ergenler boş zamanlarında daha küçük yaş gruplarına uygun faaliyetlerle ilgilendikleri ve sosyalitesi az olan faaliyetler yaptıkları saptanmıştır. Yetersizliği olmayan ergen çocuklar boş zamanlarının çoğunu arkadaşlarıyla geçirirken, zihinsel yetersizliği olan ergen çocuklar boş zamanlarını anneleri ve yakın çevresindeki insanlarla geçirdikleri belirlenmiştir. Yetersizliği olmayan çocukların aileleri çocuklarını spor gibi dış ortamlarda yapılan faaliyetlere yönlendirmek isterken, zihinsel yetersizliği olan ergenlerin aileleri çocuklarının başlarına gelebilecek tehlikelerden endişelenerek boş zamanlarını bilindik yakın çevrelerinde geçirmelerini ve aynı zamanda yetersizliği olmayan akranlarıyla da vakit geçirmelerini istedikleri belirlenmiştir.

Araştırma bulguları göz önüne alındığında ergen çocukların boş zamanlarını değerlendirmede önemli eksiklikler olduğu gözlenmiştir. Bu eksikliklerin nedeninin, genellikle ergenlerin çevresindeki boş zaman faaliyetlerini geçirebilecekleri yerlerin sınırlı olması ve ailelerin ergen çocukları yönlendirmeleri noktasında yetersiz olması düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel yetersizlik, ergen, boş zaman, görüşme tekniği

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler ve İstihdam

Şerife Şahin – Anadolu Üniversitesi
Nurgül Akmanoğlu – Anadolu Üniversitesi

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'na (Diognastic and Statistical Manuel of Mental Disorders–DSM–5) göre OSB; belirtileri erken çocukluk çağında başlayan, sosyal–iletişimsel alanda belirgin yetersizlikler ve sınırlı, tekrarlayıcı davranışlar ve ilgi alanları ile seyreden nöro–gelişimsel bozuklukları içine alan bir tanı grubudur (APA, 2013). DSM–IV–TR tanılama kitabında yer alan Yaygın Gelişimsel Bozukluk ve Asperger Sendromu “Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB)” tanısı altında birleştirilerek, hafif derecede destek gereksinimi olan bireyler grubuna yerleştirilmiştir (Özkaya, 2013).

Meslek isim kökenli bir sözcük olup, belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli, bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş olarak tanımlanmaktadır(www.tdk.gov.tr; Erişim Tarihi:14.05.2016). İş ise bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma olarak tanımlanmaktadır(www.tdk.gov.tr; Erişim Tarihi:14.05.2016). Dolayısıyla bir meslek sahibi olmak iş sahibi olmak anlamına gelmemektedir.

OSB olan çocukların birçoğunda sosyal etkileşimde sınırlıklar, sınırlı–yinelenebilir ilgi ve davranışlar ile dil ve iletişim becerilerinde sınırlılıklar ortak özellikler olarak gözlenmektedir (Çolak, 2015; Fein ve Dunn, 2007; Heflin ve Alaimo, 2007; Kırcaali–İftar, 2015). Asperger Sendromlu (AS) ve/veya yüksek işlevli(Yİ) OSB’li bireylerin sıralan nedenlerden dolayı bir iş becerisine sahip olmasında çeşitli sorunlarla karşılaşacağı söylenebilir. OSB’li bireyler için iş bulmak ve bu işte uzun süreli çalışmak oldukça nadir rastlanan bir durumdur.

Bu çalışmada ilgili alanyazını incelenerek AS ve/veya Yİ OSB’li bireylerin hâlihazırda meslek sahibi olma durumları, bir işte çalışma oranları, çalıştıkları işlerin nitelikleri ve işlerden memnuniyet durumları, bu işlerde çalışma süreleri, işverenlerin bu bireylere yönelik düşüncelerine yer verilmiştir. Ayrıca bu bireylerin istihdamlarına ve çalıştıkları işlerde kalıcıklarına yönelik olarak geliştirilmiş program modüllerinin kısaca tanıtımına yer verilmiştir. Son olarak çalışmada AS ve Yİ OSB’li bireylerin iş ve meslek becerilerine yönelik yapılan çalışmalar kısaca özetlenmiştir. İlgili başlıklar sunum sırasında dinleyicilerle detaylı olarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, iş/meslek, istihdam

Otizimli Gençlerin Üretkenliğinin Artırılması ve İşgücü Piyasasına Geçişlerinin Desteklenmesi Projesi: Beylikdüzü Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi Örneği

Deniz Yılmaz – Tohum Otizm Vakfı

Özgül Gürel – Tohum Otizm Vakfı

Alper Bayram – Beylikdüzü Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İstanbul Kalkınma Ajansı ve Tohum Otizm Vakfı ortaklığı ile gerçekleşen proje kapsamında Beylikdüzü ilçesinde 15–21 yaş aralığındaki otizmli gençlere yönelik bir iş eğitim programı açılmıştır. Programın, Eylül 2012 tarihinde eğitim–öğretime başlamıştır.

Projenin genel amacı, dezavantajlı konumda olan otizmli gençlerin mesleki becerilerini geliştirerek, istihdam edilebilirliğini artırmak ve kendi ayakları üzerinde durabilecek bağımsız yaşam koşullarının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Projenin genel amacından yola çıkarak, alt amaçlar şu şekilde belirlenmiştir:

- 15–21 yaş arasındaki otizmli gençlerin eğitim alabileceği bir iş eğitim programı geliştirerek, bir fiziki ve eğitim altyapısı oluşturmak.
- 15–21 yaş arasındaki otizmli gençlere tekstil (emprime baskı operatörlüğü) ve turizm (kat elemanlığı ve çamaşırhane elemanlığı) alanlarında iş becerileri kazandırmak ve aktif işgücüne katılımlarını sağlamak.
- Mesleki eğitim almış otizmli gençlerin turizm ve tekstil sektörlerinden işverenlerle buluşmalarına ve iş sahibi olmalarına yönelik çalışmalar yapmak.

Bu projenin öncelikli hedefi, 15–21 yaş arasındaki otizmli gençler ve onların eğitimcileri, aileleri, turizm ve tekstil sektöründeki işverenleridir. Projenin faaliyet planında belirtilen önkoşul beceriler dikkate alınarak iş eğitim programına 18 yaşını doldurmamış, OÇEM, Özel Eğitim Okullu ve/veya bir kaynaştırma programından mezun olmuş otizmli gençler kabul edilecektir.

Tohum Otizm Vakfı projeye uzman eğitimci desteği ile katkı vermiş ve İş Eğitim Okulu'nda görev alacak eğitimcilerin eğitimlerini üstlenmiş ve süpervizyon desteği sağlamıştır.

Bu çalışmada proje faaliyetlerine, yerinde uygulamalı öğretmen eğitimlerine ve yapılan çalışmaların etkililiğine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, öğretmen eğitimi, proje, iş becerileri, özel eğitim

İşitme Engelli Gençlerin İş Ortamı Deneyimleme Süreci: Öğrenci İşleri Bürosunda Çalışma

Sema Ünlüer – Anadolu Üniversitesi
Ayşe Tanrıdiler – Anadolu Üniversitesi

Bir ülkenin gelişebilmesi ve kalkınabilmesi için işini en iyi şekilde yapan, zamandan, enerjiden, malzemedен ve emekten tasarruf eden, işinde başarılı, ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlayan, üretken, yenilik ve gelişmelere açık, nitelikli bireylere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın karşılanabilmesi ise ancak nitelikli bireylerin yetiştirilmesi ile mümkündür. Nitelikli bireylerin yetiştirebilmesi için ise iyi yapılandırılmış eğitim ortamlarının sağlanması gerekir. Normal gelişim gösteren her birey gibi işitme engelli bireylerin de iş ortamlarında bağımsız, sorun çözebilen, üretken ve etkili bireyler olarak yer alabilmeleri için iyi yapılandırılmış eğitim ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde işitme engelli bireylere yükseköğretim düzeyinde meslek edindirme amacıyla eğitim sağlayan tek kurum olan Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu, bünyesinde bulunan Grafik, Seramik, Yapı Ressamlığı ve Bilgisayar Operatörlüğü lisans ve önlisans programları ile işitme engelli bireylerin nitelikli olarak yetişmesini sağlamaktadır. Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda işitme engelli bireylerin işitsel, dilsel ve geçmiş yaşantılarından kaynaklanan zorluklarını aşmalarına yardımcı olmak ve onları mesleklerinde nitelikli olmalarını sağlamak amacı ile işbirliğine dayalı çalışmalar gerçekleştirilmekte ve gerçek amaca yönelik yapılandırılan dersler sistematik olarak incelenmektedir. Bu amaçla yapılan çalışmalardan biri de 2015–2016 öğretim yılı Bahar döneminde Bilgisayar Operatörlüğü Programı 1. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen “Büro Elemanı Davranışları”, “Örgütsel İletişim” ve “Genel ve Teknik İletişim” derslerinin işbirliği çerçevesinde “İşitme Engelli Öğrencilerin Bir Büroda Çalışma” sürecidir. Bu sözlü bildiri de adı geçen derslerdeki teorik bilginin işbirliği ile nasıl yapılandırıldığı ve işitme engelli yükseköğretim öğrencilerinin gerçek bir iş ortamı olan öğrenci işleri bürosunda çalışma deneyimleri paylaşılacaktır. Bulgular ilgili araştırmalar ışığında tartışılacak ve gelecek araştırmalara ve uygulamalara ilişkin öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nitelikli birey, iş ortamı deneyimi, engelliler entegre yüksekokulu, işitme engelli öğrenci

İşitme Engelli Üniversite Öğrencileri ile Kariyer Planlama Etkinlikleri: İŞKUR Etkileşim Süreci

Zehranur Kaya – Anadolu Üniversitesi
Meltem Özten Anay – Anadolu Üniversitesi
Gökçen Abalı – Anadolu Üniversitesi
Güzin Karasu – Anadolu Üniversitesi

Üniversite eğitim programlarının temel amaçlarından biri öğrenciye mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceriyi sağlamak ve öğrenciyi iş ortamlarına hazırlamaktır. İşitme engelli bireylerin çalışma ortamlarında karşılaştıkları problemler ve değişen iş ortamlarının gerekleri dikkate alındığında, işitme engelli bireylere uygulanan mesleki eğitim programlarının, mesleğin gerektirdiği temel yeterlik ve becerileri kazandırması ve aynı zamanda iş ortamlarının beklentilerine karşılık vermesi gerektiği görülmektedir. Öğrencilerin mesleki eğitim sürecinde mezuniyet sonrasında yönelik kariyer planlarını yapmaları; mezuniyet sonrasında iş bulma, çalışılacak alanla ilgili bilgi ve becerilerini geliştirme ve alana uyum sağlama açısından çok önemlidir. Öğrencilerin kariyer farkındalıklarını artırmak amacıyla derslerin içeriklerinde; kariyere yönelik konulara yer verme, meslekleriyle ilgili ortamları tanıtmaya, iş bulma stratejileri ile ilgili bilgilendirici ortamlar hazırlama gibi kariyer planlamaya yönelik etkinliklere yer vermek gereklidir.

Önerilen sözlü sunu Türkiye’de işitme engellilere üniversite eğitimi fırsatı veren tek kurum olan Engelliler Entegre Yüksekokulu’nda (EEYO) 2015–2016 eğitim–öğretim yılında son sınıf öğrencileri ile yürütülen eylem araştırmasının bir parçasıdır.

Yürütülen eylem araştırmasının temel amacı; EEYO son sınıf öğrencileri ile kariyer farkındalıklarını artırmaya yönelik çalışmalar planlayarak öğrencilerin kariyer algılarının geliştirilmesi ve iş bulma stratejilerini öğrenmelerini sağlamaktır. Araştırma süresince güz ve bahar dönemlerinde içeriği amaca göre düzenlenen toplam oniki derste veri toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Önerilen sunuda yapılan etkinliklerden biri olan “İŞKUR Etkileşim” etkinliği çerçevesindeki çalışmalar sunulacaktır.

Yapılan çalışmanın işitme engelliler öğretmenlerine, işitme engelli bireylere, işyeri yetkililerine, engellilik ile ilgili kanun yapıcılara, iş arama ve işe yerleştirme kurum ve kuruluşlarına ve işitme engellilerin mesleki eğitim programlarının yapılandırılmasında çalışan uzmanlara bakış açısı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşitme engelliler, mesleki eğitim, istihdam, kariyer planlama, eylem araştırması

Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Mum Yapma Becerisinin Öğretiminde Kişisel Görüş Noktası Tekniğinin Etkililiğinin İncelenmesi

Seniha Kurtoğlu
Müslüm Yıldız

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin toplumsal yaşama katılmaları; toplum tarafından kendilerine yüklenmiş olan sorumlulukları üstlenmelerine, sosyal bağımsızlıklarını arttırmalarına, toplumda statü kazanmalarına ve yeni sosyal ilişkiler geliştirerek kendilerini yaşadıkları topluma ait hissetmelerine yardımcı olmaktadır. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin toplumsal yaşama dâhil edilerek toplumla bütünleşebilmeleri için bu bireylere toplumsal ortamların gerektirdiği becerileri edinebilecekleri ortam ve fırsatların yaratılması yaşamsal önem taşımaktadır.

Alanyazında hem mesleki hem de toplumsal yaşam becerileri kapsamında yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu tür becerilerin farklı öğretim, yöntem ve teknikleri ile öğretilmesi ve bu öğretim, yöntem, tekniklerin etkililiklerinin araştırılması oldukça önemlidir. Videoyla model olma yöntemi içerisinde yer alan kişisel görüş noktası tekniği de araştırılması gereken teknikler içerisinde yer almaktadır.

Bu çalışmada zihinsel yetersizliği olan bireylere mum yapma becerisinin öğretiminde kişisel görüş noktası tekniğinin etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmış, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan üç kız öğrenci ile çalışılmıştır. Hedef beceriyi belirlemek amacıyla, katılımcıların kendileri ve atölye öğretmenleri ile görüşmeler yapılmış ve öğretmenlerin öncelikle öğrencilerine öğretilmesini istedikleri ve katılımcı bireylerin de istekli oldukları beceriler belirlenmiştir. Bireylerden alınan dönütler sonucunda mum yapma becerisinin bireylerin öğrenmeyi en çok istedikleri beceri olduğu görülmüştür. Böylece bu becerinin çalışılmasına karar verilmiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni mum yapma beceri analizinde doğru olarak gerçekleştirilen basamaklar, bağımsız değişkeni ise videoyla model olma yöntemi içerisinde yer alan kişisel görüş noktası tekniğidir.

Araştırmanın bulguları, üç katılımcının da mum yapma becerisini kişisel görüş tekniğini kullanarak ölçütü karşılar düzeyde öğrendiklerini ve katılımcıların öğretim sona erdikten 15, 30, 45 gün sonra öğrendikleri beceriyi koruduklarını göstermiştir. Her 3 katılımcı da 5 öğretim oturumunun sonunda hedeflenen ölçüte ulaşmıştır. Genelleme öntest ve sontest oturumlarında elde edilen veriler ise tüm katılımcıların mum yapma becerisini farklı atölye, farklı kalıp ve boyalar ile farklı kişilere genellediklerini gösterir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Mum yapma, kişisel görüş tekniği

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Tablet Bilgisayar Aracılığıyla Görsel ve İşitsel Teknolojilerle Sunulan Video Modelle Öğretimin İş Görüşmesi Becerisini Öğretmedeki Etkililiği

Turgut Bahçalı – Anadolu Üniversitesi
Arzu Özen – Anadolu Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı gelişimsel yetersizliği olan bireylere tablet bilgisayar aracılığıyla görsel ve işitsel teknolojilerle sunulan video modellerle öğretimin iş görüşmesi yapma becerisini edinimleri üzerindeki etkililiğinin incelenmesidir. Araştırmada ayrıca izleme, genelleme ve sosyal geçerlilik verileri de toplanmıştır. Araştırma gelişimsel yetersizlik tanısı alan 21–24 yaş arasındaki iki erkek ve bir kadın denek ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, deneklerin bir işverenle iş görüşmesi sırasında yapması gereken davranışları gerçekleştirme ve etkili bir iş görüşmesi öncesinde ve sırasında yapması gereken davranışları sözel bilgi olarak ifade etme düzeyidir. Araştırmanın bağımsız değişkeni, deneklerin kendisi tarafından kullanılan tablet bilgisayarla sunulan video modellerle öğretim sürecidir. Araştırmanın genelleme oturumları, deneklerin daha önce bulunmadığı bir ortamda farklı bir durum yaratılarak ve daha önce tanımadığı resmi bir kurumda çalışan kadın bir yöneticiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sosyal geçerlilik verileri ise öğretilen becerinin önemine, kullanılan yöntemin uygunluğuna ve elde edilen sonuçlara ilişkin deneklerden ve deneklerin öğretmenlerinden görüş alınarak toplanmıştır.

Araştırma bulguları, deneklerin iş görüşmesi yapma becerisini edindiklerini ve etkili bir iş görüşmesi öncesinde ve sırasında yapması gereken davranışları sözel olarak ifade ettiklerini göstermektedir. Ayrıca bulgular, deneklerin, öğrendikleri bilgileri farklı ortam, kişi ve duruma genellebildiklerini göstermektedir. Denekler öğrendikleri bilgileri çalışma tamamlandıktan sonra da sergileyebilmişlerdir. Araştırma sonunda çalışmaya katılan denekler çalışmadan memnun kaldıklarını, böyle bir çalışma tekrar yapılırsa çalışmaya yine katılmak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca denekler öğrendikleri beceriyi, gelecekte yapacağı bir iş görüşmesi sırasında kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Deneklerin öğretmenleri de çalışmadan ve kullanılan yöntemden memnun olduklarını, öğretimi yapılan bu becerilerin deneklerin ileriki yaşamlarında bir işe girme olasılığını artıracaklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Gelişimsel yetersizlik, video model, tablet bilgisayar, iş görüşmesi

Aile Şûralarında Özel Gereksinimli Bireyler ve Ailelerine Yönelik Olarak Alınan Kararların İncelenmesi

Gülcan Boyraz – Mersin Üniversitesi

Ülkemizde, özel gereksinimli çocukları olan ailelerin, özel eğitim sürecine aktif katılımını ön gören düzenleme 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ortaya konmuştur. Bu kanun hükmünde kararname uyarınca, yetersizlikten etkilenmiş çocuklarının anne ve babalarının da çocuklarının eğitimine katılmalarını sağlamak hatta var olan katılım düzeylerini arttırmak amacı ile destek hizmetler sunulması öngörülmektedir (Tavil, 2005). Araştırma sonuçları da, anne-babaların aile eğitimi ile, çocuklarına uygun davranışlar kazandırabildiklerini bir çok bağımsız yaşam becerisini öğretebildiklerini göstermektedir (Cavkayar, 1998).

Bu çalışmada, Türkiye'deki ailelerin yapısını, yaşam kalitesini arttırmaya yönelik olarak yapılan ve yasal düzenlemelere zemin hazırlayan oluşumlardan biri olup Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne gerçekleştirilen Aile Şûra kararları incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, 1990–2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan Aile Şûra kararlarının özel gereksinimli bireyler ve aileleri ile ilgili olarak alınan kararları belirlemek ve incelemektir. Aile Şûraları ilkinin gerçekleştirildiği tarih olan 1990 ile sonuncusunun (altıncısının) gerçekleştirildiği tarih olan 2014 yılları arasında alınan kararlar doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Aile Şûra kararlarının analiz edilmesinin ardından elde edilen veriler (1) özel gereksinimli(şûra kararlarında engelli veya özürlü tanımlarının da kullanıldığı) bireyler ve/veya ailelerine yönelik eğitim politikaları (2) özel gereksinimli bireyler ve/veya ailelerine yönelik sosyal politikalar (3) özel gereksinimli bireylere yönelik sağlık ve bakım hizmetleri konu başlıklarına göre sınıflandırılmıştır. Doküman analizleri ile elde edilen veriler, bulguların belirlenmesi ve bu bulguların yorumlanması ile analiz edilmiştir. 1990 yılından günümüze kadar gerçekleştirilmiş olan az sayıda Aile Şûra toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bu Aile Şûralarının özel gereksinimli bireylere ve onların ailelerine yönelik, sağlık, sosyal hizmet ve eğitim politikalarına ilişkin kararlarda etkili olması söz konusudur. Bu çalışma kapsamında 1990 ile 2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan 6 Aile Şûrası incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli birey, engellilerin eğitimi, aile eğitimi, aile şûrası, eğitim politikaları

Genel Eğitim Öğretmenlerine Sunulan Mesleki Gelişim Uygulaması Otizmli Öğrencilerin Genel Eğitim Müfredatına Erişiminde Bir Seçenek Olabilir mi?

Elif Tekin-İftar – Anadolu Üniversitesi
Belva C. Collins – University of North Carolina-Charlotte
Seray Olcay-Gül – Hacettepe Üniversitesi

Günümüzde otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuk sayısı ve buna paralel olarak genel eğitim sınıflarında eğitim gören OSB olan öğrenci sayısı giderek artmaktadır. Diğer yetersizlik grupları gibi, OSB olan öğrencilerin de genel eğitim sınıflarında eğitim almaları kaynaştırma eğitimi adı altında hem ülkemizde hem de dünyada yasal düzenlemelerle güvence altına alınmış bir uygulamadır. OSB olan öğrencilerin genel eğitim sınıfında sunulan eğitimden yararlanmaları ise genel eğitim müfredatına erişimleri ve müfredattaki içeriğin öğrencilere kazandırılması ile mümkündür. Konuyla ilgili araştırmalar OSB olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamaları kullanarak öğrencilere bu içeriği kazandırabileceğini; ancak öğretmenlerin bu konuda bilgi ve beceri eksikliklerinin olduğunu ve mesleki gelişimlerinin desteklenmesine gereksinim duyduklarını göstermiştir. Bu noktadan yola çıkılarak bu araştırmada mesleki gelişim uygulamasının (tek oturumluk mesleki gelişim ve öğretmen koçluğu ile birlikte) genel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma ortamlarında OSB olan öğrencilerine akademik becerileri kazandırmada eşzamanlı ipucuyla öğretimi uygulama becerisini kazanmaları ve OSB olan öğrencilerin hedef akademik becerileri ve hedeflenmeyen bilgi uyarılarını edinmeleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ABD’de Kuzey Carolina Eyaleti’nde bir ortaokulda görev yapan, yaşları 25–46 arasında değişen üç genel eğitim öğretmeni ve bu öğretmenlerin sınıflarında yer alan, yedinci sınıfa devam eden üç OSB olan öğrenciyle çalışılmıştır. Çiftler arası çoklu başlama modelinin kullanıldığı araştırmanın bulguları (a) öğretmenlerin eşzamanlı ipucuyla öğretimi %100 doğrulukta uygulama bilgi ve becerisini edindiğini, edindikleri öğretme davranışını bir, iki ve dört hafta sonra korumaya devam ettiklerini ve farklı becerilerin öğretimine genellediklerini, (b) öğrencilerin öğretimi yapılan hedef akademik becerileri ve hedeflenmeyen bilgi uyarılarını edindiklerini, edindikleri hedef akademik becerileri bir, iki ve dört hafta sonra korumaya devam ettiklerini ve farklı ortam ve kişilere genellediklerini göstermiştir. Bulgular, uygulama süreci ve alanyazın dikkate alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki gelişim, eşzamanlı ipucuyla öğretim, kaynaştırma, otizm spektrum bozukluğu

İşitme Engelli Öğrencilerle Çalışan Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri

Pelin Piştav – Ege Üniversitesi
Nilay Kayhan – Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Eğitim öğretim hakkı, günümüzde birçok yasal dayanağı bulunan temel bir haktır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda okulların, her bireyin gereksinimlerini karşılayacak nitelikte olması beklenmektedir. Ancak okulsistemlerinin başarısı, öğrenme ve öğretme süreçlerinin verimliliği öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri doğrultusunda şekillenmektedir. Bireysel ve gelişim özellikleri, eğitim yeterlilikleri açısından, akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireylerin eğitim niteliklerinin belirlenmesinde, bu okullarda görevli öğretmenlerin görüş ve önerileri etkilidir. Bu çalışmanın amacı, işitme engelli öğrencilerin devam ettiği okul öncesi, ilkököl ve ortaokul düzeyindeki okulda görev yapmakta olan öğretmenlerin, eğitim öğretim uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Betimsel olarak desenlenen, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı çalışmanın katılımcıları, İzmir il merkezi Bornova İlçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi olarak işitme engelli öğrencilere eğitim veren bir okulda çalışan 23 öğretmendir. Veriler, demografik bilgi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Öğretmenlere işitme engelli öğrencilerin öğretimleri hakkındaki görüşleri, bu alanda kullanılan yöntem ve teknikler, derslerini planlarken ne tür kaynaklardan yararlandıkları, destek gereksinimleri, güçlük yaşadıkları konular, bu güçlükler için önerileri, MEB ve üniversitelerin ilgili bölümlerinden beklentilerini belirlemeyi amaçlayan 8 soru sorulmuştur. Katılımcıların 17'si (%73.9) kadın 6'sı erkek (%26.1), 30–55 yaş aralığında, mesleki kıdemleri 4–34 yıl arasında değişmektedir. Öğretmenlerin 18'i (%78.3) işaret dili seminerine katılmıştır. Derslerinde çoğunlukla işaret dilini ve işitsel sözel yaklaşımı birlikte kullandıklarını belirten öğretmenler, öğretim yöntemleri konusunda eğitime kaynaştırma ortamında başlayıp sonra işitme engelli okuluna geçişleri sürecinde yaşanan olumsuzluklar, aile ile iletişim, hizmet içi eğitimlerin yetersizliği ve materyal eksikliği konularında güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. İşitme engelli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin gereksinim, görüş ve önerilerinden oluşan verilerin analiz aşaması devam etmektedir. Araştırma bulgularının, işitme engelli öğrenciler ve bu öğrencilerle çalışan öğretmenlere sağlanacak destek hizmetlerin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşitme engelliler okulu, işitme engelli öğrenci, eğitim-öğretim uygulamaları, öğretmen

Özel Gereksinimli ve Risk Altında Olan Çocukların Hastaneden Eve Geçişleri

Sıla Alış – Bitlis Eren Üniversitesi
Hatice Bakkaloğlu – Ankara Üniversitesi

Meleis'in geçiş teorisine göre, bir konumdan, durumdan veya yerden bir diğerine akış veya hareket ediş geçiştir. Bu geçiş sağlık durumlarında, rol ilişkilerinde, beklentilerde veya becerilerde hassas bir süreç yaratabilmektedir.

Özel gereksinimli (ÖG) ve risk altındaki çocuklar, erken çocuklukta bir dizi gelişimsel noktada geçiş deneyimi yaşayabilmektedir. Geçiş noktalarından hem çocuklar hem de aileler etkilenmektedirler.

Geçiş çalışmaları, çocuğa ilişkin olumlu çıktıları en üst düzeye çıkarmak ve çocuk ile ailesinin yeni ortama/duruma en kısa sürede başarılı bir şekilde uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacıyla yürütülmektedir. Bunu başarabilmek içinde her geçiş noktasının ayrıntılı bir şekilde planlanması gerekmektedir.

Amerikan Pediatri Akademisi ilk defa 1998 yılında çıkardığı, yüksek risk grubundaki çocukların taburcu olmasına dair kılavuzunu yenilemiştir. Bu güncellemeye riskler ve yüksek risk altında olan yeni doğanlara ilişkin yeni bilgiler, taburcu olma zamanlaması ve taburcu olduktan sonraki bakımın planlanması dahil edilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ÖG veya risk altındaki çocuklar için, bilimsel temelli, hastaneden eve geçiş kılavuzları hazırlanmıştır fakat ülkede bu konuya dair birleşmiş, tek bir uygulama yoktur. Prematüre, düşük kilolu veya ÖG bir bebek doğduğunda ailenin sağlık koçu varsa geçiş planlamasını sağlık koçu yapmaktadır. Sağlık koçu eğitmen rolüyle aileyi bilgilendirir ve bilgilendirici bir paket hazırlar. Sağlık koçlarının olmadığı durumlarda hemşireler aileyi bilgilendirir ve aileye bebek bakımına, hastalığın işaret ve semptomlarını anlamaya, ilaçlar-aşılarla ve beslenmeye dair ipuçlarını içeren yazılı bir doküman verirler.

Türkiye'de ise hastaneden eve geçiş çalışmalarına henüz başlanmış ve bu uygulamalar hastaneden hastaneye değişmekte olup daha çok kurum inisiyatifindedir. 1991 yılından itibaren annelere, anne sütü ve emzirme üzerine eğitim veren 'Bebek Dostu Hastaneler' oluşturulmaya başlanmıştır. Bu eğitimle hastaneden eve geçişte annenin bebek beslenmesi üzerine bilgi gereksinimi desteklenir. Bunun yanında özellikle doğum hastaneleri kendi bünyelerinde ÖG ve risk altındaki çocuklar için anne eğitimleri vermektedir.

Bu bildiride Dünya'dan ve Türkiye'den, ÖG ve risk altındaki çocukların hastaneden eve geçişine ilişkin çalışmalar örneklenerek geçiş planlamasında neler yapılabileceği ve bu konularda ebeveyn görüş ve düşüncelerinin neler olduğu alan yazın çerçevesinde tartışılacak ve araştırmalar ile uygulamalar açısından öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hastaneden eve geçiş, geçiş planları, özel gereksinimli çocuklar, risk grubundaki çocuklar, ebeveyn görüşleri

Otizmi Olan Çocukların Geçişler Sırasında Sergileyebilecekleri Problem Davranışları Önlemek Üzere Kullanılan Geçiş Stratejileri

Emrah Gülboy – Anadolu Üniversitesi
Şerife Yücesoy Özkan – Anadolu Üniversitesi

Otizmi olan çocuklar, sosyal etkileşim ve iletişim yetersizliklerden dolayı problem davranış sergileme açısından risk grubunda yer almaktadırlar. Otizmi olan çocuklar tarafından sergilenen problem davranışlar; kendini uyarıcı ve yinelenen davranışlar, kendine zarar verici davranışlar, saldırgan davranışlar, alışılmıyın dışında yeme davranışları ve takıntılı davranışlar şeklinde sınıflanmaktadır. Otizmi olan çocukların sergiledikleri takıntılı davranışlar ise onların ortam ve durum değişikliklerine uyum sağlamada güçlük yaşamalarına ve belli rutinelere çok sıkı bağılı kalmalarına neden olmaktadır. Otizmi olan çocukların ortam ve durum değişikliklerine uyum sağlamada yaşadıkları bu güçlükler de çoğu zaman onların geçişler sırasında problem davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır.

Geçişler sırasında ortaya çıkabilecek olası problem davranışları önlemek için otizmi olan çocuklara geçişler konusunda destek sağlamak amacıyla geçiş stratejileri kullanılmaktadır. Geçiş stratejileri, etkinlik, ortam ya da rutinlerdeki geçişler nedeniyle sorun yaşayan çocuklar için tahmin edilebilirliği arttırarak geçişleri kolaylaştırmak ve olumlu bir geçiş ortamı oluşturmak amacıyla kullanılan stratejilerdir. Geçiş stratejilerini; hazırlama stratejileri, hatırlatma stratejileri, zamanlama stratejileri ve kolaylaştırma stratejileri olarak dört şekilde ele almak mümkündür.

Hazırlama stratejileri, otizmi olan çocukların etkinlik başlamadan önce bir sonraki etkinliğin ne olduğunu anlamalarına olanak tanıyan ve geçişleri tahmin edilebilir hale dönüştüren stratejilerken, hatırlatma stratejileri, otizmi olan çocukların biretkinliği bitirip yeni bir etkinliğe ya da bir ortamdan ayrılıp yeni bir ortama geçişlerini kolaylaştırmak için çocuklara ipucu sunan stratejilerdir. Zamanlama stratejileri, otizmi olan çocuklara bir sonraki etkinliğe ya da ortama geçiş yapmak için ne kadar süre kaldığını gösteren görsel ya da görsel–işitsel araçların kullanıldığı stratejiler; kolaylaştırma stratejileri ise, otizmi olan çocukların bir sonraki etkinliğe ya da ortama geçişlerini kolaylaştırmak için geçişe ilişkin ipucu veren ya da geçişi basamaklandıran stratejilerdir.

Bu bildirinin amacı, özel eğitimi alanında öğrenim görmekte olan lisans ve lisansüstü öğrencileri, özel eğitim alanında çalışan öğretmenleri ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuk anne–babalarını geçiş stratejileri konusunda ayrıntılı biçimde bilgilendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, otizmi olan çocuklar, problem davranışlar, geçiş, geçiş stratejileri

Engele Sahip Öğrenciler İçin Yeni Bir Yetişkinliğe Geçiş Süreci Planlamasının Kavramsallaştırılması

Hatice Uyanık – University of Kansas

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın engelle sahip 280,014 bireyin katılımı ile gereksinim ve ihtiyaçların belirlenmesi adına yaptığı araştırmada, örneklemin %7.7'si lise ve dengi okuldan mezun olup, %16.6'si engelleri nedeniyle iş bulamayacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Örneklemin %25.6'si eğitim olanaklarının iyileştirilmesi gerekliliğini beyan etmekle birlikte, 28.7'si ise iş piyasasından daha fazla olanak beklentisi içerisindedir. Ayrıca engelle sahip bireylerin toplumsal yaşama katılımına yönelik her türlü ayrımcılığın yasaklanması, ve bu konuda çalışmaların artırılması gerekliliği 5378 sayılı kanunda belirtilmiştir. Ancak, bu bireylerin eğitimlerini tamamlayıp yaşamlarını engelle sahip olmayan bireylerle aynı koşullarda ve tam etkin olarak sürdürebilmeleri için gerekli olan geçiş süreci eğitimiyle ilgili yeterli açıklamaya resmi belgelerle bilimsel alanyazında yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı engelle sahip bireyler için toplumsal yaşama geçiş sürecinin planlanması ile ilgili uluslararası alanyazında yapılan çalışmalara dayanarak Türkiye'deki özel eğitim sistemine, geçiş süreci eğitimi ile ilgili yeni bir kavramsal çerçeve sunmaktır. Okuldan, okul sonrası aktivitelere yani yetişkinliğe geçiş süreci eğitimi ve bu sürecin planlanması (secondary transition); lise sonrası eğitim, mesleki eğitim, bütünleştirilmiş istihdam, yaşam boyu eğitim ve yetişkin eğitimi, bağımsız yaşam ve topluma katılım gibi alanları içeren geniş çerçeveli ve sonuç odaklı bir kavramdır. Engelle sahip bireyin ihtiyaçları, kuvvetli yönleri, tercihleri ve ilgi alanları, bu sürecin planlanmasındaki ana öğeyi oluşturmakta olup, başarılı bir geçiş süreci adına yapılacak tüm etkinlikleri içermektedir.

Bu yöntembilimsel çalışma, yetişkinliğe geçiş eğitimi ve planlanması sürecini içeren 'eğitimsel ve mesleki hazırbulunululuk' (college and career readiness) kavramı kapsamındaki teori, sınıflandırma, teorik ve kavramsal çerçevelerle deneysel sonuçları içeren güncel çalışmaları tarihsel gelişimleriyle inceleyecektir. Bu bildirinin uzun vadeli amacı ise, engelle sahip bireyler ile engelle sahip olmayan bireyler arasındaki topluma katılım açısından oluşan uçurumu kapatmak için yenilikçi ve ampirik açıdan, Morningstar, Lombardi, Fowler ve Test'in (2015) hazırladığı kavramsal çerçeveyi Türk özel eğitimine kazandırarak, sosyal politikalar ve uygulamaları geliştirmek, ve böylece toplumda hakim olan 'engelliye acıma' anlayışını, 'eşit haklar' anlayışıyla değiştirmektir.

Anahtar Kelimeler: Engelle sahip öğrenciler, yetişkinliğe geçiş eğitimi ve planlaması, eğitimsel ve mesleki hazırbulunululuk

Ortaokul 6. Sınıf Kaynaştırma Öğrencilerinin Matematik Performans Düzeylerine Uygun Öğretim Uygulaması

Emel Yıldız
Sinan Olkun – TED Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan ortaokul 6. Sınıf kaynaştırma öğrencilerinin matematik performans düzeylerini incelemek ve düzeylerine uygun bir öğretim uygulamaktır. Çalışmada, tek denekli yarı deneysel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışma, 2014–2015 öğretim yılında Eskişehir ilinde bir devlet okulunda 6. Sınıfta öğrenim gören hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan iki kaynaştırma öğrencisi ve kaynaştırmaya aday olabilecek bir öğrenci ile yürütülmüştür. Öğrencilerin matematik performans düzeylerini belirlemek amacıyla, Matematik Başarı Testleri(MBT), Hesaplama Performansı Testi(HPT), Raven Standart Prograsif Matrisler Testi(RSPM) ve Temel Sayı İşleme Testi(TSİT) uygulanmıştır. MBT, HPT ve RSPM testi sonuçlarına göre öğrencilerin okumakta oldukları sınıf düzeyinin çok altında olduğu görülmüştür. Ardından, öğrencilerin temel sayı yeterliklerinde eksiklik olup olmadığı ya da hangi sayı işleme becerilerinde yetersiz olduklarını ortaya çıkarmak amacıyla TSİT uygulanmıştır. Öğrencilerin TSİT'in her bir alt testinden aldıkları puanlar örneklem ortalaması ile karşılaştırılmış ve eksik oldukları alanlar belirlenmiştir. Belirlenen bu eksikliklere yönelik öğretim planlanmış ve uygulanmıştır. Öğretim uygulamasının ardından, TSİT, MBT ve HPT tekrar uygulanmış ve yapılan öğretimin etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular grafik üzerinde gösterilmiştir. Bulgulara göre, kaynaştırma öğrencilerinin Temel Sayı İşleme becerilerinin uygun bir öğretimle geliştirilebildiği ve bu becerilerdeki gelişmenin öğrencilerin hesaplama performansını ve matematik başarısını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, matematik eğitimi, temel sayı yeterlikleri, sayı işleme becerileri, hesaplama performansı

Göz İzleme Yöntemi İle Okuma Becerilerinin İncelenmesi

Esmehan Özer – Gazi Üniversitesi

Selda Özdemir – Gazi Üniversitesi

Göz izleme cihazları kullanılarak göz izleme yöntemi ile bireylerin ekranda nereye, ne kadar süre ve kaç kere baktıklarına, anlık ve geçmiş dikkatlerini nerelerde yoğunlaştırdıklarına, niyetlerine ve zihinsel durumlarına ilişkin bilgiler edinilmektedir. Göz izleme yöntemiyle gözün iki temel hareketi olan odaklanma ve sekmeler aracılığıyla bireylerin okuma esnasında bilişsel süreçlerine ilişkin objektif veriler sağlanmaktadır. Araştırmacılar göz hareketlerinin okuma sürecinin önemli bir parçası ve okuma becerisinin tüm bileşenlerinin anlaşılmasında önemli bir bilgi kaynağı olduğunu kabul etmektedirler.

Bu yöntem aracılığıyla hem yetkin okurların hem de okuma güçlüğü olan bireylerin göz hareketleri ve dikkat becerileri arasındaki ilişki belirlenebilmekte aynı zamanda okuma ve okuma esnasında gerçekleştirilen bilişsel işlemler arasındaki ilişki incelenebilmektedir. Ancak Türkiye’de bu yöntem ile gerçekleştirilen araştırmaların yetişkin okurlar ile Türkçeyi dilbilgisi açısından incelemeye ve Türk dilinde okuma süreç ve becerilerinin doğasını anlamaya yöneldikleri görülmektedir. Dolayısıyla Türkçede gerçekleştirilen göz izleme araştırmaları henüz normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli çocukların okuma ve okuduğunu anlama becerilerini ele almaması ve Türk dilinin yapısının okuma sırasında göz hareketlerini nasıl etkilediğine dair incelemelerin olmaması dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada okuma sırasında sergilenen göz hareketleri ile bireylerin konuştuğu dilin ortografik düzeni, fonolojik yapısı, bireylerin yaşları, sözcük ve okunan metnin özellikleri ile ilişkileri örnek araştırma bulguları ile ortaya konulacaktır. Bu tartışma ile okuma esnasında gerçekleştirilen göz hareketleri ile ilgili güncel araştırma bulguları tartışmaya açılacak ve Türkçe okuma becerileri ile ilgili bilgiler sunulacaktır. Göz izleme araştırmalarından elde edilen bilgiler ile özel gereksinimli çocukların okuma ve okuduğunu anlama becerileri ile ilgili fizyolojik veriler elde edilerek, bu çocukların değerlendirilme süreçlerinde, yaşadıkları güçlüklerin tür ve derecelerinin belirlenmesi yani var olan sınırlılıklarına ilişkin nitelikli veriler ile tanılamaların gerçekleştirilmesi ve uygulanacak müdahale programlarının bu verilerden yola çıkılarak tasarlanıp düzenlenmesine katkılar sağlanması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göz izleme, göz hareketleri, okuma

Görme Engellilere Dokunsal ve İşitsel Materyallerle Fen Kavramlarının Öğretimi

Levent Zorluoğlu – Artvin Çoruh Üniversitesi
Mustafa Sözbilir – Atatürk Üniversitesi

Görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin feni tam ve güvenli bir şekilde öğrenebilmeleri için çevrede, öğretimde ve öğretim sırasında kullanılacak materyallerde uyarlamalar yapılması gerekmektedir. Görme yetersizliğinden etkilenen bireylerin öğrenimlerinin desteklenmesinde öğrenmeyi destekleyici deneyimlerin sağlanması gerekmektedir. Fen kavramlarının genellikle soyut kavramlardan oluşması, fen kavramlarının görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilere genellikle geleneksel yollarla anlatılması ve fen kavramlarının çoğunun görsel öğeler aracılığıyla somutlaştırılmaması nedeniyle bu öğrenciler fen kavramlarını öğrenememekte ya da kavramların bu öğrenciler tarafından öğrenilmesi zorlaşmaktadır.

Bu çalışma tasarım tabanlı araştırma yöntemi kullanılarak üç basamakta gerçekleştirilmiştir. (1) İhtiyaç Analizi: Görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin maddenin tanecikli yapısı ünitesinde yer alan bazı kavramların öğrenilmesine yönelik ihtiyaçların belirlenmesi; (2) Öğretim Tasarımı ve Geliştirme: İhtiyaçlara göre öğretim materyalleri ve öğretim planı geliştirilmesi; (3) Öğretim Tasarımının Uygulanması ve Değerlendirilmesi: Kavramların öğretimi ve geliştirilen öğretim materyallerinin değerlendirilmesi.

Çalışmanın birinci basamağında görme yetersizliği olan öğrencilerin maddenin tanecikli yapısı ünitesinde yer alan kavramların öğretiminde görme duyusu dışındaki organlarından dokunma ve işitmeyi aktif edici dokunsal (tactile) ve sesli materyallere ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. 2. basamağında ise ünite kavramlarının öğretimini destekleyici dokunsal materyal geliştirilmiş ve öğrenmeyi destekleyici etkinlikler sesli materyallerle etkili hale getirilmiştir. 3. basamakta geliştirilen materyaller ve etkinlikler öğretim sırasında kullanılarak öğretime katkısı değerlendirilmiştir. Materyallerin ve etkinliklerin öğretime katkısı uygulama öncesi yapılan ön test ile uygulama sonrası yapılan son test arasındaki farka bakılarak tespit edilmiştir.

Sonuç olarak görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilerin fen kavramlarının öğrenimini desteklemek için kullanılan dokunsal ve sesli materyaller öğrenmeye geliştirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dokunsal materyal, fen öğretimi, görme yetersizliği olan öğrenciler, kavram öğretimi, sesli materyal

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Sözel Matematik Problemi Çözme Becerisinin Kazandırılmasında Şema Yaklaşımının Etkililiği

Caner Kasap – Anadolu Üniversitesi
Yasemin Ergenekon – Anadolu Üniversitesi

Matematik bireylerin dünyayı anlamasında, çevrelerinde olup bitenleri daha kolay kavramasında, analiz etmesinde, günlük yaşamına ilişkin çeşitli kararlar almasında güçlü bir araçtır. Kısaca matematik, bütün bireylerin hayatını etkilemektedir. Matematik becerilerinin kullanılması, bireyin evde, işte, okulda ya da toplumsal yaşamda bağımsızlığını ve kendi kendine karar almasını arttırmaktadır. Matematik derslerinde öğrencilere kazandırılacak süreç becerileri; (a) problem çözme, (b) akıl yürütme, (c) iletişim,(d) ilişkilendirme,(e) gösterimgibibecerileridir. Problemçözme, matematiksel düşünmenin temel ögesidir. Sözel matematik problemlerini çözme becerisinin gelişimsel yetersizliği olan bireylere öğretilmesi, bu bireylerin neden–sonuç ilişkisini kavramaları açısından önemlidir. Sözel matematik problemi çözme becerisinin öğretimine yönelik süreç, anahtar kelime ve şema yaklaşımı gibi yaklaşımlar geliştirilmiştir. Şema yaklaşımda şematik görsellerin kullanılmasıyla karmaşık sözel problemlerin çözümü amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, OSB olan bireylere sözel matematik problemi çözme becerisinin kazandırılmasında ve sürdürülmesinde şema yaklaşımının etkililiğini belirlemektir. Araştırmada sonuç miktarı bilinmeyen karşılaştırma türündeki sözel matematik problemleri kullanılmıştır. Çalışmada deneklerin sözel matematik problemi çözme becerisini, uygulama sona erdikten sonraki koruma düzeylerinin ve bu beceriyi farklı türdeki matematik problemlerine genellemeleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi de amaçlanmıştır. Ayrıca, deneklerin annelerinin ve öğretmenlerinin çalışmanın sosyal geçerliğine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırmaya OSB tanılı, dokuz, 11 ve 14 yaşlarında üç kız öğrenci katılmıştır. Araştırmada tek–denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, şema yaklaşımıyla öğretimin deneklerin sözel matematik problemi çözme performanslarını arttırdığı; bu artışın tüm deneklerde öğretim sona erdiktenbir, üçvebeşhaftasonradasürdüğügörülmektedir. Ayrıca, ikideneksonuçmiktarı bilinmeyen karşılaştırma türündeki sözel matematik problemlerini çözme becerisini, fark miktarı bilinmeyen karşılaştırma türündeki sözel matematik problemlerini çözme becerisine genelleyebilmiştir. Deneklerin anneleri ve sınıf öğretmenlerinden toplanan sosyal geçerlik bulgularına bakıldığında, her iki grubun da şema yaklaşımının sözel matematik problemi çözme becerisinin öğretiminde kullanımına yönelik görüşlerinin olumlu olduğu görülmektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgular alanyazındaki diğer araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sözel matematik problemi çözme, karşılaştırma türündeki problemler, şema yaklaşımı, doğrudan öğretim, OSB olan bireyler

İşitme Engelli Üniversite Öğrencileri ile Yazma Sürecinin İncelenmesi

Güzin Karasu – Anadolu Üniversitesi

Yıldız Uzuner – Anadolu Üniversitesi

Ayşe Beral – Anadolu Üniversitesi

Okuma–anlama ve yazılı anlatım becerilerinin etkin kullanımı, işiten ve işitme engelli öğrencilerin akademik başarılarını ve günlük yaşam içerisinde de yaşam kalitesini arttırmada etkili olmaktadır. Hazırlık/planlama, taslak yazma, gözden geçirme/revize etme ve yayımlamadan oluşan yazma sürecinin gelişimi için sistematik, işlevsel, anlamlı, öğrencinin ihtiyacına ve dil düzeyine uygun uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. İşiten ve işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerileri ile ilgili alan yazın incelendiğinde; işitme engelli öğrenciler ile işiten akranlarının yazılı anlatım becerilerinin karşılaştırıldığı araştırmalar ile işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım düzeylerinin belirlendiği ve bu öğrencilerin eğitimlerinde kullanılabilecek yaklaşımlara yönelik sınırlı araştırmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. ‘Etkili yazılı anlatım öğretimi’ nin özelliklerinin neler olduğu ve nasıl gerçekleştirildiği ile ilgili araştırmalara hem işiten hem de işitme engelli öğrenciler için ihtiyaç duyulmaktadır.

Önerilen araştırmanın amacı; işitme engelli gençlerin yazılı anlatım becerilerinin etkili bir şekilde gelişimi için planlanan yazılı anlatım derslerinin incelenmesidir. Dengeli Okuma Yazma Yaklaşımı (Balanced Literacy Approach) ile gerçekleştirilen araştırmanın yöntemi eylem araştırmasıdır. Araştırmanın katılımcıları Anadolu Üniversitesi, Engelliler Entegre Yüksekokulu 2015–2016 öğretim yıllarında Bilgisayar Operatörlüğü II. sınıfına devam eden ‘Bilgisayar Operatörlüğü Yazılı ve Sözlü Anlatım Uygulamaları IV’ ve ‘Bireysel Dil Destek Dersi III’ isimli dersleri alan 7 öğrenci ve derslerin uygulanmasından sorumlu öğretim üyesi, araştırmanın geçerlik çalışmalarında görev alan bir araştırmacı ve danışmandır. Araştırma verileri videoteyp kayıtları, geçerlik komitesi ses kayıtları ve toplantı tutanakları, ders planları ve yansıtılmalı değerlendirmeler, öğrenci ürünlerinden oluşmaktadır. Döngüsel olarak toplanan veriler araştırma sürecinde ve sonunda çeşitli analiz teknikleri ile analiz edilmiştir. Veriler geçerlik komitesi tarafından düzenli olarak incelenmiştir.

Araştırmada yazma sürecinin etkili bir şekilde nasıl gerçekleştirilebileceği ile ilgili verilerin öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirme yolunda yarar sağlayacağı, alanda çalışan akademisyen ve öğretmenlerin çalışmalarında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşitme engelliler, yazılı anlatım, yazma sürecinin aşamaları, eylem araştırması

Birinci Sınıf İşitme Kayıplı Öğrencilerin Ses Bilgisel Farkındalık Dil ve Okuma Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Tevhide Kargın – Ankara Üniversitesi

Hatice Akçakaya – Ankara Üniversitesi

Akademik becerilerin temelini oluşturan okuma, bilgiye ulaşma ve kendi kendine öğrenme için önemli becerilerden biridir. Okuma, ses bilgisel farkındalık, ses (Phonics) ve çözümlleme (decoding), akıcılık, sözcük dağarcığı, okuduğunu anlama, üst düzey düşünme gibi birtakım birbirine bağlı beceri ve süreçlerden oluşan karmaşık bir işleme becerisidir.

Ses bilgisel işleme becerileri açısından işitme kayıplı çocuklar işitsel algıdaki sınırlılıkları nedeniyle akranları düzeyinde performans gösteremezler. İşitme kayıplı çocukların ses bilgisel işleme becerileri iyi olsa bile risk altında olabilecekleri bildirilmiştir. Bu durumun en önemli nedeninin sözcük dağarcığı ve dil becerilerinin daha geride olmasından kaynaklanabileceği belirtilmiştir.

Bu çalışmanın amacı işitme kayıplı çocuklarda ses bilgisel farkındalık, harf–ses ilişkisi kurmavedilbecerilerininanlamalı–anlamsızsözcükokuma, okumaakıcılığıveokuduğunu anlamaya olan katkısını anlamaktır. Bu amaçla kaynaştırma eğitimi alan ilkökul birinci sınıfı bitirmiş işitme kayıplı öğrencilerin çalışmaya dâhil olma ölçütleri: (1) Tanılanmış zeka engelini olmaması (2) Tanılanmış nörolojik, psikolojik ya da psikiyatrik problemin olmaması (3) Görme probleminin olmamasıdır. Katılımcı bilgi formuyla öğrencilerin demografik, odyolojik ve eğitimsel bilgileri öğrencilerin aileleri ile görüşülerek alınmıştır. Harf–ses akıcılığı kontrol listesi araştırmacı tarafından 28 punto el yazısı ile yazılmış büyük ve küçük harflerden oluşmaktadır. Öğrencilerden bir dakika içinde kaç harfi seslendirdiği incelenmiştir. Ses bilgisel farkındalık becerileri Erken Okuryazarlık Testi 'nin (EROT) alt testi olan Ses Bilgisel Farkındalık Testi kullanılmıştır. Çözümlleme becerileri Türkçe 'de Kelime Okuma Bilgisi Testi (KOBİT) ile değerlendirilmiştir. Okuma akıcılığı ve okuduğunu anlama becerilerinin değerlendirilmesi için Formel Olmayan Okuma Envanteri 'nden Pazar metni kullanılmıştır. Dil becerileri Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) ile değerlendirilmiştir. Toplamda 24 öğrenciden veri toplanmış olup çalışmanın verileri toplanmaya devam etmektedir. Veriler analiz aşamasında olup, ortaya çıkan bulgular ilgili alan yazın doğrultusunda tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ses bilgisel farkındalık, dil, çözümlleme, akıcılık, okuduğunu anlama

Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden İşitme Engelli Öğrencilerin Yazdıkları Öykülerin İncelenmesi

Arzu Efe – Anadolu Üniversitesi
Pelin Karasu – Anadolu Üniversitesi

Yazılı anlatım becerisinin gelişimi; normal işiten çocuklarda olduğu gibi işitme engelli çocuklarda da dinleme, konuşma ve okuma becerilerinin gelişimine bağlıdır. Bu araştırmada, kaynaştırma eğitimine devam eden işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerileri ve bu becerileriyle ilişkisi olabileceği düşünülen öğrenci özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel model şeklinde desenlenen bu araştırmaya Eskişehir il merkezindeki devlet okullarının 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarına devam eden işitme engelli 16 kaynaştırma öğrencisi katılmıştır. Araştırma verilerini elde etmek amacıyla ön hazırlık çalışması kapsamında sıralı kartlar kullanılmış, sonrasında öğrencilerden bir öykü yazmaları istenmiştir. Elde edilen öyküler, Yazılı Anlatım Becerisi Değerlendirme Aracı ile değerlendirilmiştir. Araştırma verileri nicel betimsel analiz ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılarak analiz edilmiştir. Ön hazırlıkta kullanılacak sıralı kartların seçiminde, ön hazırlık planının oluşturulmasında ve öykülerin puanlanmasında içerik geçerliği alınmış, değerlendiriciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği incelenmiştir. Değerlendiriciler arası güvenilirlik çalışması için katılımcıların %50'sini kapsayacak şekilde yansız atama ile seçilen 8 öğrenciden 7'sinde % 100, 1 öğrencide % 80 görüş birliği sağlanmış, uygulama güvenilirliği ise % 99 bulunmuştur.

Araştırma bulguları, işitme engelli kaynaştırma öğrencilerinin başarı ortalamalarının 46.99 olduğunu, öğrencilerin en çok yazım kurallarına uygunluk ve düşüncelerini organize ederek sonuca götürme özelliklerinde zorlandıklarını göstermektedir. Bu araştırmada, öğrencilerin yazılı anlatım beceri puanları ile ilişkisi olabileceği düşünülen takvim yaşı, işitme kaybı oluş zamanı, ilk cihaz takma yaşı, işitme düzeyi, sınıf düzeyi ve okul öncesi eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bu durumun olası nedenleri arasında, katılımcı sayısının azlığı, öğrenci özelliklerine ilişkin dağılımın homojen olmaması, uygulanan eğitim programlarından sağlanan faydanın farklı düzeylerde olması gösterilebilir.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak, kaynaştırma eğitimine devam eden işitme engelli öğrencilerin, yazılı anlatım becerilerinin gelişimi için yazma süreci ile birlikte bireysel ihtiyaçlarına uygun çeşitli etkinliklere yer verilmesine ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İşitme engelli öğrenciler, kaynaştırma eğitimi, yazılı anlatım becerisi

Gelişimsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Para Cüzdanı Kullanarak Ürün Satın Alma Becerisini Öğretmede Sabit Bekleme Süreli Öğretim Yönteminin Etkililiği

Emrah Gülboy – Anadolu Üniversitesi
Aysun Çolak – Anadolu Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı; gelişimsel yetersizliği olan bireylere para cüzdanı kullanarak ürün satın alma becerisini öğretmede sabit bekleme süreli öğretim yönteminin etkililiğini araştırmaktır. Ayrıca çalışmanın sosyal geçerliğini belirlemek üzere araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinden çalışmaya ilişkin görüşleri alınmıştır.

Araştırma Down Sendromu tanılı, yaşları 5–6 arasında değişen iki erkek öğrenciyle yürütülmüştür. Çalışmada katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni öğrencilerin öğretimi amaçlanan ürünü satın alma becerisine ilişkin doğru tepki düzeyleri; bağımsız değişkeni ise önceden belirlenmiş miktarlar içeren zarflardan oluşan para cüzdanı ile sunulan sabit bekleme süreli öğretim yöntemidir. Araştırmada gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği verileri toplanmıştır.

Araştırmada, çalışmanın etkililik, izleme, genelleme ve sosyal geçerliliğine ilişkin veriler toplanmıştır. Araştırma bulguları, önceden belirlenmiş miktarlar içeren zarflardan oluşan para cüzdanı ile sunulan sabit bekleme süreli öğretim yönteminin gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere ürün satın alma becerisinin öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir. Araştırmanın izleme bulguları ise katılımcıların çalışma tamamlandıktan bir ve üç hafta sonra bile ürün satın alma becerisini kullanabildiklerini göstermektedir. Araştırmada ortamlar ve kişiler arası genelleme çalışması yapılmış olup katılımcıların öğrendikleri becerileri farklı ortamlara ve farklı kişilere genelleyebildikleri görülmüştür. Çalışmanın sosyal geçerlik bulguları ise annelerin yapılan çalışmaya ilişkin görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulguları, ürün satın alma becerisinin öğretiminde önceden belirlenmiş miktarların yer aldığı zarflardan oluşan para cüzdanı kullanma stratejisinin kullanıldığı diğer araştırma bulgularıyla tutarlık göstermektedir. Araştırmanın diğer çalışmalardan en temel farkı ise sosyal geçerlilik verisinin toplanmış olmasıdır. Araştırmanın sınırlılıkları ise çalışmanın iki kişiyle yürütülmüş olması nedeniyle deneysel kontrolün tam sağlanamamış olması ve ailelerin kaygıları nedeniyle doğal ortamlarda (market, mağaza vb.) genelleme verisi toplanamamış olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Gelişimsel yetersizlik, önceden belirlenmiş para miktarlarını kullanma stratejisi, ürün satın alma becerisi, sabit bekleme süreli öğretim yöntemi

Hafif Derecede Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Fen Bilgisi Konularının Öğretiminde Doğrudan Öğretim İle Şematik Düzenleyiciyle Öğretimin Karşılaştırılması

Deniz Dağseven Emecen - Anadolu Üniversitesi
Ahmet Yıkılmış - Anadolu Üniversitesi
Derya Çıkılı - Anadolu Üniversitesi

Bu araştırmanın genel amacı; hafif derecede zihinsel yetersizliği olan öğrencilere Fen konularının (İskelet ve Solunum Sistemi) öğretiminde doğrudan öğretim yöntemi ile şematik düzenleyici ile hazırlanan öğretim planlarından hangisinin etkili ve kalıcı olduğunu belirlemektir.

Araştırmada tek denekli deneysel desenlerden, uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır.

Araştırma deneklerini, 2015–2016 öğretim yılında ‘Şeyh Şamil Orta Okulu’ özel eğitim sınıfından okuma yazma bilen, okuduğunu anlayan, kendisine yönlendirilen sorulara kısa cevaplar verebilen, dört seçenekli çoktan seçmeli testi çözebilen, vücudun bölümlerini ve duyu organlarını bilen; fakat iskelet ve solunum sistemleri hakkında bilgi sahibi olmayan öğrenciler arasından belirlenen bir kız, bir erkek öğrenci oluşturmuştur.

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için, öğretmen görüşme formu, iskelet ve solunum sistemi önkoşul listesi, iskelet ve solunum sistemi ölçüt bağımlı ölçü araçları, ayrıca uygulama güvenilirliği için uygulama güvenilirliği formu kullanılmıştır. Doğrudan öğretim ve şematik düzenleyiciler ile öğretim yapabilmek için öğretim planları hazırlanmış ve araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Araştırma verileri grafikte gösterilmiş ve grafikler niteliksel olarak yorumlanmıştır. Her iki denek içinde; İskelet Sistemi ve Solunum Sistemi konularının doğrudan ve şematik düzenleyiciler ile hazırlanan öğretim planı sonunda; iskelet ve solunum sistemi konularını kazandırılmasına yol açmıştır. Aynı zamanda her iki denek içinde; İskelet Sistemi ve Solunum Sistemi konularının öğretiminde şematik düzenleyiciler ile doğrudan öğretim yönteminin etkililik açısından farklılaşmadığı izlenimi edinilmektedir.

Doğrudan öğretim ve şematik düzenleyiciler ile yapılan öğretimden, 15 ve 25 gün sonra, öğrenilen İskelet ve Solunum Sistemi konularının kalıcılığını devam ettirmesi açısından farklılık göstermediği izlenimi edinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şematik düzenleyiciler, fen öğretimi, doğrudan öğretim yöntemi

Yazım Güçlüklerine Yönelik Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi

Dilara Ecem Altun

Orhan Aydın

Özlem Kaya

Amerikan Psikiyatri Birliğinin yayımladığı Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı beşinci versiyonunda (DSM-V) öğrenme bozukluğu; ‘sözcükleri yanlış telaffuz etme, harfleri yanlış söyleme, okuduğunu anlamada güçlük, yazma güçlükleri gösterme, yazılı anlatım gücü, sayılarla ilgili kuralları kavramada veya hesaplamada görülen güçlükler ve matematiksel akıl yürütme güçlüklerinden en az birinin minimum altı ay sürmek kaydıyla görülmesiyle belirlenen ve yaşa göre beklenenin önemli derecede altında akademik performans sergileyen bireyler’ olarak tanımlanmıştır. Tanımdan anlaşılacağı gibi öğrenme gücü yaşayan bireyler birçok akademik alanda sorunlar yaşamakta, özellikle okuma-yazma ve matematiksel becerilerde yetersizlik sergilemektedirler. Yazma becerisi okulda öğrenme-öğretme süreçleri göz önüne alındığında eğitim hayatında tüm bu tanımlarda görülen yetersizliklerin geliştirilmesi açısından da önemli bir yer kapladığı söylenebilir. Yazma dil becerilerinde temel bir rol oynar ve Türkçe ders programlarında önemli bir yer tutar. Yazmayı bir çocuğa öğretmek o çocuğa düşünmeyi de öğretmek demektir. Yazı, eğitim hayatı süresince öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ve öğrendiklerini kaydetmelerini ve ifade etmelerini sağlayan temel bir beceri olup bu becerinin öğrenciler tarafından hızlı ve okunaklı bir şekilde kullanabilmesi akademik başarının ve yazılı anlatım becerisinin gelişimi açısından önemli görülmektedir. Tüm bu sebepler göz önüne alındığında yazmanın çocuğun akademik ve sosyal gelişiminde çok büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bu nedenle yazma gücüne ilişkin çalışmaların incelenmesi, konunun daha iyi kavranması açısından önemli ve gerekli görülmüştür.

Bu çalışmamızda yazma gücü görülen öğrencilere yönelik yapılmış uygulamalı ve durum bildirim çalışmalarından bahsedilecektir. Bu amaç doğrultusunda makalelere erişmek için EbscoHost araştırma veritabanı, ERIC ve Academic Research Complete indeksleri, ULAKBİM-Dergi Park ve Google Scholar arama motorları taranacaktır. Arama motorlarına “öğrenme gücü”, “yazma gücü”, “disgrafi” ve İngilizce karşılıkları olan “learning disabilities”, “writing difficulties” ve “dysgraphia” anahtar kelimeleri yazılması planlanmaktadır. Taramalar sonucunda kaynaklar incelenerek konuyla ilgili olmayan çalışmalar elenecek ve araştırma için kullanılacak çalışmaların tam metinleri bilgisayar ortamında kaydedilecektir. Bu araştırmanın yazma gücü görülen öğrenciler üzerinde çalışma yapan uygulamacılara ve araştırmacılara önemli tavsiyeler sunacağı ve alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme gücü, yazma gücü, disgrafi, learning disabilities, writing difficulties, dysgraphia

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Çarpma Öğretiminde Somut-Yarı Somut-Soyut Öğretim Stratejisinin Etkililiği

Özge Özlü
Ahmet Yıkmaş

Bu araştırmada zihinsel yetersizliği olan öğrencilere temel çarpma işlemlerinin öğretiminde doğrudan öğretim yöntemi ile sunulan somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisinin etkililiği incelenmiştir. Bu amacın yanı sıra, somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisi ile öğretimin, farklı ortam ve farklı kişilere genelleme etkisi, öğretim sona erdikten on ve yirmi gün sonraki izleme etkisi ve somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisi hakkında öğretmenler görüşlerini belirleyeme yönelik sosyal geçerliliği incelenmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden yoklama denemeli denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, araştırmaya katılan öğrencilerin matematik becerilerinden, temel çarpma işlemi becerisini gerçekleştirme düzeyleri iken; bağımsız değişkeni doğrudan öğretim yöntemine göre sunulan somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisidir. Araştırma, Balıkesir ilinde yaşayan, yaşları 9-10 arasında değişen, zihinsel yetersizliği olan, yazılı ve sözlü yönergelere tepkide bulunma, nesnelere kullanabilme, basit şekiller çizebilme, rakamları tanıma, nesne (rasyonel) sayma ve atlayarak sayma becerileri ile temel toplama işlemi becerileri ve eşitlik kavramı ön koşullarına sahip, ikisi kız ve biri erkek olmak üzere üç öğrenci ile yürütülmüştür. xiii Araştırmanın sonucunda; zihinsel yetersizliği olan öğrencilere çarpma işlemi becerilerinin kazandırılmasında, doğrudan öğretim yöntemi ile sunulan somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisinin etkili olduğu, öğrencilerin kazandıkları çarpma işlemi becerisinin kalıcılığının öğretim bittikten on gün ve yirmi gün sonra da koruyabildikleri, öğrencilerin tümü bu beceriyi farklı ortam ve farklı kişilere genelleme bildikleri ve öğretmenlerin somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisi hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çarpma işlemi öğretimi, matematik öğretimi, somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisi, zihinsel yetersizliği olan öğrenciler

Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezlerinde Kullanılan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme

E. Rüya Özmen
Fatoş Toros
Esmehan Özer
Mehtap Coşgun Başar

Milli Eğitim sistemi içerisinde zorunlu ve seçmeli olarak okutulan dersler arasında Türkçe dersi, okuma ve yazmaya ilişkin birçok hedefi içermesi dolayısıyla diğer akademik dersler için ön koşul niteliğine sahip bir derstir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) İlköğretim okulları Türkçe programının ilk amacı “Öğrencilere görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak” dır. Öğrenmenin temel becerisi olan okuma ve okuduğunu anlama becerilerine atıfta bulunan bu amacın gerçekleştirilmesi tüm öğrenciler için önemlidir.

Öğretmenler için müfredatlarda yer alan hedefleri gerçekleştirmede kılavuzluk sağlayan eğitim materyali ise ders kitaplarıdır. Ülkelerin eğitim-öğretim müfredatına göre hazırlanan ders kitapları okullarda en yaygın kullanılan ders araçlarıdır. Kitaplar hem öğretimin sıralı bir şekilde sürdürülmesinde öğretmene yardımcı olması bakımından hem de öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini desteklemesi açısından eğitim sistemi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Kitapların, okullar için yadsınamaz önemi uzun yıllardır bilinse de ülkemizde zihinsel yetersizlikten etkilenmiş öğrenciler için ders kitapları ancak 2009 yılında hazırlanarak, eğitim sistemi içinde okutulmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, MEB tarafından –sınıf düzeyi gözetmeksizin– özel eğitim mesleki eğitim merkezleri için hazırlanmış Türkçe–1 ve Türkçe–2 ders kitaplarının metin türü, metin yapısı, metin uzunlukları, metinlere ilişkin etkinlikler, metinlerin okunabilirlik düzeyleri ve metin türlerinden öykülerin okuduğunu anlama soruları bakımından incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yolu ile toplanmıştır.

Bu çalışmada; okuma, okuduğunu anlama ve bu yolla geliştirilmesi hedeflenen diğer beceriler için önemli bir role sahip olduğu düşünülen Türkçe kitaplarının incelenmesi yoluyla güncel veriler tartışmaya açılmakta ve öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim mesleki eğitim merkezi, metin inceleme

Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Öğrencilerin Okuma Becerilerinin Formal Olmayan Okuma Envanteri İle Değerlendirilmesi

Mehtap Coşgun Başar
E. Rüya Özmen

Bilgi edinmede en temel becerilerden biri olan okuma becerisinin kazandırılması tüm öğrenciler için önde gelen hedefler arasındadır. Algılama, hatırlama, sesletim, çözümleme gibi birçok zihinsel süreci içeren okuma becerisi, okunan sözcük ve cümlelerinin anlamlarının oluşturulmasını gerektiren zorlu bir süreçtir. Bu sürecin beklenen nihai sonucu ise öğrencinin okuduğu metni anlaması ve dolayısıyla bilgiyi öğrenmesidir.

Okuma gelişimini etkileyen birçok faktör bulunmakla birlikte, bu becerinin ediniminde en önemli rolü hiç kuşkusuz bilişsel özellikler oynamaktadır. Okuma becerilerinin bilişsel becerilerle güçlü bir ilişkisinin olması, zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin pek çoğunun okuma becerilerinde sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

Bu çalışmada Ankara’da bulunan bir özel eğitim mesleki eğitim merkezinde eğitim gören 14–20 yaş arası zihinsel yetersizliği olan gençlerin okuma becerilerinin Formal Olmayan Okuma Envanteri (FOOE) ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin;

1.1. öykülerde okuduğunu anlatma, sorulara cevap verme ve toplam okuma düzeyleri;

1.2. bilgi verici metinlerde okuduğunu anlatma, sorulara cevap verme ve toplam okuma düzeyleri nelerdir?

2. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin okuma hataları nelerdir?

Bu sorular çerçevesinde, çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın verileri FOOE ile toplanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını Ankara’da bulunan bir özel eğitim mesleki eğitim merkezine devam eden 9 ile 12. Sınıf arasındaki 85 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin hepsi hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerdir. Veriler toplanmadan önce sınıf öğretmenleri ile görüşülerek, okuma bilen öğrencilerin isimleri alınmıştır. Öğrencinin okuma becerisine sahip olması değerlendirmeye alınması için yeterli görülmüştür. Çalışmadan elde edilen verilerin analizi devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler Formal olmayan okuma envanteri, okuma hataları, metin anlama

İlköğretim Okulları İçin Tavsiye Edilen 100 Temel Eserde Engellilik Kavramı

Nesrin Şahin – Trakya Üniversitesi
İbrahim Coşkun – Trakya Üniversitesi

Bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okulları için tavsiye ettiği "100 Temel Eser" listesinde belirtilen yerli ve yabancı kitaplarda yer alan engellilik kavramı incelenmiştir. Araştırmanın amacı, engelliliğin 100 Temel eserde ne şekilde, kaç kez ve hangi bağlamlarda ele alındığını saptamaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okulları için tavsiye ettiği "100 Temel Eser" okuma kitapları serisi; çalışma grubunu ise, 100 temel eser serisindeki kitapların sayfasayılarına göre gruplandırılması sonucu, bu eserler arasından maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi seçilen on (10) yerli klasik eser ile on (10) dünya klasiği olmak üzere toplam yirmi (20) kitap oluşturmaktadır. Kitaplar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma öncesi özel eğitim alanında literatür taraması yapılmış ve bir kelime listesi oluşturulmuştur.

Kitaplarda bu kelimelerin geçtiği yerler, araştırmacılar tarafından tespit edilip raporlaştırılmıştır. Daha sonra bu bulgular, tablolaştırılmış ve ifadeler bağlamlarına göre içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda önerilen kitaplarda engellilik konusundaki temel örüntüler tespit edilmeye çalışılmış; engelli, sakat ve özürlü kavramları ile ilgili toplam 68 ifadeye rastlanmıştır. Bu üç kavramın da genellikle 'eksiklik', 'hastalık', 'kusurluluk' ve 'bakıma ve yardıma muhtaç olma' bağlamında ele alındığı görülmüştür.

İncelenen kitaplarda engelli ve sakat bireyler 'normal birey' olarak görülmemektedir. Sağlık-hastalık ikiliği üzerinden, engellilik bir hastalık olarak görülmekte, çoğu yerde (özel 'hastalık' kavramıyla ilişkilendirilerek kullanılmaktadır. Kitaplarda "kusurlarına/eksikliklerine rağmen" engellilerin farklılıklarını kabul etmek gerektiği gibi acınılı ifadeler yer verilmektedir. Bu tür ifadeler engelliliğe dair olumsuz kalıp yargıları pekiştirici niteliktedir. İncelenen kitapların genelinde, özel gereksinimli bireyler yardıma muhtaç toplumsal grup olarak görülmekte, "hasta, yaşlı, güçsüz, yoksul, düşkün, yetim" gibi kavramlarla bir arada kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli birey, engellilik, 100 temel eser, içerik analizi

Özel Yetenekli Öğrencilerin Anomalik Durumlar Üzerine Argümantasyon Sürecinin Bilimsel Yaratıcılık Düzeylerine Etkisi

Aliye Hilal Cevher – İnönü Üniversitesi Mustafa
Serdar Köksal – Hacettepe Üniversitesi

Bilimsel gelişmeler ve yenilikler özel insanların özel deneyimleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple nadir olarak etkileyici bilimsel yeniliklerle karşılaşmaktayız. Bu yeniliklerin toplumsal çıktılarının güvenlik, sağlık, ulaşım gibi alanlarda kolaylık sağlaması toplumların bilimsel yaratıcılığı eğitsel olarak ele almasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle de toplumların insan sermayesi olan üstün zekâlı çocukların bilimsel yaratıcılık düzeylerinin geliştirilmesi önemli bir eğitsel hedefdir. Bilimsel yaratıcılığın geliştirilmesi için yenilik çağrışımı yapan durumların kullanımı ve üstün zekâlıların öğrenmede gereksinim duydukları zorluğun sağlanması gerekmektedir. Bu sebeple argümantasyon gibi zihinsel zorluk sağlayan bir sürece yenilik çağrışımı olan anomalik durumların eklenmesi üstün zekâlıların bilimsel yaratıcılık düzeylerinin geliştirilmesinde önemli bir potansiyele sahiptir. Bu çalışmada temel amaç, Bilim ve Sanat Merkezinde (BİLSEM) eğitim gören, 8. sınıf özel yetenekli öğrencilerin anomalik durumları odağa alan argümantasyon sürecini deneyimlemelerinin bilimsel yaratıcılık düzeylerine etkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Çalışma grubu, BİLSEM’de öğrenim gören, 8. sınıf 13 özel yetenekli öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada tek gruplu deneysel desen modelinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Bilimsel Yaratıcılık Soru Formu, Anomalik Durum Fikir Envanteri I ve Anomalik Durum Fikir Envanteri II kullanılmıştır. Elde edilen nicel veriler Wilcoxon işaretli sıralar testi, çizgi grafik, sınıfıçı korelasyon analizi, frekans, ortalama ve standart sapmaların belirlenmesi yoluyla analiz edilmiştir. Nitel veriler ise var olan Toulmin argümantasyon çerçevesi kriter alınarak tanımlayıcı analiz yardımıyla analiz edilmiştir. Analizler sonucunda katılımcıların kendilerine sunulan durumları anomalik olarak gördükleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ise bilimsel yaratıcılığın akıcılık ve esneklik boyutlarının ön ve son düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir. Bununla beraber anomalik durumlara odaklı argümantasyon sürecinin bilimsel yaratıcılığın alt boyutları olan orijinallik ve derinlik boyutlarında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı artışlara neden olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin argümantasyon sürecinde zengin bir argümantasyon yürüttükleri şemalarla ortaya konmuştur. Sonuç olarak zengin bir anomalik durum odaklı argümantasyon sürecinin bilimsel yaratıcılığı geliştirmede etkili olduğu özellikle derinlik ve orijinallik boyutlarına katkı sağladığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekliler, bilimsel yaratıcılık, anomalik durumlar, argümantasyon

Görme Yetersizliğinden Etkilenen Çocuklar İle Olağan Gelişim Gösteren Çocukların Zihin Kuramı Becerileri ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

**Gülten Şen – Yenimahalle RAM
Selda Özdemir – Gazi Üniversitesi**

Zihin Kuramı (ZK) başkalarının davranışlarını açıklayabilmek ve tahmin edebilmek için insanların ilgi, istek, bilgi ve inanışlar gibi zihinsel durumlarına atıfta bulunabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bireylerde ZK becerilerinin kazanılması sonucunda sosyal çevrelerinde bulunan diğer kişilerle etkileşimlerinde olumlu yönde bir gelişme gözlenmektedir.

Alan yazında araştırmalar görme kaybı yaşayan çocukların ZK becerilerinin gelişiminde gecikmeler olduğu yönünde bulgular ortaya koymaktadır. Özellikle olağan gelişim gösteren çocuklarda 4–6 yaş aralığında gelişmesi beklenen ZK becerilerinin ilki olan Birinci–Derece Yanlış Kanı Atfı (BDYKA) becerisinin görme kaybına sahip çocuklarda gecikmeli olarak edinildiğine yönelik birçok araştırma mevcuttur.

Alan yazında yapılan araştırmalarda ZK becerileri ve sosyal beceri gelişimleri arasındaki ilişki incelendiği görülmektedir. Görme yetersizliğinden etkilenmiş bireylerin ZK becerilerine ve sosyal becerilerine yönelik yapılmış araştırmalar incelendiğinde; görme yetersizliğinden etkilenmiş bireylerin Zihin Kuramı becerileri ve sosyal beceri gelişimlerinin birbirini ne boyutta etkilediğine yönelik sorular karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmanın amacı 4–6 yaş aralığında olağan gelişim gösteren, az gören ve total görme kayıplı toplam 80 çocuğun ZK becerileri ve sosyal becerilerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. BDYKA becerilerinin değerlendirmesi, önde gelen ZK araştırmalarında uygulanan BDYKA görevlerinin, görme yetersizliğinden etkilenmiş bireylere ve Türk çocuklarının kültürel özelliklerine uygun olacak şekilde yapılandırılması ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcı çocukların sosyal becerileri, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğinin (SBDÖ) çocukların öğretmenleri tarafından doldurması ile değerlendirilmiştir. Araştırma verileri çocukların görme düzeyleri ile ZK becerileri ve SBDÖ puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular görme yetersizliği olan çocuklarda ZK becerileri ve sosyal beceriler arasındaki ilişkinin gören çocuklardan elde edilen veriler ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zihin kuramı, birinci–derece yanlış kanı atfı, sosyal beceriler, görme yetersizliği olan çocuklar

Görmeyen ya da Çoklu Yetersizlikten Etkilenmiş Görmeyen Çocuklarda Ortak Dikkat Becerisi

Pınar ŞAFAK – Gazi Üniversitesi
Derya UYAR – Yenimahalle RAM

Görme, çevrede olanlara müdahalede bulunmadan çevreyi anlamayı; nesnelere, kişileri, olayları kontrol edebilmeyi sağlayan duyudur. Görme duyusu, bebekliğin ilk aylarından itibaren çevrenin kısa sürede bir bütün olarak algılanmasını sağlamaktadır (Baird & Mayfield, 1997; Dennison, 2000; Özyürek, 1995; Pogrud, Fazzi & Lampert, 1996). Ferrell (2000) görme duyusunun, kişinin kendi bedenini ve davranışlarını çevreden aldığı bilgilerle yine çevreye göre uygun biçimlerde organize edebilmesini sağladığını belirtmektedir.

Ortak dikkat becerisi, kişinin başka bir kişiyle bir olay ya da nesne hakkında belirli bir süre içerisinde belirli bir dikkatin paylaşılmasıdır (Bigelow, 2003). Ortak dikkat becerisi göz teması kurma, yüz ifadeleri ve jestleri kullanma, işaret etme ve ilgisini nesne ile yetişkin arasında paylaşırma gibi beceriler kapsamaktadır (Durukan & Türkbay, 2008; Sanefuji, Yamashita & Ohgami, 2009). Baron-Cohen (1995) ortak dikkat becerisinin öncelikle görme duyusu aracılığıyla edinilen girdiler sayesinde normal gelişim gösteren çocuklarda gelişen *Ortak Dikkat Mekanizmasının* bir ürünü olduğunu belirtmektedir. Görmeduyusunun olmayışının bu mekanizmanın gelişimini engellemekte olduğunu ancak görmeyen bebeklerin karşısındaki bireylerin ne yaptıklarını ya da neyle ilgilendiklerini farklı bilgileri kıyaslama ve akıl yürütme yollarıyla bulabileceklerini vurgulamaktadır. Dolayısıyla görmeyen bebeklerde de ortak dikkat becerisinin gelişebildiği fakat farklılıklar ve gecikmeler içerebildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim Núñez (2014), ortak dikkat becerisinin içinde görsel, işitsel ve dokunsal girdilerin değiş-tokuş edildiği ve de iletişim eylemiyle bütünleştirildiği çok duyulu bir deneyim olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle görsel ve işitsel girdiden mahrum çocukların ortak dikkat oluşturmak için diğer duyularını kullandıklarını vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, iletişimin ilk işlevlerinden olan ortak dikkat becerisinin görme duyusundan yoksunluk ve görme duyusunun yoksunluğuna eşlik eden başka yetersizliklerin varlığında nasıl etkilendiğine farkındalığı artırmaktır. Mevcut çalışma doğrultusunda alanyazında söz konusu çocuklarda ortak dikkat becerisinin gelişimine ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu, görme duyusundan yoksunluk ve/veya ek yetersizlikler varlığında ortak dikkat gelişiminin geciktiği, bu alanda betimsel ve deneysel çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla yetişkinlerin, çocuklarda ortak dikkat becerisinin gelişmesine yönelik çalışmalar yapmalarının gerekliliği gündeme gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Görmeyen çocuklar, çoklu yetersizlikten etkilenmiş görmeyen çocuklar, ortak dikkat

Otizm Spektrum Bozukluğunda Taklit Yetersizlikleri ve Nedenleri

Işık Akın Bülbül – Gazi Üniversitesi
Selda Özdemir – Gazi Üniversitesi

OSB’li çocuklarda sergilenen taklit yetersizliklerinin yetersizlik türüne özgü olduğu ve taklit becerilerinde sergilenen yetersizliklerin birçok gelişim alanını olumsuz etkilediği araştırmalar tarafından ortaya konulsa da OSB’ de sergilenen taklit yetersizliklerinin nedenleri açık değildir. Günümüz kadar pek çok araştırmacı taklitteki olası mekanizmaları araştırmışlardır. Bu mekanizmalar ise dispraksi ve apraksi, yönetici işlevler, bilgi işleme teorisi, ayna nöronları, sosyal açıklama ve taklit edilecek davranışa yöneltilen görsel dikkatteki bozulmaları içermektedir.

Taklit becerilerinin OSB de dispraksi nedeniyle sergilenmememe olasılığı olduğunu ilk kez DeMyer vd., (1972), tarafından ortaya konulmuştur. Dispraksi ya da yetişkinlerde gözlemlenen apraksi beynin istemli hareketleri kontrol etmede zorlanmasına karşılık gelmektedir. OSB’de taklit yetersizliklerini açıklayan bir diğer teori ise bilgi işleme yetersizlikleri teorisidir. Bu teori OSB’li bireylerin, diğerlerinin davranışlarını algılamakta ve zihinde bu davranışların temsilini oluşturmakta yetersizlikler sergilediklerini savunmaktadır. Yönetici işlevler ve taklit arasındaki olası bağlantı ise ilk olarak Rogers ve Pennington, (1991) tarafından araştırılmış ve kısmi olarak bir ilişki bulunmuştur. Taklit üzerine gerçekleştirilen nöropsikolojik çalışmalar ise ayna nöronları üzerine odaklanmaktadır. En az iki grup ayna nöronunda var olan bozulmanın OSB’li bireylerde sergilenen geniş sosyal bozulmaların temelini oluşturduğu bunun ise diğerlerinin hareketlerini anlaşılmasını ve taklit edilmesini etkilediği belirtilmektedir. Sosyal açıklama ise OSB’de sergilenen taklit yetersizliklerinin sosyal-duyusal işlemede sergilenen sınırlılıklardan kaynaklandığını savunmaktadır. Son olarak nöropsikolojik model sergilenen taklit yetersizliklerinin altında yatan alt bileşenleri bilişsel süreçlerde gerçekleşen kompleks bir model ile açıklamaktadır. Bu aşamaların ilki olan kodlama aşamasında taklit edilecek hareketin temsili, sergilenen davranışa yöneltilen görsel dikkat ile oluşturulmaktadır. Modeller arası ya da dönüştürme/eşleme aşaması olarak ifade edilen ikinci aşamada taklit eden, sergilenen hareketin motor ve anlamsal yönüne yönelik daha önceki bilgilerini anlamsal ve motor kodlara dönüştürmektedir. Son aşama olan yürütme aşamasında ise hareket sergilenmekte ve sergilenen hareketin algısal analizi sunulan hareket ile karşılaştırılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı OSB’de sergilenen taklit performansını ve sergilenen yetersizliklerin altında yatan mekanizmalara yönelik güncel yaklaşımları incelemektir. Karşılaştırmalı psikoloji ve nörobilim gibi farklı disiplin alanlarında yapılan son araştırma bulgularının biraraya getirildiği bu çalışma kapsamında, ileri araştırmalarda otizmde sosyal biliş ve sosyal iletişim problemlerini anlamaya yönelik farklı perspektifler tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, taklit, sosyal iletişim

Özgül Öğrenme Güçlüğü olan Bireylerin Yaşadığı Psikolojik Problemler ve Bu Bireyleri Anlama

Özlem Kaya – Anadolu Üniversitesi

Özgül Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG) Amerika Birleşik Devletlerinde 1950–1960’lardan itibaren özel eğitimin önem verdiği konulardan biri olmuştur. ABD istatistiklerine göre özel gereksinimi olan öğrencilerin yüzde 50’sini oluşturması ve özel eğitime ayrılan bütçenin yarısının bu öğrencilere ayrılma gerekliliği ise verilen önemi ve ilgiyi daha da arttırmaktadır.

Ülkemizde henüz ÖÖG olan öğrencilerin sayısı tam olarak bilinmemektedir. Ancak okullarımızda hem ilköğretimde hem de ortaöğretimde ÖÖG olan öğrencilerin bulunduğu ve öğretmenlerin bu öğrencileri genellikle tembел, yavaş öğrenen veya bazen de daha ağır sınıflarla nitelendirdikleri gözlenmektedir. Bu nedenle de son yıllarda ÖÖG olan öğrenciler ve sorunları daha çok dikkat çekmektedir.

ÖÖG olan bireylerin zeka düzeylerinin normal ve normal üstü olduğu gerçeği düşünüldüğünde, kendilerine verilen bu olumsuz sıfatların ve başarısızlıklarının çok farkındadırlar.

Bu öğrencilerin eğitim–öğretim programlarında gereksinimleri karşılanmadığı için ne kadar çok çalışırlarsa çalışsınlar hem öğretmenleri hem de arkadaşları tarafından olumsuz yorumlarla karşılaşmaları ve daha birçok nedenle psikolojik problemler yaşama; madde kullanımı ve suça yönelme konusunda risk altındadırlar. Bu öğrencilerin birçoğunda depresyon, anksiyete gibi bozukluklar ortaya çıkmaktadır.

Peki, sizce eğitimciler olarak ÖÖG olan öğrencilerin psikolojik durumlarıyla ne kadar ilgileniyoruz?

Bu öğrencilerin yüzde 70’inde özgüven eksikliği ve öğrenilmiş çaresizlik; yüzde 70’ten fazlası ise sosyal iletişim ve etkileşimde sorunlar yaşamaktadırlar. Özgüven eksikliği ve sosyal ilişkilerdeki zayıflık ise bu öğrencileri risk altına sokan durumlardan sadece bazılarıdır.

Bu bildirinın amacı, eğitimcilerle ÖÖG olan öğrencileri akademik olduğu kadar psikolojik olarak desteklemenin önemi konusunda farkındalık kazandırmaktır. Psikolojik olarak güçlü olan öğrencilerin akademik başarılarının artma olasılığı da yüksektir. Akademik olarak başarılı olanların da psikolojik olarak daha da güçleneceği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle, hem ailelerin hem eğitimcilerin ÖÖG olan öğrencilerin psikolojik durumlarına önem verilmesi gerekmektedir. Bu önemin verilmesi sonucunda, ÖÖG olan öğrencilerin psikolojik ve eğitsel gereksinimlerinin karşılanarak özgüveni yüksek ve topluma uyum sağlayan sosyal bireyler olmaları mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Özgül öğrenme güçlüğü, psikolojik problemler, eğitimciler

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Duyguları Tanıma Becerileri

Burcu Kılıç Tülü – Ankara Üniversitesi

Cevriye Ergül – Ankara Üniversitesi

Öğrenme güçlüğü (ÖG) olan çocukların sosyal becerilerdeki yetersizliklerinin temelinde; yüz ifadeleri, vücut hareketleri ses tonu ve sosyal hikayeler ile aktarılan duyguları tanımakta ve yorumlamakta yaşamış oldukları problemlerin olduğu ifade edilmektedir. Çocuklar üç/dört yaşına geldiklerinde pek çok kişinin duygularını anlamaya başlarken ÖG olan çocukların duyguları tanımakta ve birbirinden ayırt etmekte yaşadıkları problemler uygun olmayan iletişim yolları seçmelerine ve akranları tarafından reddedilmelerine yol açmaktadır. Bu amaçla çalışmada ÖG olan ve normal gelişim gösteren (NGG) çocukların (yüz ifadeleri, hareket/duruş, ses tonları ve sosyal hikayelerle ile aktarılan) duyguları tanıma becerileri ve isimlendirme süreleri karşılaştırılmıştır.

Araştırmaya üçüncü, dördüncü, beşinci sınıfa devam eden 60 ÖG olan, 60 NGG toplam 120 çocuk katılmıştır. Değerlendirmeler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Sözel Olmayan İpuçlarını Algılama Becerilerini (SOİAB) Değerlendirme Aracı” kullanılarak yapılmıştır. Çocuklardan, değerlendirme aracında yer alan 6 duyguyu (mutluluk, üzüntü, kızgınlık, korku, şaşkınlık ve tikslenme) isimlendirmeleri istenmiştir. Çocukların duyguları tanıma becerileri ve isimlendirme süreleri tek yönlü varyans analizi (One-Way Analysis of Variance; ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Analizler sonucunda, ÖG olan çocukların duyguları tanıma NGG akranlarından daha düşük performans gösterdikleri ve duyguları daha yavaş isimlendirdikleri belirlenmiştir. Mutluluk, yüz ifadeleri ve sosyal hikayeler alanlarında tüm çocuklar tarafından en doğru yanıtlanan duygu olmuştur. Korku duygusu tüm çocuklar tarafından en kolay hareket/duruş alanında tanınmasına karşın, ÖG olan çocuklar anlamlı olarak akranlarından daha düşük puanlar elde etmişler ve bu duyguyu isimlendirirken daha çok süre harcamışlardır. Kızgınlık duygusunun en kolay tanındığı alan ses tonları alt alanı olmuştur. Buna karşın, bu alanda ÖG olan çocuklar anlamlı olarak akranlarından daha düşük performans göstermişlerdir. Son olarak, tikslenme duygusu tüm alanlarda ÖG olan çocukların diğer duygularla yoğun olarak karıştırdıkları ve tanımakta akranlarına göre anlamlı olarak daha çok zorlandıkları bir duygu olmuştur. Bu duygu yüz ifadeleri alanında ÖG olan çocukların akranlarından anlamlı olarak daha uzun sürede isimlendirdikleri tek duygu olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Duyguları tanıma becerileri, öğrenme güçlüğü, sosyal beceriler, sözel olmayan iletişim

Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Olan ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi

Cansu Kaңeşme – Gazi Üniversitesi
Selda Özdemir – Gazi Üniversitesi

Dinleme, konuşma, okuma, yazma ve aritmetik becerilerde sorun yaşadığı bilinen özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan bireylerde bu becerilere ek olarak kendini idare etme, sosyal algılama ve etkileşim becerilerinde de sorunların yaşandığı pek çok araştırmacı tarafından rapor edilmektedir. Alanyazında okulda ve toplum içinde yaşanan bu zorlukların bireyin benlik değerini aşağı çektiği araştırılmaktadır. Doğru benlik algısı yüksek benlik saygısını oluşturur. Yüksek benlik saygısı çocuklarda öğrenilmiş çaresizlik durumunun tersine, karşılaşılan problemlerin üstesinden gelme hedeflerine neden olur.

Bu araştırma ÖÖG tanılı (3. ve 4. sınıf) öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin belirlenmesi için geliştirilmiştir. Araştırma karşılaştırmalı inceleme çalışmasıdır. ÖÖG tanılı olan (31) ve normal gelişim gösteren (32) çocukların benlik saygı düzeylerini karşılaştırmayı amaçlayan bu çalışmada veri toplama aracı olarak Piers–Harris Çocuklarda Benlik Kavramı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları özel öğrenme güçlüğü tanılı olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarına göre daha düşük benlik saygısı düzeyine sahip olduklarını göstermiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular tartışılmış, ileri araştırmalara ve uygulamalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, benlik saygısı, benlik kavramı ölçeği

Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Özel Eğitim Sınıflarının İşleyiş ve Sorunlarına İlişkin Görüşleri

Zekai Alper Alp – Atatürk Üniversitesi
Hakan Sarıçam – Dumlupınar Üniversitesi
Yavuz Erhan Kanpolat – Atatürk Üniversitesi
Muhammed Enes Aydın – Erzurum RAM

Bu araştırmanın amacı, genel eğitim okullarında açılan özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin özel eğitim sınıflarının işleyişi ve sorunlarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan bir ilimizde özel eğitim sınıflarında görev yapmakta olan öğretmenler araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Belirlenen ilde özel eğitim sınıflarında görev yapan tüm öğretmenlere ulaşılmaya çalışılmış, ancak birtakım sebeplerden dolayı tümüne ulaşmak mümkün olmamıştır. Görüşme yapılan öğretmenlere öncelikle çalışmanın amacı ve kapsamı anlatılmış; daha sonrasında bu öğretmenler arasından gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılmak isteyenler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya toplam 13 öğretmen katılmıştır. Veriler, görüşme tekniği kullanılarak yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme soruları oluşturulurken alan uzmanlarından destek alınmış; görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar kodlanmış, benzer kodlar bir araya getirilerek kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında 6 kategori ve 13 tema belirlenmiştir. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun, özel eğitim sınıflarını atama sıralamasında öncelikle tercih ettikleri, bütünleştirme uygulamalarının özel gereksinimli öğrenciler için oldukça elverişli ortamlar sağlamasının yanında uygulamalarda ve araç gereçlerde yaşanan eksiklikler sebebiyle çeşitli olumsuzlukların yaşandığı, diğer öğretmenlerle iletişim halinde oldukları ve özel gereksinimli çocukların eğitimi ve davranış problemleri hakkında bilgi alış verişinde buldukları ancak bu etkileşimin daha sistematik hale getirilmesinin gerektiği, sınıf mevcutlarının ideal olduğunu sayının artırılmasının öğrencilerin gelişimi ve öğretmen performansı açısından çeşitli olumsuzluklara yol açabileceği, sınıflarının fiziki koşullarının iyi olmadığı ve araç gereç ihtiyaçlarının olduğu görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim sınıfı, öğretmen, bütünleştirme

Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Çocuk Sevme ve Empatik Eğilimlerinin İşe Adanmışlık Düzeylerine Etkisi

Fulden Tunç – Okan Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı; özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerinin çocuk sevme düzeyleri ve empatik eğilimlerinin işe adanmışlık düzeylerine etkisini incelemektir. Özel eğitim alanında çalışan tüm öğretmenlerin çocuk sevme düzeyleri ve empatik eğilimlerinin işe adanmışlık düzeylerini hangi yönlerden ve ne derece etkilediğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Araştırma verileri, Dökmen (1998) tarafından geliştirilen “Empatik Eğilim Ölçeği”, “Barnett Çocuk Sevme Ölçeği” ve Tülay Turgut (2010) tarafından çevirisi yapılan “Tutkunluk Ölçeği” ile toplanmaktadır. Çalışma karma araştırma olarak desenlenmiştir. Araştırma amaçları doğrultusunda nicel ve nitel veriler çevrimiçi bir anket aracılığıyla toplanmaktadır. Nicel veriler Likert maddeleri ile nitel veriler ise yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Özel eğitim alanında çalışan 64 öğretmen ankete katılmıştır. Araştırma halen devam etmekte olup en az 100 katılımcı olması beklenmektedir. Öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, çalıştıkları kurum, hizmet süresi, mezuniyet alanı, çocuk sahibi olup olmamaları gibi faktörlere göre empatik eğilimleri ve çocuk sevme düzeylerinde farklılaşma olup olmadığına bakılacaktır. Özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sevme ve empatik eğilimlerinin işe adanmışlık düzeylerine etkisi yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, empati, çocuk sevme, işe adanmışlık

Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı Öğretmen Adaylarının “Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları” Dersine ve Gözlem Yaptıkları Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Aysun Çolak – Anadolu Üniversitesi, Sunagül Sani Bozkurt – Anadolu Üniversitesi
Fidan Güneş Gürgör – Anadolu Üniversitesi

Kaynaştırma uygulamalarının başarılı olmasında öğretmen rolünün önemli olduğunu alanyazın vurgulamaktadır. Öğretmenler özel gereksinimli bireyler hakkında ya hizmet içi eğitimlerle (meslek başında) ya da hizmet öncesi eğitimlerle (lisans düzeyinde) bilgilendirilmektedirler. Araştırmalar, öğretmenlerin hizmet öncesinde (lisans düzeyinde) özel gereksinimli çocuklar hakkında bilgilendirildiklerinde bu çocuklara karşı daha olumlu tutum geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının kaynaştırmaya karşı olumlu tutum geliştirmelerinde kaynaştırma ile ilgili ders almalarının ve belirli bir süre boyunca gerçek uygulama ortamlarında bulunmalarının etkili olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, henüz görev başına gelmeden özel gereksinimli bireylere hizmet verecek öğretmen adaylarının lisans dönemlerinde aldıkları özel eğitim ve kaynaştırma derslerinin işlenişleri ve gözlem amaçlı buldukları uygulama ortamlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi özel eğitim lisans programlarının ve kaynaştırma ortamlarının düzenlenmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce doğrultusunda bu araştırma planlanmıştır. Bu araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engellilerin Öğretmenliği programında yer alan “Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları” dersine ve gözlem yapılan okullardaki kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmada, katılımcıların amaca yönelik görüş ve bakış açılarını derinlemesine belirleyebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (görüngübilim) desen kullanılmıştır. Veriler odak grup görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmeler; iki ayrı odak grup görüşmesi şeklinde planlanmıştır. Araştırmaya zihin engellilerin öğretmenliği programının bahar dönemi üçüncü öğretim yılında yer alan “Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları” dersine devam eden öğretmen adayları katılmıştır. Odak grup görüşmeleri; araştırmaya katılmada gönüllü olan birinci grupta altı, ikinci grupta beş kişi olmak üzere toplam 11 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri bir moderatör ve bir moderatör yardımcısı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler tümevarım (içerik analizi) yolu ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları “Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları” dersinin kendileri için kişisel ve mesleki anlamda faydalı olduğunu ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin hem olumlu hem de olumsuz anlamda bir farkındalık kazandıklarını belirtmişlerdir. Bazı okullarda kaynaştırmaya yerleştirilen öğrenci için sosyal anlamda bir kaynaştırmadan söz edilebilirken çoğu okulda akademik anlamda yetersizliği olan öğrenciye özgü sınıflarda herhangi bir etkinlik yapılmadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, gözlem yapılan okullara ilişkin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgi ve donanım eksikliği, personel ve materyal eksikliği olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları, kaynaştırma sınıflarında uygulanan ders etkinliklerinde yetersizliği olan öğrencilerin gereksinimlerine yönelik herhangi bir öğretimsel uyarlamalara yeterince yer verilmediği konusunda da hem fikir olduklarını vurgulamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma uygulamaları, zihin engelliler öğretmenliği, öğretmen adayları, odak grup görüşmesi

Öğretmen Adaylarınca Hazırlanan ve Sunulan Sosyal Öykülerin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Sosyal Becerileri Edinmeleri Üzerindeki Etkisi

**Dilay Akgün Giray – Anadolu Üniversitesi
Yasemin Ergenekon – Anadolu Üniversitesi**

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar diğer gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal becerileri edinmek için de etkili özel eğitim müdahalelerine gereksinim duymaktadırlar. Sosyal öyküler, OSB olan çocukların davranışsal ve eğitsel gereksinimlerinin desteklenmesinde etkili olduğu bilinen kanıt temelli uygulamalardan biridir. Bu araştırmada, öğretmen adaylarınca hazırlanan ve sunulan sosyal öykülerin okulöncesi dönemde bulunan OSB olan çocukların hedef sosyal becerileri edinmeleri, uygulama sona erdikten bir, üç ve beş hafta sonra korumaları ve hedef sosyal becerileri farklı kişi ve ortamlara genellemeleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öğretmen adayları ve OSB olan çocukların anne-babalarından öznel değerlendirme yoluyla sosyal geçerlik verisi toplanmıştır.

Araştırma ortaAnadolu’da bulunan bir üniversitenin gelişimsel yetersizliği olan çocuklara hizmet sunan uygulama biriminde grup eğitimine devam eden OSB olan üç çocuk ve aynı kurumda öğretmenlik uygulaması yapan üç öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların yaşları 3,5 ile 6 arasında değişmektedir ve okulöncesi eğitime devam etmektedirler. Araştırmaya gönüllü olarak katılan öğretmen adaylarının ikisi kadın biri erkektir ve yaşları 21 ile 25 arasında değişmektedir. Araştırma tek-denekli araştırma yöntemlerinden yoklama evreli çiftler arası (öğretmen adayı–OSB olan çocuk) çoklu yoklama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sosyal geçerlik verilerinin değerlendirilmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının sosyal öyküleri doğru biçimde yazma ve yüksek uygulama güvenilirliği ile sunma becerilerini gerçekleştirdiğini, OSB olan çocukların ise hedef sosyal becerileri edindiğini göstermektedir. Araştırma bulguları ayrıca, deneklerin edinmiş oldukları becerileri öğretim sona erdikten bir, üç ve beş hafta sonra da koruduğunu ve farklı kişi ve ortamlara genelleyebildiğini göstermektedir. Sosyal geçerlik bulguları ise bu araştırmanın hem öğretmen adayları hem de OSB olan çocuk katılımcıların aileleri tarafından olumlu algılandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal öyküler, sosyal beceri, öğretmen adayı

Disleksi ve Müzik Terapi: Disleksili Bir Çocuk ile Enstrüman Çalma Temelli Terapötik Müzik Eğitimi Uygulamaları (Bir Örnek Olay İncelemesi)

Bilgehan Eren – Uludağ Üniversitesi

Disleksi, kişinin zekâsının normal ya da normalin üstüne olmasına rağmen, yaşı, zekâsı ve verilen eğitim düzeyine göre beklenen düzeyde öğrenememesi olarak tanımlanır. Disleksili çocuklarda dinlemede ve hatırlamada güçlükler, kısa dikkat süresi, sağ ve solunu birbirinden ayıramama, zayıf hafıza gibi bilişsel problemler, sesleri ayırmada güçlük gibi dil ve iletişim problemleri, el-göz koordinasyonunda, kaba ve ince motor becerilerde ve koordinasyonda güçlükler gibi psiko-motor problemler, yönerge alma-uygulama, sosyal kabul ve kendine güven gibi sosyal problemler olup bu problemler doğrudan müzik terapinin hizmet alanı içinde de yer almaktadır. Disleksili çocuklarla eğitimin çoklu disiplinli ve disiplinler arası yürütülmesi bu çocukların yaşadıkları öğrenme güçlüklerinin üstesinden gelmelerinde onlara destek olabilmektedir. Bu bağlamda, disleksili çocuklarla gerçekleştirilen müzik etkinliklerinin bu çocuklara hem terapötik hem eğitsel destek sağladığını gösterir araştırmalar bulunmaktadır. Özellikle “enstrüman çalma” etkinliği üzerinden yürütülen terapötik müzik eğitimi uygulamalarının müzikal bilgi ve becerilerin geliştirilmesinin yanı sıra yukarıda sayılan alanlara ilişkin problemlerin azaltılıp bu alanlarda gelişim sağlanmasına terapötik açıdan hizmet edeceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, disleksili çocuklarda müziğin gelişim alanlarına olan etkilerinden bahsedilerek 15 yaşında disleksili bir erkek çocuk ile yürütülen enstrüman (piyano) çalma oturumları bir örnek olay incelemesi olarak sunulacaktır. 2015-2016 öğretim yılında haftada bir kez 50 dk. süre ile yürütülen 32 oturumda nota okuma-yazma, piyanoda tek el ve çift el çalma, ritm tekrarları, farklı çalgılarla eşlikli çalma gibi etkinlikler yer almış. Çalışma içerisinde çocuk, birlikte belirlenen pekiştireç ve ödül sistemiyle sistematik olarak pekiştirilmiştir. Çalışmalar sonucunda yapılan çalışmadan çıkan ürünler bir piyano dinleti şeklinde paylaşılarak sonrasında aile bireyleri sürece ilişkin görüşmeler yapılmıştır. Çalışmaların tamamı kameraya kaydedilerek oturum kayıtlarının içerik analizi yapılmış; aile bireyleriyle görüşmeler sosyal geçerlik verisi olarak raporlaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Disleksi, müzik eğitimi, müzik terapi, piyano eğitimi

Özel Eğitim Alan Çocukların Eğitiminde Müziğin Kullanılmasına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Songül Pektaş – İnönü Üniversitesi
Ayten Düzkantar – Anadolu Üniversitesi
Cemal Yurga – İnönü Üniversitesi

Özel eğitim bedensel, zihinsel, sosyal veya duygusal yönden özel eğitime muhtaç bireylere verilen eğitimidir. Özel gereksinimli bireyler aldıkları özel eğitim sayesinde, eksikliklerinin olduğu gelişim alanlarında ilerleme gösterirler. Bireysel eğitim programı şeklinde her bireye özel planlanan özel eğitimin içerisine, haftanın belli gün ve saatlerinde müzik dersinin dahil edilmesi gerekir. alanyazın özel gereksinimli çocukların eğitiminde, müzikal etkinlikleri umut vaat eden bilimsel dayanaklı uygulamalar içerisinde yer vermektedir. Gerekyurtiçigerekseyurtdışalanyazındabuyöndeyapılmışoldukçanitelikli çalışmalara rastlamaktayız. Eğitimde müziğin kullanımının bir amacı, bireylere müziği sevdirmek ve onların müzikal yeteneklerini ortaya çıkartarak en üst düzeye getirmektir. Diğer amacı ise, özel eğitimde müzikal etkinliklerin kavram veya beceri öğretiminde oldukça etkili bir araç olarak kullanılmasıdır. Bu araştırmanın amacı, özel eğitim alan çocukların ebeveynlerinin, özel eğitim kurumlarında eğitim amaçlı müzikal etkinliklerin olmasına yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, Malatya merkeze bağlı özel eğitim kurumlarında eğitim alan 20 özel gereksinimli çocuğun ebeveynleri ile (anne veya baba) betimsel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat metoduyla veriler toplanacaktır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılacak ve elde edilen bulgular, temalaştırılarak tablo halinde sunulacaktır. Araştırmanın sonucu kongrede detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, müzik eğitimi, ebeveyn görüşleri

Yetersizliği Olan Bireylerle İlgili Filmlerin Özel Eğitim Dersinde Kullanımı

Özlem Kaya – Anadolu Üniversitesi

Filmlerin, eğitim amaçlı kullanılmasına 1900'lü yılların başından itibaren yer verilmektedir. Filmler, bazen hayal gücümüzün sınırlarını zorlayarak bizleri gerçeklikten çok uzak dünyalara götürürken, bazen de gerçek hayattan kesitleri ekrana yansıtarak belki de her gün karşılaştığımız bireylerin hayatlarının ayrıntılarını karşımızda görmemizi ve onları daha iyi anlamamızı sağlarlar. Film izlemek genellikle bireylerin boş vakitlerini iyi geçirmek için kullandıkları bir etkinlik olduğu gibi, eğlendirirken öğreten ve düşündüren de bir etkinliktir. Bu yönleriyle eğitimde kullanıldığında hem zevkli hem de daha kalıcı öğrenme sağladığı araştırmalarla da desteklenmektedir.

Özel Eğitim Öğretmenliği okuyan öğrenciler hayatlarını yetersizliği olan bireylere öğretmenlik yaparak geçirmeye karar vermiş öğretmen adaylarıdır. Kimisi gerçekten daha önce bu bireylerle karşılaşmış ve onlara öğretmenlik yapmak için bilinçli tercihler yaparken, kimisi daha önce hiçbir yetersizliği olan bireyle karşılaşmadan bu bölümde okumaya karar vermiştir.

Özel Eğitim Dersi, Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin birinci sınıfta alanla ilgili aldıkları ilk derslerden biridir ve amacı yetersizliklerle ilgili öğrencilere bir farkındalık kazandırmaktır. Bu bildirinin amacı, bu dersin içeriğinde bulunan 9 farklı özel gereksinim kategorisinin (zihin yetersizliği, işitme yetersizliği, öğrenme güçlüğü, görme yetersizliği, fiziksel yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu, duygusal davranışsal bozukluklar, dil ve konuşma bozuklukları, üstün yetenek) ve aileler konusunun öğretmen adayları tarafından günlük hayatla ilişkilendirilebilmesi; yetersizliği olan bireyleri daha iyi anlayabilmeleri için öğrencilerin dersin işlenişiyile ilgili tepkilerinin paylaşılmasıdır. Ders programı içeriğinde belirtilen yetersizlik türleri derste işlendikten sonra o konuyla ilgili yerli ve yabancı filmler ödev olarak verilmiştir. Öğrencilerden filmleri izlerken özel eğitim öğretmeni gözüyle bakmaları, işlenen konularla ilişkilendirmeleri ve filmde yaşananlarla ilgili duygu ve düşüncelerini yazılı olarak paylaşmaları istenmiştir. Bu süreç sonrasında öğrenciler filmleri izlemenin yetersizliği olan bireyleri ve onların ailelerini anlamakta yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu poster bildirisinde özel eğitim dersinde her yetersizlik konusu ile ilgili önerilen filmler, dersin işlenişiyile ilgili ayrıntılar ve öğrencilerin sürece ilişkin tepkileri paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim öğretmen adayları, yetersizlik ve filmler

Otizm Spektrum Bozukluğunda Motor Yetersizlikler ve Müdahale

Mehmet Yanardağ – Anadolu Üniversitesi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), yaşamın ilk üç yılında ortaya çıkan, iletişim ve sosyal etkileşim sorunları ve sınırlı/yinelenen ilgi ve davranışlarla karakterize bir nöro-gelişimsel yetersizliktir (DSM-V, 2013). OSB'li bireylerde sosyal ve davranışsal yetersizlikler, göz kontağı kurma ve takip etmede güçlük, oyun ve hareket sırasının geldiğini sezinlemede zorluk, arkadaş ilişkisi kuramama, eşli ve grup oyununa katılma ve sürdürülemede yetersizlikler; günlük rutinlerinde yeterince aktif olamamalarına, hareket ve motor beceri gerektiren eylemlere katılmalarında sorunlara yol açmaktadır (Autism Society of America, 2002). Otistik spektrum bozukluklarının teşhis ölçütü, motor becerileri kapsayan yetersizlikler içermemesine rağmen, yapılan çalışmalar OSB tanısı almış çocukların motor gelişiminde gecikmeler ve motor performans testlerinde akranlarına kıyasla gerilikler yaşadıklarını göstermiştir (Piek & Dyck, 2004; Reid, 2005). Uyarlanmış motor programlar OSB'li çocukların hareket kapasitesini artırma, sosyal etkileşim fırsatı sağlama, tekrarlı/yinelenen hareketleri azaltmada bir fırsat sağlanmasına rağmen, bu konu araştırmacılar, uzmanlar ve aileler tarafından gözden kaçırılmaktadır (Todd & Reid, 2006). Motor program için yeterli fırsatların sağlanamamasının nedenleri yeterli fiziksel koşullar ve çevresel düzenlemenin yapılamaması, aile ve uzmanların tanı ölçütleri içerisinde yer almayan motor güçlüklerle ilişkin müdahaleye gereksinimi konusunda yeterli farkındalığının oluşmaması, motor müdahale sürecini yürütmede yeterli insan kaynağının olmayışı olarak gösterilmektedir. Bu sunum, OSB'li çocuklarda motor ve hareket yetersizliklerine yönelik müdahale yaklaşımlarına odaklanarak, OSB'li çocukların motor performansları, hareket yetenekleri, duyuşsal ve algı bileşenlerinin motor ve harekete olan etkileri, motor program için bireysel planlama, motor/hareket değerlendirme, motor beceri öğretimi, davranış yönetimi, evde motor program, motor müdahale sırasında kullanılacak materyaller ve motor müdahale için çevresel düzenleme konularına klinik uygulamalar ve literatür temelinde yer vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, motor gelişim, hareket, motor müdahale

Okulöncesi Dönemdeki Otizmlili Çocuklara Yönelik Hazırlanan Bir Aile Eğitim Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi

Oktay Taymaz Sarı
Ayşe Batuk
Müslüm Yıldız
Emre İpekli

Bu çalışma okulöncesi dönemdeki otizmlili çocuklara yönelik hazırlanan kapsamlı bir “Aile Eğitim Programı”nın etkililiğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bilindiği gibi aile eğitim programları aracılığıyla yapılan çalışmalar, ebeveynleri tedavi planına müdahil edip ve bu doğrultuda çaba göstermelerine yardımcı olarak ailelerin kendilerini daha güçlü hissettiklerini açıkça ortaya koymaktadır.

Çalışmaya İstanbul ilindeki MEB’e bağlı kurumlarda eğitim gören 20 çocuk ve aileleri katılmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla, “Kişi Bilgi Formu”, “Ev Ziyareti Gözlem Formu”, “ABC Otizm Davranış Kontrol Listesi”, “Ankara Gelişim Tarama Envanteri” ve “Portage Erken Eğitim Kılavuzu” kullanılmıştır.

Hazırlanan Ev Eğitimi Eğitim Programı bireysel aile görüşmeleri, aile eğitim seminerleri ve ev ziyaretlerinden oluşmaktadır. Program hazırlanırken, çalışmaya katılan her çocuğun yetenekleri, gelişimsel yetersizlikleri ve ihtiyaçları göz önüne alınmıştır. Programa alınacak çalışmalar, aile görüşmelerinden çocukların öncelikli ihtiyaçlarına yönelik alınan geri bildirimlere göre oluşturulmuştur. Aileden gelen soruların cevaplandırıldığı ve problem davranışa yönelik somut önerilerin getirildiği bu görüşmeler ortalama 50 dakika sürmüştür. Her aileye çalışma süresince dört defa ev programı verilmiştir. Ailelere verilen “Ev Programı Çizelge Formu” araştırmacı tarafından takip edilmiş, anlaşılmayan yerlerde canlandırma, model olma gibi farklı öğretim teknikleri kullanarak ailelerin sorularına cevap verilmiştir. Aynı zamanda tüm katılımcıların bir araya geldiği ve ortalama 120 dakika süren aile eğitim seminerleri gerçekleştirilmiştir. 6 kez gerçekleştirilen bu seminerlerde otizmlili çocuklara yaklaşımla ilgili eğitim videoları paylaşılmıştır. Bunun yanı sıra ailelere uygun oldukları tarihlerde ev ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Bu sayede ebeveynlerin programı doğal ortamında nasıl uyguladıklarına dair fikir sahibi olunmuş ve çocukların ev ortamında gözlenmesine imkân sağlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ailelerin Ev Eğitimi Programından fayda görme oranlarına bakıldığında, %60’ının yüzde elli, %30’unun yüzde yetmiş beş ve %10’unun yüzde yüz fayda sağladığı görülmüştür. Ev ziyaretlerinde yapılan gözlemlerde ailenin çocukla doğru iletişim tekniklerini kullanma durumları incelendiğinde ise tamamının çocuğuyla göz teması kurduğu, %60’nın çocuğuyla iletişim kurarken göz hizasına indiği, %80’nin yönerge vermeden önce çocuğun dikkatini çektiği, %70’inin çocuğun uygun davranışını pekiştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Aile eğitim programı, otizm

5–10 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Çalışma Belleği Ölçeğinin Geçerlik-Güvenirlilik Çalışması

Çağla Özgür Yılmaz – Ankara Üniversitesi
Cevriye Ergül – Ankara Üniversitesi

Bu çalışma anasınıfından 4. sınıfa kadar olan 5–10 yaş grubundaki çocukların çalışma belleği performansının belirlenmesine yönelik Çalışma Belleği Ölçeği geçerlik güvenirlik çalışmasıdır. Temel araştırma türünde bir korelasyonel çalışmadır. Bu kapsamda araştırmanın 1. ve 2. deneme örneklemelerini 634 çocuk oluşturmaktadır. Bu çocuklardan 210’u 1. deneme uygulamasında yer alırken 424’ ü 2. Deneme uygulamasında yer almıştır. Çalışmada çocukların çalışma belleği performansları Çalışma Belleği Ölçeği içerisinde yer alan dokuz alt ölçek (rakam hatırlama, geriye rakam, sözcük hatırlama, anlamsız sözcük hatırlama, ilk sözcüğü hatırlama, desen matrisi, blok hatırlama, farklı olanı seçme ve mekansal ayırt) ile değerlendirilmiştir. Çalışma Belleği Ölçeğinin geliştirilme sürecinde uzman görüşleri ile kapsam geçerliği, her iki deneme uygulaması sonuçları üzerinde geçerlik çalışmaları olarak yapı geçerliği ve ayırıcılık anlamında geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Yapı geçerliği çalışmaları olarak açımlayıcı faktör analizi (temel bileşenler analizi) ve bu analizin temel varsayımlarının karşılanmaması durumunda kümeleme analizi kullanılmıştır. Akademik Başarı Ölçekleri ile ölçüte dayalı geçerlik hesaplamaları yapılmıştır. Güvenirlik analizleri ise, test–tekrar–test yöntemine dayalı devamlılık/kararlılık anlamında güvenirliği ile test yarılama yöntemine dayalı iç tutarlılık anlamında güvenirliği incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, Çalışma Belleği Ölçeği’nin geçerlik düzeylerini belirlemeye yönelik olarak yapılan yapı geçerliğinin ve madde ayırıcılıklarının yüksek olduğu, ölçüt geçerliğinin ise düşük ve orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Test–tekrar–test yöntemine dayalı güvenirlik analizleri ile test yarılama yöntemine dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, ölçeğin yüksek güvenirliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Çalışma belleği, ölçek, akademik başarı

Duygusal ve Davranışsal Bozukluk Açısından Risk Altında Olan İlkokul Öğrencilerinin Belirlenmesi

Özlem Çetiner – Hacettepe Üniversitesi
Bülbin Sucuoğlu – Hacettepe Üniversitesi

Duygusal ve davranışsal bozukluğu (DDB) olan öğrenciler okulda sergiledikleri problem davranışlar nedeniyle akademik ve sosyal alanlarda sıklıkla sorun yaşamaktadırlar. Bu öğrencilerin erken yıllarda okulu terk ettikleri, okula devam edenlerin ise lise döneminden sonra tutuklanma, rehabilitasyon merkezlerinde yaşamlarını sürdürme ya da intihar gibi olumsuz sonuçlar yaşadıkları bilinmektedir. DDB'lerin eğitim sistemi içerisinde önlenmesi ve erken yıllarda müdahale edilmesi ile bu çocukların ceza sisteminin dışında kalmalarını ve toplumsal yaşamda verimli bireyler olmalarını sağlamak mümkündür. Bu nedenle DDB açısından risk altında olan çocukların erken yaşlarda belirlenmesi ve önleyici müdahale programları hazırlanması önemli görülmektedir. Bu çalışmanın amacı DDB açısından risk grubunda olan ilkokul çocuklarının belirlenmesidir.

Araştırmanın çalışma grubunu anasınıfı–dördüncü sınıflarına devam eden 2378 ilkokul öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri ise Öğrenci Risk Tarama Ölçeği– İçselleştirilmiş ve Dışsallaştırılmış (ÖRTÖ–İD) ölçme aracının Türkçe formu ile toplanmıştır. Ölçek dışsallaştırılmış ve içselleştirilmiş davranışlar olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır ve birçok çalışmada geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir. Ölçek Türkçe'ye çevrilerek psikometrik özellikleri incelenmiş; analizler sonucunda Türkçe Formun ölçeğin özgün yapısını koruduğu, DDB açısından risk altında olan ilkokul öğrencilerini geçerli ve güvenilir olarak ayırt ettiği görülmüştür. Her öğretmen sınıfındaki tüm öğrencileri ölçekte yer alan davranışları görülme sıklığını temel alarak derecelemiştir.

Bulgular ilkokul öğrencilerinde davranış problemleri (n=95, %4,1) ve düşük akademik başarının (n=189, %8,1) en sık; başkalarının eşyalarını izinsiz alma (n=1962, %83,8) ve akran reddinin (n=1907, %81,5) en az ortaya çıktığını göstermiştir. ÖRTÖ–İD den alınan puanlar üzerinden yüksek, orta ve düşük risk grupları için kesme noktaları belirlenmiş; öğrencilerin %33,6'sının düşük, %39,5'inin orta ve %26,9'unun ise yüksek risk grubunda yer aldığı görülmüştür. Toplam puan ve dışsallaştırılmış davranışlar puanları erkeklerde, içselleştirilmiş davranışlar puanları ise kızlarda daha yüksektir, ayrıca dördüncü sınıf öğrencilerinin hem toplam puan hem de alt ölçek puanları diğer sınıf düzeylerinden daha yüksektir. Çalışmanın bulguları ülkemizdeki DDB konusunda yapılan çalışmaların bulguları temel alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duygusal ve davranışsal bozukluklar, öğrenci risk tarama ölçeği, risk grubu

Asperger Tanılı İlköğretim Öğrencisinin Psikolojik Gelişim Grubuna Kaynaştırılması; Olgu Sunusu

Sibel Cesur Akyunak – Ankara Aile Danışmanlığı Derneği
Neslihan Kuloğlu Türker – Uyum Eğitim ve Araştırma Limited Şirketi
Aynur Akıncı Aydoğan – Üsküdar Üniversitesi
Şebnem Gümüüşü Tuş – İstanbul Kültür Üniversitesi

İlköğretim 1. Kademe öğrencilerine okul başarıları konusunda destek olmak, sosyal becerileri arttırabilmek, dikkat ve yoğunlaşma becerilerini geliştirebilmek, psikolojik gelişimlerini destekleyebilmek, istedik yönde davranışsal değişim gerçekleştirebilmek amacıyla 3 haftalık eğitsel süreç hazırlanmıştır. Bir psikolog liderliğinde yürütülen bu programa belirli saatlerde, bir beden eğitimi öğretmeni, 2 çocuk gelişimi uzmanı ve bir psikolojik danışman katılmışlardır. Tüm günü kapsayacak şekilde hazırlanan programda 7 ilköğretim öğrencisi yer almıştır. Bu öğrencilerden bir tanesi 2.5–5 yaşları arasında özel eğitim almış, sırasıyla “seçici mutizm”, “sosyal çekingenlik” ve en son “Asperger” tanısı ile izlenmekte olan, yüksek zihinsel kapasiteye sahip (WISC–R, ortalama puan 138) bir öğrencidir. Son 2 yılda “özel eğitim” almamasına ve bir kolejin MEB eğitim müfredatına tamamen desteksiz olarak devam etmesine karşın çok ciddi sosyal beceri sorunları yaşamakta olan B., kaynaştırma esaslarına uygun olarak gruba dahil edilmiştir. Bazen vurmanın da eşlik ettiği, istediği olmadığında çok yüksek ses tonu ile bağırma ile ortaya çıkan öfkesini kontrol etmede güçlük, değişikliklere uyum sağlamada güçlük, herkesin kendisine karşı olduğu yönünde inanç, yemek yemede aşırı seçicilik, kaygı durumlarında genizden ses çıkarma gibi sorunları bulunmaktadır. Onaylanma ve başardığına yönelik ifadeler duyma gereksinimi yapılan her türlü çalışmada dikkati çekmiştir. Bu süreçte BURDON Dikkat Testi (öntest–sontest), Öğrenme Stilleri Testi, Kendini Tanımlama Testi, Kendini değerlendirme ölçeği ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Süreç sonunda öfkesini kontrol etmede daha başarılı olduğu, dikkat becerilerinin geliştiği, grup arkadaşlarıyla daha iyi anlaştığı gözlenmiştir. Çalışmanın ilk günlerinde verilen zihinsel çalışmaları, komutları, yapması istenen becerileri dinlemeksizin ret ettiği, “anlamadım, yapamam” ifadesini sıklıkla kullandığı belirlenmiştir. Çalışmanın son günlerinde ise yönergeleri daha iyi dinlediği, yapmak için çaba harcadığı, çaba harcamanın gerekliliğine inandığı gözlenmiştir. Duygu durumunda tüm çalışma süresince öfke, kızgınlık ve başkasını suçlayıcı tavırlar gözlenmiş, bu süreçte herhangi bir değişiklik sağlanamamıştır. Çalışma sonunda sağladığı en büyük yarar, öfkesini kontrol etmek için ciddi çaba harcaması, grup arkadaşlarıyla ortak oyun süresinin fazlaşması, ortak sohbet başlatma girişiminde artış olması yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Asperger, kaynaştırma, psikoloji, davranış, gelişim

Ulusal ve Uluslararası Alanyazında Yer Alan Zihin Yetersizliği Olan Bireylere İlişkin Nitel Çalışmalar

Serap Doğan – Anadolu Üniversitesi
Aysun Çolak – Anadolu Üniversitesi

Alanyazında zihin yetersizliği ile çeşitli yöntemler (tek denekli, nitel, nicel ve karma yöntemler) ve farklı katılımcılar (aile, öğretmen, öğrenci, akran, kardeş) ile çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların sonucunda, zihin yetersizliği olan bireylerin ve ilgili kişilerin (ebeveyn, öğretmen, kardeş, akran, uzman vb.) gerek bireysel gerekse eğitsel gereksinimlerinin neler olduğunun belirlenmesi, bu bireyler için düzenlenecek programların etkili ve verimli olabilmesi bakımından önemlidir. Özellikle zihin yetersizliği olan bireylerin ve ilgili kişilerin yaşamlarını nitelikli bir şekilde sürdürebilmeleri amacıyla derinlemesine ve uygulamalı çalışmaların neler olduğu ve bu çalışmaların sonucunda, daha fazla neler yapılabileceğini belirlemek alanyazında çalışan uzmanlar açısından gereklidir. Bu gereklilik dikkate alınarak bu çalışmada ulusal ve uluslararası alanyazında zihin yetersizliği başlığı ile yapılan nitel çalışmalar kapsamlı olarak incelenmiştir. Çalışmalara ulaşmada hem Türkiye hem de uluslararası alanyazında Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi Toplu Veri Tarama Tabanı, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi ve Google Scholar veri tabanlarından yararlanılmıştır. Uluslararası çalışmalar için veri tabanlarına “mental retardation”, “inclusive education”, “mental retardation and special education” ve “mental retardation and qualitative research” anahtar kelimeleri ve ön ek olarak “intellectual disabilities”, “inclusive education” eklenerek taranmıştır. Ulusal çalışmalarda “zihinsel yetersizlik”, “zihin geriliği”, “kaynaştırma eğitimi” ve uluslararası alanyazında olduğu gibi ön ekler değiştirilerek (örneğin zekâ geriliği ve nitel araştırma ya da zihinsel yetersizlik ve nitel araştırma) tarama yapılmıştır. Yapılan taramalar sonucunda 14 uluslararası ve 18 ulusal çalışma (tez) olmak üzere toplam 32 çalışmaya ulaşılmıştır.

Ulaşılan araştırmalardan elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmalar incelendiğinde, genellikle zihin yetersizliği olan sporcular, öğrenciler (lisans öğrencileri), aileler, sosyal ve uyumsal destek programı, bakım personelleri, hizmet sağlayıcılar, istihdam, akademik becerilerine, problem davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin yoğunlukta olduğu belirlenmiştir.

Çalışmalarda elde edilen bulguların, zihin yetersizliği olan bireyler ve onlarla ilgili olan kişilere olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca alanyazında yapılacak yeni çalışmalara ışık tutabilmesi, farklı alanlara da çalışma imkânı vermesi bakımından disiplinler arası araştırmalar için de önemli olduğu varsayılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, zeka geriliği, nitel araştırma

Down Sendrom Tanılı Çocuklara Sahip Annelerin Gereksinimlerini ve Sosyal Destek Algılarına İlişkin Görüşlerini Belirleme

Merih Toker

Bu araştırma Down Sendrom (DS) tanısı olan çocuğa sahip annelerin gereksinimleri ve sosyal destek algılarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Betimsel tarama modelindeki araştırmanın örneklem seçiminde rastgele yöntem kullanılmış, gönüllü katılım ilkesi esas alınmıştır. Araştırmaya Gaziantep ilinden ve İstanbul illerinden, ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden down sendromlu bireylerin anneleri dahil edilmiştir. Down sendromu bireylerin yaşları arasında herhangi bir sınırlama koyulmamıştır, yaş sınırı koyulmamasının sebebi ise; down sendromlu çocukların annelerine genelleştirme amaçlı olmasıdır.. Amaca yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış sorular ile , alan yazın taraması sonucunda soru havuzu oluşturulmuştur ve bu soruların içerisinden 7 soru seçilmiştir. Görüşme soruları açık ve net olup olmadığı, araştırma konusunu içerip içermediği, alan ile ilgili olup olmadığı gibi konulardan dolayı 4 alan uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Ayrıca, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile çocukların cinsiyet, yaşı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu; annenin yaşı, medeni durumu, çalışma durumu, eğitim düzeyi, toplam geliri, sahip olduğu çocuk sayısı, eş, aile ve arkadaş ilişkileri, çocuğuna tanı konulduktan sonraki hisleri, yaptığı uygulamalara yönelik veriler elde edilmiştir. Annelerle yapılan görüşmeler sırasında ses kaydı ve/veya ikinci bir araştırmacı tarafından not tutularak araştırmanın verileri kaydedilmiştir. Annelere A1 den A20 ye kadar kodlar verilmiştir. Veri toplama sürecinde 20 anne ile sosyal destek algılarına ilişkin yarı yapılandırılmış soru formu ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Anneler ile yapılan görüşmeler deşifre edilerek toplam 147 sayfa görüşme dökümü elde edilmiştir. Veriler içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizi sonucunda; annenin eğitim konusunda beklentileri, ailenin yaşadıkları sıkıntılar, aile gereksinimleri, sosyal destek algıları,ailenin Down Sendromu olduktan sonraki hisleri, tanıyı nasıl öğrendikleri, doktor beklentileri, kardeş ilişkileri, Down sendromlu çocuğun ihtiyaçları, çocuğunun eğitim süreci, uzmanlardan beklentileri, gelecek kaygıları, down sendromu çocuğa yeni, sahip olan/ olacak olan aileye tavsiyeler başlıklı temalar oluşturulmuştur.

Anneler eşlerini, çocuklarını, kendi ailelerini ve eşlerinin ailelerini önemli destek kaynakları arasında belirtmişlerdir. Aileleri, kendi aileleri tarafından çocuklarının kabul edilmemesi üzmüştür. Engelli çocuğun aileye katılımından sonra bazı ailelerde aileler ile birlikte normal gelişim gösteren çocukları down sendromu tanısı hakkında araştırmaları birlikte yapmışlar, tanılama aşamasında kardeşler ailelerine birşey sormadan fiziksel özelliklerinden dolayı yaşayarak öğrenmişlerdir. Birkaç DS çocukları olan annelerin toplumdaki bakışlardan, sözlerden ve tutumlardan etkilenmeleri sonucunda kendilerini çevrelerinden izole etmelerine ve yalnız kalmalarına sebep olmuştur.

Araştırma sonucunda anneler kardeşlerin birbirleriyle oyun oynadıkları, televizyon seyrettikleri, bilgisayar oyunları oynadıkları, birlikte arkadaşlarıyla zaman geçirdikleri gibi etkinlikleri birlikte yaptıklarına değinmişlerdir. Doktorların down sendromu tanısı almış ailelere yaklaşımı çalışma sonucunda olumsuz etkilendiklerine, doktorların

tanımı söylerken olumsuz cümleler söylediklerine değinmişlerdir. Çocukları için ne yapabileceklerini bilmedikleri, çocuklarına nasıl eğitim verecekleri, , çocuğun geleceğine dair bilgi eksikliği, gelecekle ilgili belirsizlik gibi konular ailenin bilgi desteğine olan ihtiyacından bahsetmişlerdir. Araştırma sonucunda çocuklarının gelecekle ilgili gelecek kaygısı yaşadıkları, Ailelerin erken eğitim müdahalesine girmelerinde, çocuklarının daha üretken ve e bağımsız olarak kendi ihtiyaçlarını karşılamak olarak belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda aileler çevreye down sendromunu açıklarken bazılarında direk down sendromu kavramını açıkladıkları, bazılarında hiçbirşey anlatmadıkları bazı kişilerin ise bakışlarını yakaladıkları halde sormaya teşebbüs etmediklerine değinilmiştir. Ailelerin maddi ihtiyaçlarından dolayı çocuklarının iyi eğitim olanaklarından faydalanamadıkları görüşleri arasında ortaya çıkmaktadır.

Down sendromlu bireyin gereksinimlerine bağlı olarak yaşanan aile içi stres ve kaygı, ebeveyn kardeş ilişkilerini etkilemekte, diğer yandan yoğun olarak annenin yaşamını güçleştirmektedir. Aile yakın ve uzak çevresinden yeterli sosyal destek görmediğinde, çocuğunun engel durumu, eğitimi hakkında bilgi gereksinimi artmakta ve bu gereksinimlere bağlı olarak aile içi maddi ve manevi olumsuzluklar yaşanmaktadır. Özellikle annenin yoğun stres durumu ile başa çıkmasında çevresinden elde ettiği sosyal ve psikolojik destek olarak tanımlanan aile gereksinimleri, bir bakıma sosyal destek algısını etkilemekte ve onu yaşamda daha güçlü hale getirmektedir. Bu bakımdan gerek aileye gerekse anneye uygun destek hizmetinin sağlanması için aile gereksinimlerinin belirlenmesi önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Down sendromu, stres, kaygı, aile gereksinimleri, kardeş ilişkileri, sosyal destek, beklenti

Özel Eğitim Gereksinimi Olan Öğrencilere, İşletmede Mesleki Eğitim İmkânı Sağlayan İşveren Beklentileri

Cebrail Açık – 125.Yıl Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi

Bu araştırmanın amacı; özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere işletmede mesleki eğitim imkânı sağlayan işverenlerin beklentilerini belirlemektir. Çalışma Kahramanmaraş İl merkezin–de bulunan, eğitilebilir düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin eğitim gördüğü, 125.yıl özel eğitim mesleki eğitim merkezi öğrencilerine, işletmede mesleki eğitim imkânı sağlayan, 20 adet işyerinde, öğrencilerle yakın temasta bulunan işletme personeli tercih edilerek uygulanmıştır.

Bu araştırma, durum saptamaya yönelik yapılmış bir çalışmadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, işverenlerin görüşleri incelendiğinde, özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin işletmelerde daha iyi bir mesleki eğitim alabilmeleri için, sağlıklı iletişim, diğer çalışanlarla uyum ve yeterli aile desteği bakımından, işverenlerin beklenti düzeylerinin altında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sürekli istihdam edilmeleri için, işletmelerin kar amacı ile kurulduğu ve engelli mali teşvik ve muafiyetleriyle ilgili mevcut yasal düzenlemelerin yetersiz olduğu, işletmeyi zarardan kurtarıcı yasal düzenlemelerin yenilenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra işletme yetkililerinin özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerle ilgili akademik yeterlilik, etik davranma, okul–işletme ilişkisi konularında beklenen düzeyde olduğu işveren görüşleri doğrultusunda ortaya konmuştur.

Çalışma sonuçları değerlendirilerek eğitim kurumları ve yasa koyuculara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler, işletmede mesleki eğitim, işveren beklentileri

Tablet Bilgisayar Üzerinde Eş Zamanlı İpucuyla Sunulan Nokta Belirleme Tekniğinin Rakam – Nesne Eşlemesi Öğretiminde Etkililiği

Hatice Zeynep Öztürk – Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Ahmet Yıkılmış – Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı, nokta belirleme tekniği ile eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi kullanılarak rakamlarla nesnelere eşleme becerisinin öğretimi için, mobil ortamlarda kullanılmak üzere hazırlanan Dokunarak Rakamları Öğrenelim yazılımının özel gereksinimli öğrencilerin bu beceriyi kazanma, sürdürme ve genellemesinde etkililiğini belirlemektir. Bunun yanı sıra bu çalışmada öğrencilerin öğrendikleri rakamları nesnelere eşleme becerisini öğretim tamamlandıktan sonra da sergileyip sergilemediklerine ve yapılan çalışmaya yönelik ailelerin görüşlerine yer verilmiştir.

Bu araştırmaya Bolu ilinde bulunan bir rehabilitasyon merkezine devam eden ve hafif düzeyde zihinsel engelli iki erkek ve bir kız öğrenci katılmıştır. Bu araştırmada yöntem olarak tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır.

Araştırma bulguları; hafif düzeyde zihinsel engelli olan öğrencilere mobil ortamda hazırlanan Dokunarak Rakamları Öğrenelim yazılımı ile uygulamacı tarafından nokta belirleme tekniği ile eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi kullanılarak rakamları nesnelere eşleme becerisinin uygulama sona erdikten sonra da korunduğunu göstermiştir.

Araştırma sonunda ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucunda ailelerin görüşlerinin nokta belirleme tekniği ile eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi kullanılarak rakamlarla nesnelere eşleme becerisinin öğretimi için, mobil ortamlarda kullanılmak üzere hazırlanan Dokunarak Rakamları Öğrenelim yazılımı hakkında olumlu olduğu yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Hafif düzeyde zihinsel engelli, mobil teknolojiler, eğitsel yazılımlar, nokta belirleme tekniği, eş zamanlı ipucuyla öğretim

Erken Okuryazarlık ve Erken Okuryazarlık Araştırmaları

Tevhide Kargın – Ankara Üniversitesi

Cevriye Ergül – Ankara Üniversitesi

İ. Birkan Güldenoğlu – Ankara Üniversitesi

Erken okuryazarlık bireylerin erken dönemde formal okuma–yazma öğretimine başlamadan önceki dönemde okuma yazmaya ilişkin kazanımları beklenen önkoşul bilgi, beceri ve tutumlarının tümü olarak ifade edilmektedir (Sulzby ve Teale, 1991; Whitehurst ve Lonigan, 2001). Erken okuryazarlık becerileri ilköğretimdeki okuma performansları için güçlü bir belirleyicidir (Spira, Bracken ve Fischel, 2005). Pek çok araştırmada, erken okuryazarlık becerileri ile daha sonraki akademik başarı arasında güçlü bir ilişki (Nelson, 2005; Vellutino, Scanlon ve Lyon, 2003) olduğu belirtilmekte ve erken okuryazarlık becerilerine sahip olan çocukların okulun ilk yılında daha az problem davranış sergiledikleri de konuya ilişkin yapılan boylamsal araştırmalarla (Spira, Bracken ve Fischel, 2005) desteklenmektedir. Bu bildiride ise alanyazında belirtilen bulgulardan yola çıkılarak öncelikle erken okuryazarlığın önemi, alt boyutları ve Türkiye’deki mevcut uygulamaları sunulacak, ardından da konuya ilişkin araştırmacılar tarafından yürütülen bir dizi araştırmanın (Kargın, Ergül, Büyüköztürk ve Güldenoğlu, 2015; Güldenoğlu, Kargın ve Ergül, 2016; Kargın, Güldenoğlu ve Ergül, 2016a; Kargın, Güldenoğlu ve Ergül, 2016b) sonuçları uluslararası alanyazınla karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır. Bu amaçla sunumun ilk bölümünde araştırmacılar tarafından geliştirilen Erken Okuryazarlık Testi (EROT) kısaca tanıtılacak, sonrasında da bu test aracılığıyla toplanan verilerin okuma ve okuduğunu anlama ile ilişkileri ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Son olarak elde edilen sonuçlar temelinde erken okuryazarlık uygulamalarına yönelik alanda çalışan uzmanlara birtakım öneriler sunulacaktır.

Normal Sınıflara Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Seray Olçay-Gül – Hacettepe Üniversitesi
Sezgin Vuran – Anadolu Üniversitesi

Özel gereksinimli öğrencilerin toplumda bağımsız ve üretken bireyler olarak var olabilmeleri; bu öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarının ve hizmetlerinin sunulmasıyla mümkündür. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması için farklı eğitim ortamları bulunmaktadır. Bu ortamların belli başlıları özel eğitim okulları, normal okullardaki özel sınıflar ve normal sınıflardır. Özel gereksinimli öğrencinin normal sınıfta eğitilmesi, başka bir ifadeyle kaynaştırma, bu uygulamalar arasında en fazla kabul gören ve yaygın olarak kullanılandır. Kaynaştırma uygulamasının başarısı, kaynaştırma uygulamalarının vazgeçilmez üyeleri olan öğretmenler, yöneticiler, anne-babalar, normal gelişen akranlar ve özel gereksinimli öğrencilerin bu sürece etkin katılımlarıyla; toplumsal kabul, öğrenci gereksinimlerinin farkına varılması ve önemsenmesi, öğretimin düzenlenmesi, etkili yönetim ve öğretim sunulması, davranış ve sınıf kontrolü, destekleyici özel eğitim hizmetlerinin sağlanması gibi öğelerin kaynaştırma sınıfında bulunmasıyla mümkün olabilir. Bu çalışmada kaynaştırma eğitiminden yoğun olarak yararlanan tanı grupları arasında yer alan zihin yetersizliği ve öğrenme güçlüğü tanısı bulunan öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerinin, karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, kaynaştırmanın başarıya ulaşmasında öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken noktalara ilişkin açıklamalarda bulunulması amaçlanmaktadır. Çalışmada amaçlı örnekleme kullanılarak kendini iyi ifade edebilen ve kaynaştırma eğitimine devam eden 14 ilkokul, orta okul ve lise öğrencisine ulaşılmıştır. Nitel bir durum çalışması olan araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Veriler tümevarım analizi yoluyla çözümlenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları kaynaştırma sınıfında eğitim alan zihin yetersizliği ve öğrenme güçlüğü tanısı bulunan öğrenciler için içerik, süreç ve ürün boyutlarını içerecek şekilde öğretimde farklılaştırmalara ve uyarlamalara yeterince yer verilmediğini, sınıflarda öğrencilerin uygun davranışlarından daha çok uygun olmayan davranışlarına odaklanıldığını, uygun olmayan davranışların azaltılmasında pekiştirmeye dayalı uygulamalardan ziyade cezaya dayalı uygulamalara yer verildiğini, öğrencilerin sosyal etkinliklere katılmaları için çoğu zaman teşvik edilmediğini ve kaynaştırma uygulamalarında normal gelişen akranların desteğinin alınmadığını göstermiştir. Ek olarak beklenenin aksine öğrencilerin akranlarıyla ilişkilerinin iyi olduğu, öğrencilerin aldıkları eğitime ilişkin beklentilerinin olmadığı, etkinliklere katılımlarının sınırlı olduğu, zorlandıkları konularda genellikle aile üyelerinden destek aldıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, öğrenme güçlüğü, kaynaştırma, nitel araştırma

Türkiye’de Okul Öncesi Kaynaştırma Konusunda Yapılan Araştırmalar Bize Neler Söylüyor?

**Hatice BAKKALOĞLU/Ankara Üniversitesi,
Betül YILMAZ/Gazi Üniversitesi, Nilüfer
ALTUN KÖNEZ/Gazi Üniversitesi, Gülistan
YALÇIN/Aksaray Üniversitesi, Hasan Feriştat
TAŞLIBEYAZ/Ankara Üniversitesi, Ahmet
Turan ACUNGİL/Ankara Üniversitesi**

Özet

Okul öncesi eğitim, özel eğitim gereksinimleri belirlenmiş olan çocuklar için ülkemizde yasal kapsamda zorunlu olarak ele alınan bir uygulama olmakla beraber kaynaştırma uygulamaları temeline dayalı olarak, gereksinimler doğrultusunda hazırlanan destek eğitim plânları çerçevesinde yürütölmektedir. Okul öncesi dönemde özel gereksinimli çocukların akranları ile bir arada olması sonraki dönemlerde onların tüm gelişim alanları için yarar sağlamakta ve bu doğrultuda yapılacak olan çalışmalar, var olan durumun tespiti ve özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocuklara nitelikli programların oluşturulması açısından da önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, ülkemizde okul öncesi kaynaştırma uygulamaları konusunda yapılan bilimsel yayınları, yöntemleri ve uygulanan müdahaleler odağında gözden geçirmektir. Bu araştırmada 1992-2016 yılları arasında Türkiye’ de yapılan (İngilizce ve Türkçe yayınlanmış çalışmalar) ve hakemli dergilerde yayınlanmış olan, 36-78 ay aralığında okul öncesi kaynaştırma sınıflarına devam eden özel gereksinimli olan ve olmayan çocukları, onların ailelerini ve öğretmenlerini kapsayan 50 araştırma ele alınmıştır. Konu olarak sadece okul öncesi dönemin ele alındığı, sadece kaynaç

POSTER BİLDİRİLER

Anadolu Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü 4. Sınıf Öğrencilerinin Özel Eğitim Gereksinimi Olan Bireyleri Değerlendirme ve Tanılama Üzerine Zekâ ve Psikolojik Testlerin Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

**Aysel Koç – Milli Eğitim Bakanlığı
Ali Güngör – Başmakçı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Deniz Tosun – Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü
Emin Okan Okyay – Psikolojik Danışma Rehberlik Bölümü**

Öğretmen aday adaylarının alan bilgisi (AB), testörlük uygulama bilgisi (TUB) ve literatürdeki bilimsel geçerliliği olan testler hakkında bilgi (LBG) konularına ilişkin hazır bulunuşluklarını kapsar. Türkiye’de özel gereksinimli çocukları tanılama ve değerlendirme ile ilgili süreçleri Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) bölümü mezunları tarafından yönetilmekte; dersler genelde bu bölüm öğretim elemanlarıncaya yürütülmektedir.

Bölüm derslerinin pratiğine bakıldığında normal gelişim gösteren çocuklara yönelik uygulama veya gözlem olanağı varken özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için tartışmalı bir konudur. Pratik derslerin içeriği ise gelişim bölümleri, süreci ve psikolojisi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Özel eğitim dersi kapsamında engel türleri tanıtılmakta ancak tanılama ve değerlendirmeye yönelik bilimsel geçerliliği olan testlerin uygulamaların zayıf ve hatta oldukça yetersiz olduğuna ilişkin ortak bir görüş bulunmaktadır.

RPD bölümü derslerinin etkililiği ve pratikte öğretmenlik mesleğinin gereksindiği özel eğitim gerektiren bireyleri değerlendirme ve tanılama yeterliliğini kazandırma açısından ne derece yararlı olduğu tartışmalı bir alandır. RPD bölümü derslerinde öğretmenin gereksinim duyduğu değerlendirmeye yönelik zekâ ve psikolojik testleri uygulama becerisini ne derece ve nasıl kazandırıldığına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri önem taşımaktadır.

Çalışmanın amacı, PDR 4. sınıf öğrencileri görüşlerine göre PDR 4. sınıf öğrencilerinin özel eğitim gereksinimi olan bireylerin değerlendirme ve tanılama üzerine zekâ ve psikolojik testleri uygulama yeterliliği açısından incelemek; işlevselliği, sorunları ve sorunlara çözüm önerileri bağlamında değerlendirilmesidir.

1) RPD 4. sınıf öğrencilerinin psikolojik ve zekâ testlerini uygulamada kendilerini yeterli görme konusunda görüşleri nasıldır?

2) RPD 4. sınıf öğrencilerinin psikolojik ve zekâ testlerini a) işlevselliği, b) karşılaştıkları sorunlar ile c) sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

Araştırma betimsel nitel bir araştırmadır. Veriler açık uçlu altı sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış anket (değerlendirme formu) yoluyla elde edilmiştir.

Çalışma katılımcılarını 2015–2016 ders yılı Bahar Döneminde Anadolu Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi RPD Bölümü Öğretmenliği programı 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Hedef kitleden amaçlı olarak fakülte 8. yarıyıl öğrencilerinden ana kütle toplam otuz öğrenci alınmıştır. Araştırmada kullanılan değerlendirme formu araştırmacılar tarafından alan yazın taraması dayalı hazırlanmıştır. Değerlendirme formu kurumdan ve öğretim elemanlarından izin alınarak ders dışında özel randevuyla gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizin birbiriyle benzeşiklik gösteren veriler belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya toplanıp düzenlenerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2009). Veriler iki farklı araştırmacı tarafından okunup kodlanarak ortak kategoriler altında toplanmıştır. Bulgulara bağlı olarak da yorumlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Testörlük uygulama bilgisi (TUB), literatürdeki bilimsel geçerliliği olan testler LBG, rehberlik ve psikolojik danışma RPD

Otizm Spektrum Bozukluğuna İlişkin Güncel Müdahale Yöntemleri, Etkileri ve Uygulamaları Üzerine Bir Derleme

Tubeanur Çelik İskifoğlu – Lefke Avrupa Üniversitesi
Gökhan İskifoğlu – Lefke Avrupa Üniversitesi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı konan çocuk sayısındaki dikkate değer artış doktorların, araştırmacıların, eğitimcilerin ve ailelerin bu konuyla ilgili daha fazla çaba harcamalarına sebebiyet vermiştir. Bu çabaların ortak amacı, özellikle eğitim odaklı amacı, OSB tanısı konmuş bireylerin çevreleriyle daha uyumlu ve daha bağımsız bir yaşam sürmelerini sağlamaktır. Bu sebeple farklı felsefi temellere dayanan farklı müdahale stratejileri denenmektedir. OSB tanısı konmuş bireylerde doğru tanı kadar doğru müdahale yönteminin kullanılması da OSB li çocuklarda çok değerli olan *zamanın* daha etkin kullanılması açısından önem teşkil etmektedir. Öncelikli olarak bireyi tanıma ve bireye uygun müdahale yöntemine karar verme sürecine ışık tutacak önemli bir faktör müdahale yöntemlerinin hangi vakalarda daha etkin sonuç verdiğinin bilinmesi ve bu süreç içerisinde vakanın takibine bağlı olarak yöntemlerin nasıl adapte edilmesi gerektiğinin bilinmesidir. Ancak ilgili literatür tarandığında, hangi müdahale yönteminin hangi vaka türlerinde daha etkili olduğuna ilişkin yapılmış delil odaklı amprik çalışmaların sonuçlarının dağınık olduğu gözlemlenmiştir. Bu duruma bağlı olarak, bu çalışmanın amacı dünya ve Türkiye literatüründe yayımlanmış amprik ve betimsel çalışmaları derleyerek hangi müdahale yöntemlerinin OSB tanısı konmuş çocuklarda daha etkili olduğunu ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Konuya ilişkin çalışmalar taranırken ISI Web Of Science, Web of Knowledge, ULAKBİM veri tabanları, ulusal hakemli dergiler, ulusal kütüphaneler ve kitaplar kullanılarak konuya ilişkin son 10 yılda yayımlanmış yayınlar taranma kapsamına alınmıştır. Bu çalışma kapsamında dünyada ve Türkiye’de deneysel çalışmalarla farklı müdahale yöntemlerinin farklı vakalar üzerine olan etkilerini araştırmış bir çok çalışma derlenmiş ve müdahale yöntemlerinin etkileri ile ilgili çıkarımlar elde edilmiştir. Benzer vakalar ile ilgili dünyanın farklı bölgelerinde ve Türkiye’de denenilen müdahale yöntemleri karşılaştırılmış ve sonuçları tartışılmıştır. Bu çalışma doğrultusunda elde edilen sonuçlara bağlı olarak hangi müdahale yöntemine gerçek anlamda ihtiyaç olduğuna nasıl karar verileceği ile ilgili çıkarımlar da tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: OSB, müdahale yöntemleri, vaka analizi.

Uzaktan Eğitim Yoluyla Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime İlişkin Görüşleri

Emine Eratay
Tuğba Sivrikaya
Derya Çıkılı
Meryem Uçar Rasmussen
Sena Şen
Burcu Aktaş
Göksel Yıkılmış

Bu araştırmada, uzaktan eğitim yoluyla formasyon eğitimi kapsamında uzaktan özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının, özel eğitime ilişkin genel bilgilerinin, bakış açılarının ve özel gereksinimli bireylerle ilgili deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Formasyon eğitimi kapsamında uzaktan özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının, özel eğitime ilişkin genel bilgilerinin, bakış açılarının ve özel gereksinimli bireylerle ilgili deneyimlerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma betimsel bir çalışma olarak nitel araştırma yöntemiyle desenlenmiştir. Veri toplama tekniği olarak yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015–2016 eğitim öğretim yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden uzaktan eğitim yoluyla formasyon eğitimi alan Matematik bölümü mezunu 87 öğrenci oluşturmaktadır. Sonuç olarak, katılımcıların özel eğitimin genel bir tanımını yapabildiği ve özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri hakkında kabaca bilgi sahibi olduğu; katılımcıların ve özel eğitime bakış açısının olumlu olduğu; ancak katılımcıların çoğunluğunun özel eğitimde kullanılan yöntemler, özel eğitim ortamları, özel eğitim personeli, yetersizlik türleri, bireyselleştirilmiş eğitim planı ve özel eğitimde destek hizmetler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı; katılımcıların yarıya yakınının, özel gereksinimli bir birey ile birinci derecede yakın/akraba veya komşu/tanıdık şeklinde yakınlık ve öğrencilerin büyük bölümünün ise özel eğitimde iş veya herhangi bir tür deneyiminin olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Özel eğitim, aday öğretmen, görüşler

Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Eğitmenlerinin OÇİDEP'e İlişkin Deneyim ve Algıları

Ayşe Büşra Subaşı-Yurtçu – İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Yeşim Güleç Aslan – İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Mehmet Aslan – UDAMER

Uygulamalı davranış analizi (UDA) ilkelerine dayalı olarak geliştirilmiş bilimsel dayanaklı bir uygulama olan erken yoğun davranışsal eğitim (EYDE) (EIBI–Early Intensive Behavioral Intervention), koordinatör, danışman ve eğitmenlerden oluşan bir ekip tarafından yürütülmektedir. Eğitmenler doğrudan eğitimi sunan herhangi bir alanda lisans mezunu kişiler ya da yarı–uzman (meslek lisesi mezunu vb.) kişilerdir. Danışmanlar ve koordinatörler ise alan uzmanı kişiler olup, danışmanlık hizmetleri sunarak süreci yürüten kişilerdir (Lovaas, 2003). EYDE kapsamında doğrudan eğitim sunan eğitmenlerin deneyimlerinin araştırılması, EYDE programlarının var olan durumlarına ilişkin bulgular ortaya koyabilmesi bağlamında önemlidir. Elde edilen bulgular, EYDE programlarının ve eğitmenlerin niteliği, sorunları ve ihtiyaçları hakkında yol göstererek programların ve eğitmenlerin niteliğinin artmasını sağlayabilmektedir. Ayrıca, EYDE programlarının olumlu yanları ile ilişkili bilgiler de elde edilmektedir, böylece EYDE programlarının yaygınlaştırılmasına katkı sağlanabilmektedir (Symes, Remington, Brown, & Hasting, 2006).

Bu çalışmada EYDE programlarının bir örneği olan Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) (Kırcaali–İftar ve Tekin–İftar, 2012) kapsamında eğitim sunan eğitmenlerin deneyimleri ve algıları fenomenolojik (olgubilimsel) desene incelenmiştir. Araştırmaya 14 eğitmen (K=11, E=3) katılmıştır. Veriler, nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen çalışmalarda durumları betimleme, anlama ve algılama bağlamında sıkça kullanılan bir veri toplama yöntemi olan mecazlarla (metafor) toplanıp, betimsel olarak analiz edilmiştir. Posterde eğitmenlerin OÇİDEP'e ve OÇİDEP'de çalışmaya ilişkin mecazlarını ve bu mecazların anlamlarını içeren bulgular, ilgili alanyazın bağlamında tartışılarak, uygulama ve ileri araştırmalar doğrultusunda öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken yoğun davranışsal eğitim, otizm spektrum bozukluğu

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Oyun Becerilerinin Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi

Şerife Yücesoy Özkan – Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
Ayşe Çiğdem Gülveren – Yeşilköy Özel eğitim Mesleki Eğitim Merkezi

Bu araştırmanın amacı, zihin engelliler öğretmenlerinin oyun becerilerine ve otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara oyun becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, İstanbul İli Bakırköy ilçesinde MEB'e bağlı bir özel eğitim uygulama merkezinde görev yapan ve özel gereksinimli öğrencilerle çalışan 14 zihin engelliler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak üzere yarı yapılandırılmış dokuz sorudan oluşan bir veri toplama formundan yararlanılmıştır. Bu formda soruların yanı sıra, öğretmenlere ait demografik bilgilerin sorulduğu bir bilgi formu da yer almıştır. Araştırma verileri katılımcılardan yazılı olarak toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Bulgular araştırmaya katılan öğretmenlerin; OSB olan çocuklara oyun becerilerinin öğretilmesinin gerekli olduğunu ve bu becerilerin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında yer alması gerektiğini düşündüklerini ancak öğretmenlerden bazılarının oyun becerilerini kazandırmaya yönelik öğretim yaparken, bazılarının bu becerileri öğretime hiç dahil etmediklerini göstermektedir. Öğretmenler ayrıca oyun becerilerinin; erken çocukluk döneminde, her ortamda ve hem uzmanlar hem de aile üyeleri tarafından çeşitli öğretim yöntemleri kullanılarak öğretilbileceğini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler : Otizm spektrum bozukluğu, oyun becerileri, betimsel analiz

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi

Deniz Tekin Ersan – Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Şükran Alan – Anadolu Üniversitesi

Modern yaşamla birlikte sürekli değişim ve karmaşık sistemler hayatımıza girmiştir. Bunun bir sonucu olarak karşılaşılan problemler de değişmiştir ve güçleşmiştir. İnsanların hayatlarını sürdürebilmeleri için bu problemleri çözümlenmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, problem çözme ve günlük yaşamda gerçekleşen sosyal problem çözme becerileri üzerine çalışılmaya başlanmıştır. Öğretmenlik mesleğinde de problem çözme önemli bir yere sahiptir.

Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin sosyal problem çözme becerilerinin düzeylerinin belirlenmesidir. Özel eğitim öğretmenlerinin sosyal problem çözme becerileri cinsiyet ve çalışma yılı değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmaya çeşitli illerde görev yapmakta olan 115 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Katılımcılara internet üzerinden ulaşılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik form ve sosyal problem çözme becerileri için D' Zurilla ve diğerleri (2002) tarafından geliştirilip Çekici (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Sosyal Problem Çözme Envanteri- Kısa Formu", kullanılmıştır. Verilerin yüzde ve frekans dökümleri alınmış ve t- testi uygulanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin cinsiyete göre sosyal problem çözme özellikleri incelendiğinde; genel puanlarda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı fark bulunamamıştır ancak kadın öğretmenlerin daha fazla olumsuz yönelim, erkek öğretmenlerin ise daha fazla kaçınım gösterdiği bulunmuştur. Çalışma yılına göre ise sosyal problem çözme özelliklerinde anlamlı fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim öğretmenleri, sosyal problem çözme, problem çözme becerileri

Online Bireysel Eğitim Planı Hazırlama Programından (OBEPHP) Öğretmenlerin Yararlanmalarına İlişkin Bir Araştırma

Ekrem Çalgın
Eylem Çalgın
Zeliha Doğanakça
Mehmet Tabak
Aysel Koç
Ahmet Toköz
Sevda Toköz

Özel eğitim gerektiren bireyler için hazırlanması zorunlu olan Bireysel Eğitim Planı (BEP) OBEPHP ile daha sistemli ve pratik bir şekilde hazırlanması amaçlanmıştır. Bütün okul türlerine ve derslere yönelik hazırlanan OBEPHP Talim ve Terbiye Kurulunun kazanım ve amaçlarına uygun olarak hazırlanmıştır. Öğretmenler programı kullanarak, hem amaca uygun bir eğitim gerçekleştirebilecek hem de okulda yaşanan problem davranışların önüne geçmiş olacaklardır.

Amaç OBEPHP öğretmenlere hangi yararları sağladığını saptamaktır. Araştırma betimsel nitel bir araştırmadır. Veriler açık uçlu 10 sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış anket (değerlendirme formu) yoluyla elde edilmiştir. Çalışma katılımcıları 2015–2016 ders yılında Türkiye genelinde 100 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlerin 50 tanesi özel eğitim öğretmeni 30 tanesi sınıf öğretmeni ve 20 tanesi branş öğretmenlerinden oluşmuştur. Araştırma da kullanılan değerlendirme formu araştırmacılar tarafından alan yazın taramasına dayalı hazırlanmıştır.

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Programı kullanan özel öğretmenleri program sayesinde BEP'lerini kısa sürede sistematik bir şekilde hazırlayıp uygulanabilir olduğunu söylemişlerdir. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencileri için sınıf içinde BEP hazırlayamadıklarını ve belirli bir plan dahilinde çalışmadıklarını program sayesinde öğrencilere OBEPHP sayesinde dahaplanlı bir çalışmaya kapabildiklerini söylemişlerdir. Branş öğretmenleri de kaynaştırma öğrencilerin düzeylerini belirlemede sıkıntı yaşadıklarını OBEPHP sayesinde çok kolay bir şekilde öğrencilerin performanslarını öğrenerek buna göre BEP hazırladıklarını ve uygulayabildiklerini söylemişlerdir. Öğretmenler OBEPHP sayesinde ailelere çocukların performansını göstererek çocukları hakkında bilgi verme açısından çok faydalı ve kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenci ve öğretmen bilgilerinin sistemde otomatik gelmesi ile ilgili çalışmaların yapılabileceği, kazanım ve amaçların genişletilmesi gerektiği, programın içeriği ile ilgili yöntem teknikler ve araç gereç seçeneklerinin genişletilmesi, meslek liselerinde bulunan bölümlerin de sisteme dahil edilmesi gerektiği, sistemde BÖP'lerin içinde derslerin işleniş kısmının da olması gerektiği, çocukların eğitim sonunda değerlendirilebileceği bir ölçüt bağımlı ölçü aracının da olması gerektiğine yönelik sonuçlar çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Eğitim Planı, okul-veli ilişkisi

Deprem Sonrası Yapılan/ Yapılacak Binalarda Engelli ve Yaşlılara Dönük Düzenlemelere İlişkin Uygulayıcıların Görüşleri: Van İli Örneği

**Esra Ak
Oktay Taymaz Sarı**

Bu çalışmada, Van İline bağlı kurumlarda mühendis, mimar ve çevre düzenlemeci olarak görev yapan bireylerle Van'da gerçekleşen deprem sonrası bina ve çevre düzenlemelerinde engelli ve yaşlılara dönük yapılan düzenlemeler konusunda görüşmeler gerçekleştirip, mevcut durumun betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015–2016 yılında bu bölgede çalışan yaşları 24– 44 arasında değişen 15kişi oluşturmaktadır [Mühendis:8(5'i özel sektör–3'ü belediye),[Mimar:5(2'si özel sektör–3'ü belediye)], [çevre düzenlemeci:2 (belediye)] oluşturmaktadır. Uygulayıcıların binalarda yapılan engellilere ve yaşlılara yönelik düzenlemeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesinde, nitel araştırma yaklaşımına dayalı yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi uygulanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, görüşmelerde daha çok fiziksel engelli bireylere yönelik düzenlemelerin olduğunu göstermiştir (örn,asansör–rampalar). Ancak bunların da yönetmelik ölçülerine göre olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca binalarda yeterli manevra kabiliyetini sağlayacak düzenlemelerin bulunmadığını, özellikle sığınak vb alanlarda engelli ve yaşlılara dönük düzenlemelerin olmadığına yönelik görüşlerini bildirmişlerdir. Yapılan düzenlemelerde işitme– görme ya da diğer alanlarda sorunlar yaşayan bireylerle ilgili düzenlemelerin bulunmadığını, bir binada aile özellikle belirtiyorsa engelli ve yaşlılar için düzenleme yapıldığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre deprem sonrasında yeniden yapılan binalarda çağdaş yaşam standartlarına uygun düzenlemelerin arzu edilen seviyede olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, yaşlı, bina düzenlemesi

Universal Ekol Özel Eğitimde Yenilikçi Girişimci Yaklaşım

Büşra Ateş
Gizem Çalışkan

Türkiye’de yeti yitimli bireylere sunulan özel eğitim onların özgün konumlarına uygun olmaktan çok, müfredat ve prosedür esaslı olarak sürdürülmektedir. Yetisini sonradan veya doğuştan kaybeden birey kaybettiği yetisi için ders alarak bu yetisinin eksikliğini gidermeye çalışmaktadır. Toplum ise onun aldığı dersleri almadığı ve bunun sonucunda da ne yapacağını bilmediği için yeti yitimliye engel olmaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere pek kabul göremeyen “engelli” sıfatının uzun bir dönem kullanılmakla birlikte değiştirilmesi de bu yöndeki olumlu göstergelerdendir. Özel eğitimde modern vizyon yeti yitimli yitirilmişliklerini değil geliştirilebilecek özgün yetenek ve becerilerini esas alarak zenginleştirilmiş sosyal özgüveniyle üretken ve aktif bilincinde bir birey olarak toplumda yer almasını sağlamayı hedeflemelidir. Yeti yitimli bireyler için yapılan faaliyetler sadece kurumların görevi değil vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin, üniversite ve kamu kurumlarında görevleridir. Bunun okurken–üreten girişimci öğrencilerle, kuşak farkı mümkün olduğunca az olan özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri öğreten–öğrenen, birlikte öğrenen rolleriyle bir araya getirerek zenginleştirilmesi mümkündür. Hedeflere ulaşabilmek bu soruna çözüm önerilerinden birini gerçekleştirmek üzere yeti yitimli bireylerin eğitiminde rol almak isteyen bireylerin gerekli eğitim ve ön hazırlık aşamalarıyla birlikte mali teşviklerden de yararlanarak yenilikçi yaratıcı girişimci fikirleriyle görev almalarının koşulları sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Universal ekol, özel eğitim, yenilikçi yaklaşım, yeti yitimi, girişimcilik

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Fen Bilgisi Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Cüneyt Çapraz
Fatih Boynikoğlu

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin fen bilgisi konularını öğrenmesi her ne kadar arzulanan bir duruma da fen bilgisi dersinin özel eğitim okullarında ve yapılan akademik çalışmalarda yeterli ilgiyi görmediği bilinen bir gerçektir. Bu alanda yapılan akademik çalışmaların azlığı bunun bir göstergesidir.

Yapılan bu çalışmada zihin engelliler öğretmenlerinin özel eğitim okullarında yapılan fen bilgisi dersine dair düşünceleri yarı yapılandırılmış beş sorulu bir görüşme katalogu yardımıyla incelenmiştir. Çalışmada başlıca olarak fen bilgisi dersinin öğretmenler açısından gerekliliği, somut olarak hangi konuların bu öğrencilere öğretilebileceği, fen dersinin zihinsel yetersizliği olan çocuklara faydaları, bu ders için hangi gereksinimlerin var olduğu ve hangi zorlukların yaşandığı konuları incelenmiştir. Çalışmaya Erzurum ilinde görev yapan 10 zihin engelliler öğretmeni katılmıştır. Çalışmada gerçekleştirilen görüşmeler transkripsiyon aşamasından sonra içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Elde edilen verilere göre, öğretmenlerin özel eğitim okullarında fen bilgisi dersine genel olarak olumlu baktıkları, ancak birkaç öğretmenin özbakım becerileri gibi temel öğretim konularının zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin eğitiminde öncelikli konumunu ifade ettiği görülmüştür. Bununla beraber günlük hayata ilişkin fen bilgisi konularının öğretilebileceği genel olarak kabul gören görüş olmuştur. Somut olarak vücudun bölümleri, canlılar, gök cisimleri ve Dünya gibi konular fen bilgisi öğretimi açısından en gerekli konular olarak ifade edilmiştir. Fen bilgisi dersinin öğrencilere sağlayacağı faydalar konusunda ise günlük yaşama dair getirileri, öğrencinin yeni kavramlar öğrenmesi açısından faydaları ve bireyin doğayı keşfetme ihtiyacı belirtilen başlıca hususlardır. Fen bilgisi dersinin özel eğitim okullarında kaliteli bir şekilde verilebilmesi için hangi ihtiyaçların var olduğu sorusuna ise en çok verilen cevap güvenli bir laboratuardır. Öne çıkan diğer birkaç cevap ise büyük sınıflar, üç boyutlu fen materyalleri, fen bilgisi öğretmenleri ile işbirliği şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel yetersizlik, fen bilgisi, öğretmen görüşü xx

Yazılı Etkinlik Çizelgesi Aracılığıyla Otizmli Çocukların Yazma Becerilerini Geliştirme

Canan Onur – Tohum Vakfı Özel Eğitim Okulu

Bu çalışma, 12 yaşında OSB tanısı almış bir erkek öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Öğrenci özellikle, dil ve iletişim becerilerinde ileri düzeyde zorlanmaktadır. Akademik becerilerde (Okuma–Yazma, Matematik vb.) performansı akranlarına kıyasla çok düşüktür. Yazma becerilerini geliştirmesi hem ailesi istemekte, hem de devam ettiği okulun hazırladığı yıllık eğitim planında (BEP) yer almaktadır. Öğrenci, fotoğraflı ve yazılı etkinlik çizelgesi takip etme becerisine sahiptir. Öğrencinin yazma becerisini geliştirmek için ilk önce 10 hedef sözcük seçilmiştir. Sözcükler, günlük etkinlik çizelgelerinde yer alan etkinliklerin isimleri arasından belirlenmiştir (Örneğin; düğme ilikleme etkinliği için ‘‘Düğme’’ rakam ayırt etme etkinliği için ‘‘Rakam’’). Hedeflenen sözcükler, öğrencinin günlük çalışma programına göre sırayla yazılarak, günlük etkinlik çizelgesi oluşturulmuştur. Öğrenciden, ‘‘Hadi, çizelgeni takip et’’ yönergelerinin ardından yazılı ipucunun üzerinden bir kalemle giderek sözcüğü yazması, yazdığı sözcükle ilişkili etkinliğin üzerinde bulunan aynısını eşlemesi, materyalini alması, etkinliğini yerine getirmesi (Düğme ilikleme etkinliğini yerine getirmesi), materyali yerine kaldırması, çizelgesine geri dönmesi, sonlandırdığı etkinliğe tik atması ve diğer etkinliğe geçmesi beklenmiştir. Öğrenci, önceden belirlenmiş ölçüte uygun bir şekilde ipuçlarını doğru yazdığına, ipuçları son harften başlayarak ilk harfe doğru sırayla silikleştirilmiş ve en sonunda öğrencinin sözcüğü sadece eşleyerek (üzerinden giderek değil) yazması hedeflenmiştir. Doğru tepkiler, öğrenci için özel olarak hazırlanmış bir pekiştirme sistemiyle pekiştirilmiştir. Olay kaydı kullanılarak, çocuğun ipucu almadan yazdığı her sözcüğe puan verilmiştir. Elde edilen veriler, doğru yazdığı sözcüklerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılmıştır. Çalışmada ayrıca Gözlemciler arası güvenilirlik verisi (GAG) toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar konferans sırasında katılımcılara poster sunumu yoluyla aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, OSB’li bir çocuğun yazma becerisini geliştirmek

Hafif Derecede Zihinsel Yetersizliği Olan Bir Öğrenciye Yazma Becerisinin Öğretimi: Bir Örnek Çalışma

**Büşra Başar – Lefke Avrupa Üniversitesi
Hatice Bilmez – Lefke Avrupa Üniversitesi**

Bireylerin toplumla uyumlu bir biçimde ve bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için pek çok beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Uygun iletişim becerileri, toplumsal yaşam becerileri, sosyal beceriler, günlük yaşam becerileri bu beceriler içerisinde yer almaktadır. Ayrıca bireylerin okul ortamlarında aldıkları eğitimin de temel amaçlarından bir tanesi bireyleri toplum hayatına hazırlamaktır. Bu sebeple okullarda bireylerin eğitim-öğretim programlarında işlevsel becerilerin öğretimine yer verilmektedir. Okuma-yazma ve sayısal bilgiler gibi işlevsel becerilerin öğretimine yer verilmektedir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitim-öğretimlerindeki temel hedef de bireyleri bağımsız yaşama ve toplumsal hayata hazırlamaktır. Bu bireylerin eğitim-öğretim programlarında okuma-yazma ve matematik becerileri gibi işlevsel becerilere yer verilmektedir. Zihinsel yetersizliği olan bireylere okuma-yazma becerilerinin öğretimi için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu çalışmada hafif derecede zihinsel yetersizliği olan, 14 yaşında bir öğrencinin yazma becerilerini desteklemek için yürütülmüş çeşitli etkinlikler anlatılmaktadır. Öğrenci K.K.T.C. Güzelyurt bölgesinde bulunan bir orta okulda kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimine devam etmektedir. Öğrencinin dikte ve güzel yazı yazma konularında yaşadığı problemleri çözmek ve bu becerilerinin öğretimini yapmak için kullanılan etkinliklerin içerisinde yazma eğitiminin oyunla, hikayelerle, araç-gereçlerde uyarlamalar yaparak ve model olunarak öğretilmesi yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hafif derecede zihinsel yetersizlik, okuma, yazma

Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Eğitimcilerin Problem Davranışların Sağaltımında Kullandığı Yöntemlere, Sağaltım Sürecine ve Bu Yöntemlerin Kullanımıyla İlgili Öz Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri

**Baver Taş
Samet Burak Taylan**

Problem davranışlar en yaygın tanımıyla, bireyin sosyal kabulünü, yeni becerilerin edinimini, var olan olumlu davranış/becerilerin kullanımını olumsuz etkileyen, kendisine ve/veya çevresine zarar veren davranışlardır.

Problem davranışların sağaltımı bireyin öğrenim sürecindeki performansını ve kendisi ile çevresindeki insanların yaşam kalitesini doğrudan ve olumlu etkileyen bir etkidir. Problem davranışların sağaltımında öncelikli rol eğitimcilere ait olmakla birlikte aile/çevre katılımı da önemli bir faktördür. Bu çalışmada problem davranışların sağaltımında kullanılan yöntemler, proaktif (davranış öncesi/önleyici) ve reaktif (davranış sonrası/sonuç değiştirmeye yönelik) yöntemler bağlamında ele alınmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Ankara ve Hatay illerinde özel özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan 150 eğitimcinin problem davranışların sağaltımında kullanılan yöntemlere ve sağaltım sürecine ilişkin görüşlerini, hangi yöntemleri kullandıklarını, yöntemleri kullanma sıklıklarını, yöntemlere ilişkin öz-yeterlilik görüşlerini belirlemektir.

Bu çalışmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen Problem Davranışlar Sağaltım Yöntemlerine İlişkin Öğretmen Anketi kullanılmıştır. Anketin geçerliği için üç Özel Eğitim, bir Ölçme Değerlendirme, bir Türkçe alan uzmanından uzman görüşü alınmıştır.

Toplanan verilerin, analiz süreci devam etmekte olup sözlü bildiri esnasında sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Problem davranış, sağaltım, yöntemler

Öz Belirlenim'in Özel Eğitimdeki Yeri ve Engele Sahip Öğrenciler İçin Önemi

Hatice Uyanık – University of Kansas

Bu çalışmanın ana amacı, öz belirlenimin özel eğitimdeki yerini betimleyerek, kavramsal ve teorik çerçevede Türk özel eğitim sistemine tanıtmaktır. Öz belirlenim (self-determination), özel eğitim alanındaki bilimsel kanıta dayalı ileri yöntemlerden birisi olarak kabul edilmesine rağmen, ülkemizde bu kavramın varlığı daha çok siyasal bilimler alanında, 'politik öz belirlenim' çerçevesinde görülmektedir. Bengt Nirje'nin 1972'de yayınladığı ilgili kitap bölümünde, zihinsel engelli bireylerin kendi yaşamları hakkında karar verme ve yaşamlarında aktif rol oynama yetkilerini insan hakları boyutunda ele almasıyla engele sahip bireyler için öz belirlenim ilk defa alinyazında kullanılmıştır. Daha sonra, 1986'da Deci ve Chandler'in öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için içsel motivasyonun öneminden bahsetmesi ile ABD'de hayata geçirilen farklı projeler kapsamında öz belirlenimi engele sahip öğrencilere tanıtmak hedeflenmiştir. Wehmeyer tarafından 1992'de kişilik psikolojisi ve eğitim alanyazını birleştirilerek özel eğitimde şöyle tanımlanmıştır: 'Öz belirlenim, bireyin kendi hayatında temel belirleyici etken olmasını gerektiren tutum ve becerileri kapsamakla beraber, aşırı dış etki ve müdahalelerden uzak eylemlere ilişkin seçimler yapmaktır'. 1996'dan itibaren alanyazına eklenen birçok model, teori, ve ölçüm araçları sayesinde (bkz. Nedensel Eylemlilik Teorisi, Öz belirlenimin İşlevsel Modeli ve Arc Öz Belirlenim Ölçeği) öz belirlenimin engele sahip bireyler üzerindeki olumlu etkisi deneysel kanıtlarla yayımlanmıştır.

Uluslararası olarak neredeyse elli yıllık geçmişe sahip olan engel ve öz belirlenim kavramlarının kesişiminin, Türk genel ve özel eğitim sisteminde henüz hak ettiği yeri bulamadığı gerçeği, alinyazındaki çalışma noksanlığı ile belirlenmiştir. Bu eksikliği gidermek adına hazırlanan bu çalışma, hâlihazırdaki prensip ve uygulamaları yenilemek için inovatif yaklaşımların derinlemesine tartışılması olarak adlandırılan yöntembilimsel araştırma metodunu benimsemiştir. Bu nedenle, bu çalışma, sorgulama modları açısından herhangi bir ampirik veri ve katılımcı içermemektedir. Bu doğrultuda veri kaynakları öz belirlenim ile ilgili ortaya koyulan teorileri ve tarihsel gelişimlerini, özel eğitim alanında bu teorilere dayanarak yapılmış nitel, nicel ve karma yöntemli ampirik araştırmalar ile ulusal ve uluslararası sosyal politika metinlerini veri kaynağı olarak içermekte olup, öz belirlenim kavramının engele sahip öğrencilerin kendi yaşam sorumluluklarını alma konusunda özel eğitim alanının genel kavramsal çerçevesine katkıda bulunması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öz belirlenim, engele sahip öğrenciler, self-determinasyon, kendi yaşam sorumluluğunu alma

Türkiye’de Otizm Alanında Çalışan Bir Sivil Toplum Kuruluşu: Tohum Otizm Vakfı

Deniz Yılmaz – Tohum Otizm Vakfı
Özgül Gürel – Tohum Otizm Vakfı

Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı, 2003 yılında “Otizm Spektrum Bozukluğu” olan çocukların erken tanısının konulması, özel eğitim ile topluma kazandırılmasına öncülük edilmesi ve bunun yurt çapında yaygınlaştırılması amacıyla kurulan, kâr amacı gütmeyen ve kamu yararını gözeten bir sağlık ve eğitim vakfıdır.

Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı, 2003–2016 yılları arasında otizm alanında Türkiye ve yurtdışı olmak üzere otizmliler çocuklar, aileleri, eğitimciler ve öğrenciler için pek çok faaliyet gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen bu faaliyetler arasında; 2006 yılında Princeton Çocuk Gelişimi Enstitüsü’nün bir yaygınlaştırma kolu olarak Özel Tohum Vakfı Özel Eğitim Okulu’nu kurmuş ve 1.257 otizmliler çocuğa bu okulda eğitim verilmiştir. Otizm tarama projesi kapsamında 46.000 çocuk otizm taramasından geçirilmiş, 1.515 sağlık personeline, 8.275 öğretmene, 10.119 aileye otizm konusunda eğitimler verilmiştir. Bunların yanı sıra çeşitli İngilizce kaynakları Türkçe’ye kazandırmış, aile ve eğitimciler için yazılı materyaller geliştirmiş, otizmliler çocuklar ilk Türkçe mobil uygulamaların geliştirilmesini sağlamış, Türkiye’nin ilk otizm eğitim portalını ücretsiz olarak kullanıma sunmuş, rehberlik ve eğitim birimlerini kurarak aile ve eğitimcilere hizmet götürmüş ve çok sayıda ulusal ve uluslararası ortaklı projeler yürütmüş ve yürütmektedir.

Bu çalışmada, 2003–2016 yılları arasında kamu yararına çalışan bir sivil toplum kuruluşu olan Tohum Otizm Vakfı’nın otizm konusunda eğitim, projeler ve savunma alanında Türkiye ve yurtdışında gerçekleştirdiği faaliyetlere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, özel eğitim, sivil toplum, vakıf, eğitim, projeler, savunma çalışmaları, farkındalık

Afet ve Kriz Durumlarında Engelli Olmak

Gülşah Karakedi

Özgür Erdur Baker – Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Ash Bugay – Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Afet ve krizler travma yaratabilme potansiyeline sahip fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda yıkıcı sonuçlar doğurabilen olaylardır. Gerek deprem, sel gibi doğal afetler gerekse terör olayları, trafik kazaları gibi insan kaynaklı afetler engeli bulsun veya bulunmasın herkesi savunmasız hale getirir. Ancak engelli bireylerin bu durumlardan etkilenme olasılıkları daha fazladır. Zira, afet veya krize hazırlık aşamasında engellilerin ihtiyaçları çoğunlukla ihmal edilir. Sonrasında ise psiko-sosyal yardım hizmetlerine ulaşmalarını kolaylaştıracak tedbirler alınmaz. Oysa, ülkemizde imza koyduğu BM Engelli Hakları Sözleşmesi; afet öncesinde, sırasında ve sonrasında engelliler için gereken önlemlerin alınmasını ve yardım müdahalelerinde engellilerin eşit haklardan yararlandırılmasını bir hak ve sorumluluk olarak tanımlamıştır. Engellilerin bu hizmetlere ulaşımı için ivedilikle travmatik yaşam olayları karşısındaki deneyim ve ihtiyaçlarına dair alan yazınının oluşması gerekmektedir. Bu eksikliği gidermek için bu çalışmada engelli bireylerin afet deneyimleriyle afet öncesi, sırası ve sonrasındaki ihtiyaçlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu ihtiyaçların belirlenmesi engellilere afet ve krizlerde etkili psikososyal destek sağlamak açısından önemlidir. Her engel türünün afet bağlamında kendine özgü ihtiyaçları bulunmaktadır ancak bu çalışmada başlangıç olarak görme engellilere odaklanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarına kartopu örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. Beşi yüz yüze, ikisi Facebook üzerinden sesli arama şeklinde olmak üzere toplamda yedi görme engelli bireyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir (Ortalama yaş = 37.3, Cinsiyet dağılımı = 2 Kadın, 5 Erkek).

Katılımcıların ikisi trafik kazası, ikisi deprem, ikisi 15 Temmuz darbe girişimi, biri de Ankara'daki patlama olaylarını doğrudan yaşamışlardır. Görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş, daha sonra kayıtlarında şifresi yapılmıştır. Veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın öne çıkan bulguları şöyledir: Katılımcıların çoğunluğu, afet anında ne yapılması gerektiğiyle ilgili engellilere yönelik afete eğitimi verilmesine ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca, afet anında onlara müdahalede bulunulmadan önce yapılacak müdahalenin veya yönlendirmenin tarif edilmesini istemektedir. Görme engeli, olay anındaki tehlikeyi fark edememe bakımından olayın üstesinden gelmeyi zorlaştırmaktadır. Öte yandan olayın vahşetini görmeme nedeniyle görme engeli, olayla başa çıkmayı kolaylaştırmaktadır. Başa çıkmayı kolaylaştıran diğer bir etken de sosyal destektir.

Anahtar Kelimeler: Engelli bireyler, afet, kriz, özel ihtiyaçlar

K.K.T.C. Lefke Avrupa Üniversitesi Özel Gereksinimi Olan Çocuklar Uygulama Araştırma ve Eğitim Merkezi

Hatice Bilmez – Lefke Avrupa Üniversitesi
Hüsna İnceci – Lefke Avrupa Üniversitesi
Esma İnceci – Lefke Avrupa Üniversitesi
Süleyman Kalkan – Lefke Avrupa Üniversitesi
Hayriye Tutku Karayazgan – Lefke Avrupa Üniversitesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 10'u yerel merkezli, 3'ü yurtdışı merkezli olmak üzere 13 tane üniversite ve iki tane meslek yüksek okulu bulunmaktadır. Bu üniversitelerin beş tanesinde (Girne Amerikan Üniversitesi, Yakınoğu Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lefke Avrupa Üniversitesi) Zihin Engelliler Öğretmenliği Lisans Programı, 1 tanesinde (Lefke Avrupa Üniversitesi) ise Özel Eğitim Öğretmenliği Lisans Programı bulunmaktadır. K.K.T.C genelindeki tüm üniversitelerin içerisinde özel gereksinimli çocuklara hizmet sunan; eğitim, uygulama ve araştırma merkezi yalnızca Lefke Avrupa Üniversitesi bünyesinde bulunmaktadır. Bu merkez *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar Uygulama Araştırmave Eğitim Merkezi(ÖÇEM)* adıyla 3 Nisan 2015'de Lefke Avrupa Üniversitesi'nde açılmıştır. Bir yılı aşkın süredir özel gereksinimli çocuklara, bu çocukların ailelerine, Lefke Avrupa Üniversitesi Zihin Engelliler Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliği Lisans Programında eğitimlerini sürdüren lisans öğrencileri için çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Merkezde özel gereksinimli bireylerin eğitsel değerlendirmesi yapılmakta ve ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirilmektedir. Ayrıca otizmi, zihinsel yetersizliği, öğrenme güçlüğü ve disleksisi olan çocuklara yönelik bireysel eğitim ve ihtiyaçları doğrultusunda evde bireysel eğitim olanağı sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra özel gereksinimli çocukların ailelerine, aile eğitimi verilmekte ve ailelerin katılabileceği seminerler düzenlenmektedir. Üniversitenin ilgili bölümlerinde eğitim gören lisans öğrencileri merkezde bulunan gözlem odasında özel gereksinimli bireye verilen eğitimi gözlemleyebilmektedir. Tüm bu hizmetlerin yanı sıra lisans öğrencileri için mesleki yaşamlarında faydalanabilecekleri, pek çok seminer ve çalıştay düzenlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: K.K.T.C., özel gereksinimli, araştırma ve uygulama merkezi

Sinema Filmlerinde Otizm'in İşlenişi: Film İncelemesi

Gamze Kaplan – İnönü Üniversitesi
Yunus Emre Baştuğ – İnönü Üniversitesi

Sinema; film yapma, gösterme sanatı olarak adlandırılmaktadır. Ancak sinemayı bu şekilde tanımlamak pek yeterli olmayacaktır. Akira KURUSAWA'nın da dediği gibi 'Sinema nedir?' sorusunun yanıtı görüldüğü kadar kolay değildir.

Sinema; yaratıcısı, sinema ürünü(film), seyirci ve hepsinin içinde yaşadığı toplumsal yapı arasında dinamik bir ilişki vardır. Sinema toplumbilimi, kapsamı ve konuları açısından bu dört temel öge arasındaki ilişkilerin birini ya da birkaçını bazen de hepsini çözmeye yönelik çalışmaların bütünüdür. (Güçhan, 1993)

Sanatın yedinci dalı olarak adlandırılan sinemada, topluma faydalı olmaya çalışan ve bu amaçla mesajlar vermeye çalışan filmlerin yanı sıra yalnızca sanat yapma kaygısı taşıyan filmler de vardır. Ancak bu sanatın topluma ulaşmayacağı anlamına gelmemektedir. Toplum daima etkilenen taraf olmuştur ve sanat ile toplumu etkilemek belki de bu yolların en iyisidir. Ancak kimi zaman toplumun algılarını olumsuz yönde de etkileyebilmektedir. Özellikle son dönemde toplumda yaratılan güzellik algıları, değer yargıları, davranışlar ve tutumlar medya unsurları ile desteklenmekte ve hatta buna göre şekillenmektedir.

Biz de bu alanda otizmi olan bireylere olan yaklaşımın nasıl olduğu merakı ile filmlerin analizini ve kendimizce yorumlamayı yapmayı hedefledik. Bu çalışmanın amacı; sinema toplum ilişkisini göstererek filmlerdeki farklı bakış açılarından toplumun bakış açısını ele almaktır. Filmleri toplumun bir aynası ve yönlendiricisi olarak görerek, bu filmlerdeki doğru ve yanlış yargılardan söz etmek ve bu konuda toplumu ve film yapımcılarını önemli bir noktaya yönlendirmektir. Filmlerin toplumun bakış açısındaki etkililiğini göstermek ve bu amaçla yapılan filmlerin artırılmasında özendirici rol üstlenmektir. Theo Angelopoulos'un dediği gibi; Dünyanın sinema tarafından kurtarılabileceğine inanmak isterim.

Bu çalışmada sosyolojik eleştiri yöntemi kullanılmıştır. Ulaşabildiğimiz 15 filmin analizi ve yorumlaması yapılmıştır. Bu analizde; karakterlerin otizmi nasıl yansıttığı, toplumun otizme ve otizmlili bireye nasıl yaklaştığı, ailelere etkisinin nasıl ele alındığı, film yönetmenlerinin bu durumu nasıl işlediği, filmlerin yayınlanma tarihleri dikkate alınarak tarihsel süreçte herhangi bir farklılık olup olmadığına bakılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, otizm, film incelemesi

Bir Alman Otizm Terapisi: Genişletilmiş Dikkat–Etkileşim Terapisi–AIT

Fatih Boynikoğlu

AIT (Erweiterte Aufmerksamkeits–Interaktions–Therapie) otizm terapisi Alman çocuk ve genç psikiyatristi Dr. Hellmut Hartmann ve arkadaşları tarafından 30 yıldan daha uzun bir süredir geliştirilen ve uygulanan etkileşim odaklı bir terapi konseptidir.

AIT'nin ana amacı otizmlili bireyle diyalog kurmaktır. Konuşmaya dayalı olsun olmasın bireyle kurulan diyalog ve etkileşim spontan aktivitelerle artırılmaya çalışılır. Bu çalışma beş basamakta gerçekleştirilir. Birinci adım “otizmlili bireyin kendi dilinde” selamlanmasıyla başlar. Bireyin gösterdiği davranış ele alınarak yansıtma şeklinde diğer bir ifadeyle paralel davranışla bireyin davranışına karşılık verilir. Bireyle kurulan etkileşim ve diyalog AIT çerçevesinde çeşitli provokasyonlarla ve “sınır ihlalleriyle” daha da ileriye götürülmeye çalışılır. Bu provokasyonlara ve sınır ihlallerine örnek olarak küplerden yapılan bir kulenin kasıtlı olarak yıkılması, devam eden bir oyunun aniden durdurulması veya açıkça gösterilen çaresizlik halleri örnek olarak verilebilir. AIT terapisti kendisini otizmlili bireyin yerine koymaya ve onun yaptıklarını sadece görmeye değil hissetmeye de çabalar. Bu durum terapistte karşısındaki bireye paralel davranış açısından uygun cevabı vermesi açısından da yardımcı olur. Beşinci yani son adımda çalgı aleti çalma, boyama, oyuncakla oynama veya dans etme gibi yeni bir aktivite gerçekleştirilir. Beşinci adımın sonunda birincil olarak bireyin başka bir bireyle veya bireylerle ikincil olarak da tek başına bir objeyle uğraşması veya yeni bir davranış göstermesi amaçlanır. Bu anlamda birincil amaç sosyal gelişim, ikincil amaç ise problem çözme yeteneğini geliştirme ve zihin gelişimi odaklıdır.

AIT terapi konseptinin otizmlili bireylerdeki önemli bir çalışma sahası da dil ve konuşma gelişimidir. Uygulama basamaklarında konuşamayan çocuklar tarafından öğrenilmesi hedeflenen sınırlı sayıdaki ses ve sözcükler amaçlı bir şekilde mümkün olduğunca sık kullanılır. Bunun için bir haftalık plan ve konuşma günlüğü kullanılır.

AIT'nin uygulandığı birçok çocuk ve yetişkinde iyileşme sağladığı bilimsel çalışmalarla ortaya konmuştur. Ancak ortaya çıkan iyileşmenin düzeyi bireyin sahip olduğu geri kalmışlık, terapinin uygulama sıklığı ve tutarlılığı gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alman, otizm, terapi, etkileşim, diyalog xx

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Fırsat Öğretimi ve Etkilerinin İncelenmesi

Safiye Ateş – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi Havva
Gül Horuz – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi Alev
Derdiyok – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi Merve
Kılcan – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi

Otizimli çocuklarda sözel ya da sözel olmayan iletişim becerilerinin kazandırılmasında kullanılan yöntemlerden biri de fırsat öğretimidir. Fırsat öğretimi iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve artırılması amacıyla kullanılan bir yöntemdir.

Uygulamaya başlamadan önce çocuğun iletişim düzeyine uygun bir hedef iletişim becerisi ve bu beceriye yönelik ön koşul beceriler belirlenir. Çocuğun iletişim düzeyine bağlı olarak hedef beceri bir nesneyi almak istediği ya da bir etkinliği yapmak istediğini jestle işaret dilinde yer alan bir işaretle resimli kartla sözcükle ya da cümleyle belirtmesi olabilir. Ön koşul olarak ise herhangi bir iletişim girişiminde bulunmak için çocuğun hali hazırda sahip olduğu ve gelişimsel açıdan hedef beceriden daha alt düzeyde olan iletişim becerileri belirlenir. (OÇİDEP II G.K.İftar, B.Ü.Kürkçüoğlu, Onur Kurt)

Örneğin, yetişkinin elinden tutup ulaşmak istediği nesnenin yanına götürmek nesnelere parmakla işaret etmek istediği nesnenin adını söylemek vb. Ardından çocuk için belirlenen önkoşul becerilerinin yapılmasına zemin hazırlayan özellikte bir ortam düzenlenir. Bu ortamda çocuğun kendiliğinden bu önkoşul becerilerinden bazılarını kullanarak bir iletişim girişiminde bulunması beklenir. Örneğin: çocuğun çok sevdiği bir oyuncak çocuğun görebileceği ama ulaşamayacağı bir yere konur ve çocuğun bu oyuncakı alabilmek için iletişime geçmesi beklenir. (OÇİDEP II G.K.İftar, B.Ü.Kürkçüoğlu, Onur Kurt)

Bu çalışma 3.5 yaşında otizm spektrum bozukluğu olan erkek bir çocukla uygulanmıştır. Çocuk için uygun birkaç hedef iletişim becerisi ve bunların her birinin ön koşulları belirlendikten sonra çocuğun ön koşul iletişim becerilerini sergilenmesine ve hedef iletişim becerilerini öğrenmesine zemin hazırlayacak ortam düzenlenmiştir. Uygulama haftanın 5 günü günde 3 oturum ve art arda denemeler şeklinde gerçekleşmiştir. Gün içinde çocuğun fırsat öğretimi evde anne tarafından desteklenmiştir.

Fırsat öğretimi UDA 'ne dayalı çoğu öğretim uygulamasında olduğu gibi art arda gerçekleşen denemelerle yürütülür. Ancak fırsat öğretimi denemelerinde yönerge sunma ya da soru sorma gibi ön uyarılara yer verilmez. Her bir fırsat öğretimi denemesi çeşitli aşamalardan oluşur. (OÇİDEP II G.K.İftar, B.Ü.Kürkçüoğlu, Onur Kurt). Öğretim süreci poster bildirisinde ayrıntılı olarak sergilenecektir.

Anahtar Kelimeler: İfadeci edici dil, fırsat öğretimi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Yiyecek– İçeceklerle Seçim Fırsatı Sunmanın Davranış Sorunları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Safiye Ateş – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi
Büşra Aköz – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi
Melda Balta – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi

Otizm alanındaki bilimsel dayanaklı uygulamalardan biri de seçim yapma uygulamasıdır. Seçim yapma uygulamaları; bireylere seçenekler sunmayı, kendi tercihlerini belirtmelerine fırsat vermeyi ve sonrasında da seçtikleri nesnelere veya etkinliklere ulaşmalarını sağlamayı kapsamaktadır. Bu uygulamada çocuğun bir sevdiği, bir de sevmediği yiyecek içecek masanın üzerine konur. Yetişkin çocuğa ‘Hangisini istersin?’ diye sorar ve sorarken işaret parmağını yiyecekler üzerinde gezdirir. Bu sırada çocuğun yiyeceği–içeceği alması engellenir. Hemen ardından çocuğun başat elinin işaret parmağından tutularak yiyecekler üzerinde çocuğun parmağı gezdirilir. Bu fırsat öğrenimleri, bireylerin davranış sorunlarını azaltabilmekte, birey davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir. Çünkü bireyin tercih ettiği uyaranla etkileşmesine izin vermek; hem bireyi motive etmekte, hem de birey tarafından daha uygun davranışlar sergilenmesini kolaylaştırabilmektedir.(İfade Edici Dil Becerilerinin Öğretimi Prof. Dr. Gönül Kırcaali–İftar /Tohum Otizm Vakfı Eğitim Portalı / Otistik Özellik Gösteren Çocuklara Sunulan Seçim Fırsatları Ve Etkileri Burcu Ülke–Kürkçüoğlu)

Bu çalışmada OSB’li çocukların yiyecek – içeceklerle seçim fırsatı sunarak davranış sorunlarını ortadan kaldırmak hedeflenmektedir.

Ve bu araştırmada otizmlili çocuklarda Yiyecek– İçeceklerle Seçim Fırsatı Sunmanın Davranış Sorunları Üzerindeki Etkilerinin incelenmesi için nicel ve nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma tek denekli olup 6 yaşında otizm spektrum bozukluğu olan erkek bir çocukla uygulanmıştır. Uygulama haftanın 5 günü günde 3 oturum ve her bir oturum 10 dk. Olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. 60 oturum edinim aşaması ve 36 oturum genelleme aşamasından oluşmaktadır. Çalışmada yiyecek – içecek ve oyun materyalleri seçim fırsatı olarak sunulmuştur. Toplumsal uyum becerinden bekleme davranışı kazanmış olup mevcut davranış problemlerinin azalması yönünde olumlu bulgulara rastlanmıştır.

Dolayısıyla; seçim fırsatı bireylerin kendi istekleri, inançları, değerleri ve gereksinimleri doğrultusunda çeşitli seçenekler arasından seçimlerini belirterek ve kendi kararlarını vermelerini sağlayarak onların yaşam kalitelerini arttırmaktadır. Bu nedenle, seçim yapma yaşam sorumluluğunu alma içinde yer alan beceriler arasında ön plana çıkmaktadır. Böylece özel gereksinimli bireylerin yaşam sorumluluğunu alma içinde yer alan seçim yapma, problem çözme gibi becerilerin öğretilmesinin ve bu becerilerin kullanımına ilişkin fırsatlar verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Öğretim süreci poster bildirisiyle ayrıntılı olarak gösterilecektir. (Otistik Özellik Gösteren Çocuklara Sunulan Seçim Fırsatları Ve Etkileri Burcu Ülke–Kürkçüoğlu / Tohum Otizm Vakfı Eğitim Portalı)

Anahtar Kelimeler: Fırsat seçimi

OSB’li Bir Çocuğa Türk Kahvesi Pişirme ve Servis Etme Becerisinin Öğretiminde Etkinlik Çizelgesi Kullanımının Etkililiği

Volkan Sağlam – Tohum Vakfı Özel Eğitim Okulu

Alan yazın, OSB’li çocuklara akademik ve sosyal becerilerin öğretiminin yanında eğitim programlarında günlük yaşam becerilerine de yer vermenin önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmada 12 yaşında, OSB tanısı almış bir erkek olan Erkan yer almıştır. Birçok becerinin yanında Erkan, yazılı ve fotoğraflı etkinlik çizelgesi takip etme becerisine de sahiptir. Yıllık eğitim planı ve günlük yaşam becerileri içerisinde yer alan kahve pişirme ve servis etme özellikle ailesinin önemseydiği bir beceridir. Bu tür becerilerle Erkan aile ortamında daha fazla kabul görmekte, bu kabul onun zorlandığı sosyal becerilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Çalışmaya başlarken ilk önce hedef becerinin analizi yapılarak basamaklandırılmış daha sonrada Erkan’ın göstermiş olduğu performansı değerlendirmek için çoklu fırsat yöntemi kullanılmıştır. Öğretimden önce yapılan değerlendirmeler neticesinde hedef becerinin öğretimi ve genelmesi planlanmıştır. Becerinin öğretimi etkinlik çizelgeleri kullanılarak gerçekleştirilmiş, çocuk hedef kriteri karşıladığında çizelge kaldırılmıştır(Genelleme) ve çizelgesiz beceriyi gerçekleştirip gerçekleştirmediği değerlendirilmiştir. Öğretimden önceki değerlendirme oturumlarında ve tüm öğretim oturumlarında düzenli olarak veri toplanmış, bu verilerin grafiksel analizi yapılmıştır. Çalışmada ayrıca gözlemciler arası görüş birliğine bakılmıştır. Elde edilen bulgular konferans sırasında katılımcılara poster sunumu yoluyla aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, beceri öğretimi, Türk kahvesi pişirme ve servis etme

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Hareket Algılama Temelli Teknolojilerinin Özel Eğitimde Uygulanabilirliği Hakkındaki Görüşleri

Onur Emre Kocaöz – Aksaray Üniversitesi
Mehmet Özkaya – Aksaray Üniversitesi

Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin günlük yaşantı ihtiyaçlarını yerine getirme hususunda eğitim teknolojileri çok büyük rol oynamaktadır ve buna bağlı olarak teknoloji kullanımı her geçen gün artmaktadır. Araştırma sonuçları engelli bireylerin engelsiz akranlarına göre teknolojiye daha fazla ve sıklıkta ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Literatürde hareket algılama temelli teknoloji olarak adlandırılan ve özel eğitimde yardımcı teknoloji olarak kullanılan ve insan– bilgisayar etkileşimi temeline dayanan bu cihazlar son yıllarda birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Hareket ve ses algılama özelliği ile öne çıkan bu cihazlar hakkında günümüzde yeterli sayıda araştırma bulunmamaktadır. Özellikle özel eğitim öğrencileri için özel olarak kurgulanmış araştırmalar yok denecek kadar az olması ve bu teknolojilerin özel eğitim gerektiren bireylerin hangi gereksinimlerini yerine getirebileceği konusunda yapılan çalışmanın sınırlı olması sebebi ile Aksaray ili bünyesindeki 23 özel eğitim öğretmenin bu cihazlar hakkında görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcılara hareket algılama temelli teknolojilerinden olan ve temassız etkileşim sağlayan cihazların tanıtımı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde görev yapan bir uzman tarafından 90 dakikalık sunum şeklinde yapılmıştır. Açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anket soruları sonucunda; öğretmenler tanıtılan bu teknolojik ürünlerin özel eğitimde kullanılabilirliği bağlamında genel olarak pozitif olarak görüşlerini sunmuşlardır. Öğrencinin akademik performans seviyesine uygun olarak hazırlanmış aktiviteler ile hece öğretimi, kavram öğretimi (renkler, geometrik şekiller), rakam öğretimi ve temel matematik becerilerin öğretimini hafif zihinsel engelli ve öğrenme güçlüğü olan bireyler için uygulanabileceğini ifade ettiler. Ayrıca, bu cihazların hareket ve ses algılama özelliği barındırması sebebi ile fiziksel engelli bireyler için büyük potansiyel içerdiğini belirttiler. Bu çalışma alanda yapılan ilk çalışmalardan biri olması ve özel eğitim öğretmenlerin görüşlerinin alınarak oluşturulan bir ihtiyaç analiz çalışması olması bakımından bu alandaki araştırmacılara, özel eğitim öğretmenlerine ve engelli çocuğu olan ailelere yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hareket algılama temelli teknolojiler, özel eğitim, öğretmen görüşleri

Otizm Konusunda Anne–Baba, Öğrenci ve Uzmanların E–Öğrenmeye Dayalı Öğretim Tasarımı Örneği: Tohum Otizm Vakfı Eğitim Portalı

Deniz Yılmaz – Tohum Otizm Vakfı
Özgül Gürel – Tohum Otizm Vakfı

Ülkemizde otizmlı çocuklara yönelik özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi hizmetleri sunacak yetişmiş özel eğitim öğretmenlerinin ve destek personelin sayıca yetersiz olması nedeniyle, otizmlı çocukların büyük çoğunluğuna erken müdahale hizmeti sunulmamaktadır. Tohum Otizm Vakfı, Avrupa Birliğinin Okul öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Hibe Programı çerçevesinde başta anne–babalar olmak üzere tüm aile üyelerine, eğitmenlere, öğretmenlere, uzmanlara ve otizmle ilgilenen tüm bireylere yönelik bir otizmde erken müdahale portalını **ücretsiz** olarak 2011 yılında tüm Türkiye'nin kullanımına sunmuştur.

Bu proje kapsamında kullanıma sunulan portaldan; anne–babaların ve diğer aile üyelerinin; okul öncesi eğitimcilerin; ilköğretim okulları, özel eğitim kurumları ve rehberlik ve araştırma merkezleri gibi kurumlarda çalışan personelin; ilgili alanlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin ve konuyla ilgilenen tüm bireylerin yararlanmaları hedeflenmiştir.

2011 yılında yayına giren ve 2015 yılında yenilenen bu eğitim portalında içerik geliştirme çalışmaları kapsamında 173 anlatımlı video ve çok sayıda fotoğraf portala eklenmiştir. Portalda 5 bölüm ve toplam 20 modül yer almaktadır. Her modülde çeşitli video ve fotoğraflarla öğrenenlerin öğrenme yaşantılarının zenginleştirilmesi ve öğrenilenlerin kalıcılığı hedeflenmiştir.

Bu çalışmada eğitim portalının öğretim tasarım sürecine ve bölümlerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, e–öğrenme, portal, aile eğitimi, yetişkin eğitimi, öğretmen eğitimi, teknoloji

Özel Gereksinimi Olan Çocuklara Akıllı Telefon ve Tablet Kullanımı ile Tuvalet Becerisi Öğretimi

Feyyaz Şentürk
Nazım Alagöz
Kani Şentürk
Mehmet Emin Uprak
Yasin Kara
Mehmet Okan Kutlu
Orhan Bağın

Birçok normal gelişim gösteren çocuk ailesi gibi özel gereksinimi olan çocuk aileleri de çocuklarına tuvalet becerisi kazandırmakta zorlanmaktadır. İlgili beceriyi kazandırmakta kullanılacak yöntem, zamanlama, araç-gereç ve destek alacakları uzman gibi konularda özel gereksinimi olan çocuk ailesi profesyonel desteğe ihtiyaç duymaktadır. Gelişen teknoloji ile birlikte bilgiye erişim herkes için olduğu kadar özel gereksinimi olan çocuk ve aileleri için de kolaylaşmaktadır. Bu nedenle çalışmamızda özel gereksinimi olan çocuk ailesine akıllı telefon ya da tablet bilgisayarda kullanabilecekleri bir yazılım geliştirilerek; tuvalet eğitimi yapılırken ailelere ve eğitimcilere yol göstermek ve tuvalet eğitimi çocuğun ev ortamında, kendi özelinde almasını sağlamak amaçlanmaktadır. Geliştirilecek yazılımda normal gelişim gösteren ve hafif düzey zihinsel yetersizliği olan çocuklar için geleneksel yöntem kullanılırken; geleneksel yöntemle tuvalet alışkanlığı kazanmayan çocuklar için ayrıca hızlı tuvalet eğitimi yöntemi kullanılacaktır. İlgili yazılım aileye ya da eğitime yol gösterecek çocuğun tuvalet becerisi için gerekli ön koşul becerilerinesahipolupolmadığıkontrol edildiği aşama, gerekliönkoşulbecerilerine sahip çocuklar için kurulum süresinin belirlendiği aşama, kaka ve çiş saatlerinden 15 dk. öncesinde uyarı vererek ailenin yönlendirildiği aşama, çocuğun tuvalet becerisini kazanıp kazanmadığının değerlendirildiği aşama, yöntem değiştirme yada aynı yöntemle devam aşaması, pekiştirme aşaması ve uzmandan destek aşaması olarak yedi ana aşama ve her aşamanın alt bölümlerinden oluşmaktadır. İlgili yazılımın aileye tuvalet becerisi kazandırmada teknoloji kullanımı ile beceri basamakları, zamanlama, hatırlatma ve pekiştirme konularında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimi olan çocuk, aile eğitimi, tuvalet eğitimi, özel eğitimde teknoloji kullanımı.

Görsel Eğitim ve Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalleri

Süleyman Çelik – Özel Besmer Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Otizm ve ilişkili gelişimsel yetersizliklere sahip bireylerin pek çoğu görsel uyaranlara daha iyi tepkide bulunmaktadır ve bu bireylerin öğretiminde görsellere yer verilmesi önemlidir (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012). Erken çocukluk döneminde otizmlili veya diğer gelişimsel yetersizliklerle eğitim sürecine başlayan çocukların hepsinde öğrenmenin görsel yollarla geliştiğini görmek mümkündür. Eğitimde çocukların güçlü oldukları yanları bulmak ve öğrenme sürecinde bu güçlü yönünden yararlanmak gerekmektedir. Görsel olarak öğretimi planlayabilmek için ortama, duruma ve öğrencilerin kişisel özelliklerine göre materyal geliştirmek de önemlidir. Eğitimde nasıl ki bireyselleştirilmiş eğitim programları uyguluyoruz, öğretimde de bireyselleştirilmiş öğretim materyalleri planlamalıyız. Bu sayede geliştirilen materyaller kişiye özel olacağı gibi, çocuğun içerisinde kendisinden bir pay bulacağı materyaller ilgiyi de uyandıracaktır. Aynı zamanda görsel materyal planlamalarıyla otizm ve gelişimsel yetersizliğe sahip bireylere farklı alanlarda da pek çok beceri ve davranış kazandırmamız mümkün olabilmektedir. Uygulamalar esnasında doğan ihtiyaçlar ve kişisel deneyimler birçok görsel içerikli materyal hazırlamama da zemin oluşturdu. Bu alanda geliştirmiş olduğum materyaller sohbet çalışmaları, neden-sonuç ilişkileri gibi konuşmanın ileri aşamalarına hitap edebildiği gibi daha temel düzeyde yönerge öğretimi, ses çalışmaları da içermektedir. Ayrıca şarkıların ve tekerlemelerin öğretimi de bu hazırlanan görsel materyaller içinde yer almaktadır. Bu materyaller aynı zamanda kullanım yönergeleriyle birlikte ailelerin evde de çocuklarıyla çalışabilecekleri görsel eğitim setleri oluşturabilmektedir. PECS, TEACCH, PCDI, PARE gibi uygulama sahasında kullanılan pek çok metottan beslenen bir alt zeminle oluşturulan bu materyalleri eğitimcilerin görüşlerine sunmaktan onur duyacağım.

Anahtar Kelimeler: Otizm, görsel materyal geliştirme, bireyselleştirilmiş öğretim materyalleri

Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylere Matematikte Dört İşlem Becerilerinin Öğretimine İlişkin Yapılan Uygulamalı Araştırmaların İncelenmesi

Halil Uysal – Anadolu Üniversitesi

Matematik becerileri, akademik beceriler arasında öğrencilerin en çok zorlandıkları alanlardan biridir. Öncelikli olarak kazanılması gereken dört işlem becerileri oldukça önem taşımaktadır. Çünkü bireyin günlük yaşamında karşılaşacağı pek çok durumda bu becerileri bilmek kişinin hayatını kolaylaştıracaktır. Dört işlem becerilerinin öğrenilmesi normal gelişim gösteren bireylerde olduğu gibi zihin yetersizliği olan bireyler için de bireyin bağımsız yaşamasına katkı sağlaması, günlük yaşamda işlevsel olarak kullanabileceği beceriler olması ve pek çok beceriye önkoşul niteliğinde olmasından dolayı oldukça önemlidir.

Bu araştırmada zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireylerle yapılmış olan matematikte dört işlem becerileri ile ilgili Türkiye’de yapılmış olan uygulamalı araştırmalar incelenecektir. Bu araştırma ülkemizde zihin yetersizliği olan bireylere yönelik hangi işlem türünün öğretildiği, öğretim esnasında hangi yöntemlerin kullanıldığı, katılımcıların nasıl değiştiği, araştırma modellerinin nasıl çeşitlendiği, daha çok hangi becerilerin öğretiminin yapıldığını ve edinim ve kalıcılığın ne düzeyde olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel yetersizlik, matematik öğretimi, dört işlem becerileri

Özel Gereksinimli Bireyleri Geleceğe Hazırlama ve İstihdam Konusunda Okul Türleri, Yaş, Cinsiyet, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler ve Projelerin Etkisi

Özge Erduran Tekin – Tekirdağ Rehberlik ve Araştırma Merkez
Bingül Uzel – Tekirdağ Rehberlik ve Araştırma Merkez
Sümeyye Tuka – Tekirdağ Rehberlik ve Araştırma Merkez
Özge Albakır – Tekirdağ Rehberlik ve Araştırma Merkez

Özel eğitim yolculuğunun mihenk taşı; genç yetişkinlik dönemine gelmiş özel gereksinimli bireylerin kendi kendine yetebildiği ve kendi geçimlerini sağlayabildiği zaman diliminin başlaması olarak düşünülmektedir. Bir mesleğe sahip olmak ve bunun sonucunda bir işle uğraşmak bireysel farklılıklara rağmen her birey için önemlidir. Her bireyin kendisini, üreten bir sistemin parçası olarak görmesi, başarı hazzını tatması, kendi ihtiyaçlarını gidermesi ve başkalarına bağımlı olmadan yaşaması hem isteği hem de en doğal hakkıdır. Ancak, bu süreçte çok çeşitli faktörlerin etkisi söz konusudur ve birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Özel gereksinimli bireyler açısından bakıldığında meslek edinme aşamasında ve çalışma hayatında çok daha fazla sıkıntılarla mücadele ettikleri görülmektedir. Karataş (2001)*, özel gereksinimi olan bireylerin istihdamında karşılaşılan güçlükleri istihdama hazırlama, iş arama, işe girme ve istihdam sırasındaki sorunlar olmak üzere üç grupta ifade etmiştir. İstihdama hazırlamada yaşanan sorunlardan eğitim sorunları ve istihdam edilebilirlik becerilerindeki yetersizlikler en temel sorunlardır. Bu çalışma, özel gereksinimli bireylerin kariyer gelişimini; yetersizlik türlerinin ve bu yetersizlik türüne bağlı olarak yönlendirildikleri okul türlerinin nasıl etkilediğini inceleyen alt başlık ile başlar. Yaş ve cinsiyetin özel gereksinimli bireylerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini, var olan yasal zeminin özel gereksinimli bireylerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini, yapılan proje ve kurumların özel gereksinimli bireylerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini, çalışma hayatında karşılaşılan zorlukların özel gereksinimli bireylerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini, özürsüz birey istihdam yöntemlerini ve ülkemizdeki yansımalarını inceler. Çalışma, ülkemizde sunulan mesleki danışmanlık hizmetlerinin özel gereksinimli bireylerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen alt başlık ile son bulur. Çalışmada ayrıca engelli bireylere çevreye uyum sağlamaları ve bireysel ihtiyaçlarını gidermeleri için yardım eden ve engelli bireylerin toplumun bütün alanlarında özellikle de iş alanında tam katılımı yönünde çalışan profesyoneller olarak tanımlanan mesleki rehabilitasyon danışmanlarının da önemi anlatılmaktadır. Bahse konu alanda yapılan çalışmaların az olması nedeniyle özel eğitim, mesleki eğitim ve özel gereksinimli bireylerin istihdamı konusunda değerli bir kaynak özelliği taşımaktadır. *(Karataş, K. (2001). Engellilerin Topluma Kazandırılması, Ufku Ötesi Dergisi, 10-19.)

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimi olan bireyler, mesleki eğitim, istihdam yöntemleri, çalışma hayatında özel gereksinimli bireyler, rehabilitasyon psikolojik danışmanları

Engelliler Entegre Yüksek Okulu Öğrencilerinin Okuma, Anlama, Anlatma, Yazma ve İletişim Becerilerinin Geliştirilmesi

Ayşe Beral – Anadolu Üniversitesi
Gökçen Abalı – Anadolu Üniversitesi
Sema Ünlüer – Anadolu Üniversitesi
Güzin İçten – Anadolu Üniversitesi
Yıldız Uzuner – Anadolu Üniversitesi

Günümüzde okuma anlama anlatma ve iletişim kurma gibi dil becerileri yaşamın olmazsa olmaz gereklerinden biri haline gelmiştir. Dil becerilerinin edinimi ailede, yakın çevrede başlamakta ve eğitim süresince de geliştirilmektedir. Ancak işitme engelli olan çocukların dil becerileri işiten akranlarıyla aynı düzeyde gelişmemektedir.

İşitme kayıpları nedeniyle dil gelişiminde geri kalan işitme engelli çocuklara dil becerilerini geliştirmeleri için uygun eğitim ortamları, uygun programlar ve uygun materyaller sağlanması önem taşımaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin okuma becerilerinin yanı sıra dinleme, anlama, konuşma ve yazma becerilerinin birleştirilmesine, olaylar hakkında düşünme, olayları anlatma, sözcükleri tanıma, okuduğunu anlama ve anlatma neden sonuç ilişkisi kurma, çıkarımda bulunma becerilerinin geliştirilmesine olanak tanımak gerekmektedir.

İşitme engelli öğrenciler de işiten akranları gibi temel eğitimden sonra eğitime devam edebilmektedirler. İşitme engelli öğrencilere yönelik eğitim veren meslek liselerine ya da lise programlarının kaynaştırma sınıflarına devam edebilmektedirler. Liseyi bitiren işitme engelli öğrencilerden Öğrenci seçme ve Yerleştirme Merkezinin gerçekleştirdiği Yüksek Öğretime Giriş Sınavını kazananlar yüksek öğretim programlarına devam etmektedirler. Ancak bu öğrenciler işitme kayıplarından kaynaklanan okuma, anlama, anlatma, yazmada geri kalmakta ve iletişimde sorunlar yaşamaktadırlar. Sözü edilen dil becerilerindeki eksiklikleri tamamlamak ve gelişmelerini sağlamak amacıyla anlamlı bağlamlarda okuma, anlama, anlatma, yazma becerilerinin gelişmesi için yüksek öğretimleri boyunca da dil desteğine ihtiyaç duymaktadırlar.

Türkiye’de işitme engelli öğrencilere üniversite düzeyinde eğitim veren tek kurum olan Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksek Okulunda işitme engelli öğrencilerin okuma anlama, anlatma, yazma, olaylar üzerinde düşünme dolayısıyla da iletişimlerini geliştirmek için grup ve bireysel dil dersleri verilmektedir. Bu bağlamda Engelliler Entegre Yüksek Okulunun Bilgisayar Operatörlüğü Bölümünde 2014-2015 Güz ve Bahar dönemlerinde verilen Yazılı ve Sözlü Anlatım I ve II derslerinde gerçekleştirilen proje çalışmalarından biri olan Adnan Binyazar’ın Gün Işığında Yolculuk Kaçış I ve Varış II kitaplarının içeriğinin paylaşımı, gerçekleştirilen etkinlikler ve ürünler bu posterde sunulacaktır. Bulgular ilgili literatür kapsamında tartışılacak ve öneriler belirtilecektir.

Anahtar kelimeler: Dil edinimi, okuma-anlama, işitme engelli öğrenciler, engelliler entegre yüksekokulu.

Köpek Destekli Terapinin Zihinsel Güçlüğü Olan Yetişkinler Üzerindeki Etkileri

Neslihan Kuloğlu Türker – Uyum Eğitim ve Araştırma Limited Şirketi
Aynur Akıncı Aydoğan – Üsküdar Üniversitesi
H. Fatoş Gür Akınoğlu

Köpek destekli terapi, hayvan destekli terapiler kapsamında yer alan ve özel gereksinimli bireylerin, duygusal sorunları olan bireylerin ve yaşlıların psikolojik ve sosyal rehabilitasyon süreçlerinde yaygın olarak bir yöntemdir. Çok sayıdaki çalışma, özellikle zihinsel güçlüğü olan bireyler için köpek terapinin psikosomatik etkilerinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca alanyazında özel gereksinimli bireylerin sözel ve sosyal becerilerinin artırılmasında bir terapi köpeğinin varlığının etkisini gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, zihinsel güçlüğü olan yetişkin bireylerin sosyal ve iletişim becerilerinin artırılmasında, psikolojik sağlıklarının desteklenmesinde eğitimsel süreçlerine destek olmak üzere köpek terapinin etkisini değerlendirmektir. Çalışma Ankara’da bulunan Uyum Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezinde yapılmıştır. Zihinsel güçlüğü olan 5 yetişkinin katıldığı çalışma 1 psikolojik danışman, 1 özel eğitimci, 1 çocuk gelişimi ve eğitimcisi, köpek eğitmeni olmak üzere 4 kişi tarafından yürütülmüştür. Terapi çalışmaları süresince kullanılan köpek yuva, okul ve değişik çocuklu ortamlarda eğitim ve terapi amaçlı çok sayıda duruma eşlik etmiştir. Çalışmaya katılan bireylerin tümü sınırlılıkları nedeniyle günlük yaşamlarında kaygıyaşayan, bir yetişkinin desteğine gereksinim duyan, sosyal etkileşimi başlatmakta çekingen davranan, sözlü iletişimi istek ve gereksinim durumlarında kullanmayı tercih eden ve aynı zamanda köpektен çekinen bireylerdir. Bir bireyin eğitime direnç gösterme, bağırma, ders süresince yerinde oturma gibi davranış sorunları, bir bireyin amaçsız ve sürekli konuşması olup diğer bireylerde herhangi bir davranış sorunu bulunmamaktadır. Uygulamaya katılan tüm bireyler, köpek ve sahibi dışında kalan uygulamacıların tümünü en az 3 yıldır tanımaktadırlar. 19 hafta süren çalışmanın sonucunda tüm bireylerin kendi köpek ile ilgili kaygılarını yendikleri, sürece giderek daha istekle katıldıkları, köpeğin yanına gitmek için acele ettikleri, yanından ayrılmak istemedikleri, terapinin olmadığı günlerde kendi aralarında köpekle ilgili sohbet başlattıkları, uygulamacıları gördükleri zaman köpekle ilgili bilgi almaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Amaçsız konuşmaları olan bireyde bu durumun belirgin bir şekilde azaldığı belirlenmiştir. Eğitimsel sürece katılmayı reddeden birey için ise köpek terapi aynı zamanda ödül olarak kullanılarak ek bir kazanç sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köpek terapi, zihinsel güçlük, eğitim, sosyal, davranış

Özel Gereksinimli Çocukların Tercih Ettikleri Çizgi Filmler ve Bu Çizgi Filmlere İlişkin Önerileri

Halime Camcı – Milli Eğitim Bakanlığı
Canan Özkaya – Milli Eğitim Bakanlığı

Bu çalışmada, İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alan özel gereksinimli çocukların tercih ettikleri çizgi filmler ve bu çizgi filmlere ilişkin önerileri konusunda görüşmelerle gerçekleştirilip mevcut durumun betimlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu 2005–2009 yılları arasında doğan 10 özel gereksinimli çocuk oluşturmaktadır. Görüşme yapılacak özel gereksinimli çocukların tercih ettikleri çizgi filmlerin ve bu çizgi filmlere ilişkin önerilerinin belirlenmesinde nitel araştırma yaklaşımına dayalı yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile gerçekleştirilecektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan görüşme formu; çocukların en çok hangi çizgi filmi izlemeyi tercih ettikleri, hangi zamanda, hangi ortamda, kiminle, ne kadar süre boyunca izledikleri, izledikleri çizgi filmde hangi karakterleri neden beğendikleri/beğenmedikleri, karakterlerin yerinde olsaydı neler yapacakları ve çizgi filmlere ilişkin önerileri hakkında sorular içermektedir.

Araştırma bulguları görüşme formunda belirtilen kriterlere göre düzenlenecek olup, elde edilen veriler ile özel gereksinimli çocukların izlemeyi tercih ettiği çizgi filmler hakkında duygu, düşünce ve yorumları betimlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Çizgi filmler, çocukların çizgi film tercihleri, çocuk ve televizyon, medya

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin ‘Engellilik Farkındalığı’ ve Özel Eğitim Kavramlarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Porsuk MYO Örneği

Emre Aytuğ Özsoy – Anadolu Üniversitesi

İnsanlar eşit doğar ve toplumda eşit haklara sahiptir. Ancak gerçek yaşamda kimi gruplar, sosyal durumları, bilişsel ve fiziksel farklılıkları açısından söz konusu haklara sahip olamamaktadırlar. Engelliler de bu grubun bir kategorisini oluşturmaktadır. Engelli bireylerin sorunları, hiç kuşkusuz küresel insan hakları sorunudur ve engellilikle ilgili en önemli nokta, toplumda, “farkındalığın yaratılması”, “anlaşılma” gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Son yıllarda gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler, engel türü ne olursa olsun, toplumsal yaşam içinde engelli tabanlı ayrımcılıkla mücadele etmek, toplumsal farkındalığı artırmak için engelli katılımlı eğitim, bilgiye erişim, sosyal politikalar, ekonomi gibi modellerin oluşturulması gerektiğinde birleşmektedirler. Engelli bireylere ilişkin en önemli nokta, toplumda engellilikle ilgili “farkındalığın yaratılması” ve “anlaşılma” gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Engelli insanların sorunları, kuşkusuz bir küresel insan hakları sorunudur ve ülkemizde de engellilerin özellikle toplumla bütünleşme yönünde yoğun sorunlar içinde yaşadıkları bilinmektedir. 2013 yılının son aylarında Özürlüler Şurası’nın kararları doğrultusunda yapılan araştırma sonuçlarına göre; Türkiye’de özürlülük oranı % 12.29’dur ve nüfusun 8.431.937’sini oluşturmaktadır. İşitme engelliler binde 37, dil ve konuşma engelliler binde 38, zihinsel engelliler binde 48, görme engelliler binde 60, fiziksel engelliler yüzde 1.25, ruhsal ve kronik süreğen hastalığı olanlar yüzde 9.70’dir. Engellilik herkes tarafından biliniyormuş gibi görünse de, engelli kavramı bir belirsizliğin ifadesidir. Bireyin fiziksel ve zihinsel işlevlerindeki bozukluk ve bunların hareket yeteneğinde, tutum ve davranışlarında yarattığı eksiklik ve güçlük, onu toplumun diğer bireylerinden farklı kılar. İnsan kaynakları bir ülkenin ilerlemesinde yaşamsal öneme sahip değerli ve geliştirilebilen kaynaklardır. İnsan bilgi birikiminin yapılanmasındaki en önemli süreç ise eğitimidir. Eğitim, bilimin gelişimini, fiziksel yeteneği ve sosyal farkındalığı harekete geçiren en önemli süreçtir. Bu çalışmanın amacı, toplumsal ve bireysel gereksinimler doğrultusunda iki yıllık ön lisans programlarında öğrenim gören ara eleman–teknisyen adaylarının engelli farkındalıklarının ve özel eğitim konusundaki bilgi birikimlerini saptamaya yöneliktir. Bu amaçla çalışmada anket soruları hazırlanmış; anketin uygulanması sonrasında meslek yüksekokulu öğrencilerinin farkındalık ve özel eğitime bakış açıları irdelenerek değerlendirmeler yapıp birtakım öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Farkındalık, özel eğitim, mesleki eğitim

Özel Eğitimciler Derneğinin Kuruluşu ve Gelişim

Gazi Acar – Anadolu Üniversitesi
Ercan Karaca – ÖZDER

Özel Eğitimciler derneği 2004 yılında İzmir’de kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. Üniversitelerin Özel Eğitim Bölümlerinin lisans mezunları, Özel eğitim alanında Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini tamamlamış olan kişiler derneğe üye olabilirler. Derneğin amacı özel eğitim mesleğinin tanıtılmasına ve gelişimine katkıda bulunmak, mesleğin etkililiğinin artırılması için çalışmalar yapmak, özel eğitim hizmetlerinin ülke çapında yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak, özel eğitim alanında araştırma ve incelemeler yapmak, alanla ilgili yapılan yasal düzenlemeleri ve gelişmeleri takip ederek meslekte çalışan öğretmen, uzman ve diğer hizmet sunan bireylere bilgiler sunmaktır. Ayrıca özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin yasal haklarını sosyal ve hukuksal çerçeveler içinde korumak ve savunmaktır. Dernek özel eğitim mezunlarının maddi, manevi, mesleki, eğitsel ve sosyal dayanışmayı sağlayarak işbirliği ve yardımlaşma olanaklarını güçlendirmek, mesleki disiplini ve ahlakını korumak için çalışmalar yapmaktadır. Dernek bu amaçlar doğrultusunda hizmet içi eğitimler ve seminer çalışmaları düzenlemekte, özel eğitim alanında yapılan çalışmalara ve kongrelere destek vermektedir. Derneğin genel merkezi İzmir’dedir. Derneğin Eskişehir, Ankara, Gaziantep, Denizli, Antalya, Kocaeli, İstanbul Avrupa Yakası, Manisa ve Malatya olmak üzere dokuz şubesi bulunmaktadır. Derneğin gelişimi ve gerçekleştirdiği etkinlikler, şubelerle ilgili bilgiler poster sunumunda paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitimciler derneği, özel eğitim

Türkiye’de Özel Öğrenme Güçlüğü Alanında Gerçekleştirilmiş Çalışmaların İncelenmesi

Bora Görgün – Osmangazi Üniversitesi

Macid MELEKOĞLU, Osmangazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi
Bu çalışmanın amacı özel eğitimde giderek daha çok adı duyulan özel öğrenme güçlüğü alanında Türkiye’de yapılan çalışmaları kapsamlı ve bütüncül bir şekilde incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’de gerçekleştirilmiş lisansüstü tezler, Türkiye’de yayınlanan eğitim bilimleri disiplinlerini kapsayan dergilerde ve Türkiye adresli SSCI kapsamındaki uluslararası yabancı dergilerde yayınlanmış makaleler taranarak içerik analizi gerçekleştirilmiştir.

Bu amaçla 1982–2016 yılları arasında yayınlanmış 54 makale ve 41 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçların Türkiye’de özel öğrenme güçlüğü alanında gerçekleştirilen çalışmalara ilişkin mevcut durumu ortaya koymasının yanı sıra bu alanda çalışacak olan araştırmacılara ne tür çalışmalara gereksinim duyulduğu konusunda da yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, içerik analizi, özel eğitim xx

Köy Enstitüsünden Profesörlüğe Uzanan Yaşam Öyküsü: Prof. Dr. Yahya ÖZSOY

Emre Aytuğ Özsoy – Anadolu Üniversitesi
Şerife Yücesoy Özkan – Anadolu Üniversitesi

Özel eğitim alanının Türkiye’deki öncülerinden olan Prof. Dr. Yahya Özsoy; 50 yılı aşkın süren meslek yaşamında, büyük özverilerle çalışmış bir öğretmen, özel eğitim alanına önemli katkılar sağlamış bir bilim insanı ve çevresine örnek olmuş bir aile babasıydı. Bu çalışmada; bütün bilgi ve enerjisini, Türkiye’deki özel eğitim alanının gelişmesi ve genişlemesi için seferber eden ve tüm insanlar için mücadele veren bu eşsiz insanı, doğduğu topraklarda ölümünün 20. yılında anmak ve geleceğin özel eğitimcilerine tanıtmak amaçlanmaktadır.

1926 yılında, Eskişehir’in Aktepe Köyü’nde doğan Özsoy, ilk ve orta köy öğretimini Çifteler Köy Enstitüsünde tamamladı. Öğretmenlik yaşamına köy öğretmeni olarak başlayan Özsoy üç yıl köy öğretmenliği, altı yıl gezici başöğretmenlik yaptı. 1954 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü’nü tamamlayarak Türkiye’nin ilk özel eğitimcileri arasına girdi. Sonrasında işitme engelliler okullarında öğretmenlik ve eğitim müfettişliği görevlerinin yanı sıra kuruluş aşamalarında da çok büyük katkı gösterdiği rehberlik ve araştırma merkezi uzmanlığı ve yöneticiliği görevlerinde bulundu. ABD’de 1963 yılında lisans, 1964 yılında yüksek lisans derecelerini aldı ve 1971 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ne öğretim görevlisi olarak atandı. 1975 yılında Ankara Üniversitesi’nde doktora yapan Özsoy, 1979 yılında Doçent, 1988 yılında da Profesör unvanlarını aldı. 1981 yılında Anadolu Üniversitesi’ne atanan Özsoy, 1993 yılına kadar burada görev yaptı. 1993 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi’ne atanan Özsoy, özel eğitim bölümünü kurdu. Aynı üniversitede Eğitim Fakültesi Dekanlığı ve Rektör Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Beş araştırma, 15 kitap ve 60’tan fazla makale olmak üzere 80’i aşan yayına sahip olan Özsoy, beşi uluslararası olmak üzere 20’yi aşkın bilimsel toplantıya katıldı. Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nden emekli olan Prof. Dr. Yahya Özsoy, araştırmaları, makaleleri, kitapları ve bildirileri ile ülkemizde eğitim bilimleri alanında etkileri görülen ve sıkça başvurularak referans verilen yayınlara imza attı. Her yönüyle örnek bir bilim insanı olan Prof. Dr. Yahya Özsoy 1996 yılında aramızdan ayrıldı. Vasiyeti üzerine doğduğu köyde toprağa verilen Özsoy’un 1926 yılında, Eskişehir’in Aktepe Köyü’nde başlayan yaşam öyküsü, yine aynı yerde son buldu.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, Prof. Dr. Yahya Özsoy, yaşam öyküsü

İşitme Kayıplı Çocuklarda Sadece Erken Tanı Yeterli midir?

Nagihan Baş – Anadolu Üniversitesi
Emel Ertürk Mustul – Anadolu Üniversitesi
Zerrin Turan – Anadolu Üniversitesi

Normal işiten çocuklar anne karnında işitme tecrübesi yaşayabilmektedirler. Fakat doğuştan işitme kayıplı (İK) çocuklar bu deneyimden yeterince yararlanamamakta veya hiç yararlanamamaktadırlar. Bu durumun sonucunda başta dil gelişimi olmak üzere birçok gelişim alanında akranlarından geri kalabilmektedirler. Ancak gelişen teknoloji ve işitme kaybını erken tanılamaya yönelik yapılan girişimlerle ortaya çıkan yeni doğan işitme taramaları (YDİT) ile artık işitme kaybı doğumdan sonra saptanabilmekte ve cihazlandırılan İK çocuklar aileleriyle birlikte bir eğitim programına başlayabilmektedirler. YDİT ve sonrasında bir eğitim programına kaydolmayı içeren bu süreç alan yazında “işitme kaybının erken tanınması ve müdahalesi (Early Hearing Detection and Intervention, EHDI)” olarak adlandırılmakta ve işitme kayıplı çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklenmesini içeren eğitim programlarının oluşturulmasını önermektedir.

Erken tanı ve eğitim fırsatını yakalayan İK çocukların gelişim alanlarında ve akademik beceriler konusunda akranlarına yaklaştıklarını gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Diğer taraftan erken tanı ve eğitim olanaklarından yararlanamayan İK çocuklarda görülen dil gecikmesinin diğer gelişim alanlarını da etkilediği alan yazında belirtilmektedir. İK çocuklarda görülen dil gecikmesinin başta bilişsel olmak üzere sosyal-duygusal, motor gelişim alanları ve akademik beceriler ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bilişsel gelişime ilişkin yapılan araştırmalar bu çocukların akranlarına göre bilişsel becerilerde geri kalabildiklerini, sosyal duygusal gelişime ilişkin araştırmalar ise uygun sosyal beceriler geliştiremediklerini ve sosyal problemler yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Ek engelin olmadığı durumlarda İK çocukların motor gelişimde gecikme yaşamamalarına karşın denge ve koordinasyon problemleri yaşayabildiklerini gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır. Erken dönemde bu gelişim alanlarında yaşanan gecikmeler akademik gelişimin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Bu durum okuma-yazma becerilerindeki problemlerle sonuçlanmaktadır.

İK çocuklarda tüm bu gelişim alanlarında yaşanan gecikmeler yetişkinlik döneminde yaşanan sıkıntılarla sonuçlanabilmektedir. İK bireyler ile akranları arasındaki farkı ancak erken tanı sürecini takip eden erken eğitimle kapatmak mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla önleme adına atılan adımların iyileştirme çalışmalarından daha etkili olduğu ilkesinden yola çıkıldığında hem çocuğun hem ailenin erken eğitim bileşenlerinden zamanında, nitelikli ve sürekli olarak faydalanmalarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşitme kayıplı çocuk, erken müdahale, aile eğitimi, gelişim

Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim Düzeyleri ve Görüşleri

Feyyaz Şentürk
Nazım Alagöz
Kani Şentürk
Mehmet Emin Uprak
Yasin Kara
Mehmet Okan Kutlu
Orhan Bağın

Engellilik; bireylerin fiziksel, bilişsel ve duyuşsal açıdan etkilendikleri bir olgu olmakla birlikte; engelli birey ve ailelerinin toplumsal yaşamdaki rol ve sorumluluklarını derinden etkileyen bir faktördür. Engelli birey ve ailelerinin engelliliğe karşı olan tutum ve davranışları, içinde var oldukları ve ilişkiye girdikleri sosyal yapıdan etkilenmekte, bu etkileşimin olumlu veya olumsuz sonuçları açığa çıkmaktadır. Engelli birey ve ailelerinin eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanmadaki en önemli öncelikleri özrün ortadan kaldırılması olarak görülmektedir. Bu çalışmada; engelli birey ailelerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim düzeylerini belirlemek, yararlanan bu hizmetlere karşı görüşleri ve bakış açılarını açığa çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma farklı engel tür ve derecelerine sahip (20 otizm,20 ağır ve orta düzey zihinsel engelli, 20 hafif düzey zihinsel engelli,10 işitme engelli, 10 fiziksel engelli) 90 engelli bireye sahip aile üzerinde yapılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması niteliksel araştırma yöntemlerinden olan ‘anket’ yoluyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi sonucunda engelli bireye sahip ailelerin eğitim ve sağlık hizmetlerine yönelik beklenti düzeylerinin engel tür ve derecelerine göre değişkenlik gösterdiği,ailelerin yaşadıkları toplumsal yapıya bağlı olarak imkanlara erişim önceliklerinin farklılaştığı,ailelerin sosyo ekonomik düzeylerinin alternatif hizmetleri tercih etmede rol oynadığı tespitine varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öncelik, erişim, engelli birey ailesi, görüş

Özel Eğitimde Aile Eğitiminin Önemi

Osman Demirci
Esra Nurcan Reyhanlıoğlu

Aile çocuğun ilk eğitim yuvasıdır. Özel eğitim alan çocuklarda ise bu durum daha büyük bir önem taşımakta ve olmazsa olmaz sıralamasında temel maddeler arasında yer almaktadır. Özel eğitim gereksinimi sadece belli yaş aralığına özgü bir süreç değil; ailenin ve çocuğun yaşamının tamamıdır. Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin eğitimlerinde ön basamak ailenin durumu kabullenmesi ardından sorumluluklarının farkında olmasıdır. Bu farkındalığın ortaya çıkmasını sağlayan tek etken eğittir. Ailelerin özel eğitim kurumuna başlamasıyla, çocuk ile birlikte anne, baba ve kardeşin de eğitim süreci başlamış olur. Çocuğun gelişimi ailenin kendini geliştirmesiyle daha hızlı bir ilerleme göstermektedir. Aileleri heterojen yapısına uygun gruplandırmak ya da aileye yalnızca kendi içinde eğitim vermek ailenin farkındalığını en üst düzeye çıkarabilmektedir. Bu durum da çocuğunda gelişim seyrine önemli bir katkı sağlamaktadır.

Bubağlamdabuçalışmanınamacı, ailelerin aile eğitiminden enleri öğrendikleri, eğitimlerde hangi konular üzerinde daha fazla durulmasını istedikleri ve bu eğitimin kendilerine ve çocuklarına varolan bakış açılarında oluşan değişimi, değişimin sağladığı faydaları ortaya koymaya yönelik soruların cevaplarının bulunmasıdır. Yöntem olarak: Özel, Sevinç Yağmuru Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde yapılan aile eğitimleri incelenmiş, ardından veliler ile yarı yapılandırılmış görüşme formuyla çalışma yapılmıştır. Sonuç kısmında ise kurumdaki ailelerin bu konudaki düşünceleri aktarılacaktır. Bunun yanı sıra, aile eğitimlerinde dünyada uygulanan alternatif yöntemler ve farklı bakış açıları anlatılarak Türkiye'nin özel eğitime yönelik durumunda uygulanabilirliği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, farkındalık, değişim

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Aile Eğitim Programlarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

Hakan Metin – Ondokuzmayıs Üniversitesi
Banu Karaahmetoğlu – Gazi Üniversitesi
Gülcan Boyraz – Mersin Üniversitesi
Y. Ziya Tavil – Gazi Üniversitesi

Eğitim kurumlarının en temel görevi nitelikli eğitim vererek öğrencilerin etkili öğrenmelerini ve yaşam içerisinde başarılı olmalarını sağlamaktır. Aile eğitimi eğitimin önemli bir tamamlayıcı ögesidir. Öğrencilere okulda verilen eğitimin etkili olabilmesi ve hedeflerine ulaşabilmesi için ailelerin aile eğitim programlarına dahil edilerek eğitilmesi gerekmektedir. Bunu sağlayabilmenin yolu ise eğitimciler tarafından nitelikli olarak hazırlanan ve uygulanan aile eğitim programlarından geçmektedir.

Bu çalışmada özel eğitim okullarından görev yapan öğretmenlerin aile eğitim programları konusundaki bilgilerinin ve görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Edinilen bilgiler doğrultusunda aile eğitim programlarının hazırlanmasında ve hizmet için eğitimle öğretmenlere sunulmasında bize yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Araştırma özelliğinden dolayı betimleyici ve yorumlayıcı bir özellikte nitel bir çalışmadır. Bu çalışmada özel eğitim okullarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin aile eğitim programları konusundaki bilgilerinin ve görüşlerini belirleyebilmek için nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Bu çalışmada sekiz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılanlar; özel eğitim okullarında ve özel eğitim merkezlerinde çalışan özel eğitim alanından lisans düzeyinde mezun olmuş on beş öğretmenden oluşmaktadır. Görüşmeler özel eğitim alanında doktora yapmakta olan araştırmacılar tarafından öğretmenlerle yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmada görüşmelerden elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları sekiz tema ve bunların alt temalarından oluşmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu aile eğitim programlarını ailelerin çocuğuyla ilgili bilgilendirilmesi olarak ifade etmiştir. Benzer olarak öğretmenlerin büyük çoğunluğu programın içeriğinin ailenin bilgilendirilmesi, ailenin tutumlarının değiştirilmesine ve cinsel eğitime yönelik olması gerektiği ifade edilmektedir. Öğretmenlerin aile eğitim programından beklentilerini ele alındığında ise hem çocuk, hem aile hem de kendi mesleki gelişimi açısından katkı sağlayabileceğine yönelik görüşler ifade ettikleri görülmektedir. Bu araştırma sonucunda öğretmenlerin aile eğitim programları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bu kapsamda öğretmenlerin aile eğitimi programlarıyla ilgili olarak hizmet içi eğitime gereksinim duyduklarına ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, özel eğitim, özel eğitimde aile eğitimi, aile eğitimi programları

Dezavantajlı Bireylerin Ebeveynlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Uygulamalarına İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Cisem Özkan
Mehmet Emre Özkan

Bu çalışmanın amacı dezavantajlı bireylerin ebeveynlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin uygulamalarına yönelik bakış açılarını incelemektir. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmış olup; görüşmeler ses ve video kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Araştırma verileri betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Her bir ebeveynle yapılan görüşmeler yaklaşık 45 dakika sürmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre; ebeveynlerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde farklı yaşlarda ve farklı engel gruplarında öğrencilerin aynı anda eğitim almasına yönelik uygulamalardan hoşnut olmadığı, merkezlerin öğrenci kapasitelerinin fazla olmasından dolayı rahatsızlık duydukları, özel eğitim uygulamalarının dezavantajlı bireylerin ve ailelerinin sosyal yaşam becerilerini geliştirmede yetersiz kaldığı, ebeveynlerin çocuklarına uygulanan özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri hakkında yeteri kadar bilgilendirilmedikleri ortaya çıkmıştır.

Aynı zamanda katılımcılar özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi kurucularının ve çalışanlarının özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti alan birey ve aileleri hakkında mesleki yeterliliğe sahip, pedagoji bilgisi olan deneyimli meslek personelleri ve öğretmenler olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, dezavantajlı birey, ebeveyn

Otizmli Çocuğa Sahip Babaların, Çocuklarının Gelişimindeki Rollerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Ceyhun Servi – İnönü Üniversitesi
Reşat Atlı – Ankara Üniversitesi
Gülay Servi – Malatya Devlet Hastanesi

Bu çalışmada Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış çocuğu olan babaların ebeveynlik rollerine ve çocuklarına karşı sorumluluklarının neler olduğuna ilişkin görüşleri alınmıştır. Ayrıca babalara, iletişimde sınırlılık yaşayan çocuklarının, dil gelişimlerini desteklemek için ne tür uygulamalar yaptıkları da sorulmuştur. Çalışmaya, OSB tanısı almış, sözel dili kullanmada sınırlılığı bulunan çocuğa sahip, en az lise mezunu 7 baba katılmıştır. Gelişimsel sistemler yaklaşımında özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin, anne-baba özelliklerinden, çocukla etkileşim özelliklerinden kaynaklı bazı stres faktörleri olduğu belirtilmekte ve bu faktörleri çocuğun gelişimini olumsuz etkilediği savunulmaktadır (Guralnick, 2001). Dolayısıyla babaların bir ebeveyn olarak kendilerini nerede gördükleri, sorumluluklarına ilişkin görüşlerinin neler olduğu, anne – baba arasındaki sorumlulukların dengeli dağıtılması ve buna bağlı olarak da çocuğun gelişiminin olumlu etkilenmesi açısından önemli olabilir. Ayrıca OSB tanılı çocukların babalarının ebeveyn rollerine ilişkin görüşleri ve çocuklarının dil gelişimini desteklemede kullandıkları stratejileri konu alan sınırlı çalışma bulunmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede babalara, OSB’li bir çocuğa sahip olan anne-babalar için görev ve sorumlulukların nasıl şekillenmesi gerektiği, katılımcı babaların, kendi çocukları adına görev ve sorumluluklarının neler olduğu ve çocukları ile ilgilendikleri zamanlarda, dil gelişimini desteklemek için ne tür uygulamalar yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen veriler tüme varım yöntemi ile analiz edilecek ve alan yazındaki bilgiler çerçevesinde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, ebeveyn rolleri, dil gelişiminin desteklenmesi, babaların görüşleri

Otizm Spektrum Bozukluğu ve Uygulamalı Davranış Analizine Dayalı Yöntemler: Bir Örnek Çalışma

Ömer Faruk Turan – Lefke Avrupa Üniversitesi
Hatice Bilmez – Lefke Avrupa Üniversitesi

Uygulamalı davranış analizi edimsel koşullanma ilkelerini benimseyerek bireye sosyal açıdan önemli olan yeni davranışlar kazandırmayı ve uygun olmayan davranışları azaltmayı ya da ortadan kaldırmayı hedefleyen bir disiplindir. Uygulamalı davranış analizine dayalı olarak geliştirilmiş pek çok yöntemin otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin eğitiminde etkili olarak kullanıldığı bilinmektedir. Otizm spektrum bozukluğu yaygınlık oranı gün geçtikçe hızla artmaktadır. Buna paralel olarak otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin eğitim ihtiyaçları da artış göstermektedir. Otizm spektrum bozukluğunda erken tanı almak ve erken yaşta eğitime başlamak çocukların gelişimi açısından oldukça önemlidir. Uygulamalı davranış analizi erken çocukluk dönemindeki otizmliler için eğitiminde de etkili biçimde kullanılabilir. Bu çalışmada; bir devlet hastanesinin çocuk psikiyatrisi bölümü tarafından otizm tanısı koyulmuş bir öğrenci ile gerçekleştirilen eğitim süreci anlatılmaktadır. Öğrenci 2,5 yaşında, atipik otizm tanısı almıştır. Tanı aldıktan altı ay sonra uygulamalı davranış analizine dayalı ilke ve teknikler kullanılarak eğitim vermeye başlanmıştır. Eğitim ilk aylarda, haftada dört gün daha sonra haftada üç gün olmak üzere çocuğun evinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencinin eğitiminde eşzamanlı ipucuyla öğretim, sabit bekleme süreli öğretim gibi yanlışsız öğretim yöntemleri, fırsat öğretimi gibi doğal öğretim yöntemleri kullanılarak eşleme, taklit, sınıflama, oyun becerileri gibi temel beceriler çalışılmıştır. Öğrenci altı aylık bir eğitim sonrasında (3,5 yaşında) çocuk psikiyatristi tarafından değerlendirilmiş ve tanısı değiştirilmiştir. Öğrencinin şuan ki tanısı dil ve konuşma bozukluğudur. Öğrenci ile eğitim haftada iki gün olmak üzere devam etmektedir. Ev eğitiminden okul öncesi eğitime geçiş süreci ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, uygulamalı davranış analizi, erken eğitim

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklara İlişkin Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi

Binnur Yıldırım Hacıbrahimoğlu – Giresun Üniversitesi
Aysegül Ustaoglu – Sinop Üniversitesi

Okul öncesi dönem, çocukların gelişiminin hızlı olduğu bir dönem olarak bilinmektedir. Bu noktada okul öncesi öğretmenlerinin çocukların gelişim özelliklerini iyi bilmesi ve çocukları tanıması önem arz etmektedir. Çocuğun gelişimsel özelliklerini ve gereksinimlerini iyi bilen bir öğretmen, çocuk, aile ve öğretmen açısından başarılı çıktılar elde edecektir. Eğitim ortamlarında çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurduğumuzda otizm spektrum bozukluğu da bireysel bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin otizme yönelik bilgi sahibi olmaları öğretmenlerin hem sınıf içerisinde hem de diğer eğitim ortamlarda öğrenciye karşı kabullenici olmaları başta olmak üzere öğretimsel uyarlamalar yapmalarında da yardımcı olacaktır. Bu nedenle bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklara yönelik bilgilerinin ve tutumlarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklara yönelik bilgilerinin ve tutumlarının ne düzeyde olduğu ve bu bilgi ve tutumların adayların demografik özellikleri ile ilişkisi tespit edilecektir.

Araştırmada çalışma grubu olarak seçilen katılımcılar kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, araştırmacıya hız ve pratiklik kazandırması nedeniyle araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçme imkanı tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada da bir araştırmacının okul öncesi öğretmenliği son sınıf öğrencileri ile birlikte yürüttüğü bir dersin sorumlusu olması nedeniyle kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya 2015–2016 eğitim–öğretim yılı bahar yarıyılında Okul Öncesi Öğretmenliği örgün ve ikinci öğretim programında mezuniyet aşamasında olan 177 kadın ve 19 erkek olmak üzere toplam 196 öğrenci katılmıştır. Araştırmada Segall (2008) tarafından geliştirilen “Otizmlili Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Otizm Spektrum Bozukluğuna İlişkin Bilgi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması ve geçerlik güvenilirlik çalışması ise Demir ve Aydın (2012) tarafından yapılmıştır. Öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklara yönelik bilgilerinin elde edilmesi amacıyla kullanılan ölçek “doğru, yanlış ve bilmiyorum” kategorilerine göre derecelendirilmiş 15 maddelik bir ölçek aracıdır. Öğrencilerin ölçeğe verdikleri doğru yanıtların yüzdesi otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklara yönelik öğrenci bilgi düzeylerini ortaya koymaktadır. Segall (2008) tarafından geliştirilen “Otizmlili Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Tutum Ölçeği” ise 19 maddeyi içermektedir. Bu ölçekte yer alan 19 tutum ifadesi, öğretmen adaylarının katılıp katılmama durumuna göre ifadelendirilmiş yedi dereceli likert tipi bir ölçektir. Araştırma verilerini analiz etmek için bağımsız örneklem t–test ve one way Anova tekniği kullanılacaktır. Çalışmanın veri analiz aşaması devam etmektedir. Bu nedenle bulgular özeti verilememiştir. Ancak araştırmadan elde edilecek bulguların okul öncesi öğretmeni yetiştirme programlarına yönelik önemli öneriler getireceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, otizm spektrum bozukluğu, okul öncesi öğretmen adayı

UDA'ya Dayalı Eğitim Sunan Eğitimcilerin Deneyimleri ve Algıları

Parin Yakupyan – Alçı Özel Eğitim Kurumları
Selim Parlak – Alçı Özel Eğitim Kurumları
Elif Sanal – Çalık Alçı Özel Eğitim Kurumları
Yeşim Güleç Aslan – İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Nitelikli ve bilimsel dayanaklı özel eğitim hizmetleriyle Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), tanılı bireylerin yaşantılarında olumlu gelişmeler gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla, OSB'li bireylerde bu gelişimler için en uygun özel eğitim yönteminin seçilmesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda, Ulusal Otizm Merkezi (NAC: National Autism Center, 2009, 2015) Ulusal Standartlar Projesi raporuna göre bilimsel dayanaklı uygulamaların pek çoğu uygulamalı davranış analizine (UDA) dayalıdır. Özel eğitim ve OSB dışında pek çok farklı disiplinde etkili ve yaygın olarak kullanılan UDA; istedik davranışları arttırma, yeni davranış kazandırma ve istenmeyen davranışları azaltmayı amaçlayan davranışçı psikoloji temelindeki bir yaklaşımdır. UDA yöntemlerine dayalı eğitimlerin güvenilir ve nitelikli olarak sunulması, bu eğitimlerin sonuçlarının olumlu olmasındaki önemli bir etmendir. UDA'ya dayalı eğitim sunan eğitimcilerin UDA hakkındaki algı ve deneyimlerinin incelenmesi UDA'ya dayalı eğitimlerin ve eğitimcilerin niteliklerinin artması bağlamında önem taşımaktadır. Eğitimcilerin UDA hakkındaki algı ve deneyimleri, UDA'ya dayalı eğitimlere ve eğitimcilere yönelik ihtiyaçlar ve sorunlar hakkındaki varolan durumu ortaya koyabilecektir. Böylece, daha nitelikli eğitimler sunmak için gerekli önlemler alınabilecektir.

Bu doğrultuda bu posterde, OSB tanılı bireylerin devam ettiği bir kurumda, UDA'ya dayalı eğitim sunan eğitimcilerin deneyimleri ve algıları fenomenolojik (olgubilimsel) desenle incelenmiştir. Araştırmaya 13 eğitimci katılmıştır. Veriler, nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen çalışmalarda var olan durumu betimlemek için sıkça kullanılan bir veri toplama yöntemi olan mecazlarla (metafor) toplanıp, betimsel olarak analiz edilmiştir. Posterde eğitimcilerin UDA'ya ilişkin mecazlarını ve bu mecazların anlamlarını içeren bulgular, ilgili alanyazın bağlamında tartışılarak, uygulama ve ileri araştırmalar doğrultusunda öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, metafor, uygulamalı davranış analizi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Sosyal İletişim Becerileri Üzerine Uygulanmış Video Model Yöntemi Hakkında Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri

Onur Emre Kocaöz – Aksaray Üniversitesi

Araştırmanın amacı Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin temel sosyal iletişim becerilerinden olan selamlaşma ve iletişim başlatma becerilerin geliştirmek için uygulanan video model yöntemi hakkında uygulayan öğretmen ve katılımcıların görüşlerini incelemektir. Araştırmaya ortaokul 7. ve 8. sınıfa devam eden Otizm spektrum bozukluğu olan 2 erkek 1 kız öğrenci ve uygulayıcı sınıf öğretmeni katılmıştır. Oluşturulmuş videomodelleri uygulayıcı öğretmen tarafından öğrencilere eğitim gördükleri sınıf ortamından iki hafta süresince günün son saatinde bire bir olarak uygulanmıştır. Öğretmen görüşü açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anket ile öğrencilerin görüşü ise Likert Scale ölçme aracı ile toplanmıştır. Öğretmen görüş analizine göre, genel olarak uygulamaya katılan çocukların selamlaşma ve iletişim başlatma becerilerinde pozitif yönde artış olduğu gözleendiğini ve video model yönteminin Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların sosyal becerileri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, sınıf öğretmeni video model yönteminin uygulamasının pratik ve kolay olduğunu ve hedeflenen davranışın Otizm Spektrum Bozukluğu(OSB) olan çocuklar için çok önemli ve değerli olduğunu vurgulamıştır. Video model kayıtları oluşturulurken aktörlerin katılımcı öğrencilerle aynı yaş grubundan olmasına, kayıt yapılan ortamın bireylerin aşına oldukları sınıf ortamları olmasına dikkat edilmiş olması bu yöntemin etkili olmasında önemli faktörlerden olduğu belirtilmiştir. Öğrenciler görüşleri genel olarak, bu yöntemin sosyal iletişim becerilerinin gelişmişinde etkili bir yöntem olduğuna, video izlemenin eğlenceli olduğunu, kendi akranlarını video model olarak izlemelerinin onları mutlu hissetmelerine yol açtığı belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu (OSB), video model, öğretmen-öğrenci görüşleri

Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Özel Eğitim Araştırmalarının Eğilimleri: İçerik Analizi

Hüseyin Uzunboylu – Yakın Doğu Üniversitesi
Seda Kırac – Yakın Doğu Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı “Eğitim ve Bilim” dergisinde yayınlanan özel eğitim makalelerinin içerik analizini yapmak, bu yolla dergide yayınlanan özel eğitim makalelerinin eğilimlerini belirlemektir.

Makalelerin seçiminde derginin 2012 yılı ile 2016 yılları arasındaki sayılarda yayınlanmış makaleler taranarak özel eğitim ile ilgili 24 makaleye ulaşılmıştır. Bu kapsamda tespit edilen makalelerin analizi için “Yayın Sınıflama Formu” hazırlanmıştır. Makaleler içerik analizi yapılarak, makalenin kimliği hakkında tanımlayıcı bilgi, yayın yılı, dili, disiplin alanı, makalenin konusu, yöntemi, veri toplama araçları, örnekleme, veri analiz yöntemleri boyutlarını kapsayacak şekilde incelenmiştir. Elde edilen veriler, yüzde ve frekansa dayalı bir şekilde yorumlanmış, tablo ve grafiklerle verilerin gösterimine yer verilmiştir.

Elde edilen verilere dayalı olarak en fazla yayının 2013 yılında yapıldığı, en çok Anadolu Üniversitesi tarafından yayın yapıldığı tespit edilmiştir. Alanlara göre bakıldığında en fazla zihinsel engelliler ile ilgili araştırma yapıldığı görülmektedir. Özel eğitim alanında yapılan araştırmalarda en fazla nicel yöntemin kullanıldığı, örneklem düzeyi olarak en fazla veliler ile çalışıldığı ve 1–29 kişilik örneklem aralığında yoğunlaşma olduğu tespit edilmiştir. Verilerin analizinde ise nicel kestirimsel analizin en çok kullanılan analiz olduğu görülmektedir.

Mevcut analizlerden yola çıkılarak eğilimlerin belirlenmesi, alanda çalışma yapan ve yapmak isteyen pek çok bilim insanına yol gösterici olmaktadır. Bu çalışma ile Eğitim ve Bilim Dergisinin özel eğitim araştırmalarında ki yayın yönelimi ve bilimsel çalışmalara katkı sağlamaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim ve bilim, özel eğitim, araştırma, içerik analizi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Adına Meşgulken Tepki Verme ve Etkilerinin İncelenmesi

Havva Gül Horuz – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi
Alev Derdiyok – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi
Merve Kılcan – Evin Özel Eğitim Danışmanlık Merkezi

Adına tepki verme becerisine sahip olmak otistik özellikler gösteren bireyler için birçok iletişim ve sosyal etkileşim fırsatı yaratabilir. Bu beceriden yoksun olmaksızın diğerleri tarafından başlatılan birçok iletişim ve sosyal etkileşim girişimine yanıt verememek anlamına gelebilir. Dolayısıyla adına tepki verme davranışını uygun biçimde sergilememek otizmliler başkalarıyla etkileşim fırsatlarını önemli ölçüde sınırlandırabilir. Bu nedenle otizmliler adına tepki verme davranışının öğretilmesi büyük bir öneme sahiptir. (OÇİDEP II G.K.İftar, B.Ü.Kürkçüoğlu, Onur Kurt). Bu çalışmada OSB'li çocuklarda adına boş iken tepki ve meşgul iken tepki verme öğretimi hedeflenmektedir. Buna göre;

Otizmliler adına boş iken tepki veriyor mu?

Otizmliler adına meşgul iken tepki veriyor mu?

Öğretim sürecinin olumlu ve olumsuz yönleri olmuş mudur? sorularına yanıt aranmıştır.

Bu çalışma tek denekli olup iki yaşında otizm spektrum bozukluğu olan erkek bir çocukla uygulanmıştır. Haftanın 5 günü günde 12 oturum uygulanmaktadır. Öğrenci ile bir derste (45 dakika) 4 oturum her oturum 10 deneme olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Çalışma ilk önce adına boş iken tepki verme ile başlamıştır. Toplanan veriler ve tutulan grafiklere göre öğrencinin bu aşamada başarılı olduğu gözlemlenmiştir ve öğretim adına meşgul iken tepki verme olarak devam etmiştir. Yaşanan sınırlılıklar genelleme ve izlerlilik tutulan grafik ve verileri poster bildirisinde ayrıntılı olarak sergilenecektir.

Anahtar Kelimeler: Adına tepki, otizm, bakma davranışı

Farklı Branştan İlkokul Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Yasal Düzenlemeler ve Kaynaştırma Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri

**Engin Yılmaz – Milli Eğitim Bakanlığı Barbaros İlkokulu
Emine Sema Batu – Anadolu Üniversitesi**

Bu araştırmada, Eskişehir'deki bir ilkokuldaki öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP), yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Öğretmenlerin branşları sınıf öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, okulöncesi öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve rehberlik branşlarından oluşmaktadır. Çalışmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun görüşme soruları hazırlanarak, gönüllü 17 öğretmen ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Görüşmeler beş ile 21 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleşmiştir. Yapılan görüşmelerden sonra araştırma verileri betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar daha çok; sınıf mevcutlarının özel gereksinimli öğrencilere göre düzenlenmemesi, eğitsel değerlendirme, tanılama ve yerleştirmede problemlerin olması, süreç içerisindeki kişilerin yeterince bilgilendirilmemesi, velilerin çocuklarının özel durumlarını kabul etmemeleri, normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergilemeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çalışmada ayrıca, BEP ile ilgili genel olarak bilgi sahibi olunduğu, BEP geliştirme sürecinde sorumlulukların yerine getirildiği, rehberlik servisi ve okul idaresinden gerekli desteğin özel gereksinimli bireylere sağlandığı sonucu elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular bazı öneriler sunmuştur. Sınıf mevcutlarının azaltılması, fiziksel, öğretimsel ve davranışsal düzenlemelerin yapılması; eğitsel değerlendirme, yerleştirme ve tanılama işlemlerinin titizlikle yapılması, süreç içerisindeki herkesin bilgilendirilmesi ve destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması durumunda kaynaştırma uygulamalarının daha başarılı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş eğitim programı, kaynaştırma, yasal düzenlemeler, nitel araştırmalar

Yaratıcı Drama Çalışmalarının, İlkokula Devam Eden Kaynaştırma Öğrencilerinin Sınıf İçi Etkinliklere Katılım Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

F.Kıvanç Erdoğan – Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi
Süleyman Arslantaş – Milli Eğitim Bakanlığı
Ahmet Kurnaz – Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

Ülkemizde kaynaştırma öğrencileri akademik alanların yanı sıra sosyal yönden de problemler yaşamakta, arkadaşlarıyla etkileşimde bulunmakta zorlanmakta, sınıf içi etkinliklere de ya sınırlı olarak katılmakta ya da hiç katılamamaktadır. Kaynaştırma eğitiminin temelinde yetersizlikten etkilenmiş bireyin normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada eğitim alması hedeflenmektedir. Yaratıcı drama her hangi bir konuda doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak, bir grupla ve grup üyelerinin birikimlerinden yola çıkarak canlandırmalar yapma sürecidir (Adıgüzel 2013.). Grup, yaratıcı dramanın bileşenlerindedir, oturumlara katılan grup sürekli etkileşim içindedir ve bu etkileşimin sosyal becerilere, iletişim becerilerine, dil gelişimine katkı sağladığı yapılan araştırmalarda görülmektedir.

Araştırmanın amacı; yaratıcı drama çalışmalarının, ilkokula devam eden kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılım düzeylerine etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır: Yaratıcı drama etkinlikleri; akran etkileşimini sağlamada, öğretmenle etkileşim kurmada, sınıf içi etkinliklere olumlu tutum geliştirme de, etkinliklere katılma da ve katılımı sürdürme de etkili midir?

Araştırma tek denekli araştırma yöntemlerinden AB modeliyle desenlenmiş, yaratıcı drama oturumlarındaki performanslar, oluşturulan kontrol listesiyle üç farklı gözlemci tarafından puanlanmış ve nitel verilerle desteklenmiş, oturumlar bittikten sonra kaynaştırma öğrencisinin genelleme performansı da alınmıştır. Elde edilen verilerde kontrol listesinden alınan puanlar grafiğe dönüştürülmüş, nitel veriler betimsel analizle çözümlenmiştir.

Araştırma Konya’da düşük/orta sosyo-ekonomik bölgedeki öğrenme güçlüğü tanısı almış kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu, yirmi kişilik bir ilkokul sınıfında yürütülmüştür. Kaynaştırma öğrencisi öğretmen gözlem ve ifadelerine göre akranları tarafından dışlanmış, arkadaşlarıyla etkileşimde bulunmayan, etkinliklere katılmayan bir öğrencidir.

Sekiz hafta süren yaratıcı drama oturumlarının uygulanmasının ardından kaynaştırma öğrencisinin arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle etkileşimde bulunma düzeyinin arttığı, etkinliklere karşı olumlu tutum geliştirdiği ve etkinliklere katılım düzeyinin arttığı saptanmıştır. Sonuçlara dayalı olarak kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılımlarını sağlamada yaratıcı drama disiplininin faydalanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı drama, kaynaştırma, sınıf içi etkinlik, katılım düzeyi

Antalya İlinde Görev Yapan Okul Öncesi, İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sınıf İçi Davranış Problemlerinin Çözümünde, Davranış Yönetme Becerilerinin ve Destek Aldıkları Okul Dışı Sistemlerin Etkililiğinin Değerlendirilmesi

Uğur Kaya – Bilgem Bilişsel Gelişim Merkezi

Sınıf yönetimi; sınıfta karşılaşılan davranış problemlerinin çözümünden çocukların davranış dağarcığında olmayan davranışların kazandırılmasına ya da davranış dağarcığında olan problem davranışların azaltılmasına kadar giden bir süreç içermektedir. Bu süreçte, sürecin yönetiminden sorumlu olan kişi sınıf öğretmeni olmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin davranış yönetme konusunda etkili düzenlemeler yapabilen yeterlilikte olmaları sınıf içi öğretimin de daha etkili olmasına neden olmakta ve öğrencilerin başarı düzeyini arttıracak birinci etken olarak görülmektedir.

Bunun yanında sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sınıf içi davranış problemlerinin çözümünde çaresiz kaldıkları durumlarda okul dışı destek sistemlerinden yardım istemektedirler. Bu sistemler genel olarak davranış problemlerinin çözümünde biyofiziksel model ya da psikodinamik modele dayalı sağaltım düzenleme önerileri getiren psikiyatrist, psikolog, eğitim danışmanı vb. kişiler ya da kurumlar olmaktadır.

Öğretmenler sınıf içi problemlerin çözümünde yetersiz kaldıklarını hissettikleri durumlarda kendilerine hızlı ve işlevsel öneriler sunan uygulamalı davranış analizine dayalı modelleri benimsemiş uzmanlarla ya da özel eğitim öğretmenleri ile herhangi bir çalışma yapamadıklarını ya da bu kişilere ulaşamadıklarını belirtmektedirler.

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin sınıf içi problemlerin çözümünde davranış yönetme becerilerinin etkililiğini ve bu problemlerin çözümünde çaresiz kaldıkları durumlarda yardım aldıkları okul dışı sistemlerin kendilerine ilettikleri önerilerin etkili olup olmadığının ortaya konulmasıdır.

Araştırmada Niceliksel Araştırma modellerinden Betimsel Model kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Antalya ilinde özel okul öncesi, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan toplam 100 öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda; okul öncesi, ilkokul ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları sınıf içi davranış problemlerinin çözümünde davranış yönetme becerilerinin yetersiz olduğu, destek aldıkları okul dışı sistemlerin kendilerine ilettiği önerilerin de yaşadıkları sınıf içi problemlerin çözümünde yetersiz olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sınıf yönetimi, uygulamalı davranış analizi, problem davranış

Öğretmenlerin Bütünleştirmeye İlişkin Görüşleri

Meryem Uçar Rasmussen – Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Tuğba Sivrikaya – Abant İzzet Baysal Üniversitesi

İlknur Çifci Tekinarıslan – Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni, branş öğretmeni ve okul öncesi öğretmeni olarak çalışan öğretmenlerin bütünleştirmeye ilişkin genel bilgileri ve bakış açılarının değerlendirilerek görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmada sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, okul öncesi öğretmeni ve branş öğretmenlerinin bütünleştirmeye ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla özel ya da resmi eğitim kurumlarında görev yapan 25 sınıf öğretmeni, 16 rehber öğretmen, 22 okul öncesi öğretmeni ve 27 branş öğretmeni olmak üzere toplam 90 öğretmen bu araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum deseni çalışması ve veri toplama tekniği olarak yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin bütünleştirme ile ilgili bilgiye sahip olmadığı, kaynaştırma ile karıştırdıkları ve farkı bilmedikleri bulgusu elde edilmiştir. Öğretmenlerin çoğu bütünleştirmeye karşı olumlu tutumlara sahip olmalarına rağmen kaynaştırmada yaşadıkları sorunlar, bilgi eksiklikleri, fiziksel ve öğretimsel koşulların uygun olmaması gibi nedenlerden dolayı bütünleştirme uygulamasının etkili uygulanmasında endişelerinin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bütünleştirme, kaynaştırma, öğretmen görüşleri

Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları Dersi Uygulama Programının Geliştirilme ve Uygulama Süreci: Bir Eylem Araştırması

Canan Sola Özgüç
Damla Altın
Emrah Bilgiç
Fidan Özbey

Kaynaştırma hizmetlerinde destek özel eğitim hizmetlerinin önemi yadsınamaz. Destek özel eğitim hizmetlerinden biri de özel eğitim danışmanlığıdır. “özel eğitim bölümünden mezun olan öğretmen adaylarının özel eğitim danışmanlığı konusunda bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Özel eğitim danışmanlık uygulamalarının etkili ve verimli yürütülebilmesi için bu rolde yer alan özel eğitim öğretmenliği mezunu çalışanlarının sahadaki karşılaşılan durumları deneyimlemiş olmaları önemlidir. Özel eğitim bölümündeki öğretmen adayları bu deneyimi Okul Deneyimi ve Kaynaştırma Uygulamaları dersinde edinebilirler. Bazı üniversitelerin bu derse yönelik olarak kendi programlarını geliştirdiği görülmektedir. Ancak bu programların işlerliği konusunda bilimsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma; bir devlet üniversitesinin zihin engellilerin eğitimi bölümünün lisans programında okutulan okul deneyimi ve kaynaştırma uygulamaları dersine yönelik bir programın geliştirilmesini ve uygulama sürecinin betimlenmesini amaçlamıştır. Araştırma, var olan bir duruma çözüm önerisi geliştirmek, karşılaşılan problemlere öneriler geliştirmek amacıyla eylem araştırması ile desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları, zihin engellilerin eğitimi bölümünde görev yapan iki öğretim üyesi, bir öğretim görevlisi ve bir araştırma görevlisi olmak üzere araştırmacı rolünde 4 öğretim elemanı, zihin engelliler öğretmenliği bölümü 3.sınıf öğrencisi olan 89 öğrenci ve uygulama yapılan ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde görev yapan 30 sınıf öğretmenidir. Araştırmanın verileri, üniversite öğrencileri ile yapılan odak grup görüşmeleri, öğrencilerle haftalık yapılan toplantı sonrası ve uygulama sürecinde karşılaşılan durumları aktaran notların tutulduğu araştırmacı günlükleri, geçerlik toplantısı tutanakları, süreç ürünleri (öğrencilerin uygulama kapsamında hazırladıkları belgeler), öğrenci günlükleri ve sınıf öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerdir. bu veri toplama teknikleri ile elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilecek ve bulgular alan yazın ile ilişkilendirilerek tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim danışmanlığı, okul deneyimi, kaynaştırma uygulamaları

Özel Eğitimde Değerlendirme: 23 Yaş Üstü Özel Gereksinimli Bireylerde Destek Eğitime Bakış Açısı

Selda Gök – Tekirdağ Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Bingül Uzel – Tekirdağ Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Hikmet Tolga Ortaç – Tekirdağ Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Zorunlu eğitimini tamamlayan ya da zorunlu eğitim çağı dışına çıkan özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin “Hayat Boyu Öğrenme” ilkeleri kapsamında yaygın eğitim hizmetlerinden daha etkin bir şekilde yararlanmaları için yapılan düzenlemeler doğrultusunda; Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerden 23 yaş ve üzerinde olanlar için ihtiyaç duyulduğu alanlarda talep ettikleri kurslar Halk Eğitim Merkezlerinde ücretsiz olarak açılır.

Resmi tedbir olan bu uygulamanın yanısıra eğer kişi gerekli koşulları sağlıyorsa destek eğitim kararı da çıkarılır. Yaşı büyük olan çocuklarda destek eğitim hizmeti, özel gereksinimli bireyin kendisinden daha çok ailesini destekleyen bir hizmet olarak yorumlanmaktadır.

Bu çalışmada, 23 yaşından büyük özel gereksinimli çocuğu olan 10 veli ile görüşmeler yapılmış ve yapılan görüşmeler sonucunda destek eğitim hizmetlerine velilerin bakış açıları ana hatlarıyla ortaya konmuştur.

Çocuğunun durumu nedeniyle sosyal yaşantısında izolasyon yaşayan ve çocuğunun bakımı konusunda dış kaynaklardan yeteri kadar destek göremeyen aileler, çocuklarının haftada 2 saat ev dışında bir yerde kendilerinden bağımsız bir şekilde vakit geçirebilmesini çok değerli bir fırsat olarak görmektedir.

Yapılan veli görüşmelerinin çoğunda; yaşı büyük çocukların akademik ve eğitsel anlamda destek eğitiminden beklenen faydayı görmedikleri, ancak bunun yanısıra sosyalleşebilmeleri ve başka kişilerle daha rahat iletişim kurmaya başlamaları nedeniyle ailelerinin destek eğitim kararının devam etmesini oldukça önemsedikleri öğrenilmiştir. Ayrıca, velilerin halk eğitim merkezi kurslarına değil de destek eğitim hizmeti veren kurumlara çocuklarını daha düzenli yollaması ulaşım kolaylığından ve daha erişilebilir olmalarından kaynaklanmaktadır.

Destek eğitim hizmeti veren kurumlarla yapılan görüşmeler neticesinde de benzer görüşlere ulaşılmıştır. Bahse konu kurumlar sadece disiplin konusunda yaşı büyük özel gereksinimli bireylerle daha fazla zorluk yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Bu çalışma, 23 yaşından büyük özel gereksinimli çocuğu olan ailelerle çalışan uzmanlar için değerli kaynak bir özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimi olan bireyler, tanılama ve değerlendirme, tanılamada yaşanan zorluklar

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin İstihdamına Yönelik Yapılan Nitel Araştırmaların İncelenmesi

Tahir Mete Artar – Anadolu Üniversitesi
Aysun Çolak– Anadolu Üniversitesi

İstihdam, insan gücünün ekonomik faaliyete katılması olarak tanımlanmaktadır (Savaşır, 1999). Yetersizliği olan bireylerin toplum içerisinde bağımsız olarak bir işte çalışmalarının önemi çok büyüktür (Güneş & Akçamete, 2014). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (International Labour Organisation [ILO], 2003) yaptığı araştırmaya göre, birçok ülkede yetersizliği olan bireylerin istihdam oranının, engelli olmayan bireylere göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Türkiye'de yetersizliği olan bireylerin istihdam oranı %21,7 iken normal gelişim gösteren bireylerin istihdam oranı %48,7, yetersizliği olan bireylerin istihdamının genel istihdama oranı ise 0,44 seviyesindedir (TÜİK, 2002). Dünya çapında yetersizliği olan bireylerin; engellerinden kaynaklı olarak eğitime, siyasi hayata, sağlık hizmetlerine ve istihdam olanaklarına ulaşımında eşitsizlikler olduğu ortaya bilinmektedir (WHO, 2011). Zihinsel yetersizliği olan bireylerin, istihdam alanında yaşadığı sorunların belirlenmesi için alanda yapılan bilimsel çalışmaların bu sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada zihinsel yetersizliği olan bireylerin istihdamına yönelik gerçekleştirilen nitel araştırmalara yer verilmiştir. EBSCOHost, ERIC, Google Akademik veri tabanında 'employment', 'intellectual disability', 'perceptions', 'qualitative' anahtar kelimeleri ile 2006–2016 yılları arasında yapılan alanyazın taramasında zihinsel yetersizliği olan bireylerin istihdamını nitel araştırma yöntemleri ile inceleyen yedi yabancı, bir ulusal makaleye ulaşılmıştır. Bu makalelere genel olarak bakıldığında; sekiz araştırmanın üçü fenomenolojik, üçü kuram oluşturma ve biri ise vaka çalışması yaklaşımları ile desenlenmişlerdir. Ulaşılan sekiz araştırmanın üçü Amerika Birleşik Devletleri, ikisi İsveç, biri Birleşik Arap Emirlikleri, birii Hollanda, birii ise Türkiye'de gerçekleştirilmiştir. Araştırmalara toplam 67 zihinsel yetersizliği olan birey, 60 işveren, 49 görevli (iş koçu, eğitici vb.), 24 ebeveyn katılımcı olarak katılmıştır.

Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde yetersizliği olan bireylerin istihdamı konusunda bazı bulgularda araştırmacılarca fikir birliğine varıldığı belirlenmiştir. Yetersizliği olan bireylerin istihdamının, uygun modellerle yürütülmesi halinde işverenlerin istihdama yönelik algısının olumlu yönde etkilendiği, genellikle de işverenlerin bu olumlu algılarının geçmiş deneyimleri tarafından etkilendiği sonuçları ortaya konulmuştur. Diğer yandan, istihdam uygulamalarına yönelik veri eksikliğine dikkat çekilmiş ve standartlaştırılmış veri toplama sistemlerinin karar alma süreçlerinde yararlı olabileceği görüşleri alanyazında tartışılmıştır. İstihdam uygulamalarının, yetersizliği olan bireylerin duyu durumları ve gelişimlerine katkı sağladığı sonucu da araştırmaların ortak bulgularından biridir.

İncelenen araştırmaların genel olarak fenomenolojik ve kuram oluşturma yaklaşımlarına göre yürütülmesi, istihdam sorunlarını ve işleyişini açıklayan derinlemesine bilgiler ortaya koymasına rağmen, alanyazına bu konularda uygulamalı nitel araştırmaların kazandırılması ivedilikle önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel yetersizlik, istihdam, nitel araştırma

Görme Yetersizliği Olan Öğrencilere ‘Yalıtım ve Yalıtım Malzemeleri’ Kavramının Öğretimine Yönelik Bir Etkinlik Tasarımı

Mustafa Sözbilir – Atatürk Üniversitesi
Aydın Kızılaslan – Atatürk Üniversitesi
S. Levent Zorluoğlu – Artvin Çoruh Üniversitesi

Öğrenciler, hayata atılmak ve bilgi toplumunun bir parçası olmak için temel eğitim sürecinin bir parçası olmaktadır. Bu süreç sayesinde öğrenciler, etraflarında olan olay ve olgulara kavramları öğrenerek anlam vermektedir. Fakat görme yetersizliği olan öğrencilerin olay ve olguları öğrenmesini destekleyici yöntemler kullanılması gerekmektedir. Görme yetersizliği olan öğrencilere yapılacak olan kavram öğreniminde, öğretimi materyallerle desteklemek veya öğretimde farklı yöntemler kullanılması gerekmektedir.

Çalışmada tasarım tabanlı araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tasarım tabanlı araştırmalar öğretim materyalleri, stratejileri ve etkinliklerini tek bir şemsiye altında toplayarak tespit edilen sorunları gidermeye yönelik ürün ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalardır. Bu çalışmanın öğretim tasarımı sürecinde ise ADDIE tasarım modeli kullanılmıştır. ADDIE, eğitsel bir modelin planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesini kapsayan ve bu kapsam içerisine eğitim ortamını, öğreneni, öğretene, ölçme-değerlendirmeyi ve dış etkenleri de içine alan bir öğretim tasarımı modelidir.

Çalışmada görme yetersizliği olan öğrencilerin “Yalıtım ve Yalıtım Malzemeleri” kavramını öğrenmeleri amacıyla etkinlik tasarımı yapılmıştır. İlgili kavramlara yönelik geliştirilen etkinlik Erzurum Görme Engelliler Okulunda 3’ü hiç görmeyen 5’i az gören 6. Sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

Çalışma kapsamında hazırlanan etkinlikte kullanılan materyallerin günlük hayattan olmasına ve kolay temin edilebilir olmasına dikkat edilmiştir. Etkinlikte 9 adet saklama kabı ve bu saklama kaplarının içerisine yerleştirilebilecek ebatta 9 küçük kavanoz kullanılmıştır. Bu kavanozların etrafını dolduracak ve öğrencilerin kendi tercihlerine bağlı olarak seçebileceği 9 farklı yalıtım malzemesi (strafor, kâğıt, pamuk, kumaş parçaları, vb.) kullanılmıştır. Kavanozlar saklama kaplarının içerisine yerleştirildikten sonra her öğrenciler tercih ettikleri yalıtım malzemelerini kavanozların etrafına yerleştirmişlerdir. Daha sonra kavanozların içine sıcak su konularak kavanoz ve saklama kaplarının ağızları kapatılmıştır. 20 dakika sonra saklama kapı ve kavanozların kapakları açılarak suların son sıcaklıkları ölçülmüştür. Her öğrencinin kavanozuna doldurulan suyun ilk ve son sıcaklıkları arasındaki farkın eşit olmamasının sebebi tartışılmıştır.

Görme yetersizliği olan öğrencilerin kavram öğretimi için hazırlanan etkinliğin ekonomik olması, görme yetersizliklerine hitap etmesi ve az gören öğrenciler ile tam görmeyen öğrencilerin akran yardımlaşmasıyla yapılabilmesi hususlarına dikkat edilmiştir. Çalışma sonunda öğrencilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde ve akademik başarı testinde öğrencilerin büyük çoğunun bu kavramları öğrendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ADDIE, kavram öğretimi, yalıtım ve yalıtım malzemeleri

Türkiye’de Çoklu Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylerle İlgili Neler Yapıyoruz? Neler Yapamıyoruz?

Burak Çebi – Lefke Avrupa Üniversitesi

Çoklu yetersizlikçi tanımlar abakıldığında, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ birden fazla yetersizliği olan birey ‘’ ifadesini kullanmaktadır (Şafak, 2013). İleri derecede ve çok engelliliği betimlemek üzere geliştirilen ve kabul gören tek bir tanım yoktur. Bu amaçla geliştirilmiş birden çok tanım vardır. Bu tanımlar ise, zeka testlerinden alınan test puanları, gelişim kuramlarında yer alan gelişimsel ölçütlere uygunluk, bireylerin eğitim gereksinimleri, birden fazla alanda yetersizlik ölçütlerinden biri ya da bir kaç benimsenerek geliştirilmiştir (Tekin-İftar, 2005). Çok engellilik, görme engeli, zihinsel gelişim geriliği, işitme engeli, konuşma engeli veya geriliği, öğrenme güçlüğü, otizm, otizm benzeri davranışlar, nadir görülen kalıtsal sendromlar, spina bifida, travmatik beyin hasarı, ortopedik engel, serebral palsi, epilepsi gibi çeşitli nörolojik problemler ve kronik sağlık sorunları ile bunlara benzer engellerin iki veya daha fazlasının bir arada görülme durumudur (Best, 2001; Best ve Bigge, 2001; Erin ve Spungin, 2004; Fredericks ve Baldwin, 1987; Sacks, 1998; Silberman, Bruce ve Nelson, 2004; Thuppall ve Sobsey, 2004). Ancak aynı zamanda görme ve işitme yetersizliğinden etkilenmiş görme – işitme yetersizliği olan bireyler çoklu yetersizliği olan bireyler grubunun dışında tutulmaktadır (Şafak, 2013). Az rastlanılan yetersizlik grubu içerisinde yer alan çoklu yetersizlikten etkilenmiş olan bireylerle ilgili eğitim veren kurumların sayısı sınırlı sayıdadır. Türkiye de çoklu yetersizlikten etkilenmiş bireylere ait eğitim, uygulama ve araştırma merkezi bulunmamaktadır. Çoklu yetersizlikten etkilenmiş bireylerin diğer özel gereksinimli bireylere oranla desteğe daha fazla ihtiyaçları vardır. Türkiye de özel eğitim öğretmenliği lisans programından mezun ve ya özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin yetersizlik grupları içersin de çoklu yetersizlik grubundan olan bireylerin eğitimiyle ilgili yeterli bilgi ile donatılmadığından dolayı öğretmenlerin çoklu yetersizliği olan bireylerin eğitiminde zorluklar yaşadığını söyleyebiliriz. Bu çalışmada Türkiye de çoklu yetersizlikten etkilenmiş bireylerin eğitiminin nasıl başladığı? Çoklu yetersizlikten etkilenmiş bireyleri nasıl değerlendirmeliyiz? Türkiye de çoklu yetersizlikten etkilenmiş bireylerle ilgili yapılan bilimsel çalışmalar, çoklu yetersizlikten etkilenmiş bireylerin eğitiminde kullanılan eğitim materyalleri nasıl olmalı? Türkiye de çoklu yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik neler yapılmalı? Konuları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çoklu yetersizlik, birden fazla yetersizliği olan bireyler, az rastlanılan grup

Sistemantik Literatür Taraması: Öğrenme Güçlüklerinde Teknoloji Kullanımı

Sibel Doğan – Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Teknoloji insan hayatının vazgeçilmez unsurlarından bir tanesidir. Birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da aktif bir şekilde kullanılmakta ve eğitim-öğretim ortamlarına entegre edilmektedir. Özel eğitim de teknolojiye gelişim ve değişimleri yakından takip etmekte ve teknolojiyi eğitim ortamına entegre etmeye çalışmaktadır. Özel eğitim adından da anlaşılacağı gibi, özel ihtiyaçları ve engelleri olan bireylerin eğitimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak, bu ihtiyaçları karşılamak için materyal çeşitliliğine ve alternatif öğrenme yöntemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaca cevap vermek büyük bir engel teşkil etmekle birlikte, teknoloji kullanımı sayesinde özel ihtiyaçları ve engelleri olan öğrenciler için bireysel öğrenme ortamları tasarlanabilmekte ve bu ortamlar ihtiyaçlara göre yeniden kolayca düzenlenebilmektedir. Teknolojinin özel eğitimde kullanımının etkilerini belirlemek adına yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, öğrenme güçlüklerini geliştirmek için yapılmış çalışmalardaki trendleri, bu teknolojilerin öğrenciler üzerindeki etkilerini ve öğrencilerin kullanılan teknolojilere karşı tutumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla, “Teknoloji ve Öğrenme Güçlükleri (Technology and Learning Disabilities)” ve “Bilgisayar Destekli Öğrenme ve Öğrenme Güçlükleri (Computer Assisted Instruction and Learning Disabilities)” anahtar sözcükleriyle “Academic Search Complete”, “Education Research Complete” ve “Education Resource Information Center” veri tabanlarında taranmış, aynı makaleler ve konu dışı makaleler elendikten sonra deneysel makaleler seçilerek toplamda 20 makale incelenmiştir.

İnceleme sonucunda; yapılan çalışmaların yarısının 2009 yılında sonra, diğer yarısının ise 2009’dan önceki yirmi yıl içinde yapıldığı, çalışmaların çoğunun (n=18) Amerika da yürütüldüğü, metot olarak “deneysel tasarım deseni, çoklu başlama düzeyi deseni ve tek katılımcılı tasarım deseni” kullanıldığı, veri toplamak için, görüşme, gözlem, anket, başarı testi, anektod kullanıldığı, katılımcılarının çoğunlukla matematik, okuma ve yazma güçlüklerini olan ilköğretim öğrencileri olduğu, ve öğrenme güçlükleri göz önüne alınarak spesifik bir yeteneği (toplama, çıkarma vb..) geliştirmek için programlar tasarlandığı bulunmuştur. Tasarlanan programların öğrencilerin performanslarını olumlu etkilediği, öğrencilere daha fazla pratik fırsatı verdiği ve motivasyonlarını arttırdığı söylenmiştir. Ancak çalışmaların bir çoğunun (n=13) geçerlilik ve güvenilirlik ile ilgili kısıtlı bilgi sağladığı bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Teknoloji, bilgisayar destekli öğrenim, öğrenme güçlükleri

Özel Gereksinimli Öğrencilerle Çalışan Öğretmenlerin Davranış Değiştirmede Kullandıkları Tekniklerin ve Bu Tekniklere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

Şerife Yücesoy Özkan – Anadolu Üniversitesi
Kübra Karagül – Nefus Nakipoğlu Özel Eğitim Uygulama Merkezi
Dilek Erbaş – Marmara Üniversitesi

Bu araştırmanın genel amacı, özel gereksinimli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin davranış değiştirmede kullandıkları teknikleri ve bu tekniklere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmaya özel gereksinimli öğrencilerin devam ettikleri bir okulda görev yapan 50 öğretmen (36 kadın, 14 erkek) katılmıştır. Araştırmada bağıntısal araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere beşli Likert tipi bir ölçü aracı uygulanmış ve elde edilen veriler nicel olarak analiz edilmiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin; sınıflarındaki öğrencilerde gözlemledikleri problem davranışların; basmakalıp/tekrarlanan davranışlar sergileme, ders sırasında başka şeylerle uğraşma ve söylenenlere karşılık verme davranışları olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin problem davranışların nedenlerini; yetişkinlerin ilgisini elde etme olarak düşündükleri ve problem davranış gösteren öğrencilere yönelik kullandıkları tekniklerin; daha önce verilen bir ödülü geri alma, sınıftan uzaklaştırma/arka sıraya oturtma ve kızma/uyarma olarak uyguladıkları belirlenmiştir. Davranış değiştirmede kullanılan tüm tekniklerin öğretmenler tarafından kabul edilebilir olduğu ve etkili bulunduğu görülmektedir. Yapılan bilimsel çalışmalarda öğretmenlerin uygulayacakları eğitim programları ile davranış değiştirme sürecinin önemli olduğu noktasına dikkat çekilmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgularda da öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin ve uzmanlık alanlarının eğitim sürecinde önemli bir etken olarak yer almadığı, öğretmenlerin eğiticilik yaklaşımı ve anlayışı ile problem davranışlarla başa çıkma sürecini gerçekleştirmeye çalıştıkları ana düşüncesine ulaşılmaktadır. Bilimsel çalışmalarda ortaya konulan hususlar bu çalışmada ortaya çıkan bulguları destekleyici nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli öğrenci, problem davranış, davranış değiştirme, davranış değiştirme teknikleri, sınıf yönetimi

ÇALIŞTAYLAR

Özel Eğitim Araştırmalarının Değerlendirilmesi

Sezgin Vuran – Anadolu Üniversitesi
Candan Hasret Şahin – Anadolu Üniversitesi
Feyat Kaya – Anadolu Üniversitesi
Mustafa Uluyol – Anadolu Üniversitesi
Uğur Yassıbaş – Anadolu Üniversitesi
Gülşah Avcı – Anadolu Üniversitesi
Üzeyir Emre Kıyak – Anadolu Üniversitesi Araştırma

Amaç

Bu çalıştayın amacı özel eğitim alanında yapılan araştırmaların değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütleri katılımcılara aktarmak, farklı yöntemlerle gerçekleştirilen araştırmaların değerlendirmelerini yapmak ve akademik yazmaya katkıda bulunmaktadır.

Konu

Tek–Denekli/Karma/Sistematik Derleme ve Meta–Analiz Araştırmalarının Değerlendirilmesi

Hedef kitle

Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencileri

Süre

6 saat (Kongre öncesi 3 saat Kongre sonra üç saat toplam 6 saat) İlk üç saat bilgilendirme ve değerlendirilecek makaleleri paylaşma; kongre sonrası okunmuş olan makaleleri değerlendirme ölçütleri kapsamında değerlendirme.)

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Dersini almış olmak
Geçerli lisansüstü eğitim kimliği ibraz etmek

Gereken araç–gereç, teçhizat

Projeksiyon cihazı, Bilgisayar, Katılımcı sayısına göre fotokopi çıktısı

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

20 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

TEK DENEKLİ ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

- Tek Denekli Araştırmaların Tarihsel Gelişimi
- Neden Tek Denekli Araştırmalara Gereklinim Duyuldu?
- Tek Denekli Araştırmalar Neden Yarı Deneysel Kabul Edilmektedir?
- Tek Denekli Araştırmaların Özellikleri
- Tek–Denekli Araştırmalarda Güçlü İşlevsel İlişkiyi Kurabilmek İçin İzlenen Süreç
- Tek Denekli Araştırmalarda Yineleme
- Tek Denekli Araştırmalarda İç Geçerlik
- Tek Denekli Araştırmalarda Dış Geçerlik

- Tek Denekli Araştırma Modelleri
- Etkililik Modelleri
- Karşılaştırma Modelleri
- Tek Denekli Araştırmalarda Analiz
- Tek Denekli Araştırmalarda Grafik İncelenirken Dikkat Edilecek Noktalar
- Tek Denekli Araştırmalarda Sosyal Geçerlik
- Tek Denekli Araştırmalarda Etik Konular/Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMALARI

- Karma yöntem araştırmalarının temelleri ve doğası
- Karma yöntem araştırmalarının isimlendirilmesi
- Karma yöntem araştırmalarının doğasını anlamak.
- Karma yöntem nedir? Ne değildir?
- Neden karma yöntem araştırmaları?
- Karma yöntem araştırmalarının avantajları ve dezavantajları
- Karma yöntem araştırma desenleri
- Karma yöntem araştırmalarının süreci
- Karma yöntem araştırmalarında veri toplama
- Karma yöntem araştırmalarında veri analizi
- Karma yöntem araştırmalarının raporlaştırılması

SİSTEMATİK DERLEME VE META-ANALİZ

- Derleme Nedir?
- Derlemenin Türleri
- Kanıt Piramidi
- Derlemelerin Tarihçesi
- Sistemik Derleme
- Sistemik Derlemenin Aşamaları
- Meta-Analiz
- Meta-Analizin Aşamaları
- Prisma Bildirisi
- Amerikan Ulusal Standartlar Projesi (NSP)
- OSB Olan Çocuk, Genç ve Yetişkinler için Kanıt Temelli Uygulamalar (NPDC Raporu)

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Çalıştay süresince her üç araştırma görevlisi yukarıda bahsi geçen her araştırma yöntemine ilişkin 2'şer saatlik konu sunumu yapacaktır. Her sunum sonrasında ilgili araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş birer araştırma katılımcılara dağıtılacak ve sunumda geçen kriterlere göre değerlendirmeleri istenecektir.

Özel Gereksinimli Çocukları Tacizden Koruma

Ayten Düzkantar – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Gelişimsel davranış eğilimlerinin yarattığı taciz riskini kontrol altına alma ve korunma becerilerinin öğretimi

Konu

Tacizden korunma becerileri ve öğretimi

Hedef kitle

Okul öncesi, ilkokul ve özel eğitim öğretmenleri, aileler

Süre

3 saat (1,5+1,5)

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Herhangi bir önkoşul aranmamaktadır.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Bilgisayar-projeksiyon

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

30 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

İnsan birbiriyle etkileşen ve birbirleriyle paralel gelişen bazı gelişim boyutlarıyla bir bütündür. Bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve cinsel gelişim alanları bu boyutları oluşturur. Hiçbir gelişim alanı diğerinden öncelikli düşünülmemelidir. Unutulmamalıdır ki insan tüm gelişim alanlarında paralel gelişim gösterdiğinde kendini gerçekleştirebilmektedir. Bilişsel gelişim için nasıl ki bir kuramsal temele dayalı değerlendirme ve öğretim planlamaları yapıyorsak, cinsel gelişim için de gelişimsel bir kuramı kullanıyoruz. Cinsiyet rolünün kazanımında çocukların geçirdikleri psikoseksüel gelişim evrelerin de etkisi bulunmaktadır. Freud'a göre beş psikoseksüel gelişim dönemi vardır. Bu gelişim evrelerinde normal çocukların edinimleri konusunda bilgi sahibi olmak özel eğitime gereksinim duyan çocuklarımızın eğitimlerini planlarken bizlere yol gösterici olabilir.

Özel eğitime gereksinim duyan çocuklarımızın eğitimlerini planlarken her zaman normal gelişim evrelerinde edinilmesi gerekenler rehber olarak kullanılmaktadır. Genellikle özel eğitime gereksinim duyan çocukların gelişim evrelerinden aynı sıra ile ancak farklı süreçte geçtikleri fikri kabul edilmektedir. Bu zihin gelişimi için nasılsa cinsel gelişim içinde öyle ele alınmalıdır. Bu bağlamda cinsel gelişimi anlamamızı sağlayacak psikoseksüel gelişim evrelerini yeniden gözden geçirerek neleri ne zaman öğretmemiz gerektiği konusunu gözden geçireceğiz.

Çocuğun tüm gelişim alanlarındaki gelişiminin takip edilerek cinsiyetine uygun rollerini kabul etmesine, kendi cinsi ile karşı cinsin özelliklerini anlamasına, kendi cinsiyeli ilgili özelliklerle bütünlüğü içinde yaşamasını yardımcı olmak amacıyla verilen bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarını nasıl yapacağımızı planlayacağız. Çocuklukta başlaması gereken cinsiyet eğitimi, çocukta cinsellik kavramının gelişimiyle ergenlik döneminde son şeklini alır. İnsandaki cinsellik anlayışı, hayvanlardaki cinsel içgüdüden farklı olarak duygu ve düşüncelerin birlikte ele alındığı bir eğitim süreciyle geliştirilir. Bu çalışmada özel eğitime gereksinim duyan çocuklarda psikoseksüel gelişim açısından farklılıklar söz konusu mudur? Sorusuna yanıt arayacağız.

Sentilhes'e göre cinsellik kavramının gelişimi duygu ve aklın birlikte kullanımını gerektirir. Zeka düşünmeyi, yorum yapmayı, olaylar arasında ilişki kurmayı, seçenekler oluşturmayı, uygun tercihler yapmayı sağlar. Cinsel gelişim, fiziksel gelişim ve olgunluğu temel alan eylemsel girişimlerin zihinsel kapasiteye göre anlamlandırılmasıyla sağlanan cinsel özgü duygusal ve sosyal gelişim alt yapısının oluşturulması anlamına geldiği söylenilebilir.

İçinde yaşanan kültür, gelenek, din, hukuk, ekonomi vb. bağlı olarak cinsiyet eğitimi de farklılaşır ve farklı cinsellik anlayışlarının gelişmesine neden olur. Çocuğun kendisinden beklenen uygun cinsiyet rolünü kazanması, içinde yaşadığı toplumun, çevrenin ve ailenin etkisiyle sağlanmaktadır.

Tüm gelişim alanlarında gelişimini tamamlayan bireyin, bağımsız bir birey olmasını sağlamak ulaşılmak istenen son noktadır. Bağımsızlık, kendi sınırları içinde özerk ve dokunulmaz olmak demektir. Bireyin bedeni bu dokunulmazlık sınırını oluşturur. Öyleyse, bireye bağımsız olduğunu öğretmenin bir yolu, bireye öncelikle bedeninin dokunulmazlığı olduğunu öğretmektir. Bunun için anne-babaların ve toplumun tutum değiştirmesi gerekmektedir. Her toplumda yaşanan sorunlar farklılaştığı için de sorunların çözümünün her toplum, her aile, her birey için değişmektedir. Bu çalışmada kendi kültürel değerlerimize uygun bir cinsel eğitim ve tacizden koruma programını çalışacağız.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Gelişimsel aşamaların açıklaması, tipik davranışlara dikkat çekilmesi, tacizden korunma davranışları, korunma becerileri eğitimi

Gelişimsel Yetersizliği Bulunan Çocuklara Yönelik Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı

E. Sema Batu – Anadolu Üniversitesi
Arzu Özen – Anadolu Üniversitesi
Sezgin Kartal – Zihinsel Engellilere Destek Derneği

Amaç

Bu çalışmaya katılan kişiler;

- ✓ Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın kapsamı
- ✓ Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın kullanım alanları
- ✓ Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'na dayalı Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama konularında detaylı bilgi sahibi olacaklardır.

Konu

Küçük Adımlar, gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik sekiz ciltlik bir erken eğitim programıdır. Bu program Avustralya'da Macquarie Üniversitesi'nde geliştirilmiş ve Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü öğretim üyeleri tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır.

Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı 8 kitaplık bir setten oluşmaktadır.

- Kitap 1**–Küçük Adımlara Giriş
- Kitap 2**–Çocuğunuzun Programı
- Kitap 3**–İletişim Becerileri
- Kitap 4**–Büyük Kas Becerileri
- Kitap 5**–Küçük Kas Becerileri
- Kitap 6**–Alıcı Dil Becerileri
- Kitap 7**–Kişisel ve Toplumsal Beceriler
- Kitap 8**–Gelişim Becerileri Envanteri

Hedef kitle

Bu çalıştay küçük adımla erken eğitim programını kullanmak isteyen eğitimci ve uzmanlara yöneliktir. Çalıştayın sonunda katılımcılara küçük adımlar katılım belgesi verilecektir. Çalıştay öncesinde tüm katılımcıların “Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı” setini edinmiş olmaları gerekmektedir.

Süre

Çalıştay süresi altı (6) saattir.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Bilgisayar ve projeksiyon cihazı.

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

En fazla 40 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Küçük Adımlar, gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik olarak hazırlanmış, sekiz ciltlik bir erken eğitim programıdır. Bu program Avustralya'da Macquarie Üniversitesi'nde geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlanmıştır. Küçük Adımlar Programı 0-4 yaş arasında normal gelişim sürecinde edinilen becerileri kapsamaktadır. Dolayısıyla gelişimsel geriliğin düzeyine ve özelliklerine bağlı olarak, bu dönemdeki ya da daha büyük yaşlardaki çocuklarda kullanılabilir.

Küçük adımlar anne-babalar için hazırlanmış, ev merkezli bir erken eğitim programıdır. Kurumlarda yürütülen eve dayalı anne-baba eğitim çalışmalarında çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Çalıştayda anne-babalarla çalışma ilkeleri konuşulacaktır.

Çokayrıntılı bir kaba değerlendirme ölçü aracıdır. Bireysel eğitim çalışmalarını planlanırken kaynak olarak kullanılmaktadır. Kaba değerlendirme aracı olan 8. Kitap, Gelişim Becerileri Envanteri (GBE)'ni sunmaktadır. Gelişim Beceri Envanteri beş gelişim alanı için 0-3 aydan başlamakta ve 4 yaşa kadar devam etmektedir. Çalıştayda örnek videolar üzerinden Gelişim Becerileri Envanteri katılımcılarla birlikte doldurulacaktır.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Küçük adımlar erken eğitim programının uygulamaları video destekli görsellerle yapılacaktır. Örnek videolar üzerinde; iletişim becerileri, küçük kas becerileri, büyük kas becerileri, alıcı dil becerileri ve kişisel-toplumsal beceriler alanlarında öğrencilerin performansı alınacak ve alınan performansa dayalı bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) oluşturulacaktır.

Tek-Denekli Araştırmalarda Meta-Analiz Çalıştayı

Şerife Yücesoy-Özkan – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Bu çalıştay sonunda katılımcılar;

1. Meta–analiz kavramını tanımlayabilecek,
2. Meta–analiz ile derleme arasındaki farklılıkları sıralayabilecek,
3. Meta–analizin yararlarını açıklayabilecek,
4. Meta–analizin basamaklarını sayabilecek,
5. Özel eğitimde meta–analizin gerekliliğini açıklayabilecek,
6. Tek–denekli araştırmalarda kullanılan meta–analiz yöntemlerini sıralayabilecek,
7. Tek–denekli araştırmalarda kullanılan meta–analiz yöntemlerini benzerlikleri ve farklılıkları açısından birbiriyle karşılaştırabilecek,
8. Farklı etki büyüklüğü hesaplamaları ile tek–denekli araştırmalar için etki büyüklüğü hesaplamaları yapabilecektir.

Konu

Tek Denekli Araştırmalarda Meta–Analiz

Hedef kitle

Özel eğitim alanında öğrenim görmekte olan lisansüstü öğrenciler

Süre

5 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Tek–denekli araştırmalarla ilgili ders almış olmak ya da bilgi sahibi olmak

Tek–denekli araştırma grafiği okuyabilmek ve yorumlayabilmek

İngilizce makale okuyabilmek

Çalıştay sırasında renkli kalem, cetvel ve hesap makinesine sahip olmak

Gereken araç–gereç, teçhizat

Bilgisayar

Projeksiyon cihazı

Yazı tahtası

Katılımcılar için kalem ve defter

Katılımcılar için fotokopi

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

10–12 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Meta–Analiz

Meta–Analizin Derlemeden Farkı

Meta–Analizin Avantajları

Meta-Analize Yönelik Eleştiriler
Meta-Analizin Basamakları
Özel Eğitimde Meta-Analiz
Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar
Tek Denekli Araştırmalarda Meta-Analiz
Tek Denekli Araştırmalar İçin Kullanılan Meta-Analiz Yöntemleri
Tek Denekli Araştırmalarda Etki Büyüklüğü Hesaplaması

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Konu Anlatımı: Sunucu çalıştay içeriğinde yer alan konuları katılımcılara sözel olarak aktaracaklardır.

Tartışma: Sunucunun yönetiminde katılımcıların konuyla ilgili görüş, düşünce ve önerilerini paylaşmaları sağlanacaktır.

Örnek Makale İncelemesi: Çalıştay sırasında katılımcılarla birlikte daha önceden belirlenmiş olan meta-analiz makalesi örneği gösterilecektir.

Uygulama Çalışması: Katılımcıların çalıştayda edindikleri bilgileri, gerçek verileri kullanarak uygulama deneyimi kazanmaları sağlanacaktır. Uygulama çalışmasının kullanılacağı durumlarda, her katılımcıya araştırma grafikleri ve araştırma verileri verilerek onlardan etki büyüklüğü hesaplamaları beklenecektir.

Değerlendirme: Çalıştay sonunda katılımcıların amaçlara ulaşip ulaşmadıklarını belirlemek üzere yazılı bir değerlendirme yapılacaktır.

İşitme Kayıplı Çocukların Aile Eğitiminde Oyun ve Eğitim

Zerrin Turan – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Bu çalıştay aile merkezli uygulamalarda oyunun yeri ve önemini vurgulayarak, eğitim uygulamalarında oyunun kullanımı, eğitim amacına uygun oyun ve oyuncak seçimi, oyun sırasında eğitim amaçlarını gerçekleştirmek üzere kullanılan uygulama tekniklerinin video kayıtlar ve senaryolar yoluyla incelenmesini amaçlamaktadır.

Konu

Bu çalıştayın konusu oyun ve oyunun eğitim amaçlı kullanımınıdır.

Hedef kitle

İşitme kayıplı çocukların aileleri ile çalışan uzmanlar bu çalıştayın hedef kitlesidir.

Süre

150 dakika

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

İşitme kayıplı çocukların aileleriyle çalışıyor olmak veya bu alanda çalışmayı planlamak.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Bilgisayar ve yansıtıcı

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

10

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Oyun bütün çocuklarda olduğu gibi işitme kayıplı çocuklar için de başlıca vakit geçirme ve öğrenme kaynağıdır. Oyun sayesinde çocuk yeni beceriler edinir, edindiği becerileri uygular ve bu becerilerde ustalaşır. Oyun tek başına veya başkalarıyla birlikte oynanabilir. Açık havada veya kapalı mekanlarda gerçekleşebilir. Bu anlamda:

- Koşma, tırmanma, hoplama, zıplama
- Hamur, kum, su oyunları
- Çeşitli boyda bloklar, karton kutular ve benzeri çeşitli materyallerle kurulan oyunlar
- Boz-yaplar, resimli tombala, bingo, eşleme oyunları
- Ses çıkaran nesnelere, müzik aletleri ile oynama, şarkı söyleme
- Resimli kitaplara bakma
- Bebekler, toplar, oyuncak arabalarla oyun kurma
- Destekleyici giysilerle, ev eşyalarıyla, , çeşitli nesnelere oyun içinde rollerle canlandırma gibi aktiviteler ilk aklımıza gelen oyun türleridir.

Bu oyunlar ve daha başkaları 0-3 yaş arası işitme kayıplı çocuklarda çocuğun bilişsel gelişimi göz önüne alınarak düzenlenebilir ve dil, dinleme, bilişsel gelişime ait hedefler oyunların içine yedirilerek çocuğa sunulabilir. Bununla birlikte öğretmenin ve annenin çocukla oyun oynarken dikkat etmesi gereken en önemli nokta oyunu çocuk için derse dönüştürmemek ve eğlenceyi gözden kaçırmamaktır. Oyun oynarken çocuğun ilgisini takip etmek, oyunu çocuğun ilgisi yönünde genişletmek, çocuğa fikirlerini ifade etmesi için fırsat tanımak, çocuğun açılımlarına değer vermek bu anlamda kullanılacak tekniklerden bazılarıdır. Çalıştay boyunca bu teknikler detaylı olarak incelenecek ve örneklerle açıklanacaktır.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Çalıştayın ilk saati içinde oyuna ilişkin kuramsal bilgiler tartışılacaktır.

İkinci saatte aile eğitiminde oyun örnekleri video kayıtlar yoluyla incelenecektir.

Aşağıdaki sorular katılımcılarla birlikte cevaplanacaktır:

- Kayıtlarda gözlenen dil, dinleme, iletişim ve bilişsel amaçlar nelerdir?
- Amaçlar nasıl gerçekleştirilmiştir?
- Öğretmenlerin ve annelerin işitme kayıplı çocukla oynarken kullandıkları teknikler nelerdir?

Çalıştayın son 30 dakikasında verilen senaryolara göre katılımcıların oyun ve eğitim planı hazırlayarak her bir planı tartışmaları beklenmektedir.

Özel Gereksinimli Çocuklarla Müzik ve Hareket Uygulamaları Temelli Gömülü Öğretim Uygulamaları

Bilgehan Eren – Uludağ Üniversitesi

Amaç

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ve tedavisinde bilimsel dayanaklı yöntem ve yaklaşımlar öncelikle tercih edilen uygulamalardır. Ancak bilimsel dayanaklı bu uygulamalara ek olarak sunulan ve bu uygulamaların sunduğu hizmetleri tamamlayıcı bazı uygulamalar (müzik terapi, sanat terapi, dans terapi v.b.) dünyada giderek önem kazanmakta ve umut vaadeden uygulamalar arasında sayılmaktadır. Bu uygulamalar öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarıyla buluşmada var olan –bilimsel dayanaklı– öğretim uygulamalarını desteklemesi ve uzmanlara alternatif yollar sunması açısından önem arz etmektedir.

Gerek eğitim gerekse tedavi yaklaşımı olarak kullanılan “müzik etkinlikleri” de özel eğitim alanında kullanıma ve çoklu disiplinli/disiplinler arası uygulamalar yürütmeye fırsat veren etkinliklerdir. Çoklu disiplinli ve disiplinler arası oluşunun yanı sıra yüksek güdüleyici özelliği ve ritm, tını, hız, nüans v.b. bileşenleri sayesinde insan üzerindeki biyolojik–nörolojik etkisi ile müziği ve müzik etkinliklerini özel gereksinimli çocuklara sunulan eğitim ve tedavi hizmetlerin optimal fayda düzeyine çıkarılması açısından önemli kılmalıdır.

Şarkı söyleme, ritm çalışmaları, yaratıcı hareket ve dans, çalgı çalma gibi müzik etkinlikleri, yukarıda sayılan özellikler gereği içine gömülü olarak sunulacak ve çocuklardaki tüm gelişim alanlarında iyileşme ve gelişme sağlayacak her türlü eğitsel ve terapötik amaç için de doğru bir zemin oluşturabilmektedir. Tam da bu noktada bu çalıştay ile müziğin terapötik amaçla kullanımını içeren bu uygulamaların eğitim ve tedavi programlarında öne çıkması ve bu alana hizmet eden uzmanların bu alternatif yolu öğrenmeleri ve uygulama fırsatı yakalamaları amaçlanmaktadır.

Konu

Yukarıda bahsedilen amaç doğrultusunda; bu çalıştayda katılımcılarla aşağıdaki konular paylaşılacaktır:

1. Müziğin bileşenlerini ve insan biyolojisi üzerindeki etkileri
2. Müziğin özel eğitimde farklı kullanımına ilişkin örnekler sunulması
3. Müziği ve müzik etkinliklerini, özel eğitim alan bilgileriyle sentezleme olanakları
 - a. Müzikli etkinliklerde hedef ve yan hedef davranışların oluşturulması
 - b. Müzik etkinliklerinin gömülü öğretim olanağı olarak kullanımı
 - c. Gelişimsel ve performans dayalı amaçların standart bir etkinliğe ve sonra müzikli etkinliğe dönüştürülmesi

Müzik etkinliklerinde –tercih edilen düzeyde– aktif performans dayalı katılım

Hedef kitle

Özel eğitim alanında eğitimini sürdüren öğrenciler
Özel eğitim alanına hizmet eden öğretmen ve uzmanlar
Çocuklara ve müziğe ilgisi olan herkes

Süre

Toplam 180 dk.

Oturum: 75 dk. (Teorik alt yapının aktarılması ve örneklerin paylaşılması)

ARA: 15 dk.

Oturum: 90 dk. (Katılımcılarla paylaşılan örneklere benzer müzik etkinlikleri üretme ve uygulama)

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Katılımcılarda bir önkoşul aranmamaktadır.

*Çalıştayın uygulama ayağı için rahat kıyafet ve düz ayakkabı tercih edilmelidir.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Hoparlör sistemi

Powerpoint sunu için yansıtıcı ve perde

Farklı vurmaları ve ezgili müzik aletleri *

*Çalışmada kullanılacak müzik aletleri eğitmenin kendisi tarafından temin edilecektir.

** Eğitmen laptop unu kendisi getirecektir.

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

Çalışma 2. Oturumda uygulamalı olacağından

- Küçük bir salon için maksimum 12-14 kişi

Orta/Büyük bir salon için maksimum 22-24 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Çalıştay kapsamında katılımcılara aşağıdaki ayrıntılı içerik sunulacaktır.

1. Müziğin bileşenleri ve müziğin insan gelişimi üzerindeki etkisi
2. Özel eğitimde müziğin kullanımına ilişkin genel bilgi
3. Özel eğitimde müziğin farklı kullanım olanaklarına ilişkin örneklerin paylaşılması
4. Özel eğitimde bir teknik gömülü öğretim ve müziğin gömülü öğretim ile kullanımı
5. Katılımcılarla birlikte gömülü öğretim kapsamında müzikli etkinlikleri (şarkı söyleme, ritm çalışmaları, yaratıcı hareket ve dans, çalgı çalma) uygulama deneyimleri

Özel eğitimde yer alan-kullanılan öğretim etkinliklerden yola çıkılarak müzikli etkinlikler oluşturulması

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

1. **Müziğin bileşenleri ve müziğin insan gelişimi üzerindeki etkisi** başlığı altında ses, ritm, tını, perde, nüans, hız gibi müzik bileşenleri ve insan gelişimi üzerindeki etkileri açıklanacak;
2. **Özel eğitimde müziğin kullanımına ilişkin genel bilgi** başlığı altında müzik etkinliklerinin özel eğitim alanında ne gibi uygulamalarla sunulduğuna ilişkin bilgi ve araştırma örnekleri paylaşılacak;

3. **Özel eğitimde müziğin farklı kullanım olanaklarına ilişkin örneklerin paylaşılması** başlığı altında eğitmen canlı örnekler sunacak ve izlenen video örnekleri üzerinden katılımcılarla tartışılacak;
4. **Özel eğitimde bir teknik gömülü öğretim ve müziğin gömülü öğretim ile kullanımı** başlığı altında gömülü öğretimde müzik etkinliklerinin nasıl kullanabileceğine ilişkin detaylara yer verilecek;
5. **Katılımcılarla birlikte gömülü öğretim kapsamında müzikli etkinlikleri uygulama deneyimleri** başlığı altında şarkı söyleme, ritim çalışmaları, yaratıcı hareket ve dans, çalgı çalma gibi etkinlikler ile aktif çalışmalar yürütülecektir.

Uluslararası İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Sınıflandırılması -Çocuk ve Genç Versiyonu'nun (ICF-CY) Alanda Kullanımı

Melek Er-Sabuncuoğlu – Turgut Özal Üniversitesi

Amaç

Erken Müdahale çalışmaları yürüten akademisyen, uygulayıcı, yönetici ve politika yapıcılarla ICF-CY temel bilgileri ve “ICF-CY Uygulama Çevirmeni” kullanımına yönelik bilgilerin paylaşılması. Erken Müdahale alanında yapılan çalışmalar ve sunulan hizmetlerde ICF-CY kullanımı ile hizmet niteliğinin artırılmasını desteklemek.

Konu

ICF-CY temelinde hazırlanan “Uygulama Çevirmeni” nin öğretimi.

Hedef kitle

Özel eğitim alanında çalışan tüm akademisyen, uygulayıcı, yönetici ve politika yapıcılar.

Süre

2 oturum ve toplam 3 saat. İlk oturumda kavramsal çerçeve ile ilgili bilgi verilecektir. İkinci oturumda ise “ICF-CY Uygulama Çevirmeni” tanıtılarak uygulama yapılacaktır.

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

0-18 yaş grubundaki özel gereksinimi olan çocuklarla çalışmış veya halen çalışıyor olmak.

Çalıştay sırasında online uygulama yapabilecekleri tablet veya tercihen dizüstü bilgisayarlarının bulundurulması. Katılımcıların Çalıştay öncesinde www.icfcy-meduse.eu sayfasını incelemeleri yararlı olacaktır.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Bilgisayar, internet bağlantısı, sunumun yansıtılması için projeksiyon ve perde.

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

25

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF, WHO 2001), sadece yetersizlikler ve kısıtlılıkların tanımlanmasında değil aynı zamanda özel gereksinimi olan bireylerin yeterlilik ve becerilerinin belirlenmesinde de kullanılan bir sınıflandırma sistemidir. Ebeveyn ve farklı alanlardaki profesyonellerin (Çocuk Gelişimciler, Eğitimciler, Hemşireler, Hekimler, Psikologlar, Terapistler) ortak dil kullanmasını sağlayan bir tamamlayıcıdır.

ICF-CY, özel gereksinimi olan çocuk ve gençler için transdisipliner hizmetler bağlamındaki tanı, değerlendirme ve dokümantasyonda anahtar yetkinliklerin güçlendirilmesini hedefler. Ayrıca, ICF-CY ebeveynlere problem çözme aracı sunar ve ebeveynin çocuğun tedavi, terapi ve eğitim programına tam katılımlarına olanak tanır.

ICF-CY Uygulama Çevirmeni, kişisel verilere ulaşmadan, ICF-CY'nin klinik uygulamalarda (hikaye alma, tanılama, tedavi ve terapi planı) kullanımını arttıracak elektronik bir araçtır. Online bir uygulama olarak (kişisel verileri kullanmadan) ICF-CY'nin hastalık tablosu ve kendi kendine öğrenme aracı olarak(katılımcıdan katılımcıya öğrenme işlevi yoluyla), “içeriğe duyarlı arama fonksiyonları” aracılığıyla kullanıcının diğer profesyonellerin deneyim ve bilgilerine erişimine olanak sağlar.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Çalıştayın ilk oturumunda, ICF-CY hakkında tarihsel süreç ve genel bilgiler paylaşılacaktır. İkinci oturumun başında “ICF-CY Uygulama Çevirmeni” katılımcılara tanıtılacaktır. Daha sonra tüm katılımcıların beraberinde getirdikleri notebook veya tabletleri üzerinden araç üzerinden online uygulama yapılacaktır.

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Temel Okuma Becerilerini Geliştirme Stratejileri

Macid Ayhan Melekoğlu – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Amaç

Bu çalıştayın amacı özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle çalışan eğitimcileri öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek için kullanabilecekleri okuma stratejileri konusunda bilgilendirmektir.

Konu

Bu çalıştayın konusu okuma problemi yaşayan öğrencilere yönelik okuma stratejileridir.

Hedef kitle

Öğretmenler, araştırmacılar.

Süre

2 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Özel öğrenme güçlüğü'nün genel özellikleri konusunda bilgi sahibi olmak.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Bilgisayar ve projektör.

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

20

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre özel öğrenme güçlüğü olan birey, dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler çeşitli alanlarda zorluk yaşayabilmektedirler. Fakat bu öğrencilerin %80'inden fazlası okuma alanında yaşadıkları problemlerden dolayı özel öğrenme güçlüğü tanısı almaktadır. Okuma problemleri genellikle okumanın ses bilgisel farkındalık, kelime tanıma, akıcı okuma, sözcük dağarcığı ve okuduğunu anlama boyutlarında gözlenebilmektedir. Bu çalıştayda özellikle temel okuma becerileri olarak kabul edilebilecek ses bilgisel farkındalık, kelime tanıma ve akıcı okuma becerilerine yönelik stratejiler hakkında bilgilendirme yapılacaktır. Ses bilgisel farkındalık benzer seslerle başlayan kelimeleri fark etme, baştaki, sondaki ve ortadaki sesleri ayırt etme gibi becerilerin gelişmesini gerektirmektedir. Bu becerileri geliştirmeye yönelik çeşitli taktik ve yöntemler bulunmaktadır. Kelime tanıma okuma sürecinde karşılaşılan kelimeleri hecelemeden otomatik olarak tanıyıp okuma olarak ifade edilmektedir. Kelime bankası veya kelime kutuları gibi farklı stratejilerle kelime tanıma becerisi geliştirilebilmektedir. Akıcı okuma, metinleri uygun tonlamada ve sınıf

seviyesine uygun hızda okuma olarak tanımlanabilmektedir. Tekrarlı okuma gibi stratejiler akıcı okuma becerilerini geliştirmeye yönelik bilimsel dayanaklı uygulamalardır. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde yaşanan birçok okuma probleminde temel okuma becerilerinde yaşanan sorunlar yatmaktadır ve bu sorunlara yönelik uygulanacak müdahaleler okumanın nihai amacı olan okuduğunu anlama becerilerinin gelişmesine de olumlu etki yapmaktadır.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Ses bilgisel farkındalığı geliştirici taktiklerden aynı sesle başlayan kelimeleri belirleyebilme ve baştaki, ortadaki ve sondaki sesleri ayırt etmeye yönelik uygulamalar örnekler üzerinden tanıtılacaktır. Ayrıca kelime tanıma becerilerini ve akıcı okuma becerilerini geliştirici stratejiler örnek uygulamalar üzerinden anlatılacaktır. Katılımcıların örnek uygulamaları küçük gruplar halinde gerçekleştirmeleri sağlanacak ve uygulama süreci ile ilgili sorular ve öneriler tartışılacaktır.

Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocuklar İçin Akuaterapi

Mehmet Yanardağ – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Motor gelişim ve hareket güçlüğü olan çocuklara yönelik müdahale yaklaşımlarından birisi olan Akuaterapi konusunda, özel gereksinimli çocuklarla çalışan araştırmacı, uzman, öğretmen ve ailelere yönelik farkındalık oluşturma, mevcut bilgi düzeylerini güncelleme ve klinik pratiğe ilişkin bilgi ve beceriler kazandırmaktır.

Konu

Suyun dinamik özellikleri, Uyarlanmış su içi müdahalede modeller, Bireyselleştirilmiş eğitim programı, Öğretimsel stratejiler, Davranış yönetimi, Özel gereksinim ve uyarlama, Su içi teknikler, Su içi müdahale araştırmalarının sonuçları, Transfer teknikleri & tutuşlar, Bireysel & grup eğitimi, Su içi müdahale dersini yürütme.

Hedef kitle

Akademisyen, uzman/öğretmen ve ebeveynler.

Süre

10.0 –14.00, 06.10.2016 Perşembe, Anadolu Üniversitesi, Kapalı Yüzme Havuzu

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Herhangi bir ön koşul bulunmamaktadır.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Katılımcıların mayo, terlik, havlu ve bonelerini yanlarında getirmeleri beklenmektedir.

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

20

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Çalıştay teorik, teknik ve uygulama aşamalarından oluşmaktadır.

- Çalıştayın teorik temellerini içeren konular;
 1. Suyun dinamik özellikleri
 2. Uyarlanmış su içi müdahalede modeller
 3. Bireyselleştirilmiş eğitim programı
 4. Öğretimsel stratejiler
 5. Davranış yönetimi
 6. Özel gereksinim ve uyarlama
 7. Su içi teknikler

- Çalıştayın teknik temellerini içeren konular;

Su içi müdahalelere ilişkin yapılan araştırmaların yöntemleri, uygulamalar ve sonuçları paylaşılacaktır.

1. Yanardag M., Erkan M., Yılmaz İ., Arıcan E., & Düzkantar A. (2015). Teaching advance movement exploration skills in water to children with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 9 (1), 121–129.
2. Yanardag, M., Akmanoglu, N., Yılmaz, I. (2013). The Effectiveness of video prompting on teaching aquatic play skills for children with autism. *Disability & Rehabilitation*, 35 (1), 47–56.
3. Yanardag, M., & Yılmaz, İ. (2012). An Intervention Approach for Children with Autism: Aquatherapy. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 4(1), 32–45.
4. Yılmaz, I., Konukman, F., Birkan , B., Yanardağ, M. (2010). Effects of Most to least prompting on teaching simple progression swimming skills for children with autism. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 45(3), 440–448.
5. Yılmaz, I., Konukman, F., Birkan , B., Ozen, A., Yanardag, M., & Camursoy I. (2010). Effects of constant time delay procedure on the Halliwick's method of swimming rotation skills for children with autism. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 45(1), 124–135.
6. Yılmaz, İ., Yanardağ, M., Birkan, B.,& Bumin, G. (2004). Effects of swimming training on physical fitness and water orientation in autism. *Pediatrics International*, 46, 5, 624–626.

- Çalıştayın uygulamalarını içeren konular;

1. Transfer teknikleri & tutuşlar
2. Bireysel & grup eğitimi
3. Su içi müdahale dersini yürütme

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Çalıştay'ın teorik ve teknik temelleri 06.10.2016 Perşembe günü saat 10.00–11.30 arasında Anadolu Üniversitesi Kapalı Yüzme Havuzundaki seminer salonunda gerçekleştirilecektir. Bu oturum sırasında katılımcılara akuatik uygulamaların hidrodinamik özellikleri, akuatik müdahalede kullanılan modeller, özel gereksinimli çocuklar için hedefleri belirleme, farklı klinik özelliklere sahip çocuklarda öğretimsel ve etkinliklere ilişkin uyarlamalar, akuatik müdahalede BEP hazırlama, akuatik becerilerin öğretimi için kullanılabilecek öğretimsel yaklaşımlar, havuz ortamında uygun olmayan davranışlarla başa çıkma stratejileri, akuatik becerilerde uyarlama, bir akuaterapi dersinin yapılandırılması, akuterapi dersinin organize edilmesi, yürütülmesi, ders öncesi

ve sonrası havuz ortamında yapılan çevresel düzenlemeler, akuterapi dersi sırasında kullanılan teknikler konularında teorik temeller sunulacaktır.

Çalıştayın teknik temel bölümü 06.10.2016 Perşembe günü saat 11.45–12.15 arasında Anadolu Üniversitesi Kapalı Yüzme Havuzundaki seminer salonunda gerçekleştirilecektir. Bu bölümde havuz ortamında yapılan akuaterapi araştırmalarına ilişkin örneklere yer verilerek, sürecin tanımlanması, elde edilen sonuçların paylaşılması ve araştırma planlamasına ilişkin ipuçları paylaşılacaktır.

Çalıştayın uygulama (klinik) boyutu, 06.10.2016 Perşembe günü saat 12.30–14.00 arasında Anadolu Üniversitesi Kapalı Yüzme Havuzunun eğitim havuzunda gerçekleştirilecektir. Çalıştayın uygulama seansında özel gereksinimli çocukların akuatik müdahale sırasında el destekleri, pozisyonlama, suya uyum sağlama, mental hazırlık, bire–bir müdahale, grup temelli etkinlikler yürütme, etkinlikler sırasında hareketi kolaylaştırma ve zorlaştırma stratejileri, motor gelişime ilave diğer gelişim alanlarını destekleme stratejileri ve dersin sonlandırılması süreçlerinde gerekli ipuçları ve stratejiler uygulamalı olarak gerçekleştirilecektir.

Uygulamalı Aile Eğitimi: Aile Eğitimi Programı Geliştirme ve Uygulama

Atilla Cavkaytar - Anadolu Üniversitesi

Amaç

Bu çalıştayın amacı, zihin yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere ve bu alanda çalışan öğretmen ya da yardımcı öğretmenlere aile eğitimi programı geliştirme ve uygulama becerilerinin kazandırılmasıdır.

Konu

Zihin yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere ve bu alanda çalışan öğretmen ya da yardımcı öğretmenlere aile eğitimi programı geliştirme ve uygulama becerilerinin kazandırılmasıdır.

Bu çalıştayda bir aile eğitimi programının nasıl geliştirilebileceği, daha önce geliştirilmiş olan zihin yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin eğitimine yönelik AİLE BİLGİ VE DESTEK EĞİTİM PROGRAMI (e-ABDEP)'nin ve Bağımsız Yaşam Eğitimi Programının ilişkin bilgilendirme yapılacaktır. Aynı zamanda e-abdep'i bireysel ya da kurumsal olarak kullanmak isteyen katılımcılara uygulama sürecine ilişkin beceriler kazandırılacak ve yetkilendirme yapılacaktır.

Hedef Kitle

Zihin yetersizliği olan bireylerin aileleriyle çalışan idareciler, öğretmenler, yardımcı öğretmenler ve uzmanlar.

Süre

3 saat.

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Yoktur.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Bilgisayar ve projeksiyon cihazı yeterli olacaktır. Katılımcılar kişisel bilgisayarlar ya da tablet bilgisayarlarıyla katılırlarsa uygulama yapma şansı elde edeceklerdir. Katılımcılara iki adet internet üzerinden kullanılabilen aile eğitimi programı kullanım eğitimi ve şifresi verilecektir.

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Aile eğitimi programlarının kuramsal temelleri

Aile gereksinimlerinin belirlenmesi

Aile eğitimi programlarının amaçları

Aile eğitimi programlarının içeriği

Aile eğitimi programlarının kapsamı

Aile eğitimi programlarının öğrenme öğretme süreçleri

Aile eğitimi programlarının değerlendirilmesi

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Aile eğitimi programlarının kuramsal temellerinin anlatımı

Verilen formata göre adım adım programın yazılması

e-abdep programının tanıtımı ve şifrelerin verilmesi

BYE programının tanıtımı ve kullanımı

Aile eğitimi programlarını kullanarak veri toplama

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

50

Akademik Beceri Öğretimi

Ayten Düzkantar – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Yeni ses gruplarının sistematik öğretiminin planlanmasının öğretimi

Konu

2016’da oluşturulan yeni ses gruplara göre okuma–yazma öğretimi.

Hedef kitle

İlkokul ve özel eğitim öğretmenleri.

Süre

3 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Beceri ve kavram analizi ve öğretim yöntemleri konusunda bilgili olmak

Gereken araç–gereç, teçhizat

Bilgisayar–yansıtıcı ve tahta

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

30 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin eğitiminde bireysel bağımsızlığın temelini oluşturan özbakım becerilerinin öğretiminden sonra önemli hedeflerden biri de akademik becerilerin kazandırılmasıdır. Okuma– yazma işlevsel akademik beceriler içinde yer alan akademik becerilerden biridir. İşlevsellik kelime anlamı olarak düşünüldüğünde “uygulamalı”, “yararlı” gibi anlamlara karşılık olarak kullanılmaktadır. Becerinin işlevselliği de kolayca uygulamaya dönüştürülebilen yararlı bir beceri olması anlamına gelmektedir. Bir bireyin hayatı boyunca bağımsız yaşayabilmesi için pek çok beceri öğrenmesi gerekebilir. Bu bağlamda işlevsellik yeni bir anlamda kullanılmaktadır. Yaşam boyu bağımsız yaşanabilmesi için (asgari) bilinmesi, edinilmesi en temel olan beceriler işlevsel beceriler olarak düşünülmektedir. Bu becerilerin bir kısmı da akademik becerilerdir.

İşlevsel akademik beceriler, günlük yaşam etkinliklerini yerine getirirken ömür boyu kullanılan ve okulöncesi ve ya erken çocukluk döneminde öğrenilen beceriler olarak tanımlanmaktadır. Tanımından da anlaşıldığı gibi okuma–yazma becerileri yaşamın ilk yıllarında kazanılan becerilerdir. Halbuki akademik beceriler, okul yıllarında öğrenilmesi gereken beceriler olarak düşünülür. Akademik becerilerin alt yapısı çok erken yaşlarda edindiğimiz bilişsel ve motor beceriler tarafından oluşturulmaktadır. Bu nedenle bazı

bilişsel ve motor becerilerin edinimi okuma–yazma öğrenmek için ön koşul beceri niteliğindedir. Önkoşul beceriler hedeflenen becerinin öğrenilebilmesi için bireyin sahip olması gereken beceriler olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle okuma–yazma öğretimine başlamadan önce çocuğun bu önkoşul becerilere sahip olup olmadığının kontrol edilmesi gerekir.

Akademik beceriler genellikle yığılımlı zincir becerilerdir. Bildiğimiz gibi beceriler tek basamaklı çok basamaklı ve zincir olmak üzere üç kategoride ele alınmaktadır. Tek basamaklı beceriler temel yönerge öğretiminde de kullanılan al, ver, at, vb. gibi basit becerilerdir. Top yuvarlama ise çok basamaklı bir beceridir. Topu alıp, eliyle tutup, öne doğru itmesini gerektirir. Çok basamaklı becerilerin her bir basamağı tek basamaklı bir beceridir ve sıralı olarak yerine getirilmesi durumunda yeni bir beceri ortaya çıkar. Zincir beceriler ise ardışık tekrarlanması gereken çok basamaklı beceriler olarak tanımlanabilir. Becerinin her bir basamağı çok basamaklı becerilerden oluşur ve buna göre analiz edilebilir. Birinci zinciri oluşturan çok basamaklı beceri tamamlandığında ikinci zincir halkasındaki çok basamaklı beceriler öğretilir. Yığılımlı zincir beceriler ise bir zincir becerinin öğretiminin diğer zincir becerinin öğretimi için önkoşul niteliğinde olması ya da farklı zincir becerilerin paralel öğretimini gerektirmesidir.

Okuma–yazma öğretimi her ne kadar tek bir akademik beceri gibi ele alınmaya çalışılsa da iki farklı zincir becerinin paralel öğretimini gerektiren karmaşık bir zincir beceri öğretimi planlamasıdır. Bu planlamanın sistematik yapılması ve ölçüt bağımlı çalışması gerekir. Bu planlama analize dayalı önceden yapılmalı ki performans alma ve öğretimin aşamalandırılması gerçekleştirilebilsin.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Yeni sen gruplarının tanıtımı

Öğretimin aşamalandırılması ve araçların hazırlanması

Öğretimin planlanması

Öğretimin ölçüt bağımlı sunumu

NVivo 11 ile Nitel Veri Analizi

Sema Ünlüer – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Bu çalıştayın amacı bilgisayar destekli nitel veri analizi programlarından biri olan NVivo 11 programına ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi olmaktır. Bu amaca yönelik olarak NVivo 11 programında kullanılan araçların tanıtımı yapılarak, kullanımları örnekler kapsamında açıklanacaktır.

Konu

Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi

Hedef kitle

Bilgisayar destekli Nitel veri analizi konusuna ilgi duyan tüm araştırmacılar

Süre

120 dakika

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Nitel araştırma yöntemleri dersini almış olmak

Gereken araç-gereç, teçhizat

Çalıştay yürütücüsünün bilgisayarını bağlayabileceği bir projeksiyon cihazı gerekmektedir.

Katılımcılar NVivo 11 programının demo versiyonunun yüklü olduğu dizüstü bilgisayarları ile çalışmaya katılabilirler.

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

En az 10 kişi

En çok 20 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi Programları içerisinde Nvivo Programının Yeri
NVivo 11 Programının arayüz tanıtımı

Proje oluşturma

Çeşitli türdeki verilerin aktarılması ve kodlanması

Verilerin keşfedilmesi ve görselleştirilmesi

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Çalıştay süresince katılımcılara nitel veri analizinin ve bilgisayar destekli nitel veri analizinin temelleri konusunda kısa bir giriş sunusu yapılarak NVivo 11 programının tanıtımı örnekler üzerinden gösterip yaptırma şeklinde gerçekleştirilecektir.

Video İpucunun Hazırlanması ve Sunulması

Şerife Yücesoy-Özkan – Anadolu Üniversitesi

Feyat Kaya – Anadolu Üniversitesi

Ahmet Turan Acungil – Ankara Üniversitesi

Amaç

Çalıştayın temel amacı, özel eğitim bölümlerinde öğrenim görmekte olan lisans ve lisansüstü öğrencilere, özel eğitim alanında çalışan öğretmenlere ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin anne babalarına; video destekli uygulamalar, video ipucu ve video ipucunun avantajlarına yönelik bilgi; video ipucunun oluşturulması ve sunulmasına yönelik beceri kazandırmaktır.

Bu çalıştay sonunda katılımcılar;

1. Video destekli uygulamaları tanımlayabilecekler,
2. Video destekli uygulamalara ilişkin örnekleri sıralayabilecekler,
3. Video ipucunu tanımlayabilecekler,
4. Video ipucunun avantajlarını sayabilecekler,
5. Video ipucu oluşturabilecekler
6. Video ipucu kullanarak öğretim yapabileceklerdir.

Konu

Video İpucunun Hazırlanması ve Sunulması

Hedef kitle

Özel eğitim alanında öğrenim görmekte olan lisans ve lisansüstü öğrenciler
Özel eğitim alanında çalışan personel ve öğretmenler
Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin anne-babaları

Süre

6 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Bilgisayarı aktif kullanabilmek
Kamera ya da telefon kullanarak video çekimi yapabilmek

Gereken araç-gereç, teçhizat

Bilgisayar
Projeksiyon cihazı
Katılımcılar için İnternet erişimi
Video kayıt cihazı (Cep telefonu ya da kamera)
Yazı tahtası
Katılımcılar için kalem ve defter

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

20-24 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

1. Video İpucunun Hazırlanması ve Sunulması
2. Video Destekli Uygulamalar
3. Video İpucu
4. Video İpucunun Avantajları
 - Video İpucunun Oluşturulması
 - Video biçiminin seçilmesi
 - Becerinin belirlenmesi
 - Beceri analizinin yapılması
 - Modelin belirlenmesi
 - Görüş açısının belirlenmesi
 - Ortamın belirlenmesi
 - Ortamın düzenlenmesi
 - Çekim için hazırlık yapılması
 - Videonun çekilmesi
 - Videonun düzenlenmesi
 - Videonun oynatma programına kaydedilmesi
 - Videonun test edilmesi
5. Video İpucunun Sunulması

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Konu anlatımı: Sunucular çalıştay içeriğinde yer alan konuları katılımcılara sözel olarak aktaracaklardır.

Tartışma: Sunucuların yönetiminde katılımcıların konuyla ilgili görüş, düşünce ve önerilerini paylaşmaları sağlanacaktır.

Örnek Video İpucu Gösterimi: Çalıştay sırasında katılımcılara daha önceden hazırlanmış video ipucu örnekleri gösterilecektir.

Örnek Öğretim/Uygulama Gösterimi: Çalıştay sırasında katılımcılara video ipucu kullanılarak gerçekleştirilen öğretim/uygulama örnekleri gösterilecektir.

Uygulama Çalışması: Katılımcıların çalıştayda edindikleri bilgileri, gerçek araç-gereç, donanım ve yazılımları kullanarak uygulama deneyimi kazanmaları sağlanacaktır. Uygulama çalışmasının kullanılacağı durumlarda, ikişer-üçer kişiden oluşan gruplar oluşturulacak ve katılımcılara farklı araç-gereçler verilecek ve katılımcılardan video ipucu hazırlamaları ve sunmaları istenecektir.

Değerlendirme: Çalıştay sonunda katılımcıların amaçlara ulaşıp ulaşmadıklarını belirlemek üzere yazılı bir değerlendirme yapılacaktır.

Okuma Becerilerini Değerlendirmede Formel Olmayan Okuma Envanteri'nin Kullanımı

H. Pelin Karasu – Anadolu Üniversitesi
Ümit Girgin – Anadolu Üniversitesi
Yıldız Uzuner – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Katılımcılar, okuma becerilerinin değerlendirilmesi kapsamında Formel Olmayan Okuma Envanteri'nde kullanılan değerlendirme araçlarını tanıyarak envanterin kullanımına ilişkin bilgi sahibi olabileceklerdir.

Konu

Formel Olmayan Okuma Envanteri'nin kullanımı.

Hedef kitle

Öğretmenler, okuma becerilerinin değerlendirilmesi konusuyla ilgilenen araştırmacılar

Süre

09.00–15.00

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Lisans düzeyinde öğretmenlik diplomasına sahip olmak, öğrenciler ile okuma çalışmaları yapmış/yapıyor olmak, okuma becerileri ile ilgili araştırmalar planlamak/uygulamak.

Gereken araç–gereç, teçhizat

Formel Olmayan Okuma Envanteri

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

Maksimum 10 katılımcı

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Değerlendirme yöntemleri, okuma becerileri, okuma hataları, boşluk doldurma, okuduğunu anlatma, sorulara cevap verme, Formel Olmayan Okuma Envanteri'nin içeriği, değerlendirme araçlarının özellikleri, envanterin kullanımında dikkat edilecek özellikler, değerlendirmeye ilişkin örneklerin incelenmesi, bir örnek üzerinde uygulama yapılması.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

09.00–10.00 Değerlendirme yöntemleri/Prof. Dr. Yıldız Uzuner

10.00–12.00 Okuma becerilerini değerlendirme/Prof. Dr. Ümit Girgin

13.00–16.00 Formel Olmayan Okuma Envanteri'nin kullanımı, örneklerin incelenmesi, örnek form üzerinden uygulama yapılması.

Gömülü Öğretim için Uygun Hedef Davranış Belirleme ve Yazma

Salih Rakap – Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Serpil Alptekin – Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Amaç

Öğretmenlerin gömülü öğretim yöntemini sınıflarında daha etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için Hedef Davranış Derecelendirme Ölçeği'nde ve alanyazında yer alan boyutlar ve göstergeler dikkate alınarak hedef davranış belirleme ve yazmalarını sağlamak.

Konu

Gömülü öğretim için hedef davranış belirleme ve yazma

Hedef kitle

Öğretmenler, yüksek lisans ve doktora öğrencileri, 4. Sınıfa devam eden öğretmen adayları, araştırmacılar

Süre

2,5 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Bireyselleştirilmiş eğitim programları için davranışsal amaç yazma bilgisi Doğal öğretim yöntemleri ile ilgili önbilgi

Gereken araç-gereç, teçhizat

Not almak için kağıt kalem Sunum için bilgisayar ve projeksiyon U düzeni olacak şekilde masa düzeni

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

25 (en fazla)

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

1. Doğal öğretim yöntemi olarak gömülü öğretim süreci
2. Gömülü öğretim için sınıf etkinlik, rutin ve geçişlerini belirleme
3. Hedef Davranış Derecelendirme Ölçeği'nde yer alan boyutlar ve göstergeler:
 - a. Davranış ifadesi (4 gösterge)
 - b. Yaşa uygunluk (2 gösterge)
 - c. İşlevsellik (3 gösterge)
 - d. Genellenebilirlik (2 gösterge)
 - e. Öğretimsel içerik (2 gösterge)
 - f. Ölçülebilirlik (3 gösterge)
4. Gömülü öğretim için hedef davranış belirleme
5. Gömülü öğretim için Hedef Davranış Derecelendirme Ölçeği'nde yer alan boyut ve göstergeleri kullanarak hedef davranış yazma

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

1. Katılımcıların davranışsal amaç yazma ön-bilgilerinin değerlendirilmesi
2. Doğal öğretim yöntemi olarak gömülü öğretim süreci ile ilgili sunum

3. Gömülü öğretim için sınıf etkinlik, rutin ve geçişlerini belirleme ile ilgili sunum
4. Hedef Davranış Derecelendirme Ölçeği'nde yer alan boyutların ve göstergelerin tanıtımı
5. Gömülü öğretim için hedef davranış belirleme uygulamaları
6. Gömülü öğretim için Hedef Davranış Derecelendirme Ölçeği'nde yer alan boyut ve göstergeleri kullanarak hedef davranış yazma uygulamaları ve katılımcılara dönütlerin verilmesi
7. Katılımcıların davranışsal amaç yazma son-bilgilerinin değerlendirilmesi

Disiplinler Arası Bir Bakışla Matematik Öğrenme Güçlüğü (Gelişimsel Diskalkuli)

Yılmaz Mutlu – Muş Alparslan Üniversitesi

Çalıştay üç bölümde ele alınacaktır.

Birinci bölümde matematik öğrenme güçlüğü'nün (MÖG) kapsayıcı ve dışlayıcı kriterler tanımlanması yapılarak nedenlerine yönelik iddia edilen hipotezler değerlendirilecektir. Ayrıca MÖG'ün heterojenliği ve alt türleri, yaygınlık konuları ele alınacaktır.

İkinci bölümde tanı koyma yöntemlerinin çeşitleri, güçlü ve zayıf yönleri ele alınarak karşılaştırmalı bir şekilde tartışılacaktır. Performans değerlendirmede hangi yöntemlerin daha kullanışlı olduğu detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

Son bölümde mög yaşayan öğrencilere öğretimsel müdahalelere yönelik deneysel çalışmalarda elde edilen bulgular ışığında güncel strateji ve öğretim yaklaşımlarına örnek etkinliklerle değinilecektir.

Bölüm içerikleri aşağıda detaylı bir şekilde yer almaktadır.

1. Bölüm: Matematik Öğrenme Güçlüğü'nün Tanımı

- 1.1. Matematik Öğrenme Güçlüğü Nedir?
- 1.2. Matematik Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri Nelerdir?
 - 1.2.1. Alan Geneli Eksiklikler Hipotezi
 - 1.2.2. Alana Özgü Eksiklikler Hipotezi
- 1.3. Matematik Öğrenme Güçlüğü'nün Alt Türleri
- 1.4. Matematik Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrencilerin Ortak Özellikleri
- 1.5. Matematik Öğrenme Güçlüğü'nün Yaygınlığı

2. Bölüm: Tanılama ve Performans Belirleme

- 2.1. Tanı koyma yöntemleri
 - 2.1.1. Kontrol Listeleri
 - 2.1.2. Tutarsızlık Modeli
 - 2.1.3. Müdahaleye Yanıt Yöntemi
 - 2.1.4. Bilgisayar Destekli Tanılama Araçları
 - 2.1.5. Çoklu Süzgeç Modeli
- 2.2. Performans Belirleme

3. Bölüm: Matematik Öğretimi

3.1. Temel Matematiksel Kavram ve Beceriler

3.2. MÖG Yaçayan Öğrenciler için Matematik Öğretim Stratejileri ve Örnek uygulamalar

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklarda Verbal Behavior (Sözel Davranış) Yaklaşımı

Nicky Nükte Altıkulaç – Algı ABA Terapi Merkezi

Amaç

Verbal behavior yaklaşımı ile çocuklarda iletişimi arttırmak

Konu

OSB'na Sahip Çocuklarda Verbal Behavior Yaklaşımı

Hedef kitle

Aileler, özel eğitim uzmanları, sınıf öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri, konuşma terapistleri, iç-uğraç terapistleri, psikologlar.

Süre

2-3 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Akademik ve/veya pratik olarak temel düzeyde uygulamalı davranış analizi bilgisine sahip olma

Gereken araç-gereç, teçhizat

Power point sunumu ve videolar için projeksiyon ve gerekli ses sistemi.

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

Max. 20-25 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Verbal Behavior/Sözel Davranış nedir?

- Sözel davranış hangi vakalarda kullanılır?
- Sözel Davranış Programı nasıl hazırlanır?
- Çocuğun değerlendirilmesi
 - *Manding
 - *Adlandırma becerisi
 - *Eko becerisi
 - *Sözel taklit becerisi
 - * Alıcı dil becerisi
 - *Motor taklit becerileri
 - *Görsel performans
 - *Spontan konuşma becerileri
- Sözel davranış programının hazırlanması
- Sözel davranış programının uygulanması

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Soru-cevap etkinliği, yazılı ufak çalışmalar.

Tek Denekli Deneysel Araştırma Desenlerini Kullanan Çalışmalarda Etki Büyüklüğünün Örtüşmeyen Veri Temelli Olarak Hesaplanması

Salih Rakap – Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sinan Kalkan – Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Amaç

Yaygın olarak kullanılan sekiz non-parametrik etki büyüklüğü hesaplama yöntemi (PND, PEM, PEM-T, NAP, PAND, PDO, IRD, Tau-U) uygulamalı olarak anlatmak, elde edilen etki büyüklüklerinin nasıl yorumlanacağı ve farklı tek denekli deneysel araştırma desenleri kullanıldığında etki büyüklüğünün nasıl hesaplanacağı açıklamak.

Konu

Tek denekli deneysel araştırma desenleri için etki büyüklüğü hesaplama yöntemleri

Hedef kitle

Öğretmenler, yüksek lisans ve doktora öğrencileri, 4. sınıfa devam eden öğretmen adayları, araştırmacılar

Süre

2,5 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Tek denekli deneysel araştırma desenlerinin uygulama özellikleri
Farklı tek denekli deneysel araştırma desenleri hakkında bilgi

Gereken araç-gereç, teçhizat

Not almak için kağıt kalem

Sunum için bilgisayar ve projeksiyon U düzeni olacak şekilde masa düzeni

Gruba katılması önerilen kişi sayısı

20 (en fazla)

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Grafiksel (görsel) analiz, tek denekli deneysel araştırma modellerinin kullanıldığı çalışmalarda elde edilen verilerin analizi ve yorumlanmasında kullanılan birincil yöntemdir. Ancak, son yıllarda tek denekli deneysel araştırma modellerini kullanan bir çok araştırmacı ile araştırma kuruluşları, tek denekli deneysel araştırma modellerinin kullanıldığı çalışmalarda grafiksel analize ek olarak etki büyüklüğünün hesaplanmasını ve rapor edilmesini tavsiye etmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde tek denekli deneysel araştırma modelleri için geliştirilen etki büyüklüğü yöntemlerinin üç ana kategoride toplandığı görülmektedir:

(a) nonparametrik yöntemler

(b) standartlaştırılmış ortalama farkına dayalı yöntemler

(c) regresyon temelli yöntemler

Non-parametrik yöntemler diğer iki kategoride yer alan yöntemler ile kıyaslandığında hesaplanması ve yorumlanması daha kolay olan ve literatürde daha yaygın olarak kullanılan yöntemlerdir. Bu yöntemlerin bir başka avantajı ise diğer iki yöntem ile etki büyüklüğü hesaplanırken göz önünde bulundurulması gereken varsayımlardan

etkilenmemeleridir. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yönelik olarak düzenlenen (ancak araştırmacıların da katılabileceği) bu çalıştayda, yaygın olarak kullanılan sekiz nonparametrik etki büyüklüğü hesaplama yöntemi (PND, PEM, PEM-T, NAP, PAND, PDO, IRD, Tau-U) uygulamalı olarak anlatılacak, elde edilen etki büyüklüklerinin nasıl yorumlanacağı ve farklı tek denekli deneysel araştırma modelleri kullanıldığında etki büyüklüğünün nasıl hesaplanacağı üzerinde durulacaktır.

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

1. Katılımcıların tek denekli deneysel araştırma desenleri, grafiksel (görsel) analiz ve etki büyüklüğü konularındaki ön-bilgilerinin değerlendirilmesi
2. Yaygın olarak kullanılan tek denekli deneysel araştırma desenlerinin gözden geçilmesi
3. Grafiksel (görsel) analizin gözden geçirilmesi
4. Sekiz non-parametrik etki büyüklüğü hesaplama yöntemi (PND, PEM, PEM-T, NAP, PAND, PDO, IRD, Tau-U) uygulamalı olarak anlatılması
5. Etki büyüklükleri sonuçlarının yorumlanması
6. Farklı tek denekli deneysel araştırma desenleri kullanıldığında etki büyüklüğünün nasıl hesaplanacağını anlatılması
7. Katılımcıların tek denekli deneysel araştırma desenleri, grafiksel (görsel) analiz ve etki büyüklüğü konularındaki son-bilgilerinin değerlendirilmesi

Gelişimsel Geriliği/Yetersizliği Olan Çocukların Dil Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Doğal Dil Öğretim Teknikleri

İbrahim H. Diken – Anadolu Üniversitesi
Özlem Diken – Anadolu Üniversitesi

Amaç

Bu çalıştayın amacı gelişimsel geriliği/yetersizliği olan çocuklar ile çalışan eğitimcilere/uzmanlara ve çocukların ebeveynlerine doğal dil öğretim tekniklerini tanıtmaktır.

Konu

Dil becerilerinin gelişimi gereksinim temelli doğal bağlamı gerektirirken gün içerisinde uyanık iken çocuk ile birlikte olan yetişkinlerin çocukların dil becerilerini destekleme amaçlı sayısız fırsatı bulunmaktadır. Ancak bu fırsatların neler olduğu ve bu fırsatların nasıl amaçlı kullanılabilceği konusunda yetişkinlerin farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu çalıştay ile gelişimsel geriliği/yetersizliği olan küçük (özellikle 2-6 yaş) çocuklar ile çalışan eğitimcilere/uzmanlara ve çocukların ebeveynlerine bu fırsatların neler olduğunun farkındalığının sağlanması ve bu fırsatlar sırasında kullanabilecekleri doğal dil öğretim tekniklerini yazılı ve görsel (videolar) materyaller ile tanıtmaktır.

Hedef kitle

gelişimsel geriliği/yetersizliği olan küçük (özellikle 2-6 yaş) çocuklar ile çalışan eğitimcilere/uzmanlara ve çocukların ebeveynlerine

Süre

3 saat

Katılımcılardan beklenen ön koşullar

Herhangi bir önkoşul bulunmamaktadır.

Gereken araç-gereç, teçhizat

Özel bir araç-gereç gereksinimi bulunmamaktadır.

Gruba katılımı önerilen kişi sayısı

Maksimum 40 kişi

Çalıştay konularını içeren ayrıntılı içerik

Çalıştayda aşağıdaki içerik ele alınacaktır:

- Doğal öğretim nedir?
- Doğal öğretimin teorik alt yapısı
- Doğal öğretim süreci
- Nitelikli öğretmen-öğrenci etkileşimi
- Doğal öğretim teknikleri
- Doğal öğretimde çevresel düzenlemeler

Çalıştay süresince yapılması planlanan etkinliklerin özeti

Çalıştay, yürütücünün kullanacağı video görüntüler ve slaytlar eşliğinde gerçekleştirilecektir.